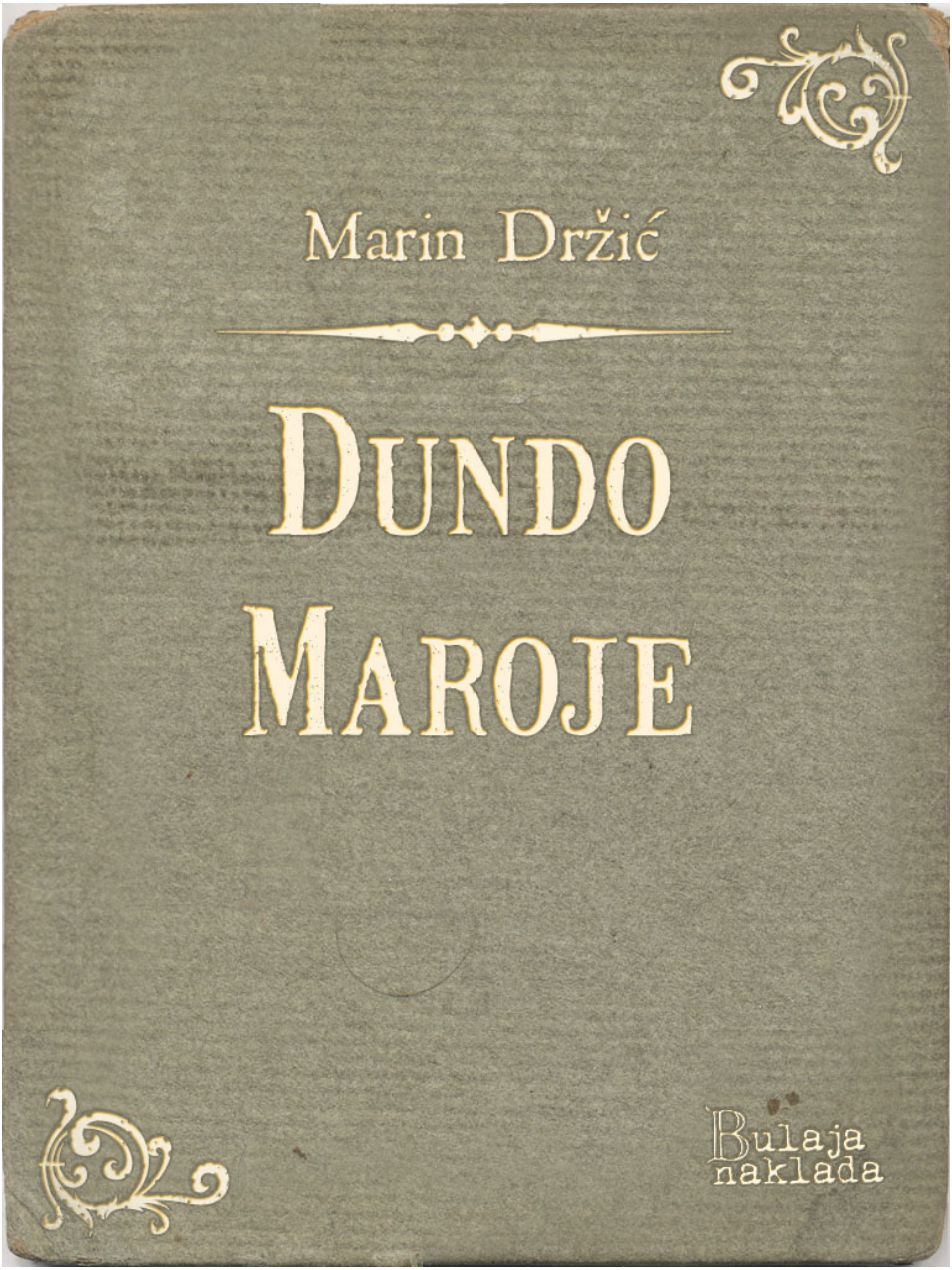

Marin Držić

DUNDO MAROJE

Bulaja
naklada

Dundo Maroje

Komedija prikazana u viječnici
od kompanjije
"Pomet-družina"

Marin Držić

Sadržaj

Prolog Dugog Nosa

PROLOG

PRVI ČIN

DRUGI ČIN

TREĆI ČIN

ČETVRTI ČIN

PETI ČIN

Mihovil Kombol: Dopuna *Dunda Maroja*

Rječnik

Bilješka o autoru

Impressum

Imena

DUGI NOS, negromant (u prologu)
DUNDO MAROJE
MARO MAROJEV, njegov sin
BOKČILO tovijernar, sluga Dunda Maroja
POPIVA, sluga Marov
PERA, na mušku obučena zaručnica Marova
DŽIVO, prvi bratučed Perin
BABA PERINA
LAURA (Mande Krkarka), kurtizana
PETRUNJELA, djevojka Laurina
UGO TUDEŠAK
POMET TRPEZA, sluga Ugov
TRIPČETA iz Kotora
DŽIVULIN, Lopuđanin

Mladi Dubrovčani:
NIKO
PIJERO
VLAHO

MAZIJA, listonoša

PAVO NOVOBRĐANIN, prijatelj Dunda Maroja

GRUBIŠA, sin Pavov

GULISAV, Hrvat

SADI, Židov (Žudio)

GIANPAULO OLIGIATI, bankar

LESSANDRO, rimski trgovac

KAMILO, Rimljanin

KAPETAN (barižeo)

ŽBIRI

TRI RIMSKA KRČMARA

DUGI NOS, *negromant, govori:*

DUGI NOS: Ja Dugi Nos[1], negromant od velicijeh Indija, nazivam dobar dan, mirnu noć i pritilo godište svitlijem, uzmnožnijem dubrovačkijem vlastelom, a pozdravljam ovi stari puk: ljudi-žene, stare-mlade, velike i male[2], puk s kime mir stanom stoja a rat izdaleka gleda, rat poguba ljucke naravi. Ja što jesu tri godine[3], ako se spomenujete, putujući po svijetu srjeća me dovede u ovi vaš čestiti grad, i od moje negromancije ukazah vam što umjeh. Scijenim da nijeste zaboravili kako vam Placu, tu gdje sjedite, u čas glavom ovamo obrnuh i ukazah prid očima, a na njoj bijehote; i opet ju stvorih u zelenu dubravu[4], od šta plakijer imaste; i zahvaliste mi, i platu imah, što katance[5] stavih na njeke zle jezike koji za zlo imaju ono što im se za dobro čini. Sad, budući me vjetar opeta k vami dognao srjećom vašom u ovo brijeme od poklad[6], odlučio sam ne proć tako da vas kojomgodi lijepom stvari ne obeselim. Ma prije neg vam što moje negromancije ukažem, hoću vam odkrit jedan sekret koji dosle od ovizijeh strana nijedan čovjek ni mudar ni triš mudar nije znao, od šta se su skule od mudaraca[7] vazda veoma čudile i veoma napastovale, - sekret dostojan da ga vi znate, plemeniti i vrijedni Dubrovčani. Znate er kad se, jes tri godine, od vas odijelih, ončas se uputih put Indija Velicijeh[8], gdje osli, čaplje, žabe i mojemuni jezikom govore. Otole obrnuh put Malijeh Indija[9], gdje pigmaleoni, čovuljici mali, s ždralovi boj biju. Otole otegnuh nogâ k Novijem Indijama[10], gdje vele da se psi kobasami vežu, i da se od zlata balotami na cunje igra, gdje od žaba kant u scjeni biješe kako među nami od slavica. U Stare Indije[11] otole htjeh naprijeda proć, ma mi bi rečeno er se već naprijeda ne more proć. Rekoše mi da su tamo Stare Indije, i da u Stare Indije nitko ne more poć, govoreći: "Upriječilo se je ledeno more, koje se ne more broditi, i vrla vječna zima, koja galatinu od živijeh ljudi čini"; a s drugu stranu veljahu da gorušte sunce i paljevito ljeto dan bez noći ne da ne tačam živu čovjeku pristupit, ma[12] zemlji od vrućine plod plodit. I rekoše mi: "Po negromanciji samo u te strane može se proć". Kako ja to čuh, otvorih moja libra od negromancije, - što ćete ino? U hip, u čas ugledah se u Indijah Starijeh!

Tuj nađoh pravi život, veselo i slatko brijeme od prolitja, gdi ga ne smeta studena zima, i gdje ruži i razlikomu cvitju ne dogara gorušte ljeto, i gdje sunce s istoči vodi tihi dan[13] samo od dzore do istoči i od istoči do dzore; a svitla zvizda danica ne skriva se kako ovdi meu vami, ma svitlo svoje lice na bilomu prozoru na svak čas kaže; a dzora, koja rumenimi i bijelim ružami cafti, i ne dijelja se s očiju od drazijeh ki ju gledaju; a slatki žuber od razlicijeh ptica sa svijeh strana vječno veselje čine. A ostavljam vode bistre, studene ke, odasvud tekući, vječnu hranu zelenim travam i gustomu dubju daju; a bogata polja ne zatvaraju dračom slatko, lijepo, zrjelo voće, ni ga lakomos brani ljudem, ma otvoreno sve svakomu stoji. Tuj ne ima imena "moje" i "tvoje", ma je sve općeno svijeh, i svak je gospodar od svega. A ljudi koji te strane uživaju ljudi su blazi, ljudi su tihi, ljudi mudri, ljudi razumni. Narav, kako ih je uresila pameti, tako ih je i ljepotom uljudila: svi općeno uzrasta su učinjena; njih ne smeta nenavidos, ni lakomos vlada; njih oči uprav gledaju, a srce im se ne maškarava; srce nose prid očima, da svak vidi njih dobre misli; i, za dugijem mojijem besjeđenjem ne domorit vam, ljudi su koji se zovu ljudi nazbilj.

I za rijet vam sve što sam vidio, i da me bolje razumijete, vidjeh u tjezijeh stranah, u jednomu zgradu veliku, visoku i vele urešenu, jedna pisma i od kamena čovuljica, vele učinjeno, obraza od mojemuče, od papagala, od žvirata, od barbaćepa; ljudi s nogami od čaplje, stasa od žabe; tamaše, izješe, glumci, feca od ljuckoga naroda. Upitah koji su ovo obrazi, što li hoće tolika gruboća, tolik nesmirna od lica čovječanskijeh rijet. Rekoše mi da negromanti u stara brjemena, kako to bud' ja, po negromanciji dohodeći u njih strane i donoseći diverse trgovine za otuda zlato odnosit, er se u rijekah tamo veliko zlato nahodi, donošahu među ine žvirata, čovuljica, barbaćepa od drva, obraza od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijeh, kozjijeh i na svaki način.

I žene od tizijeh strana, - kako i naše, koje polakšu pamet imaju od ljudi, - gledajući te obraze, počeše se smijejat kako od stvari ku prije ne bijehu vidjeli, i rekoše: "Smiješno ti bi bilo da ovi ljudi mogu hodit i govorit!" I rekoše negromantom: "Vi ste negromanti; ako hoćete da od ovizijeh strana zlata odnesete, učinite po vašoj negromanciji da ovi čovuljici ožive, i da počnu hodit i govorit, er bi tada na pravi način smiješni bili, a taki mrtvi ne valjaju ništa". Negromanti, za lakomos od zlata, daše duh žviratom, barbaćepom, čovuljicom, obrazom od papagala, od mojemuča, od žaba, oslastijem, kozjijem i od tezijeh načina[14]. Ti ljudici, kako imaše duh, počeše hodit, govorit i smiješnice činit po taki način, er se nigdje gozba ni pir ne činjaše gdje oni ne bi dozvani bili. Mislite je li smiješna stvar bila gledat te obraze u to prvo brijeme[15] gdje tamaše!

I, za dovršit besjedu, ovi obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, žvirati, barbaćepi i s koze udreni[16] i, za u kraće rijet, ljudi nahvao[17], počeše se plodit i miješat s ženami nazbilj po taki način, er se ljudi nahvao toliko počeše umnažat, er poče veće broja bit od ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. I ti ljudi nahvao od ruke im ide učinit jednu konjuru[18], da iz gospoctva izagnu ljudi nazbilj. Ljudi nazbilj to uzaznavši skočiše, uzeše oružje, izagnaše sve te ljudi nahvao i ne ktješe da jedan cigloviti za lijek u tjezijeh stranah ostane.

Ljudi nahvao, zajedno s negromanti, pridoše u ove naše strane, i to prokleto sjeme, - čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s koze udreni, ljudi nahvao - useliše se u ovi naš svijet u brijeme kad umrije blagi, tihi, razumni, dobri starac Saturno, u zlatno vrijeme[19] kad ljudi bez zlobe bijehu. I po Saturnu manje razumni kraljevi primiše ljudi nahvao, i smiješaše se među dobre i razumne i lijepe. Tako čovuljici, žvirati, barbaćepi, obrazi od papagala, od mojemuča, od žaba, oslasti i s koze udreni naplodiše to gadljivo sjeme: nasta veće ljudi nahvao neg ljudi nazbilj. Minu vrime od zlata, za gvozdje[20] se svak uhiti, počeše ljudi nahvao bit boj s ljudmi nazbilj za gospoctvo. Njegda ljudi nahvao dobivahu a njegda nazbilj. Ma, za rijet istinu, ljudi nazbilj u duga vrjemena napokon su otezali i još otezaju, ma s mukom i s trudom; i današnji dan ljudi su nazbilj pravi ljudi i gospoda, a ljudi nahvao ljudi su nahvao i bit će potištenjaci vazda.

Sada, moji uzmnožni vlastele, svitla krvi, stari puče, mislim, kako i prije, ukazat vam od moje negromancije kugodi lijepu stvar, i zašto u predňu votu triš mudrijem[21] stavih katance na usta, sada im katance dvižem, neka govore, neka se govorenjem punijem nenavidosti ukažu i odkriju ljudi od trimjed, ljudi od ništa i ljudi nahvao. Ovi sekret nitko dosle nije znao! Ljudem je nahvao paralo da su i oni ljudi, a ljudi su nahvao ljudi nahvao i bit će do suda[22].

Sada ja mislim, sada u ovi čas, ovdi prid vami ukazat Rim, i u Rimu učinit da se tu prid vami, kako sjedite, jedna lijepa komedija prikaže; i zašto prije na šeni[23] Dundo Maroje, Pomet i Grubiša ugodni vam biše, zato i sada hoću da vam se s ovom komedijom ukažu. I, za duzijema riječmi ne domorit vam, izići će prolog, koji vam će dekjarat što će bit. Ma rijet vam ću jednu stvar: budi vam draže što ste uzaznali odkud su izišli i koji su početak imali ljudi od ništa i nahvao, koji smetaju svijet, nego komedija koju ćete vidjet. A komedija vam će odkrit koji su to sjeme tugljivo od mojemunskijeh obraza i ljudi od ništa, od trimjed, nahvao, koji li su ljudi tihi i dobri i razumni, ljudi nazbilj. Tihi i dobri uzeti će za dobro što im se za dobro dobrovoljno čini, a obrazi od barbaćepa, kojijeh nenavidos vlada i nerazum vodi, mojemuče, žvirati, barbaćepi, tovari i osli, koze, ljudi nahvao, sjeme prokleto, po negromanciji učinjeni, hulit će sve, od svega će zlo govorit, er iz zlijeh usta ne more nego zla riječ izit. I ne drugo! Na vašu sam zapovijed, stav'te pamet na komediju!

PROLOG

Plemeniti i dobrostivi skupe, puče stari i mudri, vidim er s ušima priklonitijema i s očima smagljivijemi[24] stojite za čut i vidjet večeras kugodi lijepu stvar, i sumnjim, ako se ne varam, da vi scijenite i želite vidjet kugodi izvrsnu stvar, a izvrsne stvari u ovizijeh stranah nijesu se dosle činile! Ni mi, koji se zovemo Pomet-družina[25], ako se i mogu činit, nijesmo toga umjetjeonstva da umijemo činit stvari dostojne od ovakoga toli lijepa i plemenita skupa. Ma ovo brijeme od poklada budući od starijeh našijeh odlučeno na tance, igre i veselja, i videći se našoj družini od Pometa ne puštat proć poklade bez kojegodi feste ili lijepe ili grube, stavili se su za prikazat[26] vam jednu komediju koja, ako i ne bude toliko dobra i lijepa, ali su ove žene lijepe koje ju će gledat, i vi dobri koji ju ćete slušat.

U njoj će biti jedna stvar koja scijenim da vam će draga bit, er će bit nova i stara, - nova, er slijedi onu prvu komediju od Pometa, kako da je ona i ova sve jedna komedija, i u tu smo svojevolju oto mi sami upali, - stara, er ćete vidjet u njoj one iste prve prikazaoce, a to jes: Dundo Maroje, Pavo Novobrđanin, Pomet i ostali. I prva je prikazana u Dubrovniku, a ova će bit u Rimu, a vi ćete iz Dubrovnika gledat. Žene, para li vam ovo malo mirakulo Rim iz Dubrovnika gledat? Neka znate er Pomet-družina, kako ovo što je mučno umije dobro učinit, toliko bi bolje učinili drugu kugodi stvar koja je lašnja. I ako ne uzbude šena lijepa kako i prva[27], tužimo se na brijeme koje nam je arkitete[28] odvelo; i ako komedija, od šta se ne varamo, ne uzbude vam toliko draga, ali vam će Dundo Maroje, Pomet, Grubiša i ostali drazi bit. I ne scijen'te da se je vele truda, ulja, knjige i ingvasta oko ove komedije stratilo: šes Pometnika[29] u šes dana ju su zđeli[30] i sklopili. Mi ni vam obećavamo velike stvari, ni možemo: nismo tolici da možemo tolike stvari obećat i činit; kráci[31] ljudi visoko ne dohitaju.

Ma oto vam ja brže i dotrudnih[32] duzijem riječmi! U dvije riječi čujte argument[33] od komedije "Dundo Maroje". Ako nijeste zaboravili[34] kako mu biše ukradeni dukati i vraćeni s patom[35] da se sinu spodesta od svega po smrti; po tomu znajte er su novi pat[36] učinili da se sinu Maru za onada ne spodestava, ma da mu da pet tisuć dukata, da otide u Jakin[37], a iz Jakina u Fjerencu za učinit svîta i s tjezijem svitami pak da otide na Sofiju[38] s patom, ako se dobro ponese i da mu s dobitkom dođe, da mu skrituru od spodestacijoni ončas učini, i da ga oženi i da mu da vladat svijem ostalijem dinarmi. Ma prije neg vam ostalo izrečem, uzmite nauk od Pomet-družine večeras, i nigda ni sinu ni drugomu ne da'te dinare do ruke, dokle mladića nijeste u vele stvari druzijeh prôvali; er je mlados po svojoj naravi nesvijesna i puna vjetra i prignutija je na zlo neg na dobro; i pamet nje[39] ne raširuje se dalje neg koliko joj se oči prostiru, i nju veće volje vladaju neg razlog. Da vam ne intravenja kako će i Dundu Maroju večeras intravenjat, koji, davši sinu Maru pet tisuć dukata u ruke, odpravi ga put Jakina, a on iz Jakina ne otide u Fjerencu neg u Rim s dukatmi, i tu spendža dukate. A Dundo Maroje čuvši toj, kako mahnit otide starac u Rim s Bokčilom, svojijem tovijernarom[40]. Što će segvitat, komedija vam će sama rijet, koja će svršit u veselje. Ma vi na tomu nemojte stat! Od lude djece čuvajte dinarâ, er se je ovjezijeh komedija njekoliko arecitalo nazbilj u vašem gradu, koje su svršile u tradžediju! er nije svak srjeće Dunda Maroja. Drugo će intravenjat: vjerenica Marova, čuvši zlo vladanje Marovo, kako ona koja ga srcem ljubi, i bojeći se da ju ne bi desperanu ostavio, s svojijem prvijem bratučedom, izamši iz tečina haholjka trista dukata, otide put Rima, i putem obuče se na mušku, učinivši se djetić Dživa svoga bratučeda; što će naprijed bit, komedija vam će spovidjet. I drugo neću rijet, neg vas ću molit - s ljublježivijem srcem čujte i vidite, er ako nas uzljubite, i mi i naše stvari drage vam će bit; ako li inako učinite, i lijepa komedija kazat vam se će gruba, što će vaš grijeh bit a ne od komedije. Ma vi dobri nećete moć neg dobro i misliti i rijet; a u zle se mi ne impačamo, - tizajem ne hajemo da smo drazi. A poslaćemo našega negromanta da š njima rasplijeta; a nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije[41]. Ma oto vam Dunda Maroja, stav'te pamet na komediju i zbogom!

PRVI ČIN

Prvi prizor

DUNDO MAROJE, BOKČILO, tovijernar, zatim TRIPČETA iz Kotora, PRVI i DRUGI OŠTIJER

MAROJE: Ajmeh, ajmeh, moja starosti, na što me si dovela, da se po svijetu tučem za dezvijanijem sinom, za haramijom, da iz morske pučine izvadim zlato, da iz jame beza dna izmem imanje! Pet tisuć dukata dah djetetu u ruke! Vuku dat u pohranu meso! Jaoh, valjalo bi mi dat dvaest i četiri konje[42] na dan, na svaku uru svoga, za eror ki sam učinio.

BOKČILO: Bogme bi ti, gospodaru, valjao konjic i svaku uru svoj, i jedva bi se donio doma, ako bi ga hranio kako i mene.[43] Jaoh si ve meni, u koji ve ti čas pođoh iz grada![44]

MAROJE: Bokčilo, jesam li ti rekao: ne davaj mi fastidija, ne pristaj mi tuzi![45] Ti se, pjanico, rugaš mnom.

BOKČILO: Tebi sam pjan, a tvoj tobolac najbolje zna kako stoji moj trbuh.

MAROJE: Nijesam li ti danaska dao po kutla vina popit?

BOKČILO: Jesi, sita me si napojio! Ovo, odkle sam iz Grada, nijesam se usrao, nisam imao čim s tvojom hranom. Nađi ti one[46] štono se iz Moreške zemlje donose kamilionte, kao li se zovu, koji se jajerom hrane[47]; a ne vodi junake[48] s sobom koji se jajerom ne pasu. Po kutla mi je vina dao! Jaoh si ve meni, jao!

MAROJE: Nevoljna mene, tužna mene! Veće sam ja otišao, veće mene pokri grob! Sin mi dukate uze, a ovi mi život uzimlje. Oči, što ne plačete? Ali ste doplakali? Ma zadosta je da srce za vas plače.

BOKČILO: Bog zna tko koga kolje i tko će prije umrijet. Duša mi odhodi i od glada i od žeđe; tvojijem tugama hoćeš Bokčila hranit. Dukate plačeš, a dukati ti rđave u skrinji. Brižni ti dukati, kad se ne umiješ njima hranit. Plače, er mu je sin spendžao od svoga. Za česa su[49] dukati neg da se pije i ije i trunpa?

MAROJE: Od svoga, pjanče, veliš, od svoga spendžao? Ajme! Ubode me, ajme!

BOKČILO: Ponta mu dođe, ubodoše ga, - rekoše mu istinu.

TRIPČETA: *Che ha questo pover omo?*[50]

BOKČILO: *Misser,* ga boli: *fiol spenzuto denari, doglia!*[51]

TRIPČETA: Po svetoga Tripuna[52], vi ste našijenci!

BOKČILO: *Misser,* Bog te naučio! *De Ragusa?*[53] I mi smo otuda.

TRIPČETA: Gospodine, što vam je? Vidim, ti si našjenac; *siate il ben vegnuo*[54], dobar si došao!

MAROJE: *Ben trovato, misser!*[55] Vi ste našjenac? Drago mi je.

TRIPČETA: Ja sam od Kotora.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

MAROJE: Susjed si naš! Susjede, prikloni obraz, da mi se je s tobom pozdravit.

BOKČILO: Svoga mi, svoga, neka ti mi svoga, nije ti bez svoga[56]. Koliko mišera srjetosmo, a nitko ne pristupi k nam neg sam našjenac, - svoj a k svojijem!

TRIPČETA: Ištom se obeselim, kad čujem koga od našega jezika.

MAROJE: Duša mi se vrati, *misser mio!*[57] Kad te čuh govorit rekoh: ovi je od našijeh.

TRIPČETA: *Che bone nove?*[58] Imate li ča novo otuda? Ča se ono boljahote?

MAROJE: U fastidiju sam.

BOKČILO: Gospodine, je li ka kaplja dobra na našku?

TRIPČETA: Ča hoćete rijet? Izrecite!

MAROJE: Bokčilo, dosta tvojijeh, muči sada.

BOKČILO: Njeka vina na agrestu i srce nam izrezaše.

TRIPČETA: Bogme si ti pravi našjenac; ja bih se s tobom ugodio! Za vince pitaš? Naćeš toga.

MAROJE: Bokčilo, stan' onamo s strane! Ne dava' fastidijo. O vinu ovi misli, a ja sam u tugah u velicijeh. *Misser,* vidim te dobra čovjeka; rad bih se malahno s tobom s strane razgovorit, pokli te je moja srjeća k meni dovela.

TRIPČETA: Gospodine, ovo sam, na vašu sam zapovijed; što mogu zapovjeđ mi kako bratu: ja sam zvišeran svijem Dubrovčanom kao bratji mojoj. I ne gledaj me ovako u spelanoj dolami; po svetoga Tripuna, ja ne kuram se da sam u tuđem mjestu *signor* i *misser,* gdje me ne znaju, ma da sam na mom domu gospodar počtovan i svijetao, gdje sam poznan.

MAROJE: *Inveni ominem*[59], nađoh čovjeka! Svete riječi, zlatom bi ih valjalo pisat. Jaoh meni, da budem[60] znao da je ta doktrina u Kotoru, u Kotor bih sina na studijo poslao, - sina koji me je ruinao, koji me je rasčinio, sina koji je zlu skulu naučio. Jaohi, pet tisuć dukata!

BOKČILO: Našao je, iznašao je s kijem će plakat! Naplačite se, plakali vazda, er se ni moj trbuh ne smijeje uz vas. Jaohi meni, stranjci dubrovački, moja hranice, daleko ti mi ste!

TRIPČETA: Nije, bogme, ta mala riječ pet tisuć dukata! To je što se boljaše?

MAROJE: Sin, dezvijan sin pet tisuć dukat mi je splavio!

TRIPČETA: Bogme je to gore neg ponta, ta je velika nemoć. Uzmi mi dukate, uzmi mi čast i život.

MAROJE: *Misser mio*, život mi je uzeo! Vjerismo ga, er ne imam neg toga jednoga sina.

TRIPČETA: Bolje je nijednoga. na ti način ne imat, bolje je da ne živu taki.

MAROJE: Smrt mi je, *misser mio*, a ne sin! Mori me na prješu! Jesu tri godišta, vjerivši ga[61], ja lud dah mu, dah mu u ruke pet tisuća, ajme!

BOKČILO: Bože, djevico, jeda ga zakolje oni haramija ki ga je onamo zaveo? Ono ga će doma povesti, da ga gosti, jes, uzmi![62]

TRIPČETA: Bogme ti, razumijem: velika je to boles.

MAROJE: Pet tisuć dukata! Ajme, ajme, Bokčilo, pomaga'!

BOKČILO: Rekoh ja er ga će ona haramija zaklat.

MAROJE: Ajme!

BOKČILO: Kolje ga! - Kurvin mužu, što mi to od gospodara činiš? Pušta', đidijo!

MAROJE: Bokčilo, što je to? Pomamio se si!

TRIPČETA: Po svetoga Tripuna, čovječe, kao ti nijesi sam[63].

BOKČILO: Gospodaru, što je? Jesi li živ?

MAROJE: Nije zlo, Bogo, hajme, da' mi ruku.

BOKČILO: Mnjah da te kolje oni haramija.

TRIPČETA: Onestije dobru čovjeku govori, čuješ ti s navrtom? *Chè altrimente ti porterà il diavolo*[64]*,* uzet te će veliki vrag.

MAROJE: Bokčilo, ne bud' mahnit! Ti se si pomamio!

BOKČILO: Koga vraga ja znah? Mnjah da te davi; a, po Majku Djevu, ne ima ni obraza od dobra čovjeka. Ovo te je doma poveo kao prustijera, da te gosti!

TRIPČETA: Vrag je, ter ne mao, tebe, čovječe, danaska k meni doveo.

MAROJE: Bokčilo, ja t' sam rekao er si mahnit; ovamo hodi! *Misser,* u eror je uzeo.[65]

TRIPČETA: Znaš ka je?[66] Rec' mu da se čuva velika vraga.

MAROJE: Hoću za moju ljubav da mu prostiš. - Bokčilo, pristup' ovamo, pita' mu proštenje.

BOKČILO: Gdi je gostara? Bez gostare se mir u nas ne čini.

MAROJE: Ovamo hodi, biće i gostara.

BOKČILO: Dobar čovječe, prosti; u grijeh se davam.[67]

TRIPČETA: Ja t' praštam, ma čin' da s' drugovja mudriji, žî t' ja[68]; er čuj, da znaš, moja je kolora[69] kako trijes, koji oganj pušta i udire. U koloru se stavljam, i rukom igram ujedno i zajedno, i odsela te za brata uzimam, pokli se si u grijeh dao.

BOKČILO: S baretom u ruci kao starijemu i boljemu![70]

TRIPČETA: I hoću danaska da mi vidiš stan, i da mi ogledaš vino.

MAROJE: A ekčelent ti je tovijernar u njemu.

BOKČILO: Ah, jeda te kad srjeća u Dubrovnik dovede, da mi te je na mojoj lijepo' tovijerni bistroga rujnoga vinca napojit i lijepo gostit kao braca.

MAROJE: Bokčilo, pođ', opet stan' onamo, i ne hodi dokle te ja ne dozovem.

BOKČILO: Na vašu zapovijed, ma je brijeme pinut.

MAROJE: Sad ćemo otit na voštariju.

BOKČILO: Da je s Bogom!

MAROJE: Ovi moj čovjek veoma je vjeran, ma je srdit, a junak je kao trijes.

TRIPČETA: Po junaka Đurđa[71], ima što u njem junak bit! Dobra je peča čovjeka u njemu.

MAROJE: Sada da se vratim na moje tuge.

TRIPČETA: Nu, *caro misser mio, seguitate*.[72]

MAROJE: Kako rijeh, vjerismo ga; zbrojih mu pet tisuć dukata, - tezoro, tezoro mu zbrojih!

TRIPČETA: Bogme, ne ja pet tisuć bolanača momu! Ne djeci u ruke dinare! Dinar u mladu djetetu bijesni kao zli duh, da znaš, u inspiritanu čovjeku.

MAROJE: Oto ja lud bih, a na konselj se druzijeh prigibajući[73]; tko se ne konselja - zlo, a tko se konselja - još gore.

TRIPČETA: *Misser mio*, trijeba je gledat od koga se konselj uzimlje; od mlada konselja čuvaj se, staroga se drži.

MAROJE: Jaoh, to ga[74] i plačem; mladi biše u tome vijeću, a ja ih čuh[75]. Odpravih ga put Jakina, da ide u Fjerencu i da obuče te dinare u svite[76], vrativši se[77] da ga odpravimo na Sofiju. Ako bi se dobro ponio, bijeh odlučio sve mu u ruke dat. Jaoh, dezvijanik jedan! Iz Jakina ne otide put Fjerence, ma put Rima, u ovo mjesto toliko delicijozo. Tko se u ovizijeh raskošah ne bi ištetio? Rekli mi su da je u zle žene[78] poplavio[79], ter sam došao, jeda bih što mogao skapulat.

TRIPČETA: Gospodine, ako je u Rimu te dinare splavio, očisti veće ruke od njih[80]; drijevo[81] se je razbilo u vas pod onjezijem veljijem stijenami.

MAROJE: Jaoh, pod Sveti Vlasi![82]

TRIPČETA: Gdje ne mogu ni ljudi ni roba skapulat; žao mi je er ćeš i sina izgubit.

MAROJE: Njega li? Za njega ja hajem! Žao mi je dukata, a on mi ne bude veće na oči: živi i umri, hodi zlo kao je i počeo.

TRIPČETA: *Misser*, ne bih ja tako učinio, - našao bih ga; tko zna je li sve splavio.

MAROJE: Tako i ja mislim učinit, - nać ga.

TRIPČETA: Bože, znam li ga ja ovdi u Rimu? Kako je njegovo ime?

MAROJE: Maro je njegovo ime.

TRIPČETA: Maro, - *amaro*[83], bogme ti je tebi *amaro* i grk, ma kojojgodi kortižani ovdi u Rimu vele sladak.

MAROJE: Jaohi, to ga i plačem.

BOKČILO: Jeste li se vi tamo našaptali? Šaptom Bosna poginu, šaptom mi oni[84] nije drag. Jaoh si ve meni, jao, na ko'e ti me je ljudi srjeća namjerila, ki ni jedu ni piju. - Gosparu, umrijeh od glada, svršite!

MAROJE: Bogo, Bokčilo, postrpi se malo; sad smo tvoji[85].

BOKČILO: Božiji bili!

TRIPČETA: Ja znam ovdi jednoga vašega Dubrovčanina, vlastelina kao perlu, vas u velutu s kolanom[86] na grlu, gospodar čovjek, i zove se *signor Marin*[87], a vele da mu je ocu Maroje ime, od bogatijeh[88] ljudi od Dubrovnika.

MAROJE: Od koje je dobi?

TRIPČETA: Tako, dijetac od dvadeset i jedno godište.

MAROJE: Koliko je er je u Rimu?

TRIPČETA: *Misser mio*, jesu tri godišta. Liberal[89] je kao jedan česar; okošt[90], ne vele učinjen[91], ištom mu se nausnica prima[92].

MAROJE: To je on, on je! *"Signor Marin"*, hajme *"Signor Marin"* ga veće zovemo! To je moj sin!

TRIPČETA: Da po kotorsku Blaženicu[93] kao imaš sina gospodara čovjeka.

MAROJE: Ja sam siromah čovjek, ti je sinjor i gospodar, - to nije moj sin!

TRIPČETA: Oto mu tu sinjore; ovdi prem stoji njegova galantina, njegova namuroza. I malo će stariji bit[94]. Tu ga ćeš vidjet; ovo je prva kortižana od Rima.

MAROJE: Hajme, zlo mi srce sluti!

BOKČILO: Gospodine, jeda je što?

MAROJE: Nije dobro, Bokčilo, zlo je.

BOKČILO: Ovo tvoj sluga, a i brijeme je da se ti objed objeduje.

TRIPČETA: *Misser*, ako t' para[95] pođ'mo mi na ovu voštariju.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože!

TRIPČETA: I kad sinjor Marin dođe, vidjećeš, poznaćeš je li tvoj sin ali nije.

MAROJE: Moji sinovi nijesu sinjori: neće bit to moj sin; ma pođ'mo.

BOKČILO: Ah, da si čestit! Na dobra ti se smo čovjeka namjerili.

TRIPČETA: *Misser*, da znaš; ovdi su tri voštarije: na jednom je senj *"Miseria"*, što vi zovete lakomos; na ovoj ovdi "Ludos"; na onoj onamo, božić gdje kuljene i djevenice ije[96], zove se *"Oštaria della grassezza"*[97].

BOKČILO: Gospodine, gosparu, kralju, povedi nas gdi je najbolje vino.

TRIPČETA: Da bogme, ovdi na Ludosti najbolje je vino. - *Misser,* s ove voštarije moćeš vidjet tvoj posao.[98]

MAROJE: Gdje Dubrovčani ovdi alodžaju?

TRIPČETA: Na Lakomos, vazda *alla miseria*[99]. Kigodi se nađe ki *alla grassezza*[100] kadgodi alodža. Sinjor Marin, sin tvoj, *alla grassezza* ončas je alodžao.

MAROJE: Sin moj! Sinjori nijesu moji sinovi! Taj je alodžao *alla grasseza*, a ja alodžah na Ludos, er lud i mahnit bih dat dinare iz ruka.

1. OŠTIER: *Alla sciocchezza, al segno della sciocchezza bon vin, bone starne, bon capponi, galline, salciotti da Bologna, bon pan sopratutto; nasa un poco, signor, che color.*[101]

BOKČILO: *Signor misser ošte, dar ogledat vin.*[102]

2. OŠTIER: Junako dobro od *Schiavunia*[103], vino dobro, tako mi boga.

1. OŠTIER: *Alloggiate qua da me alla grassezza; vi darò un antipasto, sguazzetto alla tedešca, che vi morderete le dita, vin da Corsica e Claretto di Francia, vitella di latte, fagiani, pavoni et ciò che poteti domandar con lengua.*[104]

2. OŠTIER: *Signor, costui vi darà cose grandi, ma la vostra borsa poi sentirà; vi metterà a conto poi fina alli štecchi con che vi netterete i denti.*[105]

MAROJE: Gdje gospoda i sinjori alodžaju, tu ja siromah ne alodžavam, tu sinjor Marin alodžava.

2. OŠTIER: Kodi ovamo! Ja mala plata uzeti, dati jesti koliko trbuka nositi.

BOKČILO: Ovdi me, gospodine, gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju.

MAROJE: Bokčilo, uljezi unutra.

BOKČILO: Pate![106]

MAROJE: *Misser,* kako je vaše ime?

TRIPČETA: Tripeta se zovem, na vašu zapovijed.

MAROJE: Tripe, Tripeta, budi s nami danas, ne ostavi nas.

TRIPČETA: *Gramarzi*[107], vazda sam s vami. Poću k stanu; *ormai è tardi.*[108]

MAROJE: Nemoj, Tripe, od velike mi si potrjebe: bez tebe se neću moć obrnut po Rimu.

TRIPČETA: A ja da vam poslužim; ovo sam na vašu zapovijed.

Drugi prizor

UGO TUDEŠKO i POMET TRPEZA, zatim LAURA

UGO: *Pomet!*

POMET: *Signor.*

UGO: *Foler far frit con me questa signora, signora tanto crudele al suo serfitor. Mi star sempre tuo serfitor; dinari, vita tuo comando, crudel signora! tascti koz pestilenz, fenga 'l cancar chi ti foler più ben. Mi foler ben a un pietra; per Dio, matar chi non foler ben a mi.*[109]

POMET: *Signora* Laura, - znam kad se i Manda zvaše u Kotoru, - *non tanta superbia*[110]*!* Sad mi toškano[111] govoriš, a naši smo, ili hoćemo ili nećemo. Neće vazda jednako brijeme bit: za slatkijem ljetom dođe i gorka zima; i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mogao bi i kozomor još potlačit. Vidjeli smo i druzijeh sinjora u Rimu, velicijeh kako i ti, koje, koliko su na višemu bile, toliko su na bašije pali.

UGO: *Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal!*[112]

LAURA: Pomete, ča[113] su te riječi? Jesam li ti rekla da mi ne dohodiš s tizim Tudeškom prid vrata? A ti hoćeš svakako i na sramotu! Oto ti pripovidam: ostani mi se kuće, ako neć' da te skanda najde.[114]

POMET: Ah, *signora Laura,* ne poznavaš tvoje srjeće! Ovi je Tudešak prvi bogatac od svijeh Tudešaka ki su u Rimu, a mahnit je za tobom; a u pratiku ne more bit galantiji vlasteličić od njega. Ja ne znam koji su to tvoji giribici: druge našilju na njega, a ti bježiš od tvoje srjeće.

UGO: *Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor!*[115]

LAURA: *Dico, andate con Dio, non vò più ašcoltar le vostre ciance.*[116]

POMET: Zahvaljamo! Ma ti smo mi svakako sluge. - Fortuna je, neka malo poabunaca.[117]

Treći prizor

DUNDO MAROJE (s voštarije), TRIPČETA i BOKČILO

MAROJE: Tripko, ovo li je što veljaše?

TRIPČETA: Rekao bih *veramente* da je on.

MAROJE: Da ovo nije moj sin; duša mi se vrati!

BOKČILO: Bože ve, gospodaru, Bože, vjeruješ li što ti su nalagali na tvoga dobroga Mara?

MAROJE: Može Bog dobro dat.

BOKČILO: Nu ćeš vidjet er ćeš sve nać *a contradiu*[118].

MAROJE: Para da mi se tuge odloži od srca; još ufam[119], neće toliko zlo bit koliko govore.

TRIPČETA: *Misser mio*, gospodine moj; ovo nije tvoj sin, ovo nije *ser Marin*[120]; imam kurtu vistu[121], ter mi se on činjaše.

Četvrti prizor

POMET, UGO, zatim POPIVA

POMET: *Signor Ugo, che tanta desperazion pigliar? Star allegro, di bona voglia! Andiamo a far trink, la signora poi voler ben.*[122]

UGO: *Antamo, fer Dio, bever malvagìa e fuggir dolor de cor. Segnora,* *foler non foler, mi štar vostro serfitor.*[123]

POPIVA: Pomete, *signor Pometo*, *bagio la man a vostra signoria!*[124] Veliki Pomete njegda[125], ma si sad mali; sinjora vam u obraz vrata zatvori! Da ne budem[126] iz kantuna gledao, rekao bi mi: "Sve smo u nje". Pomete, neće sinjore tvojijeh slatcijeh riječi, ni se haju za brikunanje tudeško, za kijem ti ideš; hoće kolajine, hoće zlato, hoće dzoje! Vidiš ovu kolajinu? Vidiš ovi kolarin? Vidiš li ovi pendin? Sve ovo kosta trista dukata; ovo će sve Maro Marojev, gospar moj, darovat sinjori Lauri.

Peti prizor

DUNDO MAROJE i BOKČILO (s voštarije), POMET i POPIVA

MAROJE: (Maro Marojev! - Bokčilo, ču li?)

BOKČILO: (Čuh, gosparu. Hvala Djevici er čujem našijem jezikom govorit; dobro stvari prohode.)

MAROJE: (Za mene zao glas bi ovi od Mara[127]; čujmo naprijeda!)

POMET: Vidim, velici ste ljudi, kraljevi ste, po trista dukata u votu darivate. Gdje si, Dundo Maroje? Tvoji dukati, koje si s velicijem znojem dobio, kako se pendžaju?! Trista dukata dzojâ sinjori se imaju večeras darovat!

MAROJE: (Ajme, *l' è fatta!*[128] Bokčilo, ču li?)

POMET: Njekoga ponta udri gori.

POPIVA: Pomete, plači komu drago; mi se dobru bremenu davamo, a gospar stari Maroje ima dukat kao šume: ima se od šta plavit! A ti, ako hoćeš s tvojijem Tudeškom imat graciju od sinjore, mene služite i dvorite, er dukatmi nećete vi s nami na paru stat.

POMET: Tebe služit i dvorit! Ti si Popiva, daleko Popiva od mene! Popiva, što ne može sam popit, čini da i druzi piju; što ti ne mož' doruinat gospodara Mara, činiš da ga rasčini Mande Krkarka[129]. Ter nije zadosta da mu kako pijavice krv popijete, ma mu hoćete i dušu popit. Gdje si, Dundo Maroje?

MAROJE: (Jaoh, ovdi sam za veliko zlo moje!)

POMET: Njetko se ozva s voštarije! Miri plaču ruinu od toga uboga mladića[130], a tebi se pod Zadrom vozi.[131]

POPIVA: Ubog je, er ti nijesi s trbuhom ki se ne može nigda napunit i s usmi[132] od zmaja ki ne žve neg proždire, u njegovi kući da ga objednom živa proždreš i iziješ i da se udaviš. Spomenuješ li se kad ga ti navede da staromu gosparu ukradete dvije tisuće cekina, i kad ih pak podvrgoste kao vruću opeku[133]? Ktijaše njekoga vraga proždrijet onada, - provrati se juha![134]

POMET: Neka Popivu ima u kući, sikuro more spat!

POPIVA: E, Pomet Trpeza boli se njime, ki kao metlom mete bokune s trpeze.

POMET: Popiva mu je vjeran sluga i ljubi ga. I pijavica ljubi krv čovječju, ali mu dušu vadi.

POPIVA: Popiva popijeva s gosparom Marom u sinjore Laure.

MAROJE: (S gosparom Marom u sinjore Laure?!)

POPIVA: A Pomet Trpeza iza vrata gleda s svojijem Tudeškom, koji vinom hoće intertenjat prvu kortidžanu od Rima. S dukati dođite u sinjore Laure kako i mi! Neće sinjore ovake havijara ni vina, - dukata hoće, a vi ih ne imate.

MAROJE: (Ajme, ovdi se mojijem imanjem brava!)

POPIVA: Onako tvoje srce jauka, Pomete, a jezik ti zamuknu. - Njekoga gori ponta tišti. - Plači i umri vas svijet, meni je dobro!

POMET: Dobro ti je?

POPIVA: Ovo mi moga lijepoga liberaloga gospara Mara, gospara moga i sinjore Laure; er i sinjori on sad zapovijeda.

POMET: Vidim ga; svega je svoje brijeme[135], i za lijepom godinom dođe daž; ma za tizijem smijehom još te ću vidjet plakat.

Šesti prizor

MARO, POPIVA, POMET, zatim TRIPČETA, MAROJE i BOKČILO

MARO: Popiva!

POPIVA: Gospodaru!

MARO: Gdje dosle bi?

POPIVA: U Džanpjetra zlatara.[136]

MARO: Pomete, što imaš tu činit?

POMET: *Ben trovata la sagnoria vostra, signor Marin!*[137] Njegda[138] tvoj bijeh u Dubrovniku; u Rimu si sada veličak čovjek. Daleko siromaha od velicijeh ljudi!

MAROJE: (Tripe, je li ovo moj sin?)

TRIPČETA: (Da bogme ti je on! Ovo je sinjor Marin.)

MAROJE: (On je! Ono je on u velutu, ajme meni!)

BOKČILO: (Gosparu, ono i Pometa, one lupežine štono u gradu biješe; jaohi meni, gdje mi se je skitnja doskitao!)

MAROJE: (Hajme, svi se su obješenjaci oko njega skupili!)

BOKČILO: (I Popiva, jaoh si ve meni!)

MAROJE: (Piva i Tara![139] Pet tisuć dukata!)

TRIPČETA: (Muči malo, *per amor de Dio*[140], da čujemo koga vraga viječahu.)

MAROJE: (Da čujemo ne dobro za mene.)

MARO: *Sta ben questa cosa*[141], Pomete; ovako se karecaju sinjore, ovaki im se prezenti darivaju. A ti mi si s njekijem Tudeškom došao, od bokare čovjekom, za skartat mene[142]; ali vam se će prikinut remik[143] penjući se gdi se sam ja uspeo. Ma ti pripovijedam, Pomete Trpeza, šijunu od bokunâ, ako vas vidjeh veće vrtjet se oko ove kuće, tebi ću vas obraz izrjezat, a onomu ću Tudešku probosti trbuh, da mu sve vino isteče koje je igda popio.

I ovu vam sentenciju davam sada za vazda.

POMET: *Signor Marin,* učinićeš što se pristoji tvomu paru, a ja ti sam sluga; a Tudešak svoj posao čini, a svak svoj.

MARO: Razumio me si. - Popiva!

POPIVA: *Signor!*

MARO: Pođi opet u Džanpjetra zlatara i reci mu: "Pošlji mi oni dijamant i oni rubin".

POPIVA: *Signor*, neće manje dvijesti dukat za te dvije peče. I ovi isti Tudešak, Pometov gospodar, davao je sto i osamdeset dukat za nje, i nije mu ih ktio dat.

MAROJE: (Ajme, moji dukati! Bogme ih će kupit!)

MARO: A ja mu ću dvajesti dat; pođ' ih uzmi, i da on dođe ovamo, da mu zbrojim dinare.

MAROJE: (Bogme ih uze, *l' è fatta!*[144] Ako ne remedijam, sve će s vragom poć.)

MARO: Pomete, tko hoće sinjore imat, trijeba je tobolac otvoren držat kako i ja.

MAROJE: (Tobolac otvoren držat, ajme!)

POMET: Njekoga od danas ponta udara gori. Gospar stari Maroje ima dukata kao sovrne; mož' ih dobro pendžat, jes odkuda uzet.

MAROJE: (Ajme, jes odkuda pendžat! A ja veće na ošpedao[145] u staros kad mi drago.)

MARO: Popiva, što se vrati?

POPIVA: Nećeš li na večeru u sinjore?

MARO: Hoću.

POPIVA: Da što ćemo kupit?

MARO: Vina dukat, a havijara paulin, kako i Pometov gospodar Tudešak, i na tri[146] škude kupi par fadžana; i kupi par kapuna velicijeh, da znaš škud za nje[147] dat; i kup' animelâ, i pođ' u picikarula moga, da ti da mortadelâ i salčicâ, što će biti za svu ovu nedjelju, i čin' da ti dâ dudzinu provardurâ, i svrati se u moga spičara; reci mu da mi pošlje jedan vruć marcapan.[148]

POMET: To je za po pastu konfortat štomak.

POPIVA: Pomete, jeda ti zubi vodu čine? - Sve će bit opravljeno, pođoh veće.

MARO: Ne čeka'te me na objed, er ću u sinjore na objed.

POPIVA: Dobro.

POMET: To je pravi i gospocki život! Neg mislim, *signor* Marin, kako se ćeš pak pasavat s pečom mesa u Dubrovniku i s krincom juhe kojoj se dno uzvidi kako u Mrtvom moru na Lokrumnu[149], kad je bunaca.

MAROJE: (Jaohi, bogme mu će i pomanjkat! Još će, dezvijanik jedan, za Boga prosit. Ajmeh, gdje moje pet tisuć dukata otidoše?!)

MARO: Pomete, ja ne mislim ni u Dubrovniku džimrijat.

POMET: Znam, gospoda valja da gospocki živu.

MARO: Da bogme gospocki! Scijeniš li ti da ću ja na po kutla vina i na medzalin mesa stât kako i ostali? Pritilo ću, Pomete, ja živjet; a ti ćeš daleko od moje kuće stât, a zubi ti će vodu činit. Ovu ću kolajinu na grlo stavit, neka me moja gospođa veselijem okom pogleda.

POMET: Da bogme ti i dobro stoji! Što se kavalijer[150] ne učiniš, ter bi je vazda nosio?

MAROJE: (I kolajinu je na grlo stavio! Bokčilo, Tripeta! Da mi je sit doli: poć mu ću sve kose iskupsti i sve mu ću oči podbit).

TRIPČETA: (*Misser, non in furia!*)[151]

BOKČILO: (Mila mati, bila mati!)[152]

MARO: Pomete, čin' da te tu nijesam veće vidio; jes' me razumio? - (Tik, tok). *Signora*, ja sam, *padrona mia bella*.[153]

POMET: Bit će što da Bog. Sluga ti sam! - Ma š ćaćkom ćeš razlog učinit[154]! Dundo Maroje, živi, da vidiš kao se tvoji dukati pendžaju! Ja ću odovle poć k momu Tudešku, s kijem veće mi valja ručak neg s ovizijem i sa svom njegovom družinom objed i večera. Dubrovčani ne znaju što je pastedžat: izjedu mi onu peču mesa, tad s plaštem na Placu. Tudešci na repozano zasjedu ti mi, počnu s njekijeh gvaceta a specijom t' ih krope za otvorit apetit za mrtva uskrsnut i da ga čine jesti; a trink ide uokolo, pak ti mi dođu s pliticom, u njoj dobra kokoš, u njoj pritila patka, u njoj dvije jarebice, - fadžanova[155], Dubrovčani ih ne umiju neg pečene jesti!

MAROJE: (Ajme, da mi je nadvor, - ubosti ga ću!)

TRIPČETA: (*Non far, misser, non in furia!*)[156]

BOKČILO: (Mir Božiji s tobom, sveta te Nedjelja pomogla!)

POMET: Njeka je buna[157] gori na voštariji, a njetko od danas ino ne čini neg jauka gori: tkogodi se pjan bode; za mene[158] se makar iskoljite! - *Or bene*[159], u toj plitici još bude dobre slanine na tudešku, i dobroga vitelja mesa, a s rjepicom i s kupusom u jusi. Što su letuariji i kordijali što se stomakalijem ljudem dava? Siromasi, ne umiju ozdravit. Sve to ujedno; a mostarda mi njeka dušu vadi: ijem a lačan sam; što veće ijem to sam lačniji. A plitica kao se ispražnjuje; tako jedan (a valenti ti su sluge) na nožu i primeće u pliticu sad kapunića, sad guščicu, sad jezik slan, sad sufridžatu ovoliko debelu; a brinc[160] ide uokolo, a mi ijemo a sve smo lačni. A para nam sad smo sjeli na trpezu, a tri ure su prošle, a u delicijah smo, u raju smo; pak se na slano, pečeno! Oh, oni odor, odor za svakoga nemoćnika ozdravit! Ma ovo mi moga Tudeška namuranoga; ma bogme sam ja namuraniji na njegovu trpezu neg on na sinjoru. I poću š njim u zemaljski raj, gdje se ima što se žudi; a riječi ću ostavit i spovijedat mirom[161] pečeno i vareno.

Sedmi prizor

UGO TEDEŠKO i POMET

UGO: *Pomet!*

POMET: *Signor Ugo!*

UGO: *Che star tanto qua? Ti non foler bever malvagìa? Mi, fer Dio, foler.*[162]

POMET: Nut galantarije od ljudi! Ovo je nješto probudit apetit. *Con voi,* *signor Ugo, andar in inferno et star ben.*[163]

UGO: *Salutar la signora: "Son fostro servitor"*.[164]

POMET: *La signora serà vostra, che voler altro? Et andamo a trink.*[165]

UGO: *Fer Dio, far meglio.*[166]

Osmi prizor

TRIPČETA, MAROJE i BOKČILO (izlazeći iz voštarije)

TRIPČE: *Misser mio caro, non si fanno le cose in furia*[167], reče se: tko plaho ije udavi se; a oni reče: uprež' ih[168].

MAROJE: Uteče mi obješenjak jedan! Nije ga[169], štica se u one ribote.

BOKČILO: Ne plaho, gospodine! Plašilo ovcu tjera, tihoćina vuka stiže.[170] Bit ćeš gdi hoćeš, nea ti furencija prođe.

MAROJE: Hajmeh, dođoh gdi se onuđe veće ne more.

TRIPČE: Pojmi duše[171], ustavi se, kolora te je smela! Vrag uzeo i djecu, makar i tko[172] se afatiga činit ih, pokli se za nje tolika fastidija imaju.

MAROJE: Ajme, smrt se, smrt se za nje napokon ima!

BOKČILO: Ah, djeco, vele ti kruha hoćete, nut što se za vas pastidija![173]

MAROJE: Nu, ovo sam ostavio koloru; što hoćete da se čini?

TRIPČE: Da se opet vratimo na voštariju. -

BOKČILO: Ah, blaženo mlijeko koje te doji!

MAROJE: I što da se čini?

BOKČILO: Bogme mi usta od njeke pastidije usahoše.

TRIPČE: Da čekamo dokle dijete izide iz kuće; kad izide, kako sve tvoje dijete, uhit' za ruku i dvigni ga sa zla puta i tihoćom pročeda' š njime, er ako ga uplaši, uteče ti i ne stignu ga sa svijem psi sinjora Džulijana

Čezarina[174].

BOKČILO: Da je blagosovljena zemlja po kojoj hodiš! Med mu iz usta izlazi.

MAROJE: Oršu, ne more gore stvar proć neg je prošla; činite što znate. Ovo sam, da se čini kao vi hoćete: uljez'te opet unutra.

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože! Reče se: dogovorna je bolja šteta neg koris bez dogovora. - Tripe, gospodine, kutalac vinca! Ne umori me: usahoše mi usta.

TRIPČE: Tako mi Boga, da t' služim *un boccal de vin*[175] s dobre volje, brate.

BOKČILO: Ah, Djevica te pomogla; cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi.

TRIPČE: Hod' unutra, brate.

BOKČILO: Kao stariji i bolji.[176]

TRIPČE: Nea stoji ta bareta.[177]

Deveti prizor

DŽIVO i PERA, zaručnica Marova, na mušku obučena, zatim DŽIVULIN Lopuđanin

PERA: Dživo, lijep ti je ovi grad i vele ti je veličak; ja se umorih ovom ulicom hodeći.

DŽIVO: Ja scijenim dilja[178] je od Krive ulice.[179]

PERA: Uzaova, Dživo, što govoriš? Ovo je dilja neg od Grada do Luncijate.[180]

DŽIVO: Pera, hoć' da ti ukažem crkvu od Svetoga Petra?

PERA: Nemo' me, Dživo, Perom zvat, da nas tko ne čuje i da me ne pozna jer[181] sam djevojka.

DŽIVO: Neću veće, zarekoh se nehote.

PERA: Petrom me zovi, kako smo rekli.

DŽIVO: Hoću. Vidiš ovu ulicu? Onamo je crkva od Svetoga Petra.

PERA: Je li velika kako i Sveta Gospođa[182]?

DŽIVO: A kako ti znaš da je Sveta Gospođa velika?[183]

PERA: Brižna, Dživo, kako ne znam? S tetkom nijesam li svaki Božić u Svetu Gospođu na misu bila? Jaohi, tete, veoma ti mi ćeš za zlo imat er sam od tebe ovako otišla! Je li se kad i jednoj djevojci ovako nevolja zgodila da je iz Grada ovako izišla za iskat svoga vjerenika? Koga mnim da sam tako izgubila, jaoh, da ga veće neću nać. U tri godišta, odkle je iz Grada pošao, ne pisat ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu knjižicu[184]! Jaoh, što se će u Gradu od mene[185] govorit?!

DŽIVO: A što se će rijet? Pošla si s babom[186] i sa mnom, tvojijem prvijem bratučedom, k vjereniku.

PERA: Sjetna, neću smjet nigda na oči veće k mojoj teci doć, koja ne znam hoće li živa bit cijeć ovoga moga mahnitoga pošastja.

DŽIVO: Pošastja! Hoć' li jo' smjet na oči! Zašto ne?

PERA: Zašto ne? A trista dukata koje jo' sam iz skrinje izela za ovo naše nesrjećno pošastje? Dživo, ja sam djevojčica, i učinila sam stvar koju dosle nijedna djevojčica nije učinila; ja sada razgrizam grijeh koji sam učinila! Jaoh si ve tužnoj meni, sad poznam što je bez majke bit i bez nje[187] straha! Teško svakoj djevojčici koja majku ne ima!

DŽIVO: Muči, Pera, sve se će načinit[188].

PERA: Jaoh meni, to mi je i mučno er se neće ništa načinit; sad razgrizam zlo moje. Pošla sam ovamo scijeneći sve načinit, a našla sam da je on tamo vas s zlicami i da je poplavio svu prćiju koju mu su dali[189]. Ni znam kako se more k njemu poć, i bi li me primio, budući tako s zlicami zlu družbu sadružio. A koliko mi je za vratit se u grad, bolje, nesrjećna ja, u more skočit neg se opet u grad bez njega vratit; er me ne bi ni svoji[190] primili za stvar koju sam učinila, - i imali bi razlog[191].

DŽIVO: Nebore, Pera, tu tuge sada brojiš pokli je stvar učinjena; nastojmo na što smo došli[192]. A da se u grad opet vratimo, po nesrjeći ne opravivši na što smo došli, manjkalo bi dumana koje bi te primile.[193]

PERA: Žî n' t',[194] ni dumne neće u manastijer koje[195] ovako hode.

DŽIVO: Da[196] svake idu ovako kako si ti pošla.

PERA: Ne more gore nijedna poć neg sam ja pošla.

DŽIVO: Pera, ti si smiješna; ti se desperavaš, er u tri dni nijesmo sve opravili.

PERA: Brižna, jesu tri dni er smo ovdi u Rimu, a njega ni možemo vidjet, ni ga znamo gdje nać, ni scijenim da ga ćemo za našega života nać; er ako je u zlica, on je, moj brače, veće izgubljen, i veće mi ne valja da njega ištemo.

DŽIVO: Nebore, dosta riječi! Nać ga ćemo, ma se ne more sve u čas tako učinit.

PERA: Jaohi, ištom mi zlo srce sluti.

DŽIVO: Muči, ovo njekoga; para njetko je od našijeh iz Dubrovnika. Stan' s strane, čini mi se djetić[197]. Ovo je Dživulin Lopuđanin[198]; navegao sam š njime. - Dživuline, adio! Kud tako s prješom ideš?

DŽIVULIN: Džuho[199], ovdi li si? Tugo moja, znaš kad te kašicom pitah, a morinčela[200] te ubila biješe? Koje[201] te su ovdi u Rim dovele?

DŽIVO: Dživuline, došli smo velikom potrjebom.

DŽIVULIN: Da ovi uza te brat li ti je? I njega li ćeš dat u drijevo, da nam beškote konsumi? *Giuraddio*[202], ako dođe, ončas ga ću za noge, tako ću njim kao grmušom i metnut u more. Ja sam manigodo u drijevu svijem ovizijem perdidžornatam i mandžagvadanjem. Placari[203] u drijevu hoće kao godišnicam[204] komandit: "Naprav'te mi odar!" Po sonce žoto[205] i Blaženicu od Pšunja[206], kao je trijeba[207] mistijere u drijevu abandonit[208] a njih kašicom pitat. Bestro, kad dođeš u drijevo, čin' da ti prvu stvar majka u skrinju stavi lončić i mećajicu za kašu.

PERA: Ja sam dobar na moru: neće od potrjebe meni bit kašu mesti, a prem mislim i ja za škrivana u drijevo[209].

DŽIVULIN: Za skrivana ćeš u drijevo?! A hoć' govorit na stoleću?[210]

DŽIVO: Dživuline, ostav'mo te riječi. Odkle te sad imamo?

DŽIVULIN: *Misser mio*, sad sam učinio *alle curtellade*[211]. Srjetoše me njeki putem; a ja sâm ovako kako me vidiš - s mačem, s mojijem najvjernijijem drugom, i s rudelom, s mojom braniteljicom. Ah! ah! Scijenjahu imat što činit s ovijem zemaljskijem gujami[212] koje mi ližu zemlju! U meni rekoh[213]: privarili ste se; ovo je od jajera dijete[214], mlijekom od Igala[215] dojeno, u kajpah[216] od drijeva odhranjeno, oko sartija[217] je njegova šećnja; ptica je bez krila, galeb je morski i od jajera. *Giuraddio*, scijenjahu da me će ončas s nješto malo spendzice rastavit: sunuše se, ja se fermih, pokrih se rudelom. Kurvin mužu, tu li si? Potegnuh na sljepačku[218], kud pade da pade. Mahnu njekomu tamo ruka - druzijem mahom s levadom otidoh, - mah u vjetar otide. Pogledah iza rudele - oto t' nikoga prida mnom! Tamo nadaleko vidjeh gdje njetko bježi; rekoh: hod'te tamo, što dobiste, *giuraddio*, ne dijel'te sa mnom.

DŽIVO: To su kojigodi od strade ljudi[219] bili. Iz Grada li ideš?

DŽIVULIN: Iza mira li idem? Što? Da mi spašete oružje?[220] Od kampanje sam ja čovjek; *son de isula de Mezzo*[221], izulan[222] se zovem, i izulan hoću živjet i umrijet.

DŽIVO: I da hoćeš ini bit, ne bi mogao neg izulan[223]. Ma neka stoji to! Imamo li te od našijeh strana?

DŽIVULIN: Od našijeh strana? S Prijekoga ne idem, gdje vi dunidžate[224], gdje mi mačicem po kantunijeh skrobućete. S Lopuda[225] idem, gdi vam nije Luce[226], na čeljadina našega gdje ne smijete ni gledat.

DŽIVO: Za Boga, Dživuline, kad nije vas, tko vam čuva čeljad?[227]

DŽIVULIN: Strah naš[228]: naša je čâs ognjem ograđena.

DŽIVO: Sve je tako. Koliko odkle ste otuda?[229]

DŽIVULIN: Njeki placar vaš[230] ima mi platit navao[231] do Jakina.

DŽIVO: A tko je s vami došao?

DŽIVULIN: Njeki starac za sinom ide; dukate mu je poplavio.

DŽIVO: Kako mu je ime?

DŽIVULIN: Maroje.

DŽIVO: A sinu mu?

DŽIVULIN: Maro.

DŽIVO: Sam li je došao?

DŽIVULIN: Njeku je slugu s sobom doveo, - sve nam vino od mise konsumi[232].

DŽIVO: Da sad kud ćeš poć?

DŽIVULIN: Zavjetan sam[233] u Svetoga Petra; poću proštenje[234] uzet, pak ću poć po voštarijah toga placara iskat, da me plati.

DŽIVO: Dživuline; molim te da se nađemo, kad opraviš, pak oko ovizijeh ovdi voštarija.

DŽIVULIN: *Bonora, bonora!*[235]

DŽIVO: I ako što mogu za tebe, operaj me.

DŽIVULIN: *Bagio le pede, misser.*[236]

PERA: Jaohi, gospodar je Maroje došao! Ako uzazna još da sam se i ja ovdi doskitala, toprv mu će zla klenut[237] i na me sve zlo pasti.

DŽIVO: Došao je! Oršu, tko zna što je za bolje; Pera, ne valja ovdi spat.

PERA: Jaohi, Dživo, na tebi[238] i na Bogu moja čâs, moj život i moja smrt! Ja vidim, zlo sam pošla; more Bog i bolje dat.

DŽIVO: Pera, ne brini se, priporuči se Bogu. Tvoje je došastje ovdi bez zlobe i na dobru fin[239], a ja ti neću ničijem manjkat; a u rukah Božijijeh sve stoji. Pođ'mo, ovdi nije trijeba spat, a ja znam što ću.

PERA: Što ćeš učiniti, dragi Dživo, reci ve mi?

DŽIVO: Pođ'mo, rijet ti ću.

DRUGI ČIN

Prvi prizor

POMET TRPEZA, zatim PETRUNJELA, sluga[240]

POMET: Reče se: "tko je namuran nije sam[241]", - sad ja po mom Tudešku poznam. Nut što je bit čovjek i imat judicijo. Sjedeći za trpezom s mojijem Tudeškom, a pečeno bijehu donijeli - pjat, u njemu kapun. Gledam ali je guska, ali što drugo: onoliko velika kapuna moje oči nigda nijesu prije vidjele. Ispečen? Gledah ali je isprigan ali je ispečen: imaše njeku hrustu na sebi koja mi oči zanošaše, srce mi veseljaše, apetit mi otvoraše. Oko njega dvije jarebice oblahne, a sok iž njih rosi. Pjat ureševahu s strana peča vitelja mesa od mlijeka[242], koja para da govoraše: "jeđ me, jeđ me", i polovica zadnja od zečića, lardica okolo nazadijevana, a garofalići neistučeni nakićena, koja para na trpezi mirisom da stvaraše veselo, drago prolitje; a na krajijeh[243] od plitice uokolo nakitili bijehu kosovića, drazijeh kosovića, *turdius inter avibus*[244], koji paraše da se uokolo uhitili bijehu i da u veras pojući govorahu: "Blaženi, uzmite!" I u tjezijeh delicijah stojeći u kontemplacijoni, bijeh otišao *in estasis*[245].

Tako istom Tudešak moj i uzdahnu, uzdahnu drugu votu a mene dozva: "Pomet!" Ja se osvijestih: *"Signor patron, comanda!"*[246], mnjah da mi će rijet: "Što činiš? Rježi, da se triunfa; *far bona ciera!"*[247], kako je njegovo užano rijet mi. Reče mi: "Ajme, Pomet, *mi štar mal!*[248]" - "Što će bit?" - *"Mi morir, se non aver la signora, mi štar malanconico; mi non poter mangiar. Tu mangiar presto, antar la signora, prometter ducati mille, do mila. Meglio spender ducati che perder vita."*[249] Ubi me kad mi to reče! U meni[250] rekoh: mahnitos, mahnitos s namuranijem ljudmi druži! Mahnitos njimi vlada! - Ne mogoh mu ne ugodit tu galantariju. - "Ja imam, kažem, dobrovoljno činit i što mi je mučno činit". Ma ne mogoh srcu odoljet; odkinuh krilo od onoga kapuna, stavih ga prida nj; drugo odkinuh, stavih ga prida me. Napih mu: *"Trink, misser Ugo, star allegro, signora star vostra"*[251]. Što ć' ino? Intertenjah ga s galantarijom, založih se i trijema kosovići, okusih i jarebičice. Bogme tjeh i rukom igrat u parti sekrete od onoga slavnoga kapuna (kurvina kuhača koje galantarije od onoga kapuna biješe učinio!): pun biješe nadjeven kao jedan kuljen njekijeh ptičica pritiljahnijeh; zalaga' se svakom kao mekom smokvicom, a s mijendeoci, s lučcom, s suhvicami, s specijicom. Bogme i toga pouzeh! On me soličita: "Pomet, *antar!",*[252] a ja s galantarijom: *"Antar, signor"*[253]. Napih se; otidoh iz raja zemaljskoga, dviže me iz onjezijeh delicija gdje se ima što se žudi.

Ma se je trijeba s bremenom akomodavat[254]; trijeba je bit vjertuozu[255] tko hoće renjat na svijetu. Kralj je čovjek od ljudi, kad se umije vladat[256]. Nije ga imat dinâr[257], er vidim mnoge s dinarmi potištene; nije ga bit doktur, er vidim mnoge te brigate fantastike; nije ga bit junak s mačem u ruci, er su ti većekrat ali ubijeni ali ih su pune tamnice; nije ga bit poeta ni komedije umjet činit, er tizijem svak ore i na svaki ga pijer hoće operat, kao bastaha, a umjesto zahvaljenja da mu reku: "Ne valja ništa, iždeni!", i da mu neprijatelji ostanu; nije ga bit mužik, er tizijeh druzi čine pjet[258] kad veću volju plakat imaju.

Trijeba je bit pacijent i ugodit zlu bremenu[259], da se pak dobro brijeme uživa. Svakijem kami![260] Maro mi prijeti, a ja mu se s baretom u ruci klanjam; Tudešak me, moj idol, dviže s trpeze, s delicija! Srcem mučno idem - čijerom volentijero. I tko k meni dođe: "Pomete, opravi mi", - opravljam; "Pođ' za mene", - idem; konsel mi pita, - umijem mu ga dat; psuje me, - podnosim; ruga se mnom, - za dobro uzimljem. Ovaki ljudi renjaju![261] A merita moj profumani trbuh da mu vjerno služim. Sve sam ove galantarije za njega naučio, er me nigda ne izdava na dobru obroku; vazda je bio pripravljen, dispos ponijet.

Ma sam zaljezao u veliku konsideracijon[262], a imam danaska fačende velike činit, fačende dostojne od Pometa. Imam Popivu s svojijem[263] gospodarom tisknut iz kuće od sinjore Laure. Dinare ćemo prosut; a onomu je sinjoru Marinu otac došao. Pričuo sam da je Dundo Maroje u Rim došao za skapulat dinare od naufradžija[264] Marova; ma je sve s vragom otišlo. Nadvor, grintavci bez dinara! S dukatmi kraljevi idu: *fate largo!*[265] Srci mi dava[266] *far faccende*[267] u Rimu koje ni Čezar ni Šila ni Marijo[268] nije činio. Imam imat viktoriju od neprijatelja, *triunfus caesarinus!*[269] Ma ovo njekoga iz kuće od sinjore - Petrunjela je, a prem nju htijah.

PETRUNJELA: Tko će ono bit onamo? Brižna, tvrdo ti je upro oči u mene, tot mu sam draga; neka ga! Rekla bih da je ono našjenac; istom krv poteže na svoga[270].

POMET: Petre, Petrunjela!

PETRUNJELA: Pomet je, po Djevicu Mariju.

POMET: Petrunjelico, lijepa našjenico!

PETRUNJELA: Brižan Pomete, što se ovdi vrtiš? Gospođa vas moja neće; sva se je stavila na onoga dobročestoga Mara; neće veće nikoga u kuću.

POMET: Ako se je ona stavila na toga brižnika Mara, a ja se sam stavio na moju brižnicu Petrunjelicu.

PETRUNJELA: Na tvoju? Još se nijesam prodala da sam ičigova.

POMET: A ti se daruj meni, ter ćeš moja bit, a uzdarov ti ja i sve moje stvari. Bogme si mi draga, a sad pobjed, kako sam pinuo, paraš mi ljepša - meka ti si!

PETRUNJELA:

Napasti,
tamo stoj,
peci loj,
ter se goj.[271]

Pođ' tamo u tvojijeh galantina[272], u sinjora rimskijeh; a ja sam godišnica dubrovačka. Bože, love li sada oko *Među crjevjara*[273] one manenštine[274] u Dubrovniku? Sjetne godišnice, martire su od štipanja.

POMET: Jes, tri godišta er sam otuda, ni se vabim veće tamo na pečene jetre[275]; popovski mi bokuni ovdi odražaše. Ma moja galantina, bogme, neće druga bit nego ti, ako je tebi drago, Petrunjelice, moja jarebičice.

PETRUNJELA:

Rekla je doć,
ma je noć;

ne ima cokula[276],
crjevje je izula;
bosa hode[277],
drača bode;
nijesam tvoja,
sva sam moja[278];
kako došao,
tako pošao.

Ovu molitvicu govoraše pokojna moja tetka, i zbogom; ne mogu veće s tobom stât. Poslala me je gospođa da dozovem Sadi[279] Žudjela, da jo' njeku pocjelicu od zlata donese i njeki kolarin od perala koji misli kupit. Što požudi, sve joj Maro kupuje; a ona mahnita je za njim.

POMET: Dobro čini, dokle dava.[280] Ma čuj i moga dunda molitvu:

Gospo, dar,
žita stâr[281]
da ti bude
dobar dar;
a na har
budi meni
tvoja stvar.

PETRUNJELA: Ah, ah, sjetan Pomete, salačljiv ti si, sve ti je veselo! Zbogom! Otidoh.

POMET: Čeka'! Kudije bježiš?

PETRUNJELA: Ne imam kad veće stât.

POMET: Znaš što ti ću rijet? Hoć' li dobro tvojoj gospođi?

PETRUNJELA: Da žî mi dušica ti jo' sam vjerna sluga, er je i ona meni dobra.

POMET: Reci joj ovako: "Tudešak, moj gospodar[282], mahnit je za tobom, i odlučio je sve svoje imanje spendžat s tobom; bogatac je od peset tisuć dukata. Dokle ima tu volju, ne oddeni ga, i kad ti srjeća sama u kuću dohodi primi ju i drži ju; er ako ju odagnâ, kad ju ustjebudeš, neće ti moć bit[283]". Od toga Mara izela je što je mogla, i on je spendžao što je mogao.

Oto vele da mu je otac došao i da mu hoće konte gledat, i da ga hoće dvignut s fačenda.

PETRUNJELA: Ah, Pomete, Maro je vele dinara u nju spendžao i današnji dan pendža; a ona ga je obljubila, mahnita je za njim. Ti Tudešak što ti je, ona ne zna, - ovoga zna.

POMET: Prova' ga[284], tako će i znat.

PETRUNJELA: Ali ako toga primi, onoga će izgubit. Maro je zdenjoz, neće da nitko drugi pratika u nje neg on sam; a ne manjka jo' ničijem.

POMET: Ona sama od svijeh kortidžana u Rimu od jednoga se kontenta; poprav ti je Dalmatinka[285], - nije pratika.

PETRUNJELA: Nije pratika? Bogme je u to razumna: nje posli dobro idu, a ne znam kako druge stoje.

POMET: Ako nje posli dobro idu, ima nastojat da jo' i bolje idu. Ako ovoga otac odvede s sobom u Dubrovnik, uzmi[286] ovoga Tudeška vlastelina.

PETRUNJELA: Ja svrh ovoga ne umijem što rijet; ako ćeš[287], ja jo' ću govorit.

POMET: Govori joj i najbrže joj reci kako mu je otac došao; to je nje posao.

PETRUNJELA: Sve joj ću ja spovidjet od mene do nje.[288]

POMET: Petrunjela, ako to bude, bogme će i tebi bolje bit. Ja znam što govorim: njeka će persona sva tvoja bit; razumiješ li me?

PETRUNJELA:

Razumije
tko umije;
džilju moj,
zbogom stoj,
ma mi mati
neće dati;
ja ću spat,
ti ćeš zvat;
kako došao,

tako pošao,
Zbogom, Pômo!

POMET:

Vele ih znaš,
nije laž;
moja budi,
tuj ne gudi.

Petrunjela, odgovori mi brzo, moj kordijalu od stomka.

PETRUNJELA: Hoću svakako danas, moja velika misli!

POMET: Milice naše, kao se je istrijebila[289]! Istom kad se dođe u Italiju, tako se i deventa drugi. Ova je s imenom promijenila i kostume[290]; u ovizijeh bi se kortidžana izrizikao bule i bulin[291]. Oh, scijenim, kad čuje sinjora Laura er je Maru otac došao, i da mu misli fačende izet iz ruka, promijenit će fantaziju[292]. Klin klina izbija, veći dinar manjega pokriva: našijem dukatmi, ispod kunja frescijem[293], izagnaćemo sinjora Mara s lagahnijem tobocem. *Contrarius contradia curabuntur!*[294] Popivu da mi je na ošpedao poslat, Majko Djevice od milosti! Ova bestija kortidžana Mande prem ti je Šćavuša[295], ne misli što će zautra bit. Uzoholila se je, er joj je vjetar u krmu; a ne zna jer se može brijeme ištetit i dobra srjeća promijenit se u zlu. Trijeba je naučit živjet; a jo' ću meštar bit. Nut što je lijepo sve umjet! Legat joj ću *in literis*[296] i doktrinu će naučit[297]; i bogme će naučit, er je nje posao[298]. Ja sam na brijeme[299] doktur i filozof. - Poću malo bolje ispitat za došastje Dunda Maroja, da mi se je umjet vladat kako filozof *in literaturis* koji sam.

Drugi prizor

NIKO, PIJERO, VLAHO, PETRUNJELA

NIKO: *O, Piero, per amor de Iddio*[300], gdi ćemo nać Mara? Jes dva dni er smo iz Fjerence; ištemo ga, - ni ga znamo ni umijemo gdje nać.

PIJERO: Pođ'mo nać kogagodi dobra kompanja, da nas vodi po kortižanah, u tjezijeh ga ćemo pratikah ončas nać.

NIKO: *Per Dio*[301], dobro veliš; vraga je u njemu trgovac! A bogme bih se i ja š njim ugodio, uzeo vrag trgovinu i tko od nje bi inventur, lijepu je stvar iznašao - bastašiju! Aferin Maro! Otac mu u gradu govno griza, ni ije[302] ni pije za manje spendžat a veće akumulat[303]; a Maro ovdi i za sebe i za njega pendža i uživa; *in fine*[304], rad bih mu brat bit.

PIJERO: Za napola dijelit sinjore, je li ah?

NIKO: Da koga vraga hoć' da se čini? U mlados da mi kugodi volju ispunit, a u staros me nasoli ter me spremi u ormar. Imamo njeke oce koji nas paze kud gledamo, kud hodimo, gdje sjedimo i što ijemo. Gvardijane nam je njeke narav dala koje nam je trijeba slušat i podnosit za nevolju. Ah, kurviću, da se ljudi bez otaca rađaju, dobro ti bi nam mladijem bilo.

PIJERO: U libertati bi bio, ah ah! Smijejem se od tvoga diskorsa - da se ljudi bez otaca rađaju! Za bit liber ne para ti drugi put željet neg bit bez oca.

NIKO: Ti bo su, u dobri čas, neprijatelji od našijeh volja; kad bi nas pomagali i prijatelji nam bili u naše potrjebe, molili bismo Boga da im Bog da živjet vazda.

PIJERO: Bogme sam od tvoje[305], i ja sam s tobom! Oni reče: "Vrag uzeo oca i tko ima oca!", i para da sad svi mladi ovu molitvu kantaju mješte letanija. Smiješni su ovi oci: ne spomenuju se er su oni u mlados mahnitiji od nas bili. Imali bi nas puštat da živemo na naš način, a mi bismo pak naše sinove puštali da živu na njih[306] način u libertati. Tot bi veće vječni mir bio među oci i sinovmi: oni bi po našijeh molitvah živjeli kako i Matuzalem, mi također po molitvah našijeh sinova. Tot bi naš život bio i dug i miran; a ovako: oni su nemirni s nami, a mi š njimi.

NIKO: Ali da svi čine kako je Marov otac učinio: dao mu je pet tisuć dukata; tako ih on i trafega ovdi u Rimu s galantinami sinjorami.

PIJERO: Za vjeru Božiju, je li ga gdje peču[307] da i mi štogodi baknemo uza nj? - Ma tko ide ovo ovamo? Vlaho je. - O, Vlaho, *bevegna*[308]. Za rane Božije, što je? Jesi li ki dukat donio? Ovo mjesta za pendžat ih.

VLAHO: Nebore, još me nijeste ni upitali odkle idem.

NIKO: Odkle ideš, ako s' dukata donio?

VLAHO: S Livorna, donio sam dosta. Ma ne umijem na primijeru[309] igrat, er tko gubi, veljaše moja pokojna tetka, boli ga glava i zubi. Druže, *misser Nicolo*[310], u Rimu si, *misser Pietro*[311], u velutu ste[312]! Vi ti ste sinjori i gospodari, rodili se ste liberali. A ja sam njeki antiki čovjek, tučem se po svijetu za dobit kaban, da u daž ne okisnem.

NIKO: Rekoh li ti, Pijero, er je mjedeničar[313] ter nije dukata?

PIJERO: Po muku Božiju, prem se htijah servat u tebe jedne dvijesti dukat, dokle se vjerim[314], a ti mi reuškavaš kako kliješti, ki nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnut k sebi.

VLAHO: Dvjesti dukata! Jes' čuo onu počašnicu:

Dukat mi, dukat kralj i car,
dukat djevojci častan dar,
a za dukat se da na har
vele lijepa, vrijedna stvar.

PIJERO: Ah, ah, za rane Božije, gdje su mješnice, da ju uz mješnice rečeš?

VLAHO: Da su gusli, uz gusli bih drugu rekao; ma ostav'mo ove cance! Kao rabote prohode? Kao ste?

NIKO: Zlo!

VLAHO: Kako zlo u Rimu, u raju?

PIJERO: Mi smo kako i duše u paklu, koje gledaju raj, vječna blaženstva, za veću muku imat. Gledamo feličitati rimske, a konsumamo se u željah.

NIKO: Ištemo naše refridžerijo, Mara Marojeva, da nas stavi u pišinu[315].

VLAHO: Što je od njega? Čuo sam da od bačava karatjele je učinio.[316]

PIJERO: Učinio je toliko, er se on dobru bremenu dava; i on je u raju, a mi smo u paklu.

VLAHO: Raj od ludijeh spenadza brzo se obrće u pakao. Ta veselja *fratello*[317], malo duraju; upita' me odsada, do malo dana.

NIKO: Vraga te ću pitat! Ovdi čuo sam da stoji lijepa kortidžana. Ono joj godišnice na vratijeh; poću se akostat k njoj.

PIJERO: Da', jeda koga zla možemo avancat od nje!

VLAHO: Da bismo dobra avancali kao ćemo zla avancat.

NIKO: *O, quella giovene, como si chiama questa signora che sta quà?*[318]

PETRUNJELA: *Xe mia signora, misser.*[319]

VLAHO: Ovo para našijenka!

PETRUNJELA: Po Djevicu slavnu, ono paraju našijenci.

NIKO: Bogme i ti nam paraš našijenka.

PIJERO: Ono je Milica!

NIKO: Bogme je Milica! Mile, poznavaš li me?

VLAHO: (Poznaš, pse! Brzo ti se poznaste!)

PETRUNJELA: Niko, ti li si? Nut količak je uzrastao! Brižna, *Među crjevjare* kolikat me je uštinuo. Ovolihni bieše, a nemanština u njem velika bieše.

VLAHO: (Sada je dobar, čovjek je[320], tvoj je posao.)

PIJERO: Da mene, Mile, kolikrat ve me si opsovala! A kolende[321] ti dah, a obeća mi, a malo izda.

PETRUNJELA: Obeća' ludu a zaludu. Pijero, ti li si? Brižna, nut gdje je obradatio! Isto mi vas je milo vidjet. Živi se vide kadgodi, a mrtvi nikada.

VLAHO: A za mene nijesi još upitala?

NIKO: Vraga! Ne pita' za njega; mjedeničar je.

PIJERO: Bestija ima dukât, a neće da ih pendža.

VLAHO: Ja dukate hranim za nje gospođu sinjoru.

NIKO: Mile, čuo sam da imaš gospođu.

PIJERO: Ljepotu od svijeta!

VLAHO: Mile, ja s dukatmi da t' sam priporučen.

PETRUNJELA: Ti dobar došao!

NIKO: Vrag! Lakom je, udri njega tja!

PIJERO: On uš bi odro za avancat kožu od nje.

PETRUNJELA: Onaki zračan i crljen ne kaže da je lakom.

VLAHO: Ah, hvala, Mile, na favoru; da mi si čestita!

PETRUNJELA: Ne ćamam se ja *più* veće Milica, - Petrunjela se ćamam.[322]

NIKO: Da, Petrunjelice draga, on je mizer kako uš, a mi smo liberali kao gospoda. U lijepe, u drage gospođe da smo sluge.

PIJERO: Da smo šćavi.

PETRUNJELA:

Druzi su zasjeli,
sada se ne dijeli!
Brižni lovci od Među crjevjara
lov lovili;
goru obili;
od sve što ulovili,
ništa doma donijeli.

Treći prizor

SIGNORA LAURA (s balkona), SADI i prijašnji

LAURA: *Petruniella, che ragionamenti sano quei? Non te ho detto che tu averai delle bastonate, desgraziata?*[323]

PETRUNJELA: *Madonna, ghe son signori Ragusei; sangue tira, parlar poco, lassame-ghe štar.*[324]

LAURA: *Entra in casa, desgraziata - Sadi, entra in casa.*[325]

PIJERO: *Signora bella, non entrate in collera, vi siamo servitori.*[326]

Četvrti prizor

MARO MAROJEV (iz kuće od sinjore) i prijašnji

MARO: *Olà*[327] družino, vi li ste? *Al corpo de Iddio*[328], vi ste!

NIKO: O, *misser Marino*, nebore, da se vidimo! Ili doli k nam sidi, ili da mi gori uzidemo.

MARO: Ja idem doli k vam.

PIJERO: Ne htje da gori uzidemo.

NIKO: Džiljoz je; je li ga vrag uzeo!

VLAHO: Onako se brijeme uživa; a vi zločesti!

NIKO: Majde t' zločesti.

PIJERO: Bogme zločesti.

MARO: *Siate li ben venuti!*[329]

PIJERO: *O, ben trovato, signor Marino!*[330]

NIKO: Koliko te smo žudjeli!

VLAHO: Maro, adio!

MARO: Vlaho, odkle te imamo sad?

VLAHO: S Livorna.

MARO: *Che bone nove?*[331]

VLAHO: Sve dobro! Oto vidim da se davaš dobru bremenu; dobro činiš.

MARO: To toliko se dobiva na svijetu, koliko se čovjek dobru bremenu dava. Dobro živi i zlo živi, mre se; a nakon nas makar ni sparožina ne ostani.

NIKO: Bogme, istinu veliš. A ti se si pod njeku dobru zvijezdu rodio: u delicijah si do grla, - a mi sušimo.

PIJERO: A mi smo zločesti. Umrijećemo, a nećemo jedne zločeste volje ispunit.

MARO: Ja s mojom gospođom uživam. Dokle sam u nje milosti, ja sam čestit; i dokle sam mlad, da uživam, pak kad ostarimo, tako ćemo i kašljat.

VLAHO: Bogme kašljat i bok naš će boljet.

MARO: *N' è vero, anima mia bella?*[332]

LAURA: *Tutto quel che piace a vostra signoria, signor Marino.*[333]

Peti prizor

DUNDO MAROJE (dolazi iz voštarije), prijašnji, zatim KAPETAN i ŽBIRI

MAROJE: *"Quel che piace a vostra signoria, signor Marino!"* Meštre! *Signor!* U kolajini! U velutu![334] Gdje mi su dukati, moje pet tisuć, manigodo jedan? S zlijem ženami? Ne odgovaraš? Dukate mi moje, dukate, ribaode jedan! Bježiš, ne odgovaraš, pse jedan?

MARO: *Chi sete voi, omo dabben? Che volete?*[335]

MAROJE: *"Che volete?!"*[336]

MARO: *Non vi conošco, andate con Dio!*[337]

MAROJE: Ajme! Čini me se ne znat![338]

MARO: ***È** pazzo costui!*[339]

MAROJE: Nećeš da me poznaš, ribaode? Da čeka'!

MARO: *Arme! Con arme! - Signor capetan, mi vol ammazzar costui!*[340]

(El barigello et li sbirri.)[341]

KAPETAN: *Piglia, piglia!*[342]

SBIRRI: *Sta forte! Dà quà quel curtel!*[343]

MAROJE: *Lasciate che ammazzo*[344] ribaoda jednoga!

SBIRRI: *Die esser pazzo questo vecchio.*[345]

KAPETAN: *Menatelo in pregion; lo faremo ben guarir della pazzia.*[346]

Šesti prizor

VLAHO, NIKO, PIJERO, zatim LAURA

VLAHO: O Pijero, o Niko, vidjeste li feste?

NIKO: Što ono bi? Ja stojim zamađijan.

PIJERO: Ali ja snim ovo, ali sam javi vidio? Dundo Maroje u Rimu, ah!

VLAHO: Rekoh li vam ja er ove feličitati lude malo duraju! Spendza, kurve, vrag i njegov otac - oto ste vidjeli.

NIKO: Bogme je Dundo Maroje u Rim došao, i ove su oči vidjele!

PIJERO: Maro, drži se na kontu![347]

VLAHO: Pridat će kont, *item per dolce pisciar!*[348] Ja poznam ovoga starca, vražije je impreze; dezereditat[349] ga će. Ma nemo'mo se oglušit; pođ'mo g bariželu i spovjeđmo mu kao rabota stoji, da neboga starca ne stratra.

PIJERO: I rec'mo mu: sin mu je, za sinom je trčao.

VLAHO: I cijeć Mara pođ'mo štogodi, ako možemo, napravit i remedijat. Intromecajmo se među nje[350]; ne valja ih tako abandonat.

NIKO: Što t' para od onoga Marova trata? Resolvat se u čas i fengat onako na improvisto ne znat oca!

VLAHO: E, da paka ko će š njim remedijat?[351]

NIKO: *Chi ha tempo, ha vita*[352], a on je astut kao vrag; ma t' ćeš vidjet er će isplivat.

VLAHO: Isplivaće? Hoću da nađe skužu[353] da u oni čas nije oca poznavao, ma kao će dinare nać koje je spendžao? Za ostalo je sve lasno.

PIJERO: Bogme će to mučno bit! *Stiamo a veder*[354] kao će ova rabota proć.

VLAHO: Pođ'mo brzo za ovoga starca pomoć.

LAURA: *Ah, signori, o gintilomeni, che rumor fu quello?*[355]

VLAHO: *Signora, certamente non ve l' sappiamo dire*.[356]

LAURA: *E dove andò signor Marino?*[357]

PIJERO: *Non sappiamo certo dove se ne andò*.[358]

LAURA: *Se lo vedete, di grazia, mandatemelo*.[359]

NIKO: *Faremo volentieri, signora*.[360]

VLAHO: (*"Signor Marin!"* Ono ime delekta me od sinjora.)

NIKO: (Osta pomižana ta sinjorija veće.)

Sedmi prizor

LAURA, SADI

LAURA: *Misser Sadi, non aveti lassato il collarin di perle?*[361]

SADI: *Che so mi, signora. Signor Marin partì via e non mi disse altro*.[362]

LAURA: *Mo tornerà ora ora egli; lasciatelo.*[363]

SADI: *I denari chi mi darà?*[364]

LAURA: *Non sapeti chi ve li darà? Forse che questo è la prima volta che abbiam comprato roba da voi? Che montan quelle trenta perle?*[365]

SADI: *Non le posso dar per manco di cinque scudi l' una; che sarebbono: cinque via dieci - cinquanta, cento, cento e cinquanta scudi, montarebbono.*[366]

LAURA: *In nome de Iddio, lasciatele; como torna signor Marino, subito vi contarà i denari*.[367]

SADI: *Averia a caro esser con lui.*[368]

LAURA: *Sadi, par che non vi fidate del fatto mio!*[369]

SADI: *Non è, signora, che non mi fidi, ma era ben che ci fusse lui.*[370]

LAURA: *Ci sarà anche lui, lasciatele; e ci son ora io, et io e lui siamo una istessa cosa.*[371]

SADI: *So! Dio faccia esser sempre insieme, chè certamente voi avete lo amante degno di voi, et egli la signora degna de lui. Le perte che importa che io li porti con esso meco e torni da quà a un poco?*[372]

LAURA: *Importa; chè io le voglio metter al collo, e non vorria che qualcheuno, vedendole e piacendogli; ve le pagasse qualche cosa di più, et io ne restasse priva. Conosco ben io la avarizia di voi altri ziudei.*[373]

SADI: *Siamo quel che vol la signoria vostra, et farò quel che piace a quella.*[374]

LAURA: *Spettate, scendo giù alla porta.*[375]

SADI: *Per Dio, mal volentieri le lascio; non mi piacque quel che vidi correr quel vechio drieto il signor Marino. Sti giovani spendono alla cieca, se indebitano, inbrogliano et poi danno del sulzo. Quel vecchio pareva che dicesse: "I mei ducati!", ducati nominava, il resto non intendevo. Ma questa signora altre volte me ha pagato liberamente; credo non mi mancarà neanche questa volta.*[376]

LAURA: *Misser Sadi!'*

SADI: *Eccovi le perle; sono trenta, contatele voi.*[377]

LAURA: *Cinque, dieci, quindeci, vinti, vinti cinque, trenta, - sono tutte. Sadi mio, tornate da quà a una ora, et ser Marino vi contentarà i vostri cento e cinquanta šcudi. Queste perle portarò per amor di Signor Marino.*[378]

SADI: *O, le vi stanno bene! Che possiate goderle in grazia del Signor Marino lungo tempo.*[379]

LAURA: *Dio lo permetta.*[380]

SADI: (*O che liberal gentilomo: ciò che ha non è suo!*)[381]

LAURA: *Sadi mio, se voi sapeste, queste cose me ha comprato d' un anno*

in qua, voi ve ne maravegliareste, forse per tre milia ducati di gioie, collane, vestimenti et altre cose.[382]

SADI: *Bon prò vi faccia, signora! Non posso più star con voi: io ho da far; da quà a una ora tornarò da voi.*[383]

LAURA: *Andate in bona ora, Sadi mio caro.*[384]

Osmi prizor

TRIPČE (sam)

TRIPČE: Odavna je rečena ona sveta riječ koja bi valjalo da je zlatom pisana: *"rumores fuge"*[385]. Majdeši, *stiam freschi per Dio: andar a combatter con li sbirri!*[386] Za koga? Za vraga i njegova oca, - za jednu bestiju mizeru kako uš! Ostavio me je na voštariju; jesu dvije ure jer je prošlo brijeme od objeda. Da vrag vazme njegovu zlu ćud; da ti dobročesti človik uspomenu za objed, za ručak[387], za vraga, da ga vazme! Po četiri vanđelje i Blaženicu od Kotora, kao[388] ova bjestija nije otac sinjora Mara: ono je sinjor i gospodar, a on je njeka mahnit. Drago mi je er se ne ukazah iz voštarije, da mi ne bi sinjor Marin za zlo imao. Umirem od glada, poću se domom založit dva bokuna *e andar a far i fatti mei*[389]. I ja sam pošao kortidžat ljudi koje ne znam! Bjestije mene![390] Još da buđah s njim ter da ubodijaše[391] sinjora Mara! *Quae par est? Cuius generis?*[392] Ostajah *in delitto*[393] š njime! Ubojica, po svetoga Tripuna! Vrag ti me vođaše *per farmi scavezzar il collo*[394]. Ma Blaženica naša devota od Kotora *miraculosamente*[395] slobodi me od velika zla. Hvala tebi net[396] sam! Personom mogu slobodno i s otvorenijem čelom moje posle činit po Rimu. Oto, malo uvrijedih tobolac; kosta me *un boccal de vin*[397]*:* onomu njegovu čovjeku siromahu dah se napit, - *carità!*[398] Ne da mu ni jesti ni pit, a hoće da ga služi! A on i dobro učini, - u potrjebu ga abandona, - štica se unutra u voštariju kad se vidi da ga vuku *in* pržon[399]. Da' jesti sluzi i kareca' ga *in malora*[400], da za tebe na potrjebu skoči, ali mu sašij prkno, da ne ije, i nasol' ga i stavi ga u komin. *Mi moro di fame*[401], umrijeh od glada; poću dva bokuna izjesti.

Deveti prizor

BOKČILO, PRVI OŠTIJER i DRUGI OŠTIJER

BOKČILO: Jaoh si ve meni! Bijedan ja, u koji ve ti čas dođoh gdje ruka maha[402], bogme, gdje ruka maha. Jao meni, jao! Gospara za kose odvukoše tamo, a bijedan ne znam hoće li i mene vodit. Ma koga sam vraga ja učinio? Zašto li me će vodit? Ma jaoh si ve bijednu meni, što vodiše - vodiše, dovodiše - mene dovedoše[403]. Bijedan, ne znam kud ću ni kamo ću! Putu nijesam vješ, jezika ne umijem, spendzice truđahan ne imam, ne poznavam čovjeka ni tko mene.

PRVI OŠTIJER: *Dove è costui? Se n' è fuggito il traditor! Eccolo, per Dio, che netta via. A, gaglioffo, ti netti e non voi pagar la oštaria? Il mangiar ti fu dolce, 'l pagar ti è amaro, n' è vero?*[404]

BOKČILO: E, Maro[405], gospar Maroje će platit.

PRVI OŠTIJER: *Che maro, dà quà quel caban; manigoldo!*[406]

BOKČILO: Hajme, manigoda[407] zove! Nijesam ja po Djevicu ništa, nijesam ja kriv!

PRVI OŠTIJER: *Cri, cri, canta ora kirieleison e letanie.*[408]

BOKČILO: Jao meni, jao bijedan ja! Letanije? To da se ispovijem[409]? Nijesam po križ Božiji!

PRVI OŠTIJER: "Boži, boži", *che manigoldo!*[410]

BOKČILO: Ajme, Božiji, Bogu da duh pridam! Nemo' zvat, gospodine, manigoda! Jao, nijesam kriv ja, jao!

DRUGI OŠTIJER: *Che diavolo urla quà? Che ha costui?*[411]

PRVI OŠTIJER: *Non vol pagar la oštaria, e gli ho tolto il gabban.*[412]

BOKČILO: Nijesam ja, gospodine!

DRUGI OŠTIJER: *Manda con giavolo sta bestia, introna mezza Roma con suo urlar*.[413]

PRVI OŠTIJER: *Che manigoldo, ne?*[414]

DRUGI OŠTIJER: *Rendegli el gabban e mandalo con giavolo; quel vecchio pagarà per lui*.[415]

PRVI OŠTIJER: *E dov' è 'l vecchio? Non vedeste voi che fu menato in pargione?*[416]

DRUGI OŠTIJER: *Ci è non so che del suo in casa; siamo securi*.[417]

PRVI OŠTIJER: *Dunche gli rendo il gabban?*[418]

DRUGI OŠTIJER: *Rendeglielo*.[419]

PRVI OŠTIJER: *Tò, va via!*[420]

BOKČILO: Ah, da te Bog pomože, Djevica te krunila krunom! Majko Djevo, smili ve se, - tebi hvala! Korunicu veće da t' pojem, zavjetujem se, svaku subotu. Majko od sirota, skapulah! Nije nikoga! Ma, bijedan, što veće isčekujem? Prida' nogami, Bokčilo! Ma, tužan, kudi ve ću? Kamo li ću nevješ opet u stupicu upasti? Poću se ovamo s strane gdjegodi skrit i čekat jeda tko od našijeh prođe. Žeđahan sam, a srdačce mi je utrnulo. Djevo Majko, u tvoje ruke!

Deseti prizor

POMET (sam)

POMET: Je li čovjeku na svijetu srjeća u ruci kako je meni? Je li itko pod nebom gospodar od ljudi kako sam ja? Bez mene se nitko ne može pasat, bez mene se ljudi ne umiju obrnut. Gdje nije Pometa, tu nije ništa učinjeno; gdi nije Pometova konselja, tu sve stvari naopako idu. Zatoj se je dobro reklo: čovjek valja za sto ljudi, a sto ne valjaju za jednoga. Ja maloprije otidoh za ispitat od došastja Dunda Maroja; oto t' *cum fustibus et laternibus*[421] vuku Dunda Maroja u tamnicu! Gledam ali ja snim ali bilj[422] vidim - Dunda Maroja među Irudi i Pilati[423] gdje ga vode kao Barabu! A njeki tri iz Dubrovnika, amanti od Prijekoga[424], došli su s malom gracijom g bariželu, govoreći: *"Capetano, el è un di nostri, lasciatelo - è suo padre"*[425]. A barižeo im odgovara: *"Che padre, che di nostri, che lasciar! Ognun largo!"*[426] Istom se čovjek, pravi čovjek sunu: Pomet dođe, - s strane, dijeti[427]! S reverencijom se poklonih Dundu Maroju, a kapetana s reverencijom salutah; a barižeo je vas moj, a tko Pometu nije prijatelj u Rimu? Bariželu rekoh dvije riječi na uho. Vlah Vlaha potište, a katunaru kletište![428] *In pocis verbibus intendiantur vobis*[429] - razumje me! Dundo mi Maroje ukratko spovidje kao je rabota prošla, a meni se srce obeseli. A smijeh mi dohodi od trata sinjora Mara: *"Non ti conošco"!*[430] Šuma t' mati, ne poznavam te! Ne htje da pozna oca, ma ga će, bogme, i za nevolju poznat. Tudeško, moj idolu, sada se drži, tvoja je sinjora! *Or*[431] ja s reputacijoni slušam i stojim kao gospar čovjek, a Dundo se je Maroje ukuvečio, ter mi se priporučuje; a ja stojim *sulle mie reputazioni*[432]. Rekoh: "Ne brini se, napravićemo tu rabotu". Druge dvije riječi rekoh bariželu na uho, - uhitih Dunda Maroja za ruku, tako i odšetah š njim. I starac poče mi baretu skidavat, a zahvaljuje mi; a ja: "Nea bareta stoji".

A sinjor Marin mi prijeti! Ah, hoću danaska da zna što je Pomet, što je čovjek virtuoz, čovjek *virtutibus praedutus!*[433] Odpravih Dunda Maroja s onjezijema trijema vlasteličići, spačah se od njega najbrže, - znam mu ćud: držao bi me s sobom tri dni i tri noći u postu i u penitenciji. Odkinuh se i rekoh: "Imam posala, velicijeh posala, dostojnijeh Pometa baše". Pomete, da, Pomete, pače plemeniti kralju i gospodine, Pometov trbuše sofriktani, veseli se, hrani se na delicije, na zalogaje, na manu nebesku, na vareno, na pečeno, na prigano, na podprigano, na tortice drage, na sapuriće incukarade i s vodicom rusatom, na jetrice slatke od kapunića, na guske, na patke, na paune, na galine od Indijana[434], blaženstvo vječno! Za tebe Pomet sve stenta, za tebe se sve ovo spravlja, kralju i gospodine! Ti si moj, ja sam tvoj; ti meni gospodar, a ja tvoj sluga i pudar, - pudar, bogme, pudar, er ja tebe čuvam od zla čovjeka - od octa i blute, od goveđega mesa i od tjezijeh poltronarija; a ti me ne pretiliš inijem neg bratkovinom i smokvami. - Ma tko ide ovamo? Popiva je.

Jedanaesti prizor

POPIVA, POMET (sakriven), zatim PETRUNJELA

POPIVA:

Chi t'ha fatto quelle šcarpe,
che ti stan sì ben,
che ti stan sì ben?[435]

POMET: (Popijeva!)

POPIVA:

Che ti stan si ben,
Gernietta,
che ti stan sì ben?[436]

POMET: (Bogme te ću domalo još vidjet plakat.)

POPIVA: Petrunjela!

PETRUNJELA: Brajo!

POPIVA: Srčano zeljice[437], uzmi ovo.

PETRUNJELA: Moj gorki pelinku, dobar mi si došao kad si donio.

POPIVA: Moje slatko nespanje, Petrunjelice, kolikrat me si činila ne spat!

PETRUNJELA: Što to, brižan?

POPIVA: Gdi je sinjora? Čuje li nas sinjora?

PETRUNJELA: Onamo se grije u onoj kamari na kaminati, govori slobodno.

POPIVA: Uzmi ovu pratež! Jaoh si ve, moja nemoći, Petrunjelice, huda ptičice, vidiš kao te hranim, a ti tvrđa kamena, sjetnico, komu se hraniš?[438] Zločesto' starosti?

Daj se, daj se, a ne haj se,
daj se za me i udaj se;
nećeš lačna sa mnom biti,
zimi vruća, hladna liti.

POMET *(iz kantuna):* (Ah, pse jedan, i Petrunjele mi se hitaš?!)

PETRUNJELA:

Hoću, hoću, tugo moja,
misli, nesnu, za bit tvoja;
buduć moja dat se i dati
misli ću se, da ti 'e znati.

POMET: (Popiva, proždri toj!)

PETRUNJELA: I zbogom! Poću večeru kuhat:

POPIVA:

Drag džilju,
kad ne sad,
kadgodi,
bit su rad.

PETRUNJELA:

Rozico,
da čekaj,
još će doć
danak taj.

POPIVA: Jaoh, ako nije došao, veće i ne došao!

PETRUNJELA: K sebi ruke[439], ja t' velju[440]!

Dvanaesti prizor

POMET, BOKČILO

POMET: Nut psa prozuntoza, ja te ću domalo poslije[441]. Ko ovo ovamo bata na klopcijeh[442]? Fodža nova[443] u Rimu, para dubrovački tovijernar. Odkle si ti? Tko si ti?

BOKČILO: Ah, Majko blaženico Luncijato, hvala tebi!

POMET: Bogme je Dubrovčanin![444]

BOKČILO: Iz Dubrovnika sam! E, Pomo, Pomete, nea mi ti ručicu celivam.

POMET: Tko je ovo?

BOKČILO: Bokčila ne poznavaš? Koliko si vinca na mojoj tovijerni popio, a zaboravio me si!

POMET: Bokčilo, pjanico, ti li si? Koje te u Rim dovedoše na ova vina, na ogrestiju?!

BOKČILO: Moja nesrjeća! S gospodarom sam Marojem došao, da ga ubije Bog! Trča za sinom Marom s pužetom, i tamo ga odvedoše; ne znam k vragu gdi je, a mene je ostavio. Ni umijem jezika ni sam vješ mjestu, a što je najveća, jaoh si ve tužnu meni, nije spendzice!

POMET: Ta je, Bokčilo, najveća! (Ovo mi okazijoni! Sad mislim učinit trat, jedan trat; nu gleda'te!) Bokčilo, sve znam: sad te ću uputit kao ćeš otit gosparu i kao ćeš miran bit.

BOKČILO: Ah, Majka te od sirota pomogla!

POMET: Pođi na ona vrata ondi i pokuca', i reci: "Je li Popiva gori?" Popiva ti se će ozvat; reci mu: "Trči najbrže, gospodaru ti je otac došao, gospar Maroje, i donio je veće sto tavula džambjelota i toliko vrjeća papra i druzijeh prateži za trijes tisuć dukata; trči na voštariju *'od zvona',* er ga su tamo njeki tri vlasteličići poveli"; i reci mu da ga povede doma i da starca guverna, dokle Maro dođe. I ne govori er te sam ja poslao. Siromaše, trči najbrže, tuj ćeš doć gdje ćeš pit, jesti i počinut kao kralj.

BOKČILO: Zahvaljam, Pomo, da ti Bog plati! Na ona li vrata?

POMET: E, na ona vrata. - (Poću iz kantuna virit hoće li umjet opravit.)

Trinaesti prizor

BOKČILO, POPIVA, POMET (sakriven), zatim LAURA

BOKČILO: Tik, tok!

POPIVA: Tko je ovo?

BOKČILO: Jeda je Popiva gori, Marov sluga?

POPIVA: Tko je ovo? Tko Popivu pita?

BOKČILO: Bokčilo je iz Dubrovnika, stari sluga, a staroga gospara Maroja.

POPIVA: Odkle ideš ti?

BOKČILO: Gospar je stari došao na proštenje[445].

POMET: (Dobro! Ovo ga ja nijesam naučio.)

BOKČILO: I donio je džambjelotâ tabulâ veće stotinu[446], i vrjećâ papra i čafrana drugu stotinu...

POMET: (Aferin Bokčilo, ni ovo ga nijesam naučio.)

BOKČILO: ... i robe graciju *de Diu*[447] veće za peset hiljada munite dukata.

POPIVA: Bokčilo, ti li si?

BOKČILO: Popo, Popiva, sidi doli, da mi ti je ručicu tegnut; živi se vide kadgodi, a mrtvi nikada.

POPIVA: A, Bokčilo, dobru nam si nôvu donio! Da mi ti se je dat napit.

BOKČILO: Ovo je dubrovačko dijete: blaženo mlijeko, koje sisa!

POPIVA: Sinjora, čula si?

LAURA: Čula sam.

POPIVA: *Bone nove!*[448]

LAURA: *Bone!*[449] Čin' da ta čovjek uzide gori.

POPIVA: Bokčilo, veli gospođa da uzideš gori.

BOKČILO: Pate[450], za posluh sam.

Četrnaesti prizor

POMET (sam)

POMET: Dobro, dobro, bože! Ovo trata, ovo novele[451]! S Pometom imate što činit, kanaljo, neljudi, siromasi! Pomet se s vami rve. Poću sada nać Dunda Maroja *alla oštaria della campana*[452], ter mu ću sve spovidjet i naučit ga ću da s Popivom unjiga, dokle ga doma povede. Kad im Dundo Maroje u kuću uljeze, to prve će fačende trjeske, bune[453] bit, konti se će iskat, - dinari su spendžani! Tot ja i moj Tudešak, ostasmo *eredi delli beni di condan signora Laura*[454]. Fora, fora bez mjedi![455] U Dubrovnik, s vragom, na krinicu juhe i na deset peča u dinaru mesa[456]. Poletjeh veće ovi posao opravit.

Petnaesti prizor

MARO (sam)

MARO: Hajmeh, nesrjećo, krudela nesrjećo, veoma ti me ubi, veoma ti me ucvili! Ah, lakomosti od otaca! A oci vragovi, neprijatelji mira i goja i kontenta od sinova! Desponjao se je u Rim doć za ruinat me, za umorit me! Krudeo čovjek, veće ljubi dinar neg sina, jednoga sina koga ima. S kojom je gracijom došao[457], gdje li me je našao! Vrag uzeo čas i hip kad nijesam prije dan umro, er umrah[458] miran; a sada ovi krudeo čovjek hoće da vodim desperan život, da provam muke pakla. "Dukate, dinare!" Vrag uzeo dukate, makar i tko ih kuje, pokli se kažu, kad se pendžaju, toliko slaci[459], a kad se spendžaju, zmije, lavi koji nam srce deru i ijedu[460]. Ovi mi će vrag ktjet konte iskat, - konte! U vraga ti konti! Došao je skapulavat što je u morske pučine utonulo. Vrag uzeo i dinare, makar i njega!

Je li na svijetu nesrjećniji čovjek od mene? Ima li ijedan sin ovakoga oca kako i ja? Stoje li ičigove stvari gore neg moje? A sve je uzrok ovi ne otac ma smrt moja! Oni krudeo čovjek, ajme, osramotio me je; što ću sada, ter prid sinjorom Laurom? Hajme, sinjora Laura, strah me je er te ću izgubit, strah me je er ću i život izgubit. Jaoh, izgubio se sam, ne znam ni kud hodim ni što činim, ni znam što ću. Sinjori ove tuge ne valja da spovijedam. Sinjore neće tuga ni tužnijeh amanata; dijele dobro brijeme sa amanti, od zla brjemena neće dijela. Poću nać Popivu i š njim deliberat[461] kako se imam vladat.

TREĆI ČIN

Prvi prizor

POPIVA i BOKČILO

POPIVA: Bokčilo, gdje reče da ćemo nać Mara?

BOKČILO: Na voštariju "od zvona".

POPIVA: Da umiješ ti poć?

BOKČILO: Ja, bijedan, ne znam ni gdje sam ni kud idem, nevješ kao slijep.

POPIVA: Da hodi sa mnom, ja ti ću vođak bit.

BOKČILO: S tobom, Popiva, moje srce popîvâ; ja s tobom makar u pakao. Golemo ti vince ono u gospođe biješe; hubava ti je vladika u njoj.

POPIVA: Bokčilo, ono je Dalmatinka, ono je dalmatinsko mlijeko sisalo.

BOKČILO: Vidjet je; nije kako i one brižne šturljive njeke parlašuše[462].

POPIVA: Je li gospar Maroje zlatijeh dukata donio?

BOKČILO: Donio je njeku skrinjicu; teška je, mnim da je munida u njoj.

POPIVA: Dobro naši posli idu; pođ'mo najbrže!

BOKČILO: Kuha li se večera doma?

POPIVA: Stoj miran, biće svega.

BOKČILO: Tebi se priporučujem, Pôpo, Popiva, moj kneže i gospodine!

POPIVA: Što ć' ino neg da si sit i pjan?

BOKČILO: Ah, da te Bog veseli, - to toliko hoću.

Drugi prizor

DŽIVO (sam)

DŽIVO: Moj Bože, mučno ti je umjet živjet na svijetu; mučno ti je znat što se hoće čovjeku. Nam mladijem uspara[463] većekrat da sve znamo i da sve umijemo; ma brijeme, koje nam je meštar[464], uči nas i kaže nam dan po dan er što veće naučivamo, tot manje umijemo. I para da su veće scijenjeni oni ljudi koji u sebi drže da manje umiju neg oni koji se scijene da vele znaju i razumiju, er tko se vele scijeni, a ne umije, operavši[465] čini veću štetu neg koris. Ja, budući[466] u Dubrovniku, paraše mi da sve znam i u mojoj prozuncijoni desponjah se moju prvu bratučedu Peru svjetovat i navesti da ide u Rim vjerenika iskat Mara i da iz tečina haholjka izme trista dukata, kako je i učinila, a sve to ne stavljavši pamet na što ima doć[467], neg slijedivši volju ku ktjeh ovizijem ludijem medzom ispunit za poć u Rim, - volju ka mi paraše slatka, a sad mi se je u grkos obrnula. Ovdi sam, a ne znam ni umijem koji partit obrat[468]. Peri ne basta animo[469] vjereniku se ukazat, a meni manje od ruke ide rijet mu. Dubitam er bi mi za zlo imao er ju sam doveo, i ne bi manjkalo da me ovdi u Rimu čini ubit. *In fine*[470] nije njemu[471] odkrit ovu stvar, ni znam što ću. Paraše mi iz Dubrovnika otit na pjačer u Rim, a ja sam došao na misli[472], na nesan, na velika fastidija, a najveće mi je mislit[473], kad se vratim u Dubrovnik, koja mi će čâs bit od ludosti[474] koju sam učinio; i ako mi je paralo da što umijem, sada razgrizam gdi me je moja prozuncijon dovela. Napas, gdje ne mogu ni naprijed ni nazad, ni znam ni umijem što ću, trijeba mi je čekat da sam s neba mirakulozamente pomožen, inako tonemo na prješu. Ah, fortuna, gdje me si dovela?! Poću se vrtjet po Rimu sjemo, tamo, da me tuga prođe i čekat manu s neba ili ostat ruinan.

Treći prizor

SADI Židov, LAURA

SADI: *Tik, tok!*

LAURA: *Chi è giù? Sadi, sete voi?*[475]

SADI: *Signor Marino sarebbe tornato?*[476]

LAURA: *Non è tornato ancora.*[477]

SADI: *Signora, io ne ho da far un pagamento da quà a una ora; per altro non vi daria fastidio.*[478]

LAURA: *Mo ben, signor Marino non potrà star a venire.*[479]

SADI: *Signora, non averesti voi alle man qualche scudo? Ne avevo gran bisogno.*[480]

LAURA: *Non certo, Sadi mio, tornate da quà a un poco, e sarete soddisfatto.*[481]

SADI: *Faro quel che piace a vostra signoria.*[482]

LAURA: (*O, son fastidiosi sti giudei!*)[483]

Četvrti prizor

SADI, zatim MARO

SADI: *Per Dio di Abram, Isac et Jacob, fui pazzo a lasciar quelle perle! Cortigiane, ah! Bertoni, ah! Non bisogna dormirvi su questo fatto, bisogna sollicitar, infastidirgli e battere il ferro mentre è caldo. Son cento e cinquanta šcudi, non sono frašche. Ma ecco signor Marino, per Dio. - Basio la man a vostra signoria, signor Marino.*[484]

MARO: *Che c' è, Sadi?*[485]

SADI: *Le trenta perle che ha tolte la signora, a cinque šcudi l' una, montano šcudi cento e cinquanta.*[486]

MARO: *Oh, Sadi, montano troppo!*[487]

SADI: *Di tanto abbiamo fatto el mercato, et ella se ha contentata.*[488]

MARO: *Poichè ella se ha contentata, mi contento anche io.*[489]

SADI: *I danar avreste appresso?*[490]

MARO: *Andavo ora a casa a portarveli.*[491]

SADI: *E dove vi trovarò io?*[492]

MARO: *Venite dalla signora.*[493]

SADI: *Non potria venir con essovoi a casa.*[494]

MARO: *Voi sete fastidioso, Sadi! Quando vi dico io, tornate da qua un poco dalla signora, et sarete soddisfatto.*[495]

SADI: *Quel che piace a vostra signoria, signor Marino; vi son servitore.*[496]

MARO: *Addio, vago a casa.*[497]

SADI: *Andate in bonora.*[498]

Peti prizor

SADI (sam)

SADI: *Cazzica! Non besogna esser pigro a questo fatto; costor a pigliar roba sono facili, a pagarla sono duri più che 'l diamante. Non vò andar altrimente a casa, vò ascondermi drieto a questo canton per aspettar questo mio messia. Se non gli infastidišco, stenterò da aver il mio.*[499]

Šesti prizor

MARO, zatim LAURA

MARO: Jedva se izeh od ovoga vražijega Žudjela! Počela me je nesrjeća persegvitat; trijeba će bit plaćat duge, a vrag uzeo i dinare, a dinara nije! Iznio bijeh dvijesti dukat za platit dijamant i rubin što sam sinjori obećao, - neću 'oj manjkat. Ako oni vražiji Žudio izide, triba mu će bit kontat od ovizijeh dinara sto i peset škuda za perle. Jeda ne izide! Poću do sinjore, da mi ne bi za zlo imala jer nijesam, jesu dvije ure, u nje bio; i ono što me oni vražiji otac tjera dat joj razumjet štogodi drugo. Još da sinjora uzazna ove moje tuge, toprva bi na mene sva zla pala.

LAURA: *Signor Marino!*

MARO: *Bene mio!*[500]

LAURA: Čula sam, drago mi je.

MARO: Što si čula?

LAURA: Od mene tajiš?!

MARO: Što, sinjora?

LAURA: Da ti je otac prišal ovdi. Što mučiš? Jeda ti nije drago er ja znam?!

MARO: Tko ti je rekao?

LAURA: Junak[501] njegov bil je ovdi; veli: na proštenje je došal. Vele da je vele trgovine donil.

MARO: Zbilj li govoriš?

LAURA: S Popivom je taj junak otišal na oštariju *della campana*[502] za dvignut starca i povest ga u vas doma.

MARO: Ter je Popiva to učinio?

LAURA: Zač ne?

MARO: Imao je najprvo k meni doć. (Ah, kurvina traditura, zaklat ga ću!)

LAURA: Ča je on kriv? On mni dobro učinit; a zač? Na vjeru ti je dobro učinio.

MARO: Sinjora, ne za ino neg er ima sve mene pitat. Poću najbrže nać ga.

Sedmi prizor

SADI i prijašnji

SADI: *Ben trovata la signora vostra, signor Marino!*[503]

MARO: *Sadi, ho una faccenda di gran inportanza, non mi dar fastidio ora!*[504]

SADI: *Signor, ho a far un pagamento, ora ora, di ducento ducati; altramente andarò in pregione.*[505]

MARO: *Non tegli posso dar ora.*[506]

SADI: *Rendetime dunque le mie perle, chè io non mi posso passar altrimente. Crederei potermi servir da voi a ogni mio besogno di trecento et quattrocento ducati come d' un banco, et ora al bisogno non posso aver il mio.*[507]

MARO: *Sadi, non pensavo che voi fossi tanto fastidioso.*[508]

LAURA: *Soddisfatelo in sua malora, poich' è tanto inportuno.*[509]

MARO: *Non è, signora, che io non li posso contar sti denari ora ora, ma il bisogno grande che ho mi spingeva ad andar presto, e i denari sarian, come sono, a ogni suo piacer. Tò quà: cinque, dieci, quindeci, etc. etc. Sete soddisfatto?*[510]

SADI: *Signor sì, gran merce alla signoria vostra! Se non avevo bisogno ora, non vi davo fastidio; abbiateme per escusato. Un' altra volta servitive della roba mia, con danari et senza, a ogni vostro piacer.*[511]

LAURA: *Sadi, ricordatevi di quel pendente.*[512]

SADI: *Signora sì, mi racordo bene.*[513]

LAURA: *Signor Marino, c' è uno che vende un pendente, domanda duacento šcudi, una bella cosa* obisit ga! *Nove perle!*[514] O, dobro ti bi stao!

MARO: Sve što je tebi drago, sinjora! Da ga vidimo; poću ovi posao opravit.

LAURA: Na večeru te čekam.

MARO: Ne znam hoću li moć.

LAURA: Ukradi se i dojdi.

MARO: Učiniću sve što je tebi drago! -

Osmi prizor

MARO, zatim POPIVA

MARO: Vrag uzeo čas i hip kad izide ovi Žudio! Izeše mi sto i peset dukata! Toliko mi ne ostaje u ovo zlo brijeme, - vražije brijeme koje mi se pripravlja za ruinat me, za rasčinit me. Ah, Popiva, ruinao me si, poveo mi si vraga oca u kuću, - razgledat će moje stvari! Pacijencija! - Veseo ide, a meni srce plače! - *Bevegna* galanti![515] *Per Dio* s' džintio mladić[516] i umiješ sve; gdje si dosle bio?

POPIVA: Gospodaru, otac ti je došao.

MARO: Tebi došao zao dan, zlo godište! Vrag ti po dušu došao!

POPIVA: Gosparu, za Boga što je? Što je intravenjalo? Jeda sam koji eror učinio? Da se remedijava, ako smo koji eror učinili.

MARO: Jeda si koji eror učinio? Ruinao me si!

POPIVA: Za Boga, što li? Kako li?

MARO: Ajme, nije remedija, pse jedan! Ti je neotac: došao je za osramotit me, za ruinat me u Rimu, za gledat mi konte, za reprendžat me, za kastigat me!

POPIVA: Govore da je došao na proštenje i da je donio čudne prateži i trgovine; i on govori.

MARO: A je li onomu neprijatelju Božijemu vjerovat? Ti ne znaš kako me je prid sinjorom našao i kako je za mnom trčao s kordom, i ja sam u ono *all' improvvista*[517] fengao ne znat ga, i tratao ga sam mahnica[518], i barižeo ga je bio odveo u tamnicu za oružje[519]. Vrag uzeo kad ga nijesu objesili, pokli on meni ove muke zadava. Ne znam koji ga je vrag činio pustit; za oružje u Rimu idu vješala[520].

POPIVA: Ajme, tako li je? Njetko nam je novelu učinio![521] A nitko ini neće bit neg Pomet; ne imaš inoga neprijatelja u Rimu neg onoga traditura.

MARO: Ajme, ne znam ni tko je ni što je, neg vidim er mi je sve zlo na glavu palo. Dohodi mi volja uzet nož ter se ubosti i ne patit veće tolike tuge.

POPIVA: Gospodaru, ne valja se desperavat ni tako abandonavat; svemu je remedijo neg samoj smrti. Da se ide na remedija! U fortuni[522] se dobar mrnar poznava; na provu od ognja fineca se od zlata poznava[523]. Nije ga tu plakat ni ktjet umrijet, neg se ne abandonat, pomagat se.

MARO: Ja sam izgubljen, ja ne umijem[524] što. Za rane Božije, je li koje remedijo? Da, nauči me, sve ću činit.

POPIVA: Hoć' činit što t' ja velim?

MARO: Hoću, sve ću činit! Ti meni sad budi gospodar a ja ću tebi sluga, istom da se isplije[525].

POPIVA: Dokle čovjek može koporat, valja da se pomaga.

MARO: Ovo sam, da koporem i da se pomagam.

POPIVA: Učin' ovo, i našao ju sam![526]

MARO: Da se čini, kad ju si našao.

POPIVA: Pođ' u sinjore i odkrij jo' se.

MARO: Ovo je džusto rijet: "Pođ', uzmi konopac ter se objes'", - ter se sinjori odkrit!

POPIVA: Čuj me, *per amor de Dio*[527], daj mi rijet.

MARO: Reci; davam ti rijet. Ah, fortuna!

POPIVA: Velim, pođ' u sinjore. Sinjora scijeni - i ne bi jo' vas svijet dao razumjet da je inako, - da tvoj otac ima velike trgovine, prateži i zlato; i scijeni da je prvi bogatac ne od Dubrovnika, ma od svega Levanta, i zna er ne ima neg tebe jednoga sina.

MARO: Zna, sve zna! Kako tolike partikularita ona može znat?!

POPIVA: Kortidžane, prije neg uzmu jednu taku pratiku, hoće znat tko ti je na krštenju bio, - što ti ne znaš, - a neg[528] tko ti je otac i kako je i što može i ne može.

MARO: Nu, bud' je tako, ter što pak?[529]

POPIVA: Pođ' u nje i odkrij jo' se u dvije riječi: "Sinjora, sad je brijeme da me pomožeš, a ja, ako sam tvoj bio ovoliko, sad mislim bit vas tvoj sa svijem mojijem imanjem. Ti dobro znaš tko sam i tko je moj otac. Mene znaš kakav sam s tobom, a moj je otac od lakomijeh ljudi od svijeta: ktjet mi će iskat konte, a dinare sam s tobom spendžao; mni da sam spendžalac, er su oci taki". Da *Sadi ebreo*[530] provedža svita za jedne tri tisuće dukata, a da mu sinjora da penj[531], da se samo ta finta mostra učini, ne drugo.[532]

MARO: Nut riječî; sinjora da mu da za tri tisuće dukata penj! Para li mao penj od tri tisuće dukata? Ne imaju za tri tisuće dukat dzojâ papine nepuče[533]!

POPIVA: Papine nepuče? Oto joj si ti za tri tisuće dukat dosle dzojâ iskupovao, a zaboravio si. Ma neka dzoje stoje; sinjora ima na jednom banku za četr tisuće škuda, što ti, morebit, ne znaš. Ma ne gleda' ti ništa ino, neg viđ jeda ti ovo može reuškat.

MARO: Ter kad se nađe prateži za tri tisuće dukat i sinjora obeća, što da poslije učinimo?

POPIVA: Sve da učinimo, sve da napravimo; tizijem se će sve načinit. Da ti pođeš i da se svučeš iz toga veluta, i da se obučeš na trgovačku, i da pođeš k ocu i da fendžaš, da ti ono nijesi bio najprvo, ma tkogodi tko tebi prilikuje. I kad ti ustjedbude iskat kont, ukaž' mu svite, a od ostaloga[534] da' mu razumjet da si gdjegodi poslao, ali da imaš skodžat. I dođ' k njemu s reverencijom.

MARO: Stvari fastidijoze, partiti mučni, a svlačit se iz ovizijeh haljina! A i ne imam haljina od svite.

POPIVA: "Partiti mučni, a i ne imam haljina od svite!" Trijeba se je ne abandonat, ako hoć' ne ostat sramotan i ružan[535] po bradi i po glavi. A brineš se haljinami, kako da u Žudjela nije haljina tacizijeh za okordat, - *gran cosa!*[536] Kao se si u adversitati veoma izgubio! Svak u dobru umije papat, ma nu mi se u zlu umjej akomodat.

MARO: Oršu, Popiva, rekao t' sam da te ću slušat; što mi veliš, sve ću učinit. Hod' naprijed, vod' me kud znaš.

POPIVA: "Vod' me kud znaš!" Da' da tanac izvedemo! Tao ti Boga, što "vodi me"? Otresi se, da pođemo k sinjori s svijetlijem obrazom, er ako sinjora nota tvoju malankoniju, u suspet uze[537] i ne učini ništa, a tebe udri nogom[538].

MARO: Oršu, Popiva, resolvao sam se! Da se ponesemo kao indženjozi ljudi, da se ide k sinjori. Ne bi li bolje bilo da ja najprvo s Sadi Žudjelom govorim i da njega najprvo desponjam?

POPIVA: Ekčelento, dobro bi bilo! To te hoću gdje se i ti počeo indženjavat.

MARO: Bî li u Džanpjetra zlatara?

POPIVA: Bih.

MARO: Hoće li donijet rubin i dijamant?

POPIVA: Rekao mi je odsad do kvart ure[539] da će doć u sinjore.

MARO: Ne bi zlo bilo da sinjori ja realo rubin i dijamant, koji će Džanpjetro donijet, darujem i prid njom platim.

POPIVA: A hoć' imat dvijesti škuda na ruci?[540]

MARO: Nješto imam, a nješto se mogu učas vrh dvije kolajine moje velike i vrh manilja servat. Ajmeh, Popiva, veće nije dukât! Ako nas srjeća ne pomože, otidosmo na ošpedao.

POPIVA: Bit će što da Bog; *chi ha tempo, ha vita*.[541]

MARO: Platio sam sada sinjori kolarin od perala; oni vražiji Žudio htje danas dinare u najveću moju potrjebu[542].

POPIVA: I drago mi je, neka sinjora volentjerije učini nam ovi pjačer. Oršu, da se čini što se ima činit.

MARO: Pođi ti u Džanpjetra zlatara, da donese džoje, a ja ću poć dinare provedžat za platit ih i nać Sadi Žudjela i desponjat ga za ovu rabotu.

POPIVA: To te hoću[543], tako mi otresen budi! Pođi, a ja pođoh po zlatara.

MARO: U kući si onoga neoca ostavio; provrć mi će sve moje bagatele, pacijencija! Ovdje trjeba učinit srce od lava a obraz od zle žene.

POPIVA: Hodi veće, ne pita' za drugo.

Deveti prizor

PETRUNJELA, zatim TRIPČE

PETRUNJELA: Jezus, abe Marija, kad se ovako stavi koja na koga, tako ni ije ni spi, neg sve njega hoće, sve o njemu misli. Ova moja gospođa, odkle je čula da je Maru otac donio tolike trgovine, tako... Ah, zaboravih Maru rijet da se svrati u drapijera Luke, da mi čini donijet peču veluta karmizina za vesturu; ah, zaboravih i da čini donijet drugu peču demaškina bijela; ah, i da se svrati u kožuhara za onu poctavu od dzibilina i za drugu od riza. Sjetna, sakraja[544] koliko da ovi ima gdjegodi puč[545] dukata, ter da ih romijenčom crjeplje[546]. Uh, brižne ve one dubrovačke potištenice[547] štono se čersaju bulom[548] i usta na suhvicu čine[549] u koretu od abe; kad optoku koja od dzetenina ima na koretu, para joj da je njeka gospođa velika, - u cokulicah! A, sjetna, ako dvaš na nedjelju vare[550], i još da im može to bit! A ove? Odre od svile; što nose po kući, od svile; kamare im su obstrte svilom; sve u srebru ijedu, ijedu vazda letušte; svaka hoće dvije kamarijere, koje ini posao ne imaju neg nju oblačit i kamaru načinjat, - a kako to! Ja ne smijem joj ni u kamaru uljesti; ja kuham i perem, i jošte s drugom.

Brižna se ja zagovorila sama; govorim kao da komu spovijedam ovo. Ma, rasuta, gdje ću ja sad Mara nać? Reče mi: "Trči, stignut ga ćeš". Stignut ga ću! Vragut ped[551] neću tamo! Stât ću ovdi s strane, ter se ću nagledat za dušu ove milosti Božije, i u sebi ću mislit da hoću za muža koji bi mi najdraži od svijeh ovjezijeh ljudi bio. Oni ima veličak nos: uh, ne bih ga u srjeću! Ah, oni, brižna, velika ti usta ima: uh, ne bih ga za muža, dušom mojom mnjela bih da me će ončas proždrijet. - Ma tko ide ovo ovamo, sjetna? A nut ovoga s nosom i s grbom[552], nješto u sebi mrmori; poću čut što blede oslova nemanština[553] jedna.

Deseti prizor

TRIPČE (sam),
zatim PETRUNJELA

TRIPČE: Reče se: tko je bjestija, bjestija će i umrijet, a sve što se od mačke rodi, sve miše lovi, i sve što lisica leže, sve liha[554]; a što hrtica koti, sve zeca tjera; a zmije što rađaju, sve to prokleto sjeme jadom[555] meće. Hoće rijet da ljudi - *son stato a scola, non parlo miga a caso*[556] - velim, hoće rijet da ljudi partičipaju, *misser mio*, od ovizijeh bjestija. Lav ima srce i zec *ar contradio*[557]*;* pas vjeran - lisica liha; prasac u gnusnoći - armilin u čistoći; vuk grabi - ovčica s mirom stoji; osao trom - konj brz; ljudi njeki od rampine, - njeki daju; njeki osli - njeki *la gentilezza di questo mondo*[558], njeki crnilom meću kao i hobotnica, a njeki čisti u jeziku, čisti u misleh; njeki *"Or misser mio, or misser mio"*[559], šaren kako i zmija, vlači se tiho kako i zmija; čovjek je u formu, zmija je u pratiku; grij zmiju, da te uije; pratika' š njim, da te otruje. *Omo coperto di lupo cerviero, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; a fructibus eorum cognoscuntur*[560]. Sve što se od pelicara rodi, šije peli; a sve što se od mlinara rodi, sve múku[561] krade. *Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi.*[562]

PETRUNJELA: (Brižna, ovo njeki para meštar od skule, govori da se sam razumije. Sjetne ve njeke pridrti!)

TRIPČE: *E per tornar*[563] gdje bijeh, za ne platit dva soldina pijene[564]; jedni se ljudi nahode zli bjestije, druzi se nahode dobri anđeli *et troni*[565]. *Cum santus santus eris*[566]. *Chi nasce matto, anniegati, - tuo danno*[567]. S dobrijem opći, ako ć' dobro imat; ja malo[568] prije bez objeda ne ostah za njeku bjestiju[569].

PETRUNJELA: (Sjetna, ah, ah, ne mogu srcu odoljet da se ovomu čovjeku ne javim kad je našjenac.) - Našijenče, dobar ti dan! Našega t' mi, našega! A reče ona:

Jaše ga,
bez našega
nije tega,
naš mi dvaš,
nije laž,
noć i dan,
gdje ti je stan?

Što mi se gonenu?

"Tvrdo ti,
meko ja;
tvrdo u meko
dah ti ja;
pođi tja;
opet htio bi;
bogme i ja".

TRIPČE: Po svetoga Tripuna, ovo što htijah! Da si čestita i da je čestita srjeća koja me na tebe namjeri, našjenico lijepa i pjaževola. Ja bogme ugonenuh er ovdi dođoh; nađoh što htjeh.

"Ja sam tvoj,
budi moja;
tebi moj,
meni tvoja;
sladak san
i pokoj;
dobra volja,
a bez znoja".

Ugonen' ti meni ovu, da ja tvoju ugonenem.

PETRUNJELA: Ugoneni:

"Nitko ni
došao, pošao;

a on mni
da je ošao,
a sve sni".

TRIPČE: Bogme neće bit san, ako ti hoćeš, moja našjenico lijepa i draga.

Ja moje,
a ti tvoje
da' na srijedu;
da' svak svoje,
da se od dvoga
jedno učini;
sunačce mi tobom sini.

PETRUNJELA: Sjetan našijenče, salačljiv ti si, ah, ah, ah!

TRIPČE: Po svetoga Tripuna blaženoga, kao si ti perla, *gioia de oriente*[570]. Ja bih s tobom život učinio kad bi ti htjela.

PETRUNJELA:

Ja bih htjela,
kad bih smjela;
majka ne da,
sve me gleda.
Ne muči se, sve zaludu,
a razumjet davam ludu.[571]

Ma ovo njetko, brižna, njetko ide. Stan' s strane da ne mni štogodi[572].

TRIPČE: Ki će vrag bit?

Ugo izlazi Tudešak.

Jedanaesti prizor

UGO i prijašnji, zatim LAURA

UGO: *Ah, Pomet, traditor Pomet, ah, ma fraj!*[573]

PETRUNJELA: Brižna, što veli?

UGO: *Garzona cognoscer, serfitor de tua patrona; mi star suo serfitor, et mi foler mal. Mi trar ducati mille, to mila, quanto foler.*[574]

TRIPČE: Nut vraga gdi je došao tantat me, smesti me i posao mi ištetit!

PETRUNJELA: *Missier, signura parlar ti, mi non ghe parlar, mi non se impazzo, no.*[575]

TRIPČE: *Dico, gintilomo, andè a far li fatti vostri, non te inpazzar quì; questa è cosa mia, veh!*[576]

PETRUNJELA: *Ga star quì, non ghe posciu andar mi.*[577]

UGO: *Che foler? Ti foler combatter con mi?*[578]

TRIPČE: *So anche combatter, quando bisogna. Ti par cosa da gentilomo disconciar i fatti mei?*[579]

UGO: *Che aver tu far con questa?*[580]

TRIPČE: *Aver che aver, - ho a far; e a te non ho a render conto di fatti mei.*[581]

UGO: *Fer Tio, fer Tio, tu star attorno quà e lasciar braghe e vita. Levar quà, fuggir de quà!*[582]

PETRUNJELA: *Missier, signur, non ghe far piazza! A tutti star passeggiar. Misser Domeneddio* dao[583]; nebogo, nut vidiš li?!

UGO: *Fer Tio, mattar te ancora, puttana, e puttana tua padrona mattar. Fenga cancar a tutti!*[584]

TRIPČE: *Con arme e con superchiaria sei venuto! Ti par esser in terra tudešca e bravar. Pon mente e guarda ben con chi hai da far.*[585]

UGO: *Jo, jo, fenir, fenir quà!*[586]

PETRUNJELA: Nut, vrag ti dušu ne uzeo! *Puttana dir a signora, e mi šon puttana?!*[587] Lažeš posrjed usta tvojijeh! *Tua madre, sciurelle, fratelli e tuo pare puttane!*[588] Vidiš li, nebogo, kako nas je našao! *Nè ti più venir casa nostra, nè mi averzer, e ti špander acqua calda supra testa, tot!*[589]

TRIPČE: *Per la verzina Maria, can mio padre?! Ah, Dio*[590], rad bih se ja i ti gdjegodi na samu nać: *per Dio,* po Boga i svetoga Tripuna blaženoga, *che ti farò veder le stelle a mezzugiorno*[591]. Nemo' istom da ja počnem igrat[592] nazbilj *e davvero*[593].

UGO: *Jo, jo!*[594]

PETRUNJELA: Jao ti vazda kako jednomu *manigoldo di furche!*[595]

TRIPČE: Po Boga, ako počeh igrat! *Se comenzo giogar delle man!*[596]

UGO: *Che dir ti zocar con man? Ti spettar!*[597]

TRIPČE: Vidite li! *Superchiaria! Con arme!*[598]

PETRUNJELA: Nut, nebogo, gdje nas siječe! Idi! *Cancaru ti vegna! Per Dio ti ga cavar occhi cun queste man!*[599]

UGO: *Puttana! Mattar, tu non viver; puttana ti et tua patrona.*[600]

PETRUNJELA: *Madunna cara, madunna, averzi!*[601]

Sinjora Laura s funjestre.

LAURA: *Che rumori son questi?*[602]

PETRUNJELA: *Madunna, me ga voler ammazzar giudio!*[603] Htio me je zaklat.

TRIPČE: *Inmezzo di Roma far queste sacperchiarie a omeni dabben! Vado de longovia al governator. Saperai, can traditor*[604], s kijem imaš što činit.

UGO: *Ti fenga il cancar, puttana!*[605]

LAURA: *Signor Ugo, a gintelomini pari toi non si conviene far queste cose.*[606]

UGO: *Che far? Ferito! Mattar puttana.*[607]

Izlazi Popiva, govori s sinjorom.

Dvanaesti prizor

POPIVA i LAURA

POPIVA: Koja je trjeska ono? Sinjora Laura, što oni Tudešak bravaše?

LAURA: Ne znam! Mnim da se je pomamil.

POPIVA: Sinjora Laura, sama vidiš, ovo je Pometov gospodar; taki i sluga! Ah, ah, smijejem se od Pometa, od onoga ribaoda; gdi je, kako je uzaznao da je Marov otac došao i da je donio tolike trgovine? Ah, sinjora, galant je čovjek oni Marov otac. Da ga vidiš! Jedne prezencije! Gospodar čovjek, kako i jes. I uzaznao je da Maro u tebe pratika; veli: "Mlados je taka, i ja sam u mlados gori bio"; veli: "Drago mi je, er almanko s galantom ženom pratika". I za vratit se[608], oni ribalad Pomet, kako je uzaznao da je gospodar došao s tolicijem bogactvom, vidio je er s svojijem Tudeškom trijeba mu je daleko stât od tvoje kuće.

LAURA: Dalek stât od moje kuće?! Umim ti rit er ću činit da izdalek gledaju.

POPIVA: I što ne mogu na dobru[609], hoće ribaldarijom pomagat. Iznašao je jednu astuciju: čuo ga sam iza jednoga kantuna gdje šapće s njekijem i dogovara se da dođe k tebi i da ti reče: "Maru je otac došao, lakom je čovjek; uzaznao je er je Maro dinare spendžao, hoće mu dvignut fačende i hoće ga povesti s sobom u Dubrovnik". I drugu je neslaniju našao, s kojom će prida te doć, - da je oni mahnitac ki ga maloprije tjera s nožem, da je njegov otac.

LAURA: Ah, ah, dobra je ta!

POPIVA: Ribalad jedan, nut što je inmadžinao! Bi li vrag ovaku astuciju inmadžinao?!

LAURA: Ribaldi ribaldarijom hoće sa mnom živit. Ja Mara ljubim s pravoga srca i, ti vidiš, odgonim svakoga, a njega samoga hoću, i njega samoga ljubim i ljubiću do smrti.

POPIVA: Vidi se, sinjora, sve se vidi; a ta tvoja ljepota i ti spirit tvoj, koji ne ima para u svem Rimu, ne more inako učinit neg ljubit onoga koji tebe adora, onoga koji je čertamente denj od tvoje ljubavi. Jedna je stvar, - nješto se brine, malo je u fastidiju.

LAURA: Ča se brine? More li gdje moja pomoć u taku brigu?

POPIVA: Ah, zaboravih ti rijet: bili smo u kožuhara; gotova je foldra od dzibilina.

LAURA: Kad ju će donijet?

POPIVA: Rekao mi je, sjutra ju će u jutro donijet.

LAURA: Da onu od riza?

POPIVA: Svršuje ju; Maro je sam bio u njega. Ah, koliko te oni vlasteličić ljubi!

LAURA: Ima zamjenu[610]. Nu kaž' mi, u kom je fastidiju?

POPIVA: Rad bi, kao je užanca od trgovaca, ukazat ocu da je štogodi i na trgovinu nastojao, neka mu dobrovoljnije da imanje u ruke. Stavi malo na udicu, da uhitiš vele, - razumiješ me?

LAURA: Ah, ah, dobro veliš; mogu li ja što u to pomoć?

POPIVA: Sinjora, a što ne moreš? Sve ti moreš. Ma se morebit akomoda; neka, dogovorićemo se, još ćemo govorit. Sinjora, trijeba je da se svi indženjamo na koris. Što je on, to si ti; što si ti, to je on; njegovo dobro - tvoje dobro, a ja vam sam vjeran sluga. Odsada ćemo, scijenim, largije živjet; kad je veće dukât, razlog je da se i veće pendža; za ino nijesu dukati nego da se pendžaju.

LAURA: Istinu veliš; ja sam pripravna za Mara život a neg ča ino.

POPIVA: Ti si vazda prava gospođa bila, i bit ćeš uvijeke. Poću, sinjora, u Džanpjetra zlatara činit da donese rubin i dijamant.

LAURA: Pođi. Ako vidiš Mara, reci mu da dojde k meni.

POPIVA: Hoću, sinjora!

Trinaesti prizor

POPIVA, zatim MARO

POPIVA: Mogah li, mogah li igda u bolji čas doć k sinjori neg dođoh? More li ijedna stvar bolja bit neg što avancah trat Pometu? Er znam; doće k sinjori, naše jo' će tuge spovidjet; - rofijan je astut! Ova naš će impresijon od sinjore[611] štitit: da joj najveće istinu Pomet pak govori, neće vjerovat; scijeniće da Pomet za svoj interes govori zlo od nas[612]. Ah, Maro, gdje si, Maro? Sad iskrsni, sada si od potrjebe. Ma ovo ga, *per Dio!* - Ah, gospodaru, nigda nijesi na bolje brijeme došao neg sada! Avancao sam Pometu trat: rekao sam sinjori s dobrijem načinom da ne vjeruje Pometu, ako što od nas zlo reče; er će ribalad doć k sinjori sa svijem našijem tugami. I vrgao sam dzar na tavulijer[613]: tegnuo ju sam er si se ti ocu rad ukazat er si nastojao[614] na trgovine i da imaš prateži. Njoj ne bi dao vas svijet razumjet da tvoj otac nije donio tezoro u Rim, i disposta je sve učinit. Pođ'mo sada prije neg traditur Pomet dođe.

MARO: Ah, Popiva, sad poznam er valjaš, er mi si vjeran sluga i da imaš indženj.

POPIVA: Pođ'mo sada u sinjore, ne izgubimo ove okazijoni. Govorî li s Žudjelom?

MARO: Govorih. Oto ga, ide otuda. Darovao mu sam sto dukat, da me serva za tri tisuće dukat sfitâ; ma pas neće inako neg da mu banak od Olidžata[615] provedža tri tisuće dukata, na kom sinjora drži dukate.

POPIVA: Sinjora će sve obećat. Gdi je Žudio?

MARO: Ovo ga, ide. Ah, Popiva, ako nas srjeća ne pomože, ruinaniji[616] smo ljudi od svijeta.

POPIVA: Pušta' sada malankoniju! S kurvami imamo što činit[617]. Čin' da si sada mariol: unjigaj, umjej fengat. Ovo Sadi Žudjela.

MARO: Popiva, neka je meni, *lascia far a mi!*[618]

POPIVA: *Sadi, sete informato d' ogni cosa?*[619]

SADI: *D' ogni cosa.*[620]

POPIVA: *Fa che tu sei accorto.*[621]

SADI: *Non accadon troppe parole con me.*[622]

MARO: (Tik, tok.)

LAURA: *Signor Marin!*

MARO: *Padrona mia dolce!*[623]

LAURA: *Petruniella, tira.*[624]

Četrnaesti prizor

POMET (sam)

POMET: Je li ikomu na svijetu srjeća u favor kako je meni! Para da gdi hoću doć, tako mi i pripravi što hoću. Namurala se je na mene - nije inako, i nije čudo: *cum sapiente fortuna semper conversabuntur*[625]*,* s razumnijem srjeća stoji; s ludjaci, s potištenjaci, s injoranti ona ne opći. Jesu njeki ki mi se razumiju; kažu s dva kujusa[626]: *"Ergo approbitur"*[627], istom *per littera* govore kako i papagali, a na ožet su, - ne imaju ništa![628] A njeki su koji kopajući, bastahujući dobudu svitan kaban; iz gunja se svuku u svitu, pak steku perperâ dosta; i na dukate se oslade, i dukatâ steku; i dukati[629] pak obuku se u rize ter šetaju: "Ovo sam!" i "ja sam" i para mu da je i on[630]. Bastasi; vele se hoće![631] Za vlastelinu čovjeku bit hoće se čista krv od juhe, od kapuna i od jarebice učinjena, a ne od luka česnovitoga[632] i od srdjela. Ovo se more rijet čovjek, - ja sam čovjek ki s galantarijom idem, razumno se vladam, nijesam rustik, ala mi ne para da sam[633]! Dobra srjeća sa mnom je, a š čovjekom je: umijem ju karecat, tako sa mnom dobrovoljno i stoji.

Felicitatis felicitantium![634] Nađoh Dunda Maroja *alla oštaria della campana*[635]*;* ukratko ga informah, uhitih za ruku, povedoh, povedoh na kuću sinjora Mara. "Sinjor" se sad zove; ja te ću do malo poslije![636] Informah Dunda Maroja er će Popiva doć s Bokčilom, da š njim unjiga, dokle ga u kuću stavi. I rekoh mu: "Popiva, sluga Marov, nesluga Marina, od onoga uboga od pameti mladića, ne zna od tvoga došastja; da' mu razumjet da si donio velike trgovine, er oni imaju čudne fačende s sinjorami činit. Obeselit se će Popiva, dokle te u kuću stavi", Oto t' izlazi Popiva s Bokčilom; ja se skrih za kantun. Kurvina starca što se umije dobro akomodat, a ja ga naučih! Bez mene se ne umijaše obrnut! Tamo Popiva s kortezijom[637]: "Gospodaru, dobar došao!" Povede ga u kuću. Rekoh: nea, došao vam je meštar u kuću! Odsad do malo poslije govorite sa mnom.

Ja, reuškavši mi ova novela[638], trčim, letim, da mi je u poses uljesti od sinjore[639]. *Signor Ugo*, ti si sada gospodar! Sentenciju si imao u favor[640]; a ja ću tvoj biti *eredus coerendus*[641]*;* a moj ti će trbuh sluga bit, a ja ga ću karecat za tvoju ljubav. Ma što ja činim ter ne idem u sinjore, ter joj ne spovijem mizerije Marove i naše feličitati? Ma, s vragom, nut što je bit akortu! Ako Mara nađem u nje, *quae pars? cuius? quare?*[642] Našao sam remedijo, fengaću da i njega ištem, da mu uzmem kolač[643] er mu je otac došao. *Sta bene!*[644] (Tik, tok.)

Petnaesti prizor

POMET, PETRUNJELA, SADI, zatim POPIVA, MARO, LAURA

PETRUNJELA: Tko kuca doli?

POMET: Prijatelji!

PETRUNJELA: Pomete, nije gospođe, ima potrjebu[645].

POMET: Sinjora Laura, dvije riječi, ako je tvojoj milosti drago. Jeda je sinjor Marin gori?

PETRUNJELA:

Doli - gori,
moli - tvori;
neću sada, -
hod' otuda;
nuti vraga:
otvor', draga;

nut napasti, -
Pomo, to s' ti!

POMET: Petrunjelice, draga ptičice, ostav'mo salac! Vaš je posao[646]: šes riječi sinjori Lauri!

SADI:

La signora è signora;
fratel, andè in bona ora!
Oggi non si dà ricetto
nè a Pomo nè a Pometto.[647]

POMET: Ki je vrag ovo? Ova se čeljad ruga mnom. *Non si potria dir dua parole alla signora Laura?*[648]

PETRUNJELA:

La signora dorme, Pomo;
non averze a nigun omo.
Tentaziun, staga fora,
andè a bever che xe ora?[649]

POMET: Nebore, Petre, što su ti ruzi? I prije si sa mnom govorila. Nut vraga, neće da svoj posao čuju! Vaš je posao! Petrunjela, po krštenje koje na sebi nosim, ostav'te te cance!

PETRUNJELA:

Druzi nam kolač uzeše,[650]
tebe nam vuhvu riješe.
Vuhvo, izidi!
gospo, sidi,
da te napas
ne nađe ovčas.

POMET: Je li vrag žene uzeo?! Vaš je posao, Petrunjela; vi nijeste u svoj pameti!

POPIVA: Lupežu! "Gospar je Maroje došao", - je li što drugo? "Lakomac je" - je li što drugo? "Konte će Maru iskat", - je li što drugo? "Maro je spendžao", - je li što drugo? "Otac ga će u Dubrovnik povesti", - je li što drugo? Ti s Tudeškom ideš s dukatmi; neće te sentenciju ti dava ova kuća;

neće te ni s dukatmi ni s ničijem! Lupežu, dovabio se si na odor od njekijeh kapuna koji se u sinjore peku večeri[651]; ovdi nije tvoje piće[652]!

MARO: Nu, čeka', mariolu jedan! Na ti način, ribaode jedan!

POMET: *Signor Marin,* ja ne znam što sam tebi učinio.

MARO: Uteče ribalad jedan! Nu stignut te ću, ne boj se.

LAURA: *E, lascialo andar, signor Marin, è un poltron;*[653] neka ide zlom česti[654].

POPIVA: Da nas se neće ostat[655] ribalad jedan.

MARO: Neće mi skapulat drugovja.

POPIVA: Gospodaru, da se opravi što se ima opravit, a njega udri s vragom. Sinjora, hoću li poći ja Džanpavula, faktura od Olidžata, dozvat, da asikura ovdi Sadi za tri tisuće dukata?

LAURA: Pođi, pođi, ja sam kontenta. *Signor Marin,* a vi nećete li uzit gori?

MARO: Sinjora, poću ja opravit što imam; sad ću se opet k tebi vratit. Kad dođe Džanpavulo da' mu riječ[656].

LAURA: Hoću.

MARO: *Petruniella, piglia questa spada, bene mio*.[657]

LAURA: Spomeni se doć na večeru.

MARO: Hoću.

Šesnaesti prizor

MARO (sam), zatim SADI, LAURA

MARO: Dobro, po muku Božiju, dobro! Izeh tri tisuće dukat od sinjore: oni kurvin mario[658] malo vas posao ne išteti! Pomete, Pomete, naučit te ću živjet. Basta, sada ovdi nije trijeba spat; fortuna je s nami. Poću se svuć iz veluta i obuću se na trgovačku i otit k ocu i fengat da ga prije nijesam vidio. Ovdi je trijeba obraz od kurve učinit: trijeba se je ubezočit, rijet: "Ja nijesam te prije vidio!" Tot je tkogodi k meni prilikovao, - vrag! Kad pratež ukažem, sve se će načinit. Ah, Žudio osta u sinjore; poć ga ću dozvat. - Sadi!

SADI: *Signor Marin, commandate!*[659]

LAURA: *Signor* Marin, ordenala mu sam da mi donese sto lakat kurdjele od zlata, tri prste široke, za pavijun; ti ga ćeš tamo platit.

MARO: Dobro, moja draga, sve što je tebi drago. - *Sadi, ašcoltame bene: voglio che quei tre milia ducati di panni non moviamo altrimente del vostro magazzin. E ci è più panni dentro che per valuta di tre milia ducati?*[660]

SADI: *Misser, non venete voi a veder il fatto vostro? E vedete se sono per valuta di tre milia ducati. Son tutti panni fini di Olanda; ci sono anche, ma pochi, panni leggeri. Venite a veder il fatto vostro.*[661]

MARO: *Non accade che io più guardi, mi fido di voi. Non mi potreste dar adesso la chiave del magazzin?*[662]

SADI: *Besogna prima che 'l banco mi faccia sicuro.*[663]

MARO: *Parlate ben. Avereste voi un saio et cappa di panno tutto šchietto da prestar a nolo?*[664]

SADI: *Ne ho venticinque, se pur vi bisogna.*[665]

MARO: *Mi bisogna un saio et una cappa schietta. Solamente andemo alla buttega vostra finchè 'l mio servitor torni con la cosa acconcia con banchiere.*[666]

SADI: *Andiamo!*[667]

Sedamnaesti prizor

PERA, BABA, zatim PETRUNJELA

PERA: Jaohi, bâbe, u koji vi ti čas iz Grada pođoh i lijepo ti se samohoć stavismo na karu![668] Pošla sam da nađem vjerenika, a, jaoh, moj se je vjerenik izgubio, tako da ga već nije moć nać.

BABA: Tko zlice slijedi, moja kćerce, taj se je veće izgubio. Oto nas naš grijeh dovede u ove strane gdi svoj bježi od svojijeh.

PERA: Jaoh, dovede nas u strane gdje su kamena srca od ljudi! Scijeniš li ti da Maro nije uzaznao er sam ja za njim došla u Rim? Oto je ta sad ljubav među drazijem, - čine se ne znat![669]

BABA: A tko ne zna er si ti ovdi? Jur veće svak zna neg samo on, er, moja kćerce, ne hoće da zna; u zlice se je vas stavio, gdje će i dušu izgubit. Ah, mladosti, mladosti, luda mladosti! Dočekali moje starosti, da poznate kako vaš vjetar nije ino neg ludos, nego malo vidjenje, nego zločestvo, nespoznanje![670] U zlice ste stavili vaš kontent i vaš mir; tuj se ste zabavili. Brižni, ne vidite li er s kankari imate što činit koji vam ijedu[671] i život i imanje i čast? Grinje su zle žene; zločesti, po bradah vam se poznava koje vam, brižni hodili, opadaju.[672]

PERA: Bâbe, ono njeka djevojka odonud izlazi; para da je našijenka; da' da ju upitamo tko je i jeda ve što zna od naše sjete.

BABA: (Muči, govorî!)

PETRUNJELA: Sjetna ve, Petre, ne hodila! S čijem biješe manigodo oni došao, da nam od Mara[673] zlo govori, od Mara, ah!

BABA: (Ova djevojka para da Mara mijentuje; naški govori.)

PETRUNJELA: ... od Mara našega dobroga!

BABA: Kćerce, dobar ti dan!

PETRUNJELA: Tko je ovo? Tko ste vi? Ti paraš Dubrovkinja.

BABA: Iz Dubrovnika smo na proštenje došli. Kćerce, jeda ve što znaš za njekoga Mara Marojeva Dubrovčanina?

PETRUNJELA: Brže[674] za našega Mara pitate? Mlad vlastelin od dvadesti i jedno godište, pristao djetić?

BABA: To je, to je on! Jeda s vami stoji?

PETRUNJELA: S nami je i s jutra i večer, i ne odhodi od nas.

BABA: A tko ste vi, sestrice? Kaži ve mi.

PETRUNJELA: Stojim s jednom gospođom; kortižana je prva od Rima. Maro ju dobro hoće[675]; sve što ima, sve 'oj dava.

PERA: Ajme, ajme, umrijeh!

BABA: Brižna!

PETRUNJELA: Sjetna, što ti bi?

PERA: Nije mi ništa; malo me srce zabolje.

PETRUNJELA: Iz Grada li je ovi djetić?

BABA: I on je, tužan, iz Grada.

PETRUNJELA: Bi li se u moje gospođe okordao?[676]

BABA: Moja sestrice, te su kortižane zle i ne dobre; toj ti je velika sjeta; ta je kagodi zlica i pustoš; to je kuga od nesvijesne mladosti.

PETRUNJELA: Sjetna, što govoriš? A jeda kako i one vaše od Pelila i od Podmirja[677] ke se vazda od buha puđaju? Ovo je gospođa i kraljica bogata, puna joj je kuća srebra i zlata.

BABA: One su naše od Pelila velika sjeta, a ta je tvoja gora neg zla srjeća. Brižno im imanje a sjetna dobit, mađioničine jedne!

PETRUNJELA: Onaka kakva je moja gospođa, - u nju je Maro spendžao veće[678] pet tisuć dukata.

PERA: Jaohi meni, ajme meni!

PETRUNJELA: Brižna, što ovomu djetiću bi?

BABA: Jeda ti što bi?

PERA: Jaohi, i sad mi zavi srce!

PETRUNJELA: To se si nahladio. Kako rijeh, u nju je Maro spendžao pet tisuć dukata, i misli ju za ženu uzet.

PERA: Jaohi meni!

BABA: Nebore, trpi; sada nemo' jaukat.

PERA: Jaoh, a može li se trpjet i ne jaukat?

PETRUNJELA: Brižnika! Što ga je našlo?

BABA: Reče: "Uzet ju će za ženu". Na, uzmi! To mu ne može bit: svezan je.

PETRUNJELA: Kako svezan?

BABA: Vjeren je, jesu tri godišta.

PETRUNJELA: Maro je vjeren?! Je li, draga? Nut traditura, a mojoj je gospođi govorio da ju će uzet svakako za ženu.

BABA: Za ženu?! To se ne more trpjet! Hoću da znaš er je vjeren i jer mu je vjerenica ovdi u Rim došla. Ne dadu se tako te stvari činit. Nut, nebogo, reci to tvojoj gospođi: "Pušta' tu misao, er ti traditur dava razumjet[679]: to ne može učinit".

PETRUNJELA: Da bogme t' joj ću najbrže rijet! Poću njeki posao opravit gdje me je poslala. Ostaj zbogom, babe. Istom mi se je milo s našjenicami razgovorit.

Osamnaesti prizor

PERA, BABA, DŽIVO

BABA: Ču li, nebogo?

PERA: Ajmeh, babe, jes' li čula od moga nevjerenika? Ma ovo Dživa! - Dživo, uzaznali smo i čuli smo i naslušali se smo.

DŽIVO: Nebore, čemu ste same bez mene ishodile nadvor?

PERA: Dživo, zlo smo učinile, er smo uzaznale našu veliku tugu i nevolju i našu smrt.

DŽIVO: Što je, za Boga?

PERA: Uzaznali smo s kijem Marac opći i kako je sve splavio u njeku zlicu; i veli, hoće ju za ženu uzet.

DŽIVO: Još bi to manjkalo! A, tradituru, a, nesvijesni ludjače, to od tebe naša kuća merita?!

PERA: Ajme, to li ja od njega meritah?!

DŽIVO: Pođ'mo, trijeba je stavit pamet[680] na ovo; ovdi mu je otac i znam što ću učinit.

BABA: Brižna, luda mladosti, vele ti ludijeh stvari činiš! Vele ti tuga nevoljne majke i mukâ tužni oci za vas podnose; a vi vjetar što vjetar! A vi, brižni, u staros grijehe vaše plaćate, kad bi brijeme od dobrijeh djela, da plátu, čâs i pokoj imate.

Devetnaesti prizor

GIANPAULO OLIGIATI, LAURA, SADI, POPIVA

GIANPAULO: *Bon giorno alla signoria vostra, signora Laura.*[681]

LAURA: *Ben venga, misser Gianpaulo mio.*[682]

GIANPAULO: *Volete che faccio Sadi sicuro di tre milia ducati?*[683]

LAURA: *Misser šî.*[684]

GIANPAULO: *Chi ama di cor il suo galante, siccome lo fa signore della persona, così ancora lo fa padron della roba.*[685]

LAURA: *Signor Marin è patron di me e di tutto il mio.*[686]

GIANPAULO: *Beato chi v' è in grazia vostra! Se mi vol commandar altro?*[687]

LAURA: *Son a piaceri vostri, misser Gianpaulo mio caro.*[688]

SADI: *Signora, voletemi commandar altro? Di panni lasciarò far a misser Marino quel che vorrà?*[689]

LAURA: *Sì, sì, dateli la chiave del magazzin. Ricordatevi di quei cento braccia di curdella.*[690]

SADI: *Signora, sì mi recordarò.*[691]

POPIVA: Ja ću poć gospodaru, ako mu što uzbudem od potrjebe.

LAURA: Pođi, čekam vas na večeru. Čuješ li, bî li u zlatara?

POPIVA: Sad ću poć.

Dvadeseti prizor

POPIVA (sam)

POPIVA: Ovo mi opravismo! Popiva sad popijeva'! Iz morske pučine izeše se tri tisuće dukata! Komu bi ovo išlo od ruke - rimskoj kortižani izet dukate iz ruke, izet joj srce iz tijela?! Dobro prođe: lakomos lakomosti dobismo! Ova je stavila na udicu nariklu za izet smuduta[692], - stavila je na perikulo tri tisuće dukata za učinit se gospođa od peset tisuć dukata. A stavila se je u fantaziju[693] da ju Maro uzme za ženu. Da se zlom ženom oženi, lijepo bi učinio! Oto, da je mudar, tako bi i odnio ove tri tisuće dukata, a nju pjantao i platio jednijem kantunom[694]; ma ne umije. Ah, da je meni činit! Ma ga ću poć nać, da s ocem kogagodi vraga napravi. Kad Maroje vidi pratež, sve se će načinit.

ČETVRTI ČIN

Prvi prizor

MAROJE, zatim BOKČILO

MAROJE: Što se veće živi, to se veće i uči. I star sam, a ne umijem živjet. I počeo sam na skulu hodit, i učim, bogme i učim; a za me stoji: ako ne naučih, zlo moji posli idu. Sin mi je meštar: on mi sad špalmate[695] dava, normu mi čini[696]; on me uči, a ja primam. Ma, jaohi, strah me je er će zaludu ova skula bit! Poplavio je sve dinare moje; pet tisuć dukata utonule su u morsku pučinu, bogme utonule!! Nije veće remedija, ma ću provat jeda se što može skapulat, i iskat ću repozano; veće se neću š njim u koloru stavljat[697], - promijenit ću ćud. Na brijeme valja umjet fengat; od njega sam naučio. Čini mi se ne znat![698] "Šuma t' mati, *non ti cognošco*[699]." A ja, a ja ću fengat da vjerujem. Tako je! Jeda što lavu iz nokata izmem, pak i ja ću kako i on: *"Non ti cognošco!"* Izvuc' se ne meni na oči veće, ne bude veće on moj sin bit. Lijepo, kom[700] dođem u grad, da testament pričinim: komunu, sve komunu![701] Neka se druzi njim kastigaju[702]. Iz kuće mu sam skupio što sam malo našao: gaća frapanijeh, sajuna od veluta vaera[703] što je po kući nosio. I s ovizijem će štogodi bolje bit, jeda frankam spendze od ovoga nevoljnoga puta, bogme, nevoljnoga puta. Jaoh, gdje moji dukati pođoše?! Ma gdje Bokčilo osta s prateži? Da si je zašao[704]? Ah, *santa Maria*[705], Bokčilo! U tovijernu je gdjegodi š njom upao, - ovo mi u bradu[706] kako oslu! Bokčilo! *L' è fatta!*[707] Pouzda' se, pođ' se uzda'. Bokčilo!

BOKČILO: Koju me sjetu bogaš[708]?

MAROJE: Hvala Bogu!

BOKČILO: Ovo, jedva idem pod ovizijem bremenom.[709]

MAROJE: Najlakše[710], Bôgo!

BOKČILO: Najlakše ovo mi si dao - kutalac vinca! Za bastaha me si s sobom poveo. Ubio Bog i moje pošastje s tobom i tvoju hranu! Od tebe nije ino čut neg plakat. Kad se ćeš nasmijejat i ja s tobom? Ubio Bog imanje za koje se tako sve plače! Hoću li se kada dobavit moga ubośkoga stana, da mi je s mojijem kutaocem vina popijevat, a ti da bez mene plačeš s dukatmi?

MAROJE: Bôgo, sve se će načinit, sve će bit! Oto je sad brijeme od tuga; jeda Bog dâ da se kad i nasmijejemo.

BOKČILO: Kad me ukopaš, ti se ćeš nasmijejat mnom. Na, gdje ćemo ovo vrć? Prikinu me ovo brjeme teško.

MAROJE: Vjerujem ti da je teško. I meni je teško, i ja to brjeme nosim: tu su moji dukati obrnuli se u gaće frapane.

BOKČILO: Na[711], ubio Bog i riječi, malo ne pukoh pod njim.

MAROJE: *Santa Maria,* tuga mojijeh što patim. Bokčilo, što to učini?!

BOKČILO: Učinih! Pridira' se ti, ako ti je trijeba; ja se hoću zdrav[712] vratit, zahvale djevi, k mojoj domaćo'.

MAROJE: Ne imat sluge - zlo; a imat ih - zlo i gore, na ovaki način. Bokčilo, tako se moja pratež guverna?!

BOKČILO: Gosparu, da ovako li se sluge hrane?

MAROJE: Rugaš se mnom?

BOKČILO: A ti mniš paganjela si s sobom doveo, da ga mijendeokom braniš? Ako hoć' da ti ovaka brjemena nosim, da' mi kutao ručku, na obrok dva alimanku, kad hoću leć jedan, nea mi snaga, kad počivam, dođe.

MAROJE: Ja ne činim te spendze; brajo, pođ' u sinjora Marina, u moga sina: u toga ćeš pjan bit s jutra i večer, - ja davam što mogu.

BOKČILO: Da' amo kutalac vinca.

MAROJE: Bit ti će, Bokčilo. Dvigni to, da ponesemo na voštariju.

BOKČILO: Što ve mu ove prapane[713] gaće uze, Bog te ne ubio?

MAROJE: Ja razdrte nosim, a on ih frapa.

BOKČILO: Bijednijeh parlašuša[714], gdje na mahaču svilu nose.

MAROJE: E, zadnjicu mi su počeli svilom obtakat. Oci im su sve krivi, - mi smo sve krivi, er tako hoćemo. Luda djeca sad u gaće zlate pendžaju, tezoro pendžaju, a mi se oglušamo[715].

BOKČILO: Nea ti našijeh bragešica: u kojijeh se oženimo, u tjezijeh nas i ukopaju.

MAROJE: E, čohe i mi, u naše mlade dni, užahomo, i kostahu, ma durahu vijek; još bih ja našao od moga djeda čoha u kući; ne mogahu se razdrijet. Ma ovo njekoga vidim odovuda.

BOKČILO: Gosparu, bogme je ovo Popiva!

MAROJE: Para i oni moj meštar! Nije sad u velutu: počeli smo malo pomalo, bogme ga ću još vidjet u suknu. Nješto se dogovaraju.

BOKČILO: Da' da se, gosparu, gdjegodi skrijemo, jeda možemo znat što vijećaju.

MAROJE: Neka vijećaju; dovijećaše za mene, a bogme i za sebe.

BOKČILO: Gosparu, oni su ovdi vješti mjestu i kostumanci: mogu nas prodat[716], ako hoće.

MAROJE: Bogme, Bokčilo, nijes' glumu rekao[717]; mogu zlo učinit, kao su i učinili. Pođ'mo s prateži u voštariju. Oto ih, - dvigni!

BOKČILO: Ja ovo dvignut? Vragut ped! Bastaha[718], gosparu, nađi.

MAROJE: Ah, Bokčilo, šteto moja! Išteti mi vas posao ova pjanica!

BOKČILO: Ah, gosparu, smrti moja, kutlom me vina nećeš slobodit.

MAROJE: Bokčilo, je li to pravo da mi ištetî vas posao?!

BOKČILO: Nea, gosparu, naspi se[719].

Ovdi Bokčilo kabanom svite pokrije, a Maroje uljeze u voštariju.

Drugi prizor

MARO, POPIVA, zatim MAROJE i BOKČILO

MARO: Ah, Popiva, izgubljen sam! Ne scijenjah na ove termine[720] doć.

POPIVA: Ne valja se na potrjebu gubit ovdi ovoliko; a što se strašiš? K ocu ideš.

MARO: K ocu idem? K bazilišku idem, koji me će očima otrovat[721]; idem k čovjeku koji samo dinar ljubi, a veće ne zna ni što je ljubav od sina ni od kuma ni od prijatelja.

POPIVA: Pacijencijom se sve dobiva, a umjetelan čovjek svemu vrha dohodi. Ti, kad dođeš prida nj, fenga' da ga nijesi prije vidio; s dobrom[722] dođi, kad se si resolvao prida nj doć, - čin' da valjaš[723]. Ja bijeh od opinijoni da s ove tri tisuće dukât pjantamo i njega i sinjoru i da promijenimo mjesto.

MARO: Da ja pjantam sinjoru?! Ajme, Popiva, što govoriš? Prije bih umro neg bih to učinio.

POPIVA: Da ako t' otac, čovjek avar, agranča ove svite, neće li sinjora ostat pjantana?

MAROJE *(s voštarije):* (Dobro o svitah njekijeh govore, ma kako mi ih će moć agrančat? Igraćemo š njim, *al più saper*[724], žî n' t', *a più saper*. Dobro!)

MARO: Popiva, oni moj neotac ima dinara kao sovrne; ne bih rad da me dezeredita[725].

MAROJE: (Bogme će to bit, i ugonenuo si.)

POPIVA: Oršu, ovdi nije drugo neg da ga nađemo.

MARO: Gdje ga ćemo, Bože, nać? Ah, jeda se izgubi za vazda, ter ga vijeku[726] ne nađemo!

MAROJE: (Ne boj se, izgubio se si ti, da se neć' nać skoro.)

MARO: Tko je ovo ovdi? Ovo Bokčilo, po muku Božu! - Bokčilo, što si tu?

BOKČILO: *Che Bokčilo šparlar! Andar, non Bokčilo*.[727]

POPIVA: Nuti pjanice, bofun se je učinio! Pjanico, tko te iz Grada dovede, da nam karestiju od vina u Rimu činiš[728]?

BOKČILO: Gosparu Maro, da mi ti je ručicu celivat! Ovo mi moje krune, ovo mi meda! Blagosovljeno mlijeko koje sisa, moj dobri gospodaru; a i ćaćko je ovdi.

MARO: Gdi je otac?

BOKČILO: Gosparu, meni kolač[729], a tebi Maro!

MAROJE: Maroje, *bevegna!*[730]

MARO: Ćaćo, kako si?

MAROJE: Koliko te sam žudio vidjet!

POPIVA: (Dobar početak, muči!)

MARO: Kako mi bi rečeno da si došao, obiskao sam vas Rim ištući te.

MAROJE: Rim je veličak, nije se tako lasno nać.

BOKČILO: (Nije ti nat ćačkom! Ovo je vazda njegovo bludilo bilo, a moja speranca, - zlato je, kruh je.)

MARO: Koje te su u Rim dovele?

MAROJE: Došao sam, jedno na proštenje; drugo za vidjet tebe, kako si, jesi li se guvernao; ma oto si dobre čijere.

MARO: Dobro, ćaćo, zdravo sam, zdravo sam. A ti jesi li sveđer zdravo bio? Nijesi ni ti zle čijere.

POPIVA: (Nut vragovi gdje unjigaju; da bi Bog dao da im su onaka srca!)

MARO: Ćaćo, dvigni se s voštarije, da idemo doma. Jes' li ku pratež donio?

MAROJE: Stan'te vi tamo s strane.

POPIVA: (Bože, što li će bit?)

BOKČILO: (Ćaćo i sin, milosti Božje!)

MAROJE: Maro, hoću da mi istinu rečeš; ne htjeh te pitat prid onizijem, -

bi li ti ono koga najprvo vidjeh? Paraše mi puki ti; ako se si cijeć česa bio sramio, ne taji od mene, - i ja sam mlad bio.

MARO: Ja, ćaćo? Ter se ja tebi ne bih javio?! Nebore, što mi to govoriš? Ma ne čudi se, ćaćko, i druzi se su privarili tako. Jes jedan koga zovu *signor Marin,* u velutu, s kolajinom na grlu; ja sam siromah trgovac, čovjek koji vas k meni prikladuje[731].

MAROJE: *Basta,* pokli je tako, ja se privarih.

MARO: Ah, kolici se su privarili!

MAROJE: Drugo ti ću rijet: donio sam nješto verga zlata i nješto panjule; to sam učinio krijući[732]. Imaš magadzin gdje prateži držiš?

MARO: Imam pun svita[733].

MAROJE: *Per amor de Dio,* čemu ti ne pođe u Fjerencu, kako ti ja rekoh?

MARO: Ćaćko, sve ćeš znat; imaćemo se brjemena razgovorit.

MAROJE: Ovo zlato i ovu panjulu rad bih pod ključ stavit.

MARO: Ja ti ću dat skrinju u što ćeš moć to stavit.

MAROJE: Ja imam skrinjicu u što to držim; ma bih ju rad stavit gdje mi vele ne bižigaju djetići. Ti magadzin je li sikur?

MARO: Sikurisim![734]

MAROJE: Tu će dobro stât namoru[735]! I pođ'mo, ter ću te svite vidjet, pak da pođemo doma, da malo repozam. Dobru stanciju držiš? Komoda je?

MARO: Veoma je komoda.

POPIVA: (Pusti vijeće![736] Lisiče otac i sin. Bože, tko će dobit?)

BOKČILO: (Drag a s drazijem, - milosti Božije!)

MAROJE: Nu, čeka', Maro; Bokčilu ću rijet dvije riječi. - Bokčilo, ovamo hodi; Na ti ovu munitu za vino.

BOKČILO: Ah, svijetla ti vazda ruka!

MAROJE: (Bôgo, ako mi si igda vjeran bio, sad mi posluži, a vidjećeš što ću ja tebi učinit.)

BOKČILO: Kad mi si dao za vince, da' mi i za smok.

MAROJE: Doma ti ću dat svega.

BOKČILO: Pikat mi[737], gospodine! Usta mi pucaju na jetru.

MAROJE: Pikat da ti bude, Bôgo.

BOKČILO: Nea mi ti je ručicu celivat.

MAROJE: (Bôgo, uzmi tvoj kaban i zavij ovu pratež, da se ne vidi; er, ako ju ovi vidješe, ištetih vas moj posao.)

BOKČILO: Brini mi se kolačem[738]; znaš er ti sam kolač uzeo za Mara.

MAROJE: Biće i kolač.

BOKČILO: (Neću imati čijem svezat; ma nea je meni[739], - naspi se, bud' miran.)

POPIVA: (Koga vraga šapće? Kao rabote prohode?)

MARO: (Ne zlo, ako mi ne dava razumjet[740].)

POPIVA: (Ne imam ja zlu sperancu; otac je napokon otac.)

MARO: Ćaćko, je li mi knjiga[741] od vjerenice?

MAROJE: Nije. Kako se u preši dvignuh, ter im[742] se ne javih; ma su svi zdravo. Ovo su minuto godište velike nemoći bile[743]; oto mi stari dekrepiti, i još smo živi.

MARO: Žî m' ti, ćaćko, još nijesi star, jošte si fresak.

MAROJE: Tuge me postaraše. Ti ki si mlad ne davaj tuge na srce; nije gore stvari neg malankonije.

MARO: Na to nastojimo.

POPIVA: (Na što li se će ono unjiganje obratit?)

MAROJE: Bokčilo, hod' tako za nami; u onomu zavij to. - Nosim onu stvar[744] ku ti rekoh.

MARO: U ime Božije!

Treći prizor

POMET (sam), zatim GULISAV Hrvat

POMET: Vrag uzeo srjeću i nesrjeću. Fortunu pišu ženom[745] ne zaman; i dobro čine tu joj čâs činit, ako se obrće sad ovamo sad onamo, sad na zlu sad na dobru; sad te kareca, a sad te duši. Tko joj je kriv? Ma bogme je ona meni kriva! Da vrag uzme tu nje moć, kojome na čas čini smijejat ljudi, na čas plakat. Vražija njeka ženska narav! Scijenim da aposta čini, da se ja sad malo proplačem, a da se ona nasmijeje. Nasmijej se, nasmijej se! Bogme plačem srcem, plačem očima, - plakat ženska je stvar! U kojoj prosperitati do malo prije bijeh; štono se reče, olova mi plivahu s mojijem Tudeškom. Veće nije moj! Bandeškao me je iz svoje kuće. Uživah raj zemaljski. Ajme, jeda ja snim ovo? Ah, Bože, ali je bilj? Hajme, bilj je, bogme je nazbilj! Ah, nevoljni Pomete, počeše mi usta pucat na one vivande, na manu nebesku. A gdje sada da se konsolaš, trbuše, moj dragi gospodine? Primi u pacijenciju; odsela ćeš kadgodi i srdjelicom se pasat. Žao mi je, meni se ne more smanje[746], ma si ti u to vazda galant bio, - u travaljah se si dobro nosio; a dobar se mrnar u fortunu poznava. A i octičice ako se kadgodi napineš, reci: i ovo je za bolje; tko nije provao zlo, ne zna što je dobro. Za octikom slađa će bit mavasijica, i za ukropom i srdjelami bolje ćeš gustat kapune, torte, jarebice i fadžane. Ja te i sad u adversitati s baretom u ruci onoram, i nijesam kako i njeki ki u dobru prijatelja ljube, u zlu ne čine ga se vidjet[747]. Proplakah od njeke tenerece, er mi ga je žao; pateškaće za kigodi čas, - ne udugo. A tu mi sperancu dava narav od fortune, koja je kako i njeka koju dunižah[748]: sad mi dobru čijeru činjaše a sad zlu[749]; sad me činjaše plakat, opet učas smijejat. Ja, koliko za mene[750], ne gubim se, imam veliko animo; za ovoga mi je kompanja[751] malo trudno. Ja ne znam ki je vrag momu Tudešku, - tisuću vraga na mene napanjkao. Kom k njemu dođoh, na me se izbeči: *"Traditor, fuggir casa mia!"*[752] - *"Signor Ugo,* što je za Boga?" - *"Ti štar, ti guartar!"*[753] Potegnu njeke kordetine na tudešku, - ja prjedah nogami, a rekoh trbuhu: "Korizma ti! Veće odsela posti". Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala[754], - još sam, još sam Pomet, bogme Pomet! Sinjor Marin s oružjem na mene! Ah, Popiva, Popiva, ovdi ide od ribaoda do ribaoda[755]; vidjećemo tko će veći ribalad bit. Ma ovo njekoga odovud, na mene gleda; da ga nije ki vrag na mene poslao, da me posiječe: Bolje je škivat.

GULISAV: *O quel omo dabben!*[756]

POMET: Ah?

GULISAV: O, našijenče!

POMET: Što, an?

GULISAV: Nebore, ne bježi!

POMET: Odkle si ti? Tko si ti?

GULISAV: Prijatelj sam, nebore, približaj se.

POMET: Brate, prosti; i neprijatelji većekrat tako reku, a kordom se ukažu neprijatelji. Ma te vidim dobra čovjeka; da' mi ruku! Odkle te imamo?

GULISAV: Dobar junače, idem iz tudeške zemlje velicijem poslom. Posila me Ondarda Tudešak, vlastelin od Auguste[757], jeda mu kćer najdem ku je, jesu osam godišta, izgubio.

POMET: Kako je toj kćeri njegovo' bilo ime?

GULISAV: Mandalijena. Ondardo ovde stao u Bnecijeh[758], veliko brijeme na trgovine nastojeći, i tu u Bnecijeh obljubi jednu vladiku bnetačku; š njom ima kćer Mandalijenu. Tu tu kćer uza se uzdrži; djevojka uzraste, u njoj se učini golema vladika. Htjedbude nesrjeća[759], jedan susid vlastelin bnetački vrže oko na djevojku, a djevojka na njega. Jedan dan izvede devojku iz kuće od oca; s divojkom umaha uteče. Otac velike stvari čini za opet imat devojku, devojka, kako pobježe, veće se ne vrati.

POMET: Ter što bi htio sad taj otac? Onda ju nije mogao nać, a sad, do sto godiš, gdje da ju nađe?

GULISAV: Gospodin Ondardo u početak je veoma iskao tu divojku, pak, kad se je u svoj dom u Augustu vrnuo i oženil se i imal djecu, veće nije mario za devojku Mandalijenu.

POMET: Da sada što bi htio?

GULISAV: Žena mu umri, djeca mu pomriše, imanje veliko ima. Spomenul se je od divojke Mandaline; mene je poslao da išćem, da pitam, da gledam, da obećam tko[760] bi ju iznašao.

POMET: Da što obećaš?

GULISAV: Pineza sto škudi, tko mi ju obnajde.

POMET: I ti ne bi zao kolač bio![761] Ma to gdje da se nađe?

GULISAV: Ako je živa, moj junače, obnajti se će.

POMET: Da, da ka druga Mandalijena reče: "Ja sam" za uljesti u imanje[762], a ne bude njegova kći? Er se u duga godišta obrazi priobražaju.

GULISAV: Junače, zlamenja su! Pod livom sisom ima madež i na ruci ima zlamenje koje ja znam. Babka je š njome, ako nî priminula s segaj svita.

POMET: Dobar junače, čuo sam; i ja ću poispitat, jeda i ja sto škudi dobudem. Gdje ćeš na stan?

GULISAV: Ovdi ću na voštariju bit *della grassezza*[763]*;* hod' da sa mnom piješ.

POMET: Hvala, junače, opet se ćemo stat[764] - imam sad njeku potrjebu.

Četvrti prizor

POMET, zatim PETRUNJELA

POMET: Da se vrag umiža rusatom vodom, da mi se srjeća u favor obrne, da se Mande u Mandalijenu stvori, ja bih dobio sto škuda. Ma ja viđu, danas nijesam te srjeće, i scijenim da oni sve tlapljaše; ja scijenim, htijaše da ga povedem doma, da ga gostim. Muzuvijer od muzuvijera malo može avancat. - Ma ovo Petrunjele odovud; nješto mrmori u sebi. Poću, s vragom, čut što govori; a ne smijem joj se ni javit. Svak me se je odvrgao; na koga bogovi, na toga i ljudi.

PETRUNJELA: Nut, tako ti vrag dušu ne uzeo, pođ' se uzda' i vjeruj u slatke riječi, spuštaj se u pse[765]! Tot kako oslici mojoj gospođi: "Maro, moja duša, Maro, moje srce, *signur Marin!";* da ne budem mojijem očima vidjela, ne bih vjerovala.

POMET: (Nješto će bit.)

PETRUNJELA: Brižna, tri tisuće dukata otidoše, odnose svite oni zlostar.

POMET: (Ne mogu srcu odoljet da ne ispitam Petrunjele što je.) - Petre, i ti li si na tvoga Pometa[766]? Hoć' me za mrtva? Na, ubij me!

PETRUNJELA: Pomete, tako ti vjere, nemoj mi daj još ti k tuzi pristajat[767].

POMET: Petrunjela, molim te kao kraljicu, moja gospođe, spovjeđ mi što je.

PETRUNJELA: Velika ti ću vraga spovijedat! Sve traditur, sve asisini! Brižna, tri tisuće dukata! "Maro moj!" - Maro vrag i njegov otac!

POMET: Bogme vam je je Maro kalao! Pometa ne htjeste čut, rugahote se Pometom, mahnitice! S istinom Pomet bijeше došao, a vi ašišine htjeste slušat, - tot vam! Nu što je, za Boga, što su tradituri učinili?

PETRUNJELA: Učiniše bogme, rasuta, tri tisuće dukât. Posla me gospođa da spijam tko je ti Marov otac. Vidjeh Sadi Žudjela; upitah ga tko je Marov otac. Ukaza mi uš njeku u razdrtoj čošini gdje otvora magadzin, a stoji za njim rpa bastaha[768]. Upitah jeda će nosit sve trgovine, koje je iz grada donio, u oni magadzin. Reče mi Sadi Žudio: "Ma gdje? Ovdi su svite za koje je sinjora obećala tri tisuće dukata". Gledam što će oni starac učinit. Ize sve one svite nadvor i odnese ih s bastasi ne znam gdje k vragu. Tako ončas meni Sadi Žudio reče: "Vidiš li? Marov otac odnije". Reče mi latinski[769]: "*Pare de misser portao robe*[770], odnije svite; ja ću se poć platit na banku[771] od sinjorinijeh dinara". Tot gospođa moja prihari tri tisuće dukat!

POMET: Tot joj u bradu![772] Ne htje mene čut; ja bijeh s tizijem došao, ja sam sve znao. Marov otac žudio[773] je, mjedeničar, došao je, er je čuo da pendža, da mu uzme sve što nađe prid njim i da ga dvigne odovle, i misli ga dezeredirat.

PETRUNJELA: Brižna, a mi ne znali ništa! Moja gospođa desperat se će.

POMET: Da ti sinjor, vethi sinjor Marin, biješe li tu kad mu otac odnije te svite?

PETRUNJELA: Ne, odaslao ga njegdi biješe.

POMET: Trat Dunda Maroja! Petrunjela, sad poznate tko vam je prijatelj. Prije neg pođeš doma, neka te upitam jednu stvar.

PETRUNJELA: Veliku me tugu upitaj! Sjetna ve Petre, s kojijem ću kolačem gospođi poć.

POMET: Petrunjela, ovdi ovoliko nu me čuj. Ona starica koja je u vašoj kući je li baba sinjore?

PETRUNJELA: Jes, a zašto?

POMET: Za dobro. Umije li tudeški govoriti?

PETRUNJELA: Ta je baba iz tudeške zemlje.

POMET: Iz tudeške je zemlje!

PETRUNJELA: Brže[774] je i gospođa iz tudeške zemlje; meni je spovidjela er je joj otac Tudešak; ma ne zna za njega ništa.

POMET: Sinjori Lauri otac je Tudešak! Ah, Petrunjela, da zašto se ovdi zove *signora Laura* a u Kotoru se zvaše Mande?

PETRUNJELA: Prvo joj je ime bilo Mandalijena; tako ju u Kotoru i zvahu Mandom, a ovdi je u Rimu promijenila ime za veće uzroka[775]: nješto radi oca, er ju je vele iskao, htio ju je zaklat. Brižan Pomete, što to činiš?[776]

POMET: Ah, moja Petrunjelico, na t' ovi škud, kup' štogodi za moju ljubav.

PETRUNJELA: Pomete, što je ovo? Ti se salacaš?

POMET: Petre, kralja me si danas učinila! Odsela pitaj što ćeš od mene.

PETRUNJELA: Brižna, što ću pitat? Ne imam što.

POMET: A ja ću u tebe pitat! Reci sinjori Lauri: "Još ću ukazat da ti sam veći prijatelj neg ga si nigda imala".

PETRUNJELA: Sjetna, nemoj joj govorit er ti sam ja spovidjela er joj je otac Tudešak i er je ime promijenila; ona to vele taji. Jezus, ne bi mi života bilo, da uzazna er ti sam ja spovidjela.

POMET: Petrunjelice, još imam s tobom použivat, - ne drugo! Reci sinjori Lauri: "Da te Tudešak, moj gospodar, hoće uzet za ženu, bi li htjela?" I reci joj: "Znaj er je ovi Tudešak vlastelin bogatac od peset tisuć dukata".

PETRUNJELA: Pômo, velika je ta[777]! Tko bi se toga odvrgao? Ja za nju obećavam: ona će to učinit, i toliko veće, er je i ona Tudeška.

POMET: Pođ' joj tako reci, i doću malo poslije k vam.

PETRUNJELA: Bog tebe poljubio ki nas toliko ljubiš. - Žî mi duša kako je ovi Pomet vele vrijedan prijatelj od naše kuće. Ah, zaboravih mimogrede kupit dvije litre sapluna[778]! Namoru, prije neg doma pođem, pođ ga ću časom uzet.

Peti prizor

POMET (sam)

POMET: Ah, srjećo, moja srjećo, fortuna draga, sad poznam er se mnom špotaš[779]; očito vidim er se sa mnom salacaš, i vidim er me ljubiš; bogme me ljubiš; a ja, žî mi, ja tvoj, mahnit sam za tobom. A tko me je dosle pitao[780] bokuni popovskijemi nego ti? A sad me malo poognjijevi, - zašto? Za učinit me svasma čestita i blažena: dala mi si po ruke okazijon[781] da deventam što ne bih veće mogao žudjet. *Sinjor Ugo, la signora è tua.*[782] - *Signora Laura*, Mande, Mandalijena, bogme si ti ona Mandalijena, kći *de Ondardo de Augusta*[783]. *Signor Ugo,* čestita te ću učinit: dat ti ću sinjoru Lauru, da je do smrti tvoja s velicijem imanjem. *Signora Laura,* dat ti ću za tvoga vjerenika vlastelina mlada, bogata. Ja vam ovo dobro činim, bogme će ovako bit! - Ma koga vidim odovud? Dundo je Maroje s Bokčilom. Ovo čovjeka, umije se nosit[784]: ize iz morske pučine tri tisuće dukat. Nješto govore; poću čut što govore.

Šesti prizor

MAROJE, BOKČILO, MARO, POMET (skriven)

MAROJE: Bokčilo, ponijeh li se kao[785]? Ja sam sikur veće za tri tisuće dukata; izeh lavu iz nokata velik bokun!

BOKČILO: Što je meni za to, ako i ja ne okusim kus od toga bokuna? Ne može li mi bit od one karižice dzubun i bragešice?

MAROJE: Bokčilo, sve će bit, mi smo na dobru skoku.[786]

BOKČILO: Sve će bit, kad mene ne uzbude! Jaoh si ve moja ledja! Teške ti bijehu one bale: prikidoše me.

MAROJE: Muči, Bokčilo! Ovo onoga meštra! Činiću se da ga ne poznavam; munitom ga ću platit kojom je on mene platio.

MARO: Ah, kurviću, kao ja ostavih ključe od magadzina onomu vragu?! Ma ovo ga, *per Dio!* - Ćaćko!

MAROJE: Što je, brajo? Tko si ti? Upoznao se si; koga pitaš?[787]

POMET: (Ovo trata, gleda'te!)

MARO: Kako, koga pitam? Nijesam se upoznao!

MAROJE: Čigov si ti?

MARO: Vražiji sam, kad je tako. Što su te stvari?[788]

MAROJE: Prikrsti se, mlače; ti nijesi sam[789].

POMET: (Ovo komedije!)

BOKČILO: (Ovdi je od muzuvijera do muzuvijera[790]!)

MARO: Što su te ribaldarije? Da' mi ključe od magadzina; nijesu svite moje.

MAROJE: *Assassin, all' assassino!*[791] Bokčilo, pomozi! *Ladro, al ladro!*[792]

MARO: Ah, ne oče ma vraže jedan!

POMET: (Je li tko[793], svijete? Je li se igda ovaka komedija učinila?!)

MAROJE: Bokčilo, dobismo!

BOKČILO: Stučiše se dvije vuhve ne male, - otegnu veća!

MAROJE: Trijeba je i vuhva i sve bit, tko s vragovi ima što činit.

BOKČILO: Gospodaru, ti otac - on sin, ugodit se ćete.[794]

MAROJE: Među lisicom i hrtom nije ugođaja[795]. Ma ja sad lisica bih, a on me je naučio. I pođ'mo na voštariju, da činim da trunfaš.

BOKČILO: A bogme je i saporintija[796], one me bale utrudiše.

MAROJE: Uljez' unutra.

BOKČILO: Pate; nebit da bude.[797]

Sedmi prizor

POMET, zatim MAZIJA

POMET: Komedije koje se nagledah! Sinjor Marin kao uškopljen vuk izmače, a dukati sinjorini staniše se u Dunda Maroja. Nut ljudi, odkad dinare skapulaju iza dna od Fara od Misine[798]! Ma tko mu je meštar bio? Pomet! Pometovi su ovo trati; ja mu sam tramuntanu odkrio, a on je umio jedrit. - Ma koga vidim odovuda? Njeka je persona nova; para ovo Mazija s knjigami[799]. On je! Štogodi će novo bit; fortuna me je počela s njekijem novijem personami stavljat naprijed[800]. Jeda mi još s Mazijom bude koja srjeća. Ako što bi, Mazija, pripravi se, gostih te na bosansku. - Mazija, *bevegna!*

MAZIJA: Pomo, Pomete, da t' tokam ručicu. Seta Gospođe[801], hvala tebi! Dobar mi je glas kad te sam srio.

POMET: Muzuvijeru, što muzuvijeriš?

MAZIJA: Ja ću ovi put pit, jesti i trunfat na gospocku.

POMET: Unjigalo, s kijem unjigaš?

MAZIJA: Po setu Mariju, kao bih volio tebe srjesti neg papu.

POMET: Zašto, primorska haramijo?

MAZIJA: Zašto para[802] da se su svi dobri bokuni s tobom pobratimili; gdje si ti, tuj se ije i pije i veselo stoji.

POMET: Dabogme veselo stoji, Mazija.

MAZIJA: Čuješ li ti? Hoće li mi koga vraga što bolje s tobom bit? Oto me uzmi za slugu, nea sam istom uza te. Po setu Gospođu, volio bih tebe služit neg jednoga biskupa.

POMET: Ah, ah, biskupa! Mazija, još ne znaš što sam ja u Rimu. Pjanico, istom za mnom hodi, moje se sjeni drži, ter ćeš vidjet tko je Pomet Trpeza.

MAZIJA: Ja znam te kad te sam napojio jednijem siromaškijem pô kutaoca vinca, a ti nebog, ne mogaše toralu kruha kupit; sad si veličak čovjek, ja sam siromah. *Non conveniuntus xudielis cum samaritanorum*.[803]

POMET: Mazija, amo hodi; što je novo iz Grada?

MAZIJA: Novo je: Milašica[804] sirenje prodava, prid Orlandom vino liče, junaci ga piju; krua ne manjka prid Lužom[805], ni vode na fontani.

POMET: Bracka mjero, to je sve staro! Je li što novo?

MAZIJA: Jes, mavasija je bila ovoga godišta po peset[806].

POMET: Je li ka knjiga?

MAZIJA: Bože, znaš li gdje stoji Maro Marojev? Knjiga mu je iz Grada.

POMET: Znam, ja sam svakčas š njim; ja mu je ću pridat.

MAZIJA: I njekomu Dživu druga ide. Tao ti vjere, Pomo, prida' to mi ih.

POMET: Hoću, *lassa far a mi*.[807]

MAZIJA: Umrla je njeka udovica u Gradu[808] i sinovi joj i kći, i ostavila je veliko imanje za sobom.

POMET: Tko je ta udovica?

MAZIJA: Ne znam, tu u knjigah piše. Poću ja, imam sto posala opravit. Pômo, da mi je štogodi bolje s tobom.

POMET: Mazija, da se pak stanemo, da te gostim, pjanico.

MAZIJA: Kao bracu zahvaljam, vuhvo.

Osmi prizor

POMET (sam)

POMET: Bogme će prvi Pomet znat ovu nôvu[809]; morebit Pometu bude dobar kolač. Knjige su u mene; budem ih otvorit. Ma ja sam zašao u feličita, ter ne idem iskat moga idola, sinjor Uga, koji se je malo razgnijevio na mene. Kad mu donesem nôvu er je sinjora Laura Mandalijena kći Ondarda od Auguste, komu je umrla žena i djeca, i sinjora Mande ima bit ereda od velikoga imanja Ondardova; - *cur? quare? cuius?*[810] neće mačka larda[811]! - a Pomet će dobit sto dukataca! Ma na pari mari[812] bijeh zaboravio. Poću ja najbrže na voštariju nać opeta onoga junaka Hrvata, da mi tko drugi ne izije lov koji sam ulovio, i da mi ga je bolje i ispitat. Bogme je Mande ova Mandalijena ku on ište, neće ina bit, senji su dosle svi. Ah, kud ja idem? Ovamo je na voštariji *della grassezza,* a sinjor Marin alodža veće na ošpedao.

Deveti prizor

PAVO NOVOBRĐANIN, KAMILO, GRUBIŠA, OŠTIJER, zatim PETRUNJELA

PAVO: Gospodine Kamilo, jesi li vješ u ovomu mjestu?[813]

KAMILO: *Misser sì*[814], ja zna sve.[815]

GRUBIŠA: Tata, bijedan Grubiša, gdje si se jošte stanih, gdje ljudi svi "šu" parlaju, "šu-pšu", da im se vraguto slovo ne razumije.

PAVO: Da gdi je ovdi voštarija *della sciocchezza?*

OSTE: *Alla sciocchezza, alla sciocchezza! Che domandate?*[816]

GRUBIŠA: Šo, šo, nuti svinje, gdje kako prasac šoka[817].

PAVO: Upita' ga je li ovdi alodžao njeki Dubrovčanin.

OSTE: *Che, signori?*[818]

KAMILO: *Sarebbe qui alloggiato nisciun Raužeo?*[819]

OSTE: *Credo di sì, i Ragužei sempre alloggiano qui da noi; ah, ci e un vecchio.*[820]

KAMILO: Jes, jedno staro.

PAVO: Toj će bit Maroje, moj prijatelj; rekli mi su da je u Rimu jes tri dni[821].

OSTE: Ovdi kodi, dobro vina![822]

GRUBIŠA: Bijedan, što tako šeperlakaš? Što ne govoriš kao hristjani govore? Ima li kako vino?

PAVO: Muči, svinjo, i za te li je govorit?!

OSTE: Vino dobro, vino dobro pito, sluko, pato[823].

KAMILO: *O che spasso! Misser Paulo*[824]*,* pođi na voštarija *e* nađi starac Maroje.

PAVO: A ti, neć' li goru?

KAMILO: Hoću sada.

GRUBIŠA: Bijedan se Grubiša u latinsku zemlju doskitao, gdje se žabe i spuži ijedu, gdje se ogrestija pije i gdje se na ure oni bijedan obrok jede, gdje se u zdravjice ne pije, a voda se u vino lijeva. Tata, mili Bože, gdje si me moja srjeća, huda srjeća dovede? Gdje si, Pribrate, Radate, Vukmiru, Obrade, Radmile[825], moja ljubima družino? Daleko mi ste, bijedan!

KAMILO: *O, che spasso di questa bestia.*[826]

OSTE: *Che giavolo urli tu, ciera di buo?*[827]

GRUBIŠA: *Ubo* maj prc s bodilom![828]

OSTE: *E buo ti è, un buo sì*[829].

PAVO: Grubiša, gori hodi, svinjo jedna; odavna ti nijesam dao tojaga.

GRUBIŠA: Prc voštac, - vlaški svetac. Ovi hoće bosti! - Ne bodi, ja t' velju, junaka!

OSTE: Bodi, bodi, *va con giavolo!*[830]

KAMILO: *E mandalo al burdello: è un poveracio*[831]. Pođi ti gori.

GRUBIŠA: Uh! uh!

KAMILO: *È un faceto animal questo. Sin che costor se intertengono alla oštaria, vo' far un poco amor con questa signora. Ma ecco la sua massara, la par Schiavona.*[832]

PETRUNJELA: Brižna, što ja cknim? Imala sam i sapluna i sve ostavit, a najbrže potrčat i spovidjet gospođi štete, sramote i ruge koje sam čula i vidjela. Brižna, tri tisuće dukata otidoše gospođi! Marac, nut vrag ti dušu ne uzeo!

KAMILO: *Indovinai ch' è Schiavona*[833]. - Djevojka, dobra djevojka, Dubrovniko?[834]

PETRUNJELA: Brižna, tko je ovo? Kamilo je! Sjetan Kamilo, ovdi li si? Što ti je od Kate? Je li ve zdravo, Kâmo?

KAMILO: Ah, Milica, ti sa![835] Kako stoji?[836]

PETRUNJELA: Dobro, Kamo; živi se vide kadgodi, a mrtvi nikada. *Ma se ne chiama più* Milica, *Petruniela sce chiama.*[837]

KAMILO: E latineški[838] ti naučila? Stoji *con la signora*[839], lijepa *signora* i draga?

PETRUNJELA: Draga! Neka druzi draguju[840], - ti "draga" imaš, ne išti ve ti, Kamo, to.

KAMILO: Ne zlo za zlo mene pita *de signora*, - dobro hoću.[841]

PETRUNJELA:

Dobro hoćeš,
dobro t' budi;
zlo ne žudi;
doma radi
i ne kradi
što nije tvoje,
zlato moje.

KAMILO: Ti govoriti i s rima[842].

PETRUNJELA: A bogme i versat umijem. Zbogom, Kamo, ovo mi gospođe na funjestru; imam veliku potrjebu[843].

KAMILO: Čeka', čeka', gošpođa poždravi, *O, che intertenimento!*[844]

PAVO: *Signor Camillo!*

KAMILO: *Miscere.*[845]

PAVO: Uzidi gori.

KAMILO: *Eccomi.*[846]

Deseti prizor

LAURA, PETRUNJELA

LAURA: *Petruniella, che vol dir che tu se' stata tanto a tornar?*[847]

PETRUNJELA: *Uh, madunna, triste nuve porto!*[848]

LAURA: Sjetna, što je? Našķi mi govori!

PETRUNJELA: Ovizijem sam očima vidjela i ovizijem ušima čula!

LAURA: Što si čula?

PETRUNJELA: Maru je u Rim vjerenica došla i vjeren je!

LAURA: *Ah, traditor!*[849]

PETRUNJELA: Tri tisuće si dukat izgubila; svite su odnijeli ončas! Ja sam vidjela gdje ih čini njeki zlostar odnijet.

LAURA: *Ah, assassino*[850], pođ' se uzda', pođ' se vjeruj! *Traditor!* Uzidi gori, Petrunjela.

Jedanaesti prizor

MARO (sam)

MARO: Hajmeh, zemljo, što se ne otvoriš, ter me ne proždreš? Da mi je ovoliku[851] ne patit, da mi je mojijema očima ne gledat i tolikom penom[852] ne patit krudeltati koje jesu li gdi pod nebom? Je li ovaki gdi na svijetu otac? Je li ovaka pod suncem lakomos u čovjeku? Za imat dinar - sina umorit! Hajmeh, veće sam ja otišao, veće meni ne ostaje neg stavit konopac na grlo ter se objesit. Prid sinjoru s kojijem očima imam doć? Hajmeh, ukazah se asasin prid njom! Prid moje kompanje[853] s kojijem obrazom imam pristupit? Odrije me, ukaza me falita! Kako da se veće prid dobre ljudi ukažem? Ajmeh,- što je gorâ[854], - odkuda tolike duge da platim? Na sve strane me će potezati! A vrag uzeo kad sam živ, a veće ni mjedenice!

Ah, Popiva, ruino moja! Ah, Popiva, da tebe ne slušah, tri tisuće dukat naše bijehu! Ah, Popiva, da tvoj konselj ne slijeđah! Ah, Popiva, gdi te ću nać? Ima bit da je u Džanpjetra zlatara otišao rubin i dijamant uzet. Otidoše moje dvije kolajine i manilji; veće mi ne ostaje, ajmeh, za objed na voštariji platit; a ključ mi je od kuće u onoga moga manigoda koji me kolje. Ah, Popiva, jeda ne budeš ponio sinjori rubin i dijamant! U tomu samomu ostaje sva moja speranca. Ah, životu moj ludi, injoranti guvernu! Ah, sinjore, ah, kurve! Tko vas slijedi, onomu intravenja! Ah, moja ruino, moj sljepilu, ni znam kud ću ni što ću! Popivu da nađu[855].

Dvanaesti prizor

POPIVA, PETRUNJELA, zatim LAURA

POPIVA: Bože, kako li će proć stvar od one stare lisice do mlade? Imamo što činit s astutijem čovjekom. Poznao mu sam po čijeri, - ma sin mu je; ki može vrag bit? A Maro meni pošapta na uho: "Pođ' s kolajinami i s manilji, i trči u Džanpjetra zlatara: uzmi dijamant i rubin i ponesi ih najbrže u sinjore", - njeke njegove prješe, furije! Ki vrag zna što će bit: ne ostaje mu veće pice[856], a duga na sve strane! Još da mu otac kugodi novelu učini, lakomac[857]. Uh, tako veće, kad mu drago, na ošpedao! Srce mi nješto govori da sinjori ne nosim ove dzoje; ma da joj ih ne ponesem, ter da štogodi intravenja, ne bi mi života š njim bilo. Sluga je za slušat gospodara: ja ću opravit što mi je rekao; ako što intravenja, neka on misli. (Tik, tok!)

PETRUNJELA: *Chi batte giuso?*[858]

POPIVA: Petrunjelice, mâ grličice!

PETRUNJELA: Što si došao, tradituru jedan? Onako se čini, an?

POPIVA: Petre, što sam učinio neg te sam ljubnuo jednom? Ah, brže[859] ono što te uštinuh?

PETRUNJELA: Drugo je, pse jedan!

POPIVA: Jeda mi gdi ruka uteče? Ako je ruka kriva, nijesam ja kriv.

Ruka pođe,
a ne dođe;
ruku stuči,
ruka muči.
Kriv sam,
tvoj sam;
draga ljubi,
tvoga slugu
ne pogubi.

PETRUNJELA: Još se rugaš? Tradituru, pse jedan!

LAURA: Petrunjela, s kijem govoriš?

POPIVA: Sinjora, donio sam rubin i dijamant; ovake se dvije peče nijesu odavna u Rim donijele.

LAURA: Popiva, da gdi je sinjor Marin?

POPIVA: Sad će i on bit ovdi.

LAURA: Što učiniste tamo?

POPIVA: Sve dobro.

LAURA: Sve dobro? Dobro, nu čeka' doli.

POPIVA: Ono "sve dobro" ne delekta me! Da nije koga vraga uzaznala od onoga našega lakomca? Dohodi mi volja da joj ne dam ove dzoje.

LAURA: *Popiva mio!*[860]

POPIVA: *Signora!*[861]

LAURA: Nu da' sjemo!

POPIVA: *Che bella cosa!*[862]

LAURA: Popiva, pođi najbrže i dovedi mi Mara; imam veliku potrjebu od njega.[863]

POPIVA: Na tvoju zapovijed, trčim najbrže.

Trinaesti prizor

POPIVA, MARO

POPIVA *(sam):* Ova sinjora u čijeru i u govorenje para da nije ona[864], ali tko ima suspet od česa, tako mu i para i što nije. Ma ovo mi gospodara! Adio, malankonik ti je! Što će bit? - Gospodaru!

MARO: Ah, tradituru Popiva, ruino moja!

POPIVA: Što je za Boga?

MARO: Jeda si sinjori rubin i dijamant ponio?

POPIVA: Kako mi si rekao ja sam opravio.

MARO: Ah, tradituru! Ah, pse jedan! Ah, gdje mi je punjao, da zakoljem ovoga asasina!

POPIVA: *Per amor de Dio,* gospodaru, ustavi koloru![865]

MARO: Ah, ti, ruino moja! Ajme, što ću sada? Kudije li ću sada? Čemu živem? Što ne uzmem nož, ter ne dam svrhu tolicijem tugam?!

POPIVA: Za Boga, gospodaru, koja je tolika desperacijon? Repoza' malahno, svemu se može nać remedijo, kad se čovjek ne abandona; kad se abandona, i male stvari veliku mu tugu zadaju.

MARO: Ah, zli guvernu moj! Ah, moje malo naprijed mišljenje[866]! Ah, oče vraže! A, Popiva, smrti moja, ti me, ribaode, dozakla!

POPIVA: Gosparu, njeka ti je boles i malankonija od srca stegla, ter ti i nevelika stvar prem velika para; nemo' tako!

MARO: Ah, Popiva, dinarâ veće nije, čâs izgubih, eredita veće ne mogu imat, duzi na sve strane, zlo patit ne umijem; što ću? Iz Rima se dvignut ne imam s čijem; ne imam veće ni gdje na stan poć. Ti si onomu vragu, a ne ocu, dao ključ od kuće, - obijati je sramota. Hajme, nesrećo, veoma t' me rasčinî!

POPIVA: Vidim, fortuna nas je na veliko zlo zbila; ma nu se malo akvijeta', malo repoza'.

MARO: Ovo sam repozao. Hajme, nađi štogodi, iznađi koje remedijo smrti mojoj.

POPIVA: Sinjora još ne zna ništa od tvojijeh stvari ni najmanje.

MARO: Oni neotac odnio je svite iz magadzina, a Žudio se je oni čas pošao valjat na banku od tri tisuće dukat[867].

POPIVA: Može li bit?! Ah, nut avaricije od čovjeka! To sinjora još ne zna ništa. Pođ' večeras u nje na večeru i na spanje, i dvignimo joj kugodi kolajinu, prsten, dzoju, pokli naša srjeća hoće tako, i sjutra najsjutrije otidimo.

MARO: To je najbolje našoj desperacijoni, to je remedijo najespeditije.

POPIVA: Ma kad dođeš k njoj, ne kaži[868] malankoniju, usiluj se veseo bit. I prije neg u nje pođemo, pođ' vrati sajun i tu kapu Žudjelu, a uzmi tvoj sajun od veluta i kapu. A *oramai*[869] je noć; večeras sinjora neće moć znati ove stvari, a sjutra znaj[870] kako joj drago.

MARO: Asasin, bogme ostah asasin! Što se će po Rimu od mene[871] govorit? Pođ'mo!

POPIVA: Ovdi ovoliko, ovdi nije inoga remedija.

PETI ČIN

Prvi prizor

POMET, zatim MARO, POPIVA

POMET *(sam): Honores mutant moribus*[872], i tko me vidi da sam promijenio ovako haljine rijet će: "Pomet se je Trpeza pomamio!", a ne zna er sam abate[873] sada, kont sam, kavalijer sam; zato sam i kolajinu stavio na grlo, sinjora Mara sučeda, - on odpade od kolajine. Hoću li kad u Dubrovnik, da vidim gdje se je u ormanicu učinio[874]? A meni pristoji haljina[875], bogme pristoji. Našao sam za čerto, za fermo da je sinjora Laura ona Mandalijena, kći Ondardova iz Auguste; a otole je i Ugo, moj Tudešak. Onoga sam čovjeka koji mi donije nôvu ostavio vesela na voštariji *della grassezza;* a ja sam bogme veseliji od njega, *de ello*[876]. Ugu kad rečem, - neće mačka larda! - ova je parentijera učinjena! Poću najbrže u sinjore Laure, u gospođe Mandalijene. Za rijet bolje, neću joj govorit da ju otac ište i da je ostala tako ereda od tolikoga imanja, er bi se uzoholila, - kortidžana je! Hoću da joj *all' improvviso*[877] dođe ovo veselje, da je Pometu oblegana. Ugu ću, momu Tudešku, sve rijet, neka je dobrovoljnije uzme za ženu. - Ma koga vidim odovud? Poću se retirat malo s strane, da mi ne smete fačende od inportancije.

MARO: Hajme, nesrjećo na šta me si zbila? Da ni sajuna moga od veluta ne mogoh imat! Ma mojoj nevolji ne konvenja se neg i zločestija haljina od ove. Što će rijet sinjora Laura?

POPIVA: Gospodaru, nije ga sada plakat neg učinit srce od lava. Svijeća je došla na zeleno[878]: veće nije kuda. Ako još ne izesmo sinjori iz ruke prsten, kolajinu ali štogodi, nećemo imat s čijem otit, nećemo imat što jesti.

POMET: (Ovo ih, ovo su oni faliti! Tu vas hoću, grintavci, došli ste gdje ruka maha[879].)

POPIVA: Što mučiš?

MARO: Ajmeh, Popiva, ja sam se izgubio!

POMET: (Rusatijem mu octicem polse!)[880]

POPIVA: Nije se sad brijeme gubit; trijeba je učinit obraz od mariola.

POMET: (Bogme od mariola!)

POPIVA: Nije što jesti!

POMET: (Jes, ošpedao njemu; ma tebe ako ne vidim na vješalijeh, neću miran umrijet.)

MARO: Oršu, da se ide u sinjore, ovdi je trijeba imat...[881]

POMET: (Bogme ga nećeš sad tamo.)

MARO: Tko je ovo? Je li ovo Pomet? Pomet je!

POPIVA: Nut ribaoda gdi se u velut obukao i s kolajinom je!

MARO: Da' da ga ubijemo na mjesto! Ovo je ljepša okazijon od svijeta[882], ter nam neće rijet da smo utekli kao faliti, ma kako omičidi[883]; ter nam neće tolika sramota bit.

POPIVA: To hoću da zautra učinimo; večeras ne imamo s čijem otit. S ružjem je, ribalad jedan; neka, malo ti će valjat.

MARO: Pomete, ti?

POMET: *Misser Marin, ben trovato*.[884]

MARO: Maloprije mi si skapulao, drugovja[885] mi nećeš skapulat!

POPIVA: Ribaode jedan, još imaš oči[886] s nami govoriti?!

POMET: Id' tja, ti pođ' na komardu[887]! *Misser* Maro, svjetovah se, tako i skapulah; i opet sam se svjetovao, da ovo oružje uza se vazda nosim. Nea Popiva pristupi da mi ovu muhu s nosa zbije.

POPIVA: Nut ribaoda, još nam brava!

MARO: Ki je vrag ovo? *Lessandro drappier!*[888]

Drugi prizor

LESSANDRO i prijašnji; zatim LAURA, PETRUNJELA

LESSANDRO: *Signor Marin, bon giorno alla signoria vostra! Oramai è tempo che io sia satisfatto.*[889]

MARO: *Avete fatto il conto quanto vi resto a dar?*[890]

LESSANDRO: *Ho avuto cinquanta šcudi, e mi restate a dar ancora cento.*[891]

MARO: *Sta bene; domattina sarete satisfatto senza fallo.*[892]

LESSANDRO: *Voi andate mandandomi da un dì all' altro; non posso più spettar, voglio esser satisfatto.*[893]

POMET: (Popij tu zdravicu!)

MARO: *Avete ogni ragion, voglio satisfarvi. Venite domattina a casa mia, et sarete pagato.*[894]

POMET: (Ne ostavi ga se, ne ima grintave mjedenice[895]!)

LESSANDRO: *Stasera io ho da far un pagamento; se pensate pagarme domattina, pagatemi stasera, e datemi qualche cosa manco.*[896]

MARO: *Voi sete venuto con sì gran furia! Alle vintitre ore che faccia pagamenti?! Trovatime all' ora di banchi, et sarete satisfatto.*[897]

LESSANDRO: *Dico, voglio aver el mio, et non vo' parole!*[898]

POPIVA: *Voi sete venuto con superchiaria.*[899]

LESSANDRO: *Non volete pagarmi, eh?*[900]

POMET: (Je li tko, Bože? Gleda' feste!)

MARO: *Par che voi vogliate combatter?*[901]

LESSANDRO: *Non son venuto per combatter, ma per aver il mio.*[902]

MARO: *Orsciù, che abbiate il vostro; vado a portarvi vostri dinari.*[903]

LESSANDRO: *Vengo io con voi.*[904]

MARO: *Aspetta alla buttega vostra; per mio servitor vi mando adesso, senza indugiar, cento šcudi, giacchè sete tanto inportuno.*[905]

LESSANDRO: *Aspetto, purchè sia cožì. - Se non mi paga, vo di lungovia a farlo citar.*[906]

Treći prizor

POMET (sam), zatim LAURA i PETRUNJELA

POMET: Sto uši će platit! *Cento ducati!*[907] Počeli ga su potezat. Da bi Bog dao da mu još Pomet ne donosi u lončiću na tamnicu. A, na velik ti prepozit izide ovi svilar. Olova mi sad pliju, sve mi prospero prohodi! Ovi faliti mogahu mi posao ištetit; žene su kao lis, kojijem svaki vjetar kreće. Poću najbrže u sinjore; u poses ulazim. - (Tik, tok!) - *Signora Laura, patrona mia!*[908]

LAURA: Ah, Pomete, ti li si? Uzidi gori.

POMET: Ah, sinjora, da maloprije ovako učinjaše, tvoje tri tisuće ne utonjahu.

LAURA: Oto, tako moja nesrjeća htje; ma, žî mi tvoja ljubav, Pomo, kako ih ne budem izgubit.

POMET: Sinjora Laura, nosim ti nôve koje scijenim da ti će drage bit.

LAURA: Taki čovjek ne može neg s dobrijem kolačem[909] doć.

PETRUNJELA: Brižna, nut gdje se je nagalantao, i s kolajinom na grlu, kako da ide na pir.

POMET: A, bogme, Petre, na pir.

PETRUNJELA: Da bogme gospoju ti čestitih, - sve ti čestito!

LAURA: Idi, oslico!

PETRUNJELA: (E, nedrago joj je!)

POMET: Sinjora Laura, u dobri čas desnom naprijed stupih.

Četvrti prizor

MARO, POPIVA, zatim SINJORA LAURA, PETRUNJELA,
pa VLAHO, PIJERO i NIKO (sakriveni), POMET

MARO: Ah, Popiva, vidiš li gdi nas je fortuna zbila? Da mi je trijeba lagat, da mi je trijeba bježat od dužnika[910], jaoh, da sva moja speranca stoji sad u mariolstvu! Ako ne ukradem što sinjori Lauri, mi veće ne znamo ni kud ni kamo. Ah, smrti, gdje si? Na velik ti bi mi prepozit sad bila! Blagosovljena ona ruka koja sama kadgodi libera se ovacijeh tuga.

POPIVA: Gosparu, nije ga tu plakat ni gubit brijeme. Pođ'mo u sinjore: čeka na večeru; i oprav'mo što imamo, ako neć' zautra u tamnicu uljesti.

MARO: Pođ'mo, pođ'mo.

POPIVA: Što "pođ'mo"? Ovo si prid vrati od sinjore.

MARO: Da kuca'.

POPIVA: (Tik, tok!)

PETRUNJELA: *Chi batte giuso?*[911]

POPIVA: Petrunjela, otvori!

Ovdi izlazi Vlaho, Pijero, Niko.

VLAHO: (Kompanjijo, nu gleda'te, vidim Mara prid vrati od sinjore.)

POPIVA: Petrunjela, što se si zabila?

PETRUNJELA: Gledam te, Popo, smurala sam se na tebe. Brižnika, pristao ti je!

POPIVA: Petre, Petrunjelice!

LAURA: *Signor Marin!*

MARO: *Signora mia!*

LAURA: To li ja od tebe dostojih?

MARO: Što, sinjora?

PETRUNJELA: Nut onoga bezočnika! Nebogo, dohodi mi kima[912] da mu ovizijema noktima izderem one očine kijema još ima oči[913] gledat.

LAURA: Muči ti, Petrunjela!

POPIVA: Nebore, Petre, što je ta kolora? Pomet li vam je štogodi nalagao?

PETRUNJELA: Bezočnici jedni! Ašišinâ sinjoru od tri tisuće dukat, ah!

MARO: Pomet li vam je štogodi nalagao? Ah, Pomete, Pomete, vele ti mi ih si sakrojio!

PETRUNJELA: Mojijem sam očima vidjela, tradituri jedni, gdje ti oni zlostar odnese svite; a Žudio se ončas pođe naplatit na banku. Nebogo, još imaju oči govorit.

MARO: Ter si ti to vidjela?

PETRUNJELA: Vidjela! Ne vidjeli vi da bi!

LAURA: Maro, ja li to od tebe meritam?!

MARO: Sinjora, ja ne znam ništa od toga.

LAURA: A od vjerenice si imao knjigu, a meni si govorio da nijesi vjeren! Basta, na dva načina sam od tebe privarena, tako da ovako dosle nije nijedna moja drúga privarena bila. Scijeniš li da u Rimu nije pravde? Čini da imam moje tri tisuće dukata bez skandala i bez tvoje velike sramote.

MARO: Sinjora, zlo si informana. Ovdi s ulice ne mogu moje razloge govorit.

POPIVA: Otvori malo, sinjora, da uljezemo u kuću. Nijesu tolike stvari kolike ti su nalagali!

PETRUNJELA: To, da nam još dvignete štogodi? Nut, nebogo, da' ašišine u kuću!

VLAHO: (Kompanjija, čujete li i vidite li?)

NIKO: (I čujemo i vidimo.)

PIJERO: (Ovo je što se reče: kurvam noge plači, da te ovako goste.)

Pomet iz kuće od sinjore.

POMET: Tko je ovo doli? Ah, *misser Marin,* prostite, mjesta su puna, ne imate gdje sjesti, a komedija se je počela odkada! Popiva, reci gospodaru: pacijencija! Vuk lisicu privari.

MARO: Kurvin ribaode jedan, hoću li ti se kad krvi napit? Hoć' li mi kad u ruke upasti, da t' ukažem što je te trate činit?

POPIVA: Mariolu jedan, nu sid' dolu, da t' ukažem s kijem imaš što činit!

POMET: Da sidem doli? Ašendao sam ja, a vi ste pali! I vi bijehote na ovomu mjestu maloprije, ma, grintavci, ukinuste se, er na dobročestu mjestu ne umije zločes sjedit.

MARO: Ah, mariolu jedan! - Čuješ li, sinjora Laura, otvori, er po raspetje Božije sažegoh ga u kući.

POPIVA: Da' da razbijemo vrata!

VLAHO: (Vidite li?)

NIKO: (Slušamo i gledamo komediju.)

PIJERO: (*Che spasso!*)[914]

PETRUNJELA: Da razbijete vrata?!

LAURA: Vrata meni da razbijete?! Petrunjela, mortar mi![915]

PETRUNJELA: Da nam vrata razbijete, manigodo jedan! Po Luncijatu Božiju, kako vas se ću sad bačkjelom vrć, čijem mi na ruke dođe. Nut, vrag ti dušu ne uzeo!

MARO: Ah, kurve, kurve, tko s vami ima što činit!

POPIVA: *L' è fatta!*[916]

VLAHO: (Skrijmo se, da nas ne vidi.)

MARO: Ajme, Popiva, ovo nam falja! Što ćemo?

POPIVA: Ah, jeda možemo Pometa gdi dočekat, da mu se, ajme, krvi napijemo.

MARO: Hoću svakako da ga prežimo i da ga ubijemo na mjesto. Ovdi ovoliko! Popiva, mi smo spačani.

POPIVA: Gosparu, nemo' se još abandonavat; ako uzmanjka, a mi na sodu[917] - zvoni tambur.

MARO: Ajmeh, nesrjećo, na što me si dovela! Popiva, hoću da zakoljemo Pometa, - *che lo ammattiamo!*[918]

POPIVA: Gosparu, na smrt - na život, ovo sam[919], slijedim te.

MARO: Hoću da uljezemo *per forza*[920] u Laure, - ah, kurve! - Da ih svijeh u kući zakoljemo ko mi pod ruku dođe! Desperan sam, - otac vrag, pak ću sam sebe ubit. Pođ'mo oružje uzet.

POPIVA: A, svijete! A, vraže, vele ti moreš!

VLAHO: Ah, vraže, zao ti si! A, zločestvo, od mala ti si[921]! A, zli guvernu, na što dohodiš!

NIKO: Da u Dubrovniku meni koja onako učini, po muku Božju bih je fjersao.

PIJERO: Onaki desperan, dubitam da koji skandao ne učini.

VLAHO: Onaki zločes, dubitam da vrat ne ulomi. Ako ga barižeo nađe s oružjem, vidjećete feste.

NIKO: Vrag! Pođ'mo za njim, nemo'mo ga abandonat, da u onoj furiji ne učini ki eror.

VLAHO: Ako što možemo, pođ'mo, pođ'mo!

NIKO: Mi smo došli u Rim za imat kigodi pjačer, a najliše s ovizijem Marom, a ja viđu š njime nećemo imat neg despjačer. Vrag! Žao je meni er se je s sinjorom svadio, - za moj dio; ma džiljoz biješe, ne dadiješe, bjestija, na nju ni gledat.

Peti prizor

DŽIVULIN i TRIPE

DŽIVULIN: Ah, ah, *giuraddio,* ne da se nać oni naš Žuho[922] riđe brade, štono mi placa[923]; lazi mi kao indijana žaba[924]. Bože, hoću li se gdje stat[925] š njim? Da mi je š njim na balun poigrat, da ga učinim od jajera, da malo poleti, da mu dam nogom u oćas, da ga vihar odnese, ne drugo - da se š njim pozdravim. Nije ga, slava Milostivici! Ma tko ide ovo odovuda? Ma koga se ja bojim? Kurvin sin budi s dvijema rukami! Ma mi je bolje stât s strane, da spijam koje su čijere od neprijatelja[926].

TRIPE: Po kotorsku Advokatu[927], *can, becco futuo*[928], sad me nađi s oružjem! Gdje je ovi sin majke od sedam muži!? Ne viđu ga[929], po svetoga Džulijana, junačkoga Advokata, dobre žene sina, da ovako rečem, koji bi mi sada dobar sramotu učinit. Izidi, *can, becco futuo!*

DŽIVULIN: Ah, ah, ovo je moga Žuha majstorija! On ga je poslao, neće inako bit po Gospu od Pšunja[930]; poznah ja er se hoće izet, da mi ne plati navao.

TRIPE: *Eccomi in campagna!*[931] Ako je tko, izidi, nije se ovdi krit; tko nije žena, hod' na polje.

DŽIVULIN: *Misser,* koga ti išteš? Ako čovjeka išteš, ovo je na pjaci; ako žene išteš, u kući su gdje kudjelje predu. Ti li si oni? Tko te je poslao?

TRIPE: Da ti li si oni koji mene išteš? Ovo sam! Nut, što me nablizu gledaš? Sit me se nagleda'.

DŽIVULIN: Reci mi ti, ne smijemo li našega iskat?

TRIPE: Da kaži ti meni: što t' ne more bit *per amor*[932], zašto hoć' *per forza?*

DŽIVULIN: *Giuraddio,* po majku od Pšunja, pomanje govori![933]

Mihovil Kombol:
Dopuna *Dunda Maroja*

TRIPČE: Ne viči kako bjestija. *Sta largo*[934], er eko počeh igrat rukami, po Blaženicu ćeš znat s kijem si imao što činit.

DŽIVULIN: Ali ne znaš s kim govoriš: Ja sam izulan Lopuđanin, trijes i oganj! Ja sam u drijevu odrastao. Počni ako nijesi žena! Oršu! Drž'te me, er ga ću stropijat!

OSTE: *(gostioničar, izviri na vrata): Ohime, gente con arme in piazza! Signori Ragusei!*[935]

Šesti prizor

PRIJAŠNJI i MAROJE, PAVO, KAMILO i BOKČILO koji izlaze iz voštarije

PAVO: Kakva je ovo trjeska pred kućom?

MAROJE: Što to vidim! *Misser* Tripče, otkud vi ovdje s oružjem?

BOKČILO: Ajme, s oružjem! Bogme ću stat ovdje odzada.

TRIPČE: Evo me brava ova bjestija; ni znam tko je ni što hoće.

DŽIVULIN: Znam ja što ti hoćeš. Tebe je poslao na me oni placar Džuho što mi nije platio navao do Jakina, ma se je privario.

TRIPČE: Koji Džuho? Kakvi Džuho? Što imam ja s njim činit? *Quae te* *dementia cepit?*[936] *(Maroju): Misser,* izađoh s oružjem, er me bravaše oni Tudešak, umalo me ne posiječe.

MAROJE: Bit će bio pinuo, er ono je čovjek od bokare, ma je, mnim, već i zaboravio. Vidjeh ja toga Tudeška ovdje iz voštarije kad dolažaše s onijem svojijem Pometom. *(Dživulinu):* A ti se ostavi ovoga gospara; to je gospar Tripe, naš susjed iz Kotora, kojega prvog srjetoh ovdje u Rimu i koji me kako nevješta mjestu svjetovaše.

BOKČILO: A i meni učini festu s bokalom vina, dušica mu se raja nauživala.

DŽIVULIN: A to je iz Kotora gdje pinjate prodavaju?[937]

TRIPČE: Pregrizi jezik, luđače! *(Maroju): Misser,* ostavih vas u velicijeh tugah, ma vidim da se skapulaste. Ugodiste li se sa sinom?

MAROJE: Ugodih se s vragom! Nije s njim ugođaja. Izeh mu robe za tri tisuće dukata, a dvije tisuće odoše u more. Ne imam ja veće sina.

KAMILO: Ne more rijet: ne ima sin. I ja ima jedno sin, ma ne more rijet: ne ima sin, kad ima sin.

TRIPČE: *Misser,* pravo veli ovi gospar. Ne imate nego tog jednog sina, ne ostavite ga da se sasvim išteti.

PAVO *(Maroju):* Ne rekoh li ti gore na voštariji da se će sve akomodat i da je Marova vjerenica Pera s bratučedom Dživom i babom otišla iz Dubrovnika? Bit će i oni ovdi u Rimu, nać ćemo ih. Tetka joj ima od roda samo nju jedinu, i sikur sam da je njoj ostavila svoje imanje sad kad je umrla.

Sedmi prizor

PRIJAŠNJI, PERA, BABA i DŽIVO koji su se neopaženo približili i čuli posljednje riječi.
Poslije PETRUNJELA

PERA: Ajme, moja tete!

BOKČILO: Tko to ajmeknu? *(Svi se okrenu k njima.)*

PAVO: Po bradu Božiju, ono je Pera obučena kako djetić. Odmah je poznah.

DŽIVULIN: Je li to oni djetić što misli u drijevo za škrivana? Je li mu kupio lončić i mećajicu za kašu?

DŽIVO: Dživuline, ostav'mo sad te riječi, imamo drugu potrjebu. *(Pristupajući k Maroju.)* Ovo nas dundo Maroje, ne ima se što veće krit, trijeba je istinu rijet.

MAROJE: Istinu hoć' rijet? To da me veće gusta u moju starost. A s čijem ste došli u Rim, er u Rimu ne davaju ništa bez munite. Otkud vam spenza?

DŽIVO: Dundo Maroje, ja sam kriv, neću tajat. Ja svjetovah moju bratučedu Peru da izme tetki iz skrinje trista dukata da pođemo tražit nje nevjernog vjerenika.

MAROJE: A to ste došli da ne bude samo jedan skandao s mojim sinom nego i drugi s njegovom vjerenicom koja se skita kako djetić po tuđem svijetu! Nuti skitaše! O dezvijana mladosti!

DŽIVO: Paraše mi da činim dobro, a sad se sve u zlo obrnulo, i moj svjet i naše pošastje u Rim. Ma nijesam ni ja sâm sve kriv; oto su tri godišta otkle je Maro iz grada pošao, a nije odonda nijednu knjigu nikomu od svojih pisao. To naša kuća od njega ne merita, a vi ga ste sami s mojom bratučedom vjerili.

MAROJE: Vaša kuća to ne merita? A ja meritam što mi je učinio? Eto vam ga, uzimajte ga, neka vam je na diku. I ne čudim se toliko tebi i Peri kako nesvjesnoj mladosti, ma se čudim babi koja trijeba da je već na svoj[938] pameti.

BABA: Ova djevojčica ne imaše matere neg je ja držah na krilu kako svoju i ne mogah veće gledati kako dijete plače i vehne.

PETRUNJELA *(koja je s vrata slušala, prilazi k Peri):* To si i ti djevojčica kako i ja? Zato se ono boljaše kad govorasmo o Maru! Uh, sjetna, ne plači, sve se će obrnut. Moja gospođa neće poć za Mara, sve se već razvrglo što je bilo. Ajme, koga ono vode! Po svetu djevicu, ono je Maro, a s njim

Popiva. Poć ću u kuću da mi oni mahnitac Popiva kakvo zlo ne učini.

Osmi prizor

PRIJAŠNJI i MARO, NIKO, VLAHO, PIJERO i POPIVA (koji se sakriva iza Mara)

BOKČILO: O Popiva, slabo mi popijevaš; sad bogme Pomet ije, pije i popijeva.

NIKO *(vodeći s drugovima sasvim utučenog Mara): Misser,* ovo vam dovedosmo Mara i izesmo mu iz ruke ovi nož, a da ne dođosmo na pospjeh, dubitam da bi bio čudo od sebe učinio.

PERA: Ajme, babe!

VLAHO: Bi, po muku Božiju, na srjeću pođosmo za njim.

MAROJE: Ne imam ja tu što rijet. Kako tko čini, tako mu i bude.

PAVO: Nemo' tako: spomeni se od onoga što ti prije rijeh.

TRIPČE: *Misser,* ne tako; oto je vas desperan.

BOKČILO: Gospodaru, sin ti je, nemo' ga abandonavat.

KAMILO: *Misser, non così in furia.* Ne dobro *furia.*[939]

MARO: Ćaćko, vidim u koju sam ruinu dospio svojijem zlim guvernom. Možeš li mi prostit? Deventat ću drugi; veće sam i sad drugi otkle sam ovu skulu prošao i svoju ludos uzaznao.

PIJERO: Gosparu, ne ostav'te ga u ovoj desperacijoni.

NIKO: Oto je vas ruinan.

VLAHO: Što će bit od njega?

PAVO: Mlados ga je zavela i pun tobolac dukata koje mu si dao. Povedi dijete sa sobom u Dubrovnik, oženi ga, pa kad mu djeca usplaču i kad vidi kako se teško dukati dobivaju, tot će i deventat razumniji.

BOKČILO *(za se):* Deventat će kako i vi koji na dukatima sjedite a govna grizate.

Deveti prizor

PRIJAŠNJI, UGO i POMET. Poslije LESSANDRO

TRIPČE: Ovo onog Tudeška koji me htje posjeć. Sad se smije i čini me se ne znat.

POMET: *Misser,* moj gospodar Ugo galant je vlasteličić; ako što činjaše bez mene, *in furia. Non è vero, misser Ugo, che non volevate far mal a misser?*[940]

UGO: *Non folevo, non folevo, brego scusar*.[941]

TRIPČE: Neka bude: tot toliko da vidi da se ne bojimo Tudešaka. *(Za se.)* Ma se i ja ovdi zagovorih bez koristi, er onu lijepu našjenicu neću veće nać kraj tolika svijeta. A i jest njeki mahnit svijet; oni ubogi Maro stoji kako osuđena duša prid vješalima. Poć ću činit svoje posle. *(Neopazice odlazi.)*

POMET: Vidim vas sve u njekoj malankoniji, a malankonija je nedobra, teško na stomak pada. Ne valja joj se davat er za zlijem vazda dobro brijeme dohodi i za fortunom bunaca. *Post nubilorum Phoebus*[942]. Tako će i sad bit kad čujete nôve koje vam donosim i koje vam će srce obeselit ter ćete rijet: neka nam Pometa, bez njega se ne možemo pasat. Prve su nôve dvije knjige od importancije iz Dubrovnika, jedna za sinjora Dživa, a druga za sinjora Marina; a na čije će ruke najprvo knjige doć ako ne na Pometove? Ovo što vele: umrla je tetka u Dubrovniku *(baba i Pera zaplaču);* ma ga tu nije sad plakat; i stara je bila a i svima nam je tamo poć. Ostavila je veliko imanje da ga dijele nje nepuča i sinjor Marin, a njemu da se da na ruke kad se iz crkve vrate. *Misser* Maroje, ne davah li vam svaki put dobar konselj i nije li na svrhu na dobro izišlo, i za vas i za sinjora Marina koji me htje zaklat?

PAVO: Oto vidiš da ti govorah istinu.

NIKO: Jes' vrag veliki u ovomu Pometu.

PIJERO *(Niku i Vlahu):* A naš dobročesti Maro ima opet vjetar u krmu.

VLAHO *(Pijeru i Niku):* A otac mu gleda kako vuk, ma muči otkad je obvonjao Perine dukate.

LESSANDRO: *Bon giorno a signoria vostra, signor Marino. Non posso più spettar; restano ancora cento ducati a pagar.*[943]

MARO: *Si, si, è vero, ma...*[944]

POMET *(za se):* Našao je tko će platit. *(Ostalima) Spettate, sarete soddisfatto*[945]. *Misser* Maroje, ovi će vam čovjek činit fastidijo, a u sinjora Marina nema neg paučine, bogme ga nećete pustit da ide in pržon.

MAROJE: To da ja platim što je on u zle žene spendžao? Ajme, ubode me!

POMET: *Misser,* ne davajte se tuzi; konti se će činit i sinjor Marin ostat će vam oblegan, a bit će od čega platit.

PAVO *(Maroju):* Bogme neć' sad sramotit sina prid svijetom i prid vjerenicom koja mu donosi imanje.

MAROJE *(driješi tobolac i broji mrmljajući).*

BOKČILO *(za se):* Neka su i to ove oči vidjele gdje moj gospodar broji dukate za druge koji su ih spendžali; ma ih broji kako da mu će izet dušu iz tijela.

MAROJE *(daje novac Pavu, a ovaj Lessandru):* Oh, jadna moja starosti!

LESSANDRO: *Bagio la man a vostra signoria.*[946] *(Odlazi.)*

POMET: A sad ću vam spovidjet i drugu nôvu, ter ćete slušat čuda kakvijeh još nijeste čuli. Došao čovjek našijenac iz tudeške zemlje, poslao ga bogati sinjor Ondardo od Auguste jeda bi mu našao kćer Mandalijenu koju je izgubio jes osam godišta, a sad joj želi ostaviti svoje veliko imanje. Jes', pođi i nađi kćer poslije osam godišta u svijetu gdje ima Mandalijenâ da im ni broja ne znaš. Znaci su[947], veli našijenac, a sto škuda onomu tko je nađe. Rekoh u sebi: Pomete, ovo je fačenda dostojna tebe, a sto škuda su kako mana nebeska. Da se našijenac namjerio na Popivu ili koga drugoga, nikad se ne bi uzaznalo tko je kći sinjora Ondarda iz Auguste, ma ga je srjeća namjerila na Pometa, i Pomet ju je našao: bijaše viktorija to kako ono Čezara, kad reče: *Veni, vidi, vici*[948]. Mandalijena, kći i ereda sinjora Ondarda, zvaše se prije u Kotoru Mande, a sad se zove sinjora Laura; oto joj kuće prid vami. *(Glasovi:* Jes' vidio?... Tko bi reko?...) I sad što imam činit neg poć sa svojijem gospodarom sinjori Lauri da Tudešak uzme Tudešku, a našijenci da uzimaju našijenke, nije li tako, sinjor Marin?

GLASOVI: Jes', bogme jes!

BOKČILO: Pomo, a hoćemo li malo pinut?

POMET: Bogme hoćemo, Bokčilo, bit ćeš večeras sit i pjan. *Misser* Ugo...

UGO: *Jo, jo, antar parlar signora*[949].

PETRUNJELA *(otvarajući vrata):* Zove vas gospođa da uzidete gori.

Deseti prizor

BOKČILO: Nuti čuda kojijeh se nagledah u ovoj zemlji!

MAROJE: Lijepa se si vraga nagledao, pjanice!

DŽIVULIN: Sinjori, da vam i ja rečem jednu. Poć ću najprije tražit onoga Džuha što mi nije navao do Jakina platio...

DŽIVO: Ma tko ti je tî Džuho o kojem vazda govoriš: je li iz Dubrovnika?

DŽIVULIN: Jes', iz Dubrovnika je.

DŽIVO: Onda će se u Dubrovnik i vratit, ter ga ćeš tamo nać, što se tu vrtiš sjemo i tamo?

DŽIVULIN: More i tako bit, ma vam hoću rijet još jednu. Oto smo proštenje uzeli, sve se svršilo što se imalo svršit, a ja ću kako sjutra put Jakina gdje me navao čeka. Ako vam je s voljom da pođete sa mnom, brijeme je dobro, a što imamo ovdje još čekat?

GLASOVI: Jes'... Pođ'mo u naš Dubrovnik... Pravo veli...

BABA: Oh da mi je opet ugledat mire od Grada, duša bi mi se smirila.

BOKČILO: A meni da je doć u moju tovijernu! Kako ugledamo mire od

Grada, tako i deventamo drugi, kako svoji med svojima.

NIKO *(Pjeru i Vlahu):* Ola, družino, a mi ćemo mjesto rimskijeh kurtižana štipati godišnice Među crjevjare.

PIJERO: A oci nam se će obeselit, pitat će nas konte i zatvorit će tobolac da im ne izmemo koji dinar.

LAURA, UGO I POMET *pojave se na balkonu.*

POMET: Vidim vas spravne za poć u Dubrovnik. Ma prije toga da još vidite nove vjerenike i da pođete s mirom i sa srjećom.

UGO: *Jo, jo, signora mia cara.*[950]

NIKO: Sinjora, da ti smo priporučeni!

BABA: To onoj zlici?

MAROJE: To je onoj što izjede moje tisuće. *(Ugo i Laura se povlače; izlazi na balkon Petrunjela.)*

POMET: Svak čini svoj posao. Ja dovedoh moga gospodara kako vjerenika sinjori Lauri, a ovo za se isprosih u sinjore Petrunjelu, lijepu našjenicu, nek budu dvoji vjerenici. Popiva ču li, što se si skrio za svojijem gospodarom?

POPIVA: Mariolu jedan!

MARO: Muči, ruino moja!

PETRUNJELA:

Mili moj,
dalek stoj;
imam svoga,
neću tvoga.

POMET: Popiva, to ti u bradu[951]. Nijesi ti za veliki svijet kako mi; pođi sa svojijem gospodarom u Dubrovnik gdje se ćeš pasavat s manjim bokunima.

GLASOVI: Pođ'mo... pođ'mo... nije ga što čekat. *(Opće komešanje.)*

POMET: Tako se i komedija srjećno svršila, almanko za mlade, a stari nek čuvaju dinare. A sad pođ'mo na posao; čekaju nas na večeru.

Rječnik

aba (tur.) - grubo sukno

abandonati (tal.) - napustiti; ***abandonati se*** - prepustiti se

abate (tal.) - opat

adio (tal.) - zbogom (pozdrav); uzvik zaprepaštenja

adorati (tal.) - obožavati

adversitat (tal.) - nesreća, nevolja

advokat, advokata (lat.) - svetac zaštitnik (zaštitnica); ***kotorska advokata*** - Gospa zaštitnica Kotora

afatigati se (tal. *affaticarsi*) - mučiti se, truditi se, umoriti se

aferin (tur.) - usklik odobravanja: bravo!, sjajno!, tako je!

agrančati (tal.) - zgrabiti, dočepati se

agresta (tal.) - kiselo grožđe; ***vina na agrestu*** - kisela vina, kiseliš; (isto što i ***ogrestija,*** v.)

akomodavati se, akomodati se (tal.) - prilagođavati se, prilagoditi se, urediti, nagoditi se; ***akomodati se bremenom*** - snaći se, prilagoditi se prema promjeni vremena odnosno situacije

akort (tal. *accorto*) - domišljat, lukav, oprezan, razuman

akostati se (tal.) - približiti se, primaknuti se, pristupiti

akumulati (tal.) - zgrtati, stjecati, nagomilati

akvijetati se (tal.) - smiriti se

ali - ili

alimanku (tal.) - barem

almanko - v. ***alimanku***

alodžati (tal.) - stanovati, odsjesti

amant (tal.) - ljubavnik

amor (lat.-tal.) - ljubav

animele (tal, pl.) - teleće ili janjeće žlijezde, naraslice

animo (tal.) - duh, duša; hrabrost, srce; ***ne basta ti animo*** - nisi hrabar, nemaš hrabrosti

antik (tal.) - star, starinski; ***antik čovjek*** - čovjek staroga kova

aposta (tal.) - hotimice, namjerno; baš, upravo; navlaš
arecitati (tal. mlet. *arezitar*) - glumiti, govoriti odnosno prikazivati komediju
argument (tal.) - sadržaj (komedije), predmet, tema
arkitet (tal.) - scenski majstor
armilin (tal.) - bijela lasica, hermelin
asasin, asisin, ašišin (tal. *assassino*) - ubojica, razbojnik
ašišinati tal.) - ubiti, upropastiti; usp. ***asasin***
asikurati (tal.) - osigurati, zajamčiti
astucija (tal.) - lukavstvo, lukavost
astut (tal.) - lukav; lopov
ašendati (tal.) - popeti se, uspeti se; skočiti
Augusta (tal.) - Augsburg, njem. grad u južnoj Bavarskoj
avancati (tal.) - dobiti, dobivati; ***avancati kome*** - dobiti od koga; ***avancati trat kome*** - nasamariti koga, doskočiti kome, spustiti kome
avar (tal. *avaro*) - škrt, lakom
avaricija (tal. *avarizia*) - škrtost, lakomost

baba, babe - dojilja
babka - dem. od ***baba*** (v.)
bačkio (gen. ***bačkjela***) - malj kojim se nabija kudjelja, mala batina
baknuti - zahvatiti, dobiti
bala (tal.) - breme, tovar, naramak
balota (tal.) - boća, lopta kojom se gađa u ***cunj*** (v.)
balun (tal.) - lopta; ***na balun poigrati s kim*** - udariti koga da poleti
banak (gen. ***banka***, tal. *banco*) - banka
bandeškati (tal. *bandire*) - otjerati
barbaćep - "drvena lutka s dugim nosom, u crnom ruhu, nekoć demonsko biće, čudovište s vel. ljudskom bradom, u st. Dubrovniku pokladna maska skitnice (mlet. *barbachiepo*)" (F. Čale)
bareta (tal.) - kapa
barižeo (mlet. *bariselo*) - kapetan milicije
basta (tal.) - dosta
bastah (sr. lat. *bastasius*) - nosač
bastahovati - raditi posao ***bastaha*** (v.)
bastati (tal.) - dostajati; ***ne basta ti animo*** - nisi hrabar
bastašija - trpljenje (v. ***bastah***)

baša (tur.) - poglavar, starješina

bašije - niže (komp. priloga *bašo,* tj. nisko, tal. *basso*)

batati - teško hodati, lupajući nogama od umora

bazilišk (grč.) - bazilisk, zmijski kralj, mitska životinja, složena od žabe, zmije i pijetla s krunom na glavi, koja riga vatru i ubija pogledom

bestija (tal.) - zvijer, životinja

bestro - uzvik, prema ***bjestija*** (v.)

beškot (tal.) - dvopek

bilj - zbilja, istina; (pril.) zbilja, zaista

bižigati (mlet. *bisegar*) - tražiti, premetati

bjestija (tal.) - zvijer, životinja, nečovječan

Blaženica - Gospa, Bogorodica

blesti (prez. ***bledem***) - ludo govoriti, blebetati

bludilo - maza (o djetetu)

bluta (lat.) - pokvareno vino

Bneci - Mleci, Venecija

bnetački - mletački, venecijanski

bo - jer, naime

bofun (tal.) - lakrdijaš

bokara - vrč, pehar

bokun (tal.) - zalogaj, komad

bolanča (gen. pl. ***bolanača***) - novac

boles - bol, jad, tuga, žalost

boliti se - žaliti, biti žao

brada - u izrazima: ***u bradu*** (kome) - usprkos (kome); ***ovo mi u bradu*** - pravo mi budi, to sam i zaslužio

bragešice (tal.) - hlače

bratkovina - vrsta bijeloga grožđa

bravati (tal.) - prijetiti, prkositi

brigata (tal.) - družina

brijeme - vrijeme; ***davati se dobru bremenu*** ili ***dobro brijeme dijeliti*** - uživati; ***ugoditi zlu bremenu*** - prilagoditi se nevoljama; ***uživati brijeme*** - dobro se provoditi

brikunanje (prema tal. *briccone*) - laganje, varanje

brinc - zdravica (tal. *brinzi*, *brindisi*, preko španj. *brindis*, od njem. *bring dir's*)

brižan, brižna - jadan, jadna (često kao uzrečica, poštapalica)

brižnica, brižnik - jadnica, jadnik
brjeme - teret, breme
brže - pored danas uobičajenog značenja, znači još i: vjerojatno, valjda, možda, prije, skoro, radije i sl.
budi - zar, da li
bula (tal. *bulla*) - raskokani kukuruz, neko bjelilo za pudranje
bule - v. ***bulin***
bulin (tal.) - manja kugla kojoj se većom nastoje približiti igrači u igri na boće; usp. ***izrizikati***
buna - vreva, graja
bunaca (tal.) - bonaca, morska tišina

caftjeti (prez. ***caftim***) - cvjetati
cance (gen. ***canaca***, mlet. *zanze*) - brbljarija, blebetanje
ciglovit - cigli, jedini
cijeć - zbog, radi
ckniti - kasniti
cokula (tal.) - drvena papuča
crjevja - cipela
crjevjar - postolar; ***Među crjevjare*** - ulica u starom Dubrovniku u kojoj su bile postolarske radnje
crljen - rumen, dobra izgleda, zdrav
cunj (mlet. *zon*) - klip koji se gađa ***balotom*** (v.), tj. loptom

čafran (tal. *zafferano*) - šafran, vrsta začina
čas (gen. ***časti***) - čast; čašćenje
čeljadin - čeljade
čersati se - bijeliti se bjelilom kojim se mažu žene
čertamente (tal. *certamente*) - zaista, sigurno
čerto (tal. *certo*) - sigurno; ***za čerto*** - jamačno, zasigurno
čes (gen. ***česti***) - sudbina, udes
česar (tal. *cesare*) - car
česnoviti luk - bijeli luk
čestit - sretan, blažen, slavan, bogat, svijetao
čijem - čim; dok
čijera (tal. *cera*) - lice, izgled lica; ***činiti komu dobru (zlu) čijeru*** - dočekati koga s znakovima dobrohotnosti, odnosno odbojnosti

činiti se - praviti se, pretvarati se
čoha (tur.) - vrsta čvrste tkanine; haljina od takve tkanine
čošina - augm. od ***čoha*** (v.)
čovječji - muški (pridjev od *čovjek* u značenju *muškarac*)
čovuljic - patuljak, čovuljac, "lutka ljudskog oblika, isto što "homunculus", za koga se vjerovalo da magičnom moći može oživjeti" (F. Čale)
čuti - poslušati, podnositi; čuvati, paziti na što; doznati

ć' - ćeš
ćaćko - otac, tata; star čovjek
ćamati se (tal. mlet. *ciamar*) - zvati se

da - pored danas običnih značenja još i: a, ali, nego, već
da' - daj
daj - bar
dake - dakle
daleče - daleko
dalek - daleko
dati - v. ***davati***
davati - podavati se kome (lasc.); prepuštati se; ***u grijeh se davati*** - griješiti; ***davati rijet kome*** - dopuštati kome da govori, da nastavi govoriti; ***davati razumjeti*** - varati, obmanjivati; ***srce mi dava*** - osjećam, slutim
daž - kiša
dekjarati, dekjaravati (tal. *dechiarare, dichiarare*) - izjaviti, izjavljivati, objasniti
dekrepit (tal.) - veoma ostario, oronuo
delektati (lat. *delectare*) - veseliti
deliberati (tal. *deliberare*) - odlučiti
delicije (tal.) - uživanje, slasti, divote
delicijoz (tal.) - divan, prekrasan, slastan
demaškin (tal. *damasco, damaschino*) - damast, damastna svila (naziv prema gradu Damasku u Siriji)
denj (tal. *degno*) - dostojan, vrijedan
desperacijon (tal.) - očaj, očajanje
desperan (tal.) - očajan
desperati, desperavati (tal.) - očajavati
despjačer (tal.) - neugodnost (suprotno od ***pjačer,*** v.)

desponjati (lat. i tal. *disponere*) - nagovoriti, skloniti nekoga; ***desponjati se*** - spremiti se na nešto
deventati (tal.) - postati
devot (tal.) - pobožan
dezereditati (tal.) - razbaštiniti, lišiti nasljeđa
dezvijan (tal. mlet.) - razuzdan (v. ***dezvijati***)
dezvijanik - v. ***dezvijan***
dezvijati (tal. mlet.) - zavesti s pravoga puta, pokvariti
dijeliti se - rastajati se
dijeljati se - dijeliti, rastajati se
dijetac - djetić, mladić
dilji - dulji (komp. od *dug*)
dinar - novac; sitan srebrni novac
diskoras (gen. ***diskorsa,*** tal. *discorso*) - govor
dispos (ž. r. ***disposta,*** tal. *disposto*) - spravan, spreman
divers (tal.) - različit, razni
djetić - mladić, sluga
djevenica - krvavica
djevojčica - djevojka
djevojka - sluškinja, godišnica (v.)
dobaviti se (čega) - steći, domoći se, doći s mukom do nečega
dobiti (prez. ***dobudem***) - svladati, pobijediti, dobiti
dobivati (prez. ***dobivam***) - nadmašivati, pobjeđivati
dobroćes - sretan, dobar
dobrostiv - milostiv
dogarati (komu) - spržiti što
dohitati - dohvatiti, dosezati
dojti - doći
doktrina (lat.) - nauk
doktur (lat.) - učen čovjek, mudrac, učitelj
dolu - dolje
domaća - žena, supruga
domom - kući, doma
domoriti - dosaditi
doruinati - upropastiti do kraja; usp. ***ruinati***
dosle - do sada
dostojati - zavređivati, zaslužiti

došastje - dolazak
dotrudnjeti - dosaditi, dotužiti
dovijećati - završiti vijećanje, zaključiti vijećanjem
dozaklati - dokrajčiti
drača - trnje; ***zatvoriti dračom*** - ograditi trnjem
drapijer (mlet. *drapier*) - trgovac tkaninom, svilom
drijevo - brod, lađa
drug - muž; jednak kome
drugovja - drugi put
družiti s kim - biti, drugovati s kim
dubitati (tal.) - sumnjati, bojati se
dubje - stabla, hrastova šuma
dudzina (tal. dozzina) - tuce, dvanaest komada
dukatac - dem. od *dukat*
dumna (lat. *domina*) - koludrica, časna sestra
dundo - stric, ujak; naziv za stariju osobu
dunidžati, dunižati (tal. *donneggiare*) - uzdisati, ljubiti, ljubakati, voljeti
durati (tal.) - trajati
duša - čovjek; dah, dušak; ***popiti dušu*** - uništiti, upropastiti; ***dušom mojom*** - duše mi, tako mi duše
dužnik - dužnik; vjerovnik
dvadesti - dvadeset
dvaes - dvadeset
dvaš - dva puta
dvići (prez. ***dvignem***) - dignuti, skinuti
dvignuti - ustati; povesti nekoga; spremiti se, krenuti, uputiti se, odmaknuti; odgojiti; ukloniti; ***dvignuti sa zla puta*** - spasiti; ***dvignuti komu što*** - oteti, ukrasti; ***dvignuti se*** - otići
dzar (tal. *zaro*) - kocka; ***vrgnuti dzar*** - baciti kocku; ***vrgnuti dzar na tavulijer*** - baciti kocku na ploču, tj. (u prenesenom smislu) baciti udicu
dzetenin (tal. *zetano, zetani*) - tkanina za ženske haljine od vrlo teške svile
dzibilin (tal. *zibellino*) - zerdav, samur; ***poctava od dzibilina*** - podstava od samurovine
dzoja (tal. *gioia*) - dragulj, nakit (v. ***džoja***)
dzora - zora
dzubun (tur. *zibun*) - muški kratki kaput

džambjelot - tkanina ili haljina od devine dlake (tal. *ciambelloto*, danas *cammellotto*, od st. franc. *chamelot*)
džilj (tal. *giglio*) - ljiljan
džiljoz (tal. *geloso*) - ljubomoran
džimrijati (tur. *cimri* - siromašan, škrt) - škrtariti
džintio (tal. *gentile*) - ljubazan, otmjen, plemenit
džoja (tal. *gioia*) - dragulj (usp. ***dzoja***)
Džuho - lopudski podrugljivi naziv za Dubrovčane (?)
džusto (tal. *giusto*) - baš, upravo, točno

điđija (tur. *gidi*) - rogonja; nevaljalac, nasilnik
Đurađ - Juraj, kršćanski svetac

ekčelent (lat.-tal.) - sjajan, izvrstan
eko - evo
er - jer; da, kao da, budući da
ereda (tal. *erede*) - baštinica, nasljednica
eror (tal.) - pogreška; ***biti u eroru*** - pogriješiti; ***uzeti u eror*** - pogrešno shvatiti, pogriješiti

fačenda (tal.) - posao; smutnja
fadžan (tal. *fagiano*) - fazan
faktur (tal. *fattore*, lat. *factor*) - poslovođa
falj (prema tal. *fallire*) - propast
fantastik (tal.) - čudan, nastran, neobičan; čudak
fantazija (tal.) - mašta, tlapnja; ***promijeniti fantaziju*** - promijeniti mišljenje; ***stviti se u fantaziju*** - utuviti u glavu
Far od Misine (tal. *Faro di Messina*) - Mesinski tjesnac, u kojemu su mitske nemani Scila i Haribda
fastidijo (tal.) - nevolja, dosada, muka; ***doći na fastidija*** - upasti u nevolje; ***davati fastidija*** - zanovijetati, dosađivati
fastidijoz (tal.) - mučan, dosadan
favor (tal. *favore*) - ljubaznost; ***biti kome u favoru*** - imati nekoga sklona sebi
feca (mlet. *fezza*) - talog; ***feca od ljudskoga naroda*** - ljudski ološ
feličita, feličitat (tal.) - sreća, blaženstvo

fengati (lat. i tal. *fingere*) - pretvarati se
fermati se (tal.) - zaustaviti se
fermo (tal.) - nepomično; ***za fermo*** - pouzdano, sigurno
festa (tal.) - zabava, proslava
fin (gen. ***fini***, tal. *fine*) - cilj; ***na dobru finu*** - s dobrim ciljem, s poštenom namjerom
fin (gen. ***fina***, tal. *fine*) - kraj; ***dati fin*** - dokrajčiti
fineca (tal. finezza) - finoća
fint (tal. *finto*) - tobožnji; ***finta mostra*** - lažni uzorak
Fjerenca - Firenca (tal. *Fiorenza*)
fjersati - načiniti kome ***fjersu***, tj. ožiljak, nagrditi koga udarcem (prema lat. *firsus*, sjev. tal. *fers*, od *effervescere*)
fodža (tal. *foggia*) - način odijevanja; ***fodža nova*** - nova moda
foldra (mlet. *fodra*) - podstava
fora (tal.) - van
fortuna (lat.-tal.) - oluja na moru; sudbina, udes; sreća
frankati (tal. *francare*) - platiti, nadoknaditi; ***frankati spendze*** - nadoknaditi troškove
frapati (tal. *frappare*) - nakititi prišivenim šarolikim komadićima tkanine
frapan - v. ***frapati***
fresak (pl. ***fresci***, tal. *fresco*) - svjež
funjestra (tal. *finestra*) - prozor
furencija (prema tal. pridjevu *furente*) - razjarenost, srditost, bijes
furija (tal.) - bijes, naglost; hitnja, žurba
furistijer (tal. *forestiero*) - došljak, stranac; usp. ***prustijer***

g - k, ka
gaće - hlače
galant (tal. *galante*) - galantan, ljubazan, uglađen; poštenjak
galantarija (tal.) - udvornost, uslužnost, uglađenost, ljubaznost, sposobnost u ophođenju sa ženama; ukras, ures
galatina - hladetina
galina od Indijana (tal. *gallina indiana*) - indijanska (američka) kokoš, purica (?)
garofalić (tal.) - vrsta začina, dem. od *garofao*, klinčić
giribic (tal. *ghiribizzo*) - hir, mušica
gluma - neistina, šala

glumac - svirač, osobito koji svira na piru; glumac
godina - vrijeme
godišnica - seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale
godište - godina
goj - izobilje; spokoj, mir, uživanje, radost
gonenuti - odgonetnuti, pogoditi (zagonetku); ***što mi se gonenu*** - pogodi što znači, odgonetni
gori, goru - gore
gorušt - goruć, vruć
gostara (novogrč.) - vrč, sklenka, boca
govoriti od koga - ogovarati koga, prigovarati kome
gracija - milost; ***imati graciju od koga*** - steći čiju naklonost; ***doći s malom gracijom*** - doći s malo poštovanja; ***doći s kojom gracijom*** - doći s kojom izlikom
grintav - gubav, krastav (i u prenesenom smislu); bijedan (kao psovka), nevaljao
grintavac - bijednik, nevaljalac. v. ***grintav***
grintavica - grintava žena, v. ***grintavac***
grinja - moljac; mana, slabost, grijeh
grkos - gorčina
grlo - vrat
grmuša - vrsta male ptice, dračarka
grub - ružan, zao, loš, nevaljao
gruboća - rugoba, grdoba
grubši - komp. od ***grub*** (v.)
gunj - vrsta haljine
gustati (tal. *gustare*) - uživati
guveran (tal. *governo*) - postupak; upravljanje, vladanje
guvernati (se) (tal. *governare*) - čuvati (se), vladati (se)
gvacet (tal. *guazzetto*) - pikantno spremljeno meso ili riba
gvardijan (tal.) - čuvar, stražar

haholjak - mala ušteđevina
har - zahvalnost, milost; dar, korist; ***na har*** - na dar; ***u har*** - u korist, korisno; ***imati za har*** - biti zahvalan
haramija (tur.) - hajduk, pljačkaš, razbojnik, zločinac

havijar - kavijar
hitati - hvatati, loviti; ***hitati se koga*** - hvatati se koga, priželjkivati koga;
hitati se života - pokušati ubiti
hoć' - hoćeš
hode - idući, hodajući
hotjeti - htjeti; ***vele se hoće*** - mnogo treba, mnogo se traži
hraniti - čuvati; uzdržavati; hraniti
hristjanin - kršćanin, u prenesenom smislu čovjek uopće
hrusta (lat.) - kora na pečenju
hubav - lijep, ubav
hud - zao

ičigov - ičiji
idol - ideal, uzor
igrati - igrati rukom (rukami) - dirati, pipati; tući
ijed - jed, bijes
ijem - jedem
impačati (tal. *impacciare*) - smetati; ***impačati se*** - miješati se u nešto
importancija (tal.) - važnost
impresijon (tal.) - dojam
impreza (tal. *impresa*) - pothvat; ***biti vražje impreze*** - biti kao vrag (tj. jako) poduzetan
improvisto - na improvisto - iznenada (tal. *all'improvvista*)
inako - drugačije
incukarada (tal. mlet.) - vrsta slatkiša
Indijan - Indijac
indijani - indijski
indženj (tal. *ingegno*) - duh, pamet; ***imati indženj*** - biti pametan, sposoban
indženjati se (tal. *ingegnarsi*) - trsiti se, probijati se, snaći se
indženjoz (tal. *ingegnoso*) - oštrouman, snalažljiv, domišljat
informati (tal.) - obavijestiti
informan (tal.) - obaviješten
ingvas - crnilo, tinta
inmadžinati (tal. *immaginare*) - izmisliti
inportancija - važnost
inspiritan (tal. *inspiritato*) - opsjednut zlim duhom, bjesomučan
intertenjati (tal. *intertenere*) - zabaviti

intravenjati (tal. *intravvenire*) - dogoditi se
intromecati se (tal. *intromettersi, intromezzare*) - posredovati
inventur (tal. *inventore*) - izumitelj, pronalazač, otkrivač
injorant (tal. *ignorante*) - neznalica
ishoditi - izlaziti
iskati (prez. ***ištem***) - tražiti, pitati; ***iskati od nekoga*** - propitivati se, pitati za koga
ispliti (prez. ***isplijem***) - isplivati; izvući se
isprigan (lat. *frigere*) - pržen
istoč - istok
istom - samo, tek
istrijebiti se - očistiti se (npr. od ušiju); profiniti se
ištetiti se - pokvariti se, propasti (oboljeti)
ištom - v. ***istom***
item (lat.) - također, nadalje, zatim (izraz se koristi kod nabrajanja u trgovačkom žargonu)
izeti (prez. ***izmem***) - uzeti; ***izeti se od*** - osloboditi se od, izmaknuti
iziti (prez. ***izidem***) - izaći, pojaviti se, popeti se
iznaći (prez. ***iznadem***) - otkriti, pronaći
izrizikati, - potrošiti sve raspoložive kugle u igri "na boće" (tal. *risicare*, staviti na kocku, pokušati sreću, usuditi se); v. ***bule***, ***bulin***
izulan (tal. *isolano*) - otočanin
iždeniti - silom odagnati

jâd - otrov
jajer (lat. *aer*, tal. *aere*) - zrak
Jakin - stariji naš naziv za grad Anconu u Italiji
javi - na javi, zbilja
jeda - eda, da, da li, zar
judicijo (lat. *judicium*, tal. *giudizio*) - pamet, razbor
junak - sluga (pored običnog značenja)
jur - već

kaban (tal. *gabbano*) - ogrtač, kabanica
kajpa (lat. *cavea*, st. tal. *caiba*) - koš, osmatračnica na brodskom jarbolu
kako - kao; kako
kalati (tal. *calare*) - spustiti; ***kalati komu*** - nasamariti koga

kamara (tal. mlet. *camara*) - soba

kamarijera (mlet. *camariera*) - sobarica

kami - kamen

kaminata (lat.) - peć; soba s ognjištem

kampanja - polje; bojno polje; ***čovjek od kampanje*** - borac, ratnik

kanalja (tal. *canaglia*) - ološ, rulja, svjetina; nitkov, nevaljalac

kankar (tal. mlet. *cancaro*) - rak, rak-rana

kant (tal. *canto*) - pjevanje

kantati (tal. *cantare*) - pjevati

kantun (tal. *cantone*) - ugao; ***platiti jednijem kantunom*** - pobjeći a da se ne plati

kao - kako, kao da

kapa - ogrtač s kapuljicom

kapun (tal. *cappone*) - kopun, uškopljeni pijetao

kara - stup sramote, vrsta kazne u Dubrovačkoj republici (naziv dolazi od tal. *carro*, jer su se u nekim mjestima u Italiji za istu svrhu koristila kola, za koja bi se privezao krivac i vozio okolo kako bi ga se izvrglo sramoti)

karatio (gen. ***karatjela***, tal. *caratello*) - uska poduga bačvica; ***učiniti od bačava karatjele*** - upropastiti

kareca (tal. *carezza*) - milovanje

karecati (tal. *carezzare*) - milovati

karestija (tal. *carestia*) - oskudica, nestašica

karižica (srvj. lat. *carisea*) - dem. od *karidža*, debelo, krupno sukno

karmizin (tal. *carmesino*) - grimiz

kastigati (lat.) - kazniti

kaša - jelo od predrta žita, ili prosa, ili brašna kuhana u mlijeku ili vodi, vjerojatno karakteristično na brodu

kašica - dem. od ***kaša*** (v.)

katunar - poglavar u katunu, seoski knez

kavalijer (tal. *cavaliere*) - vitez

kazati - pokazati; ***kazati se*** - pokazati se, činiti se

kigodi - tkogod; netko, ponetko

kima (grč. *kyma*) - volja, želja

klenuti - svršeni oblik od *klecati*, zvoniti na jednu stranu zvona, zvoniti mrtvacu; ***zla će mu klenut*** - umrijet će

kletište - pastirska koliba, klijet

klopac - drvena cipela

knjiga - papir; pismo

knjižica - pisamce

knjižnik - književnik; pisar

kolač - nagrada za dobru vijest; ***doći s kolačem*** - donijeti vijest; ***uzeti kolač*** - javiti dobru vijest i zato biti nagrađen

kolajina (tal. *collana*) - ogrlica koju nose i muškarci kao znak časti ili viteštva

kolana - v. ***kolajina***

kolarin (tal. *collarino*) - ogrlica

kolende - dar koji se dobija na Božić ili za Novu godinu

količak - dem. od ***kolik***

kolora (tal. st. *collora*) - žuč, jed; ***stavljati se s kim u koloru*** - srditi se na koga; ***ostaviti*** ili ***ustaviti koloru*** - odljutiti se, prestati biti ljut

kom - kad, netom, čim

komanditi (tal.) - zapovijedati

komarda (novogrč.) - dućan; mesarnica; klaonica; ***od komarde*** - dodatak uz imenicu s pogrdnim značenjem

komin (tal. *camino*) - dimnjak

komod (tal. *comodo*) - širok, prostran

kompanj (tal.) - drug

kompanjija (tal.) - družina

komun (tal. *comune*) - komuna, grad-država, općina

konfortati (se) (tal. *confortare*) - potkrijepiti (se)

konselj (tal.) - savjet

konseljati se (tal.) - savjetovati se

konsideracijon (tal.) - razmišljanje, razmatranje

konsolati se (tal.) - tješiti se

konsumati, konsumavati (tal. *consumare*) - uništiti, uništavati, izjedati

konsumiti (tal.) - trošiti (usp. ***konsumati***)

kont (tal. *conte*) - knez

kont, konat (tal. *conto*) - račun; ***gledati, iskati konte*** - pregledati, tražiti račune; ***pridati kont*** - predati, položiti račun; ***držati se na kontu*** - voditi računa

kontati (tal. *contare*) - izbrojiti

kontemplacijon (tal.) - razmišljanje; ***stati u kontemplacijoni*** - razmišljati, razmatrati

kontent (tal.) - zadovoljan; ***biti od čega kontent*** - složiti se s čim, pristati na

što
kontent (tal.) - zadovoljstvo
kontentati (tal.) - zadovoljiti
konj - školska kazna u starom Dubrovniku, kažnjavanje učenika tako da ga se stavi na krkače i batina po zadnjici
konjura (tal. *coniura*) - urota; ***učiniti konjuru*** - urotiti se
koporati (prez. ***koporem***) - micati se
korda - nožina, mač, sablja, ćorda
kordetina - augm. od ***korda***
kordijal (tal. *cordiale*) - srdačan, iskren
kordijo (gen. ***kordijala***, tal. *cordiale*) - lijek ili piće za okrepu slabima
koret (tal. *coretto*) - žensko odijelo, prsluk
kortezija (tal.) - udvornost, uljudnost
kortidžana, kortižana (tal. *cortigiana*, mlet. *cortesana*) - kurtizana, bludnica
kortidžati (tal. *corteggiare*) - pratiti, dvoriti, usluživati
kortižana - v. ***kortidžana***
korunica - rozarij, molitva s krunicom ili kraliješom (brojenicom); ***govoriti, pjeti (pjevati) korunicu*** - moliti prebirući kraliješ
kosović - ptica kos, drozak
kostati (tal.) - koštati, stajati
kostumanca (tal. *costumanza*) - v. ***kostumi***
kostumi (tal. *costumi*) - ponašanje, običaji
kozomor - vlažno vjetrovito vrijeme, s jakim istočnjakom, kišom, ili krupom ili snijegom
kožuhar - krznar
krinca - zemljana zdjela, čanak
Krkar - staro ime otoka Korčule (grč. *Korkyra*, lat. *Corcyra*)
Krkarka - Korčulanka (v. ***Krkar***)
kropiti - prskati, močiti
krudelta (tal. *crudelta*) - okrutnost
krudeo, krudeli (tal. *crudele*) - okrutan
ktjeti - htjeti
kudi, kudije - kuda
kujus (lat. genitiv od *qui* = *cuius*) - izraz kojim se podrugljivo cilja na učenost pedanata i poznavalaca latinskog (ta se riječ često čuje u latinskom)

kuljen - vrsta kobasice
kunj (mlet. *cugno*, lat. *cuneus*) - oruđe za kovanje novca
kurati se (tal. *curarsi*) - brinuti se
kurdjela (tal. *cordella*) - vrpca
kurt (tal. *corto*) - kratak; ***imati kurtu vistu*** - biti kratkovidan
kus - komad; zalogaj
kutalac - dem. od ***kutao*** (v.)
kutao - mjedena, drvena ili limena čaša s ručicom i poklopcem
kvart (tal.) - četvrt; ***kvart ure*** - četvrt sata

lačan - gladan
lakom - škrt (pored običnog značenja)
lakomac - škrtac (pored običnog značenja)
larad (gen. ***larda***, tal. *lardo*) - slanina
lardica - kriška slanine, dem. od ***larad*** (v.)
largije (tal. *largo*) - bogatije, izdašnije, obilnije; komp. od *largo*
lasan - lak
latineški - v. ***latinski***
latinska zemlja - Italija
latinski - talijanski
laziti - hodati polagano, puzati
legati (lat.) - čitati
letanije - litanije
letuarijo (tal. *elettuario*) - ljekoviti pekmez
letušte (sr. r.) - perad, živad
levada (tal. mlet. *levada*) - zamah
Levanat - Istok, Levant
libar (tal.) - knjiga
liber (tal.) - slobodan
liberal (tal. *liberale*) - darežljiv, širokogrudan
liberati se (tal. *liberarsi*) - osloboditi se
liberta, libertat (tal.) - sloboda
libro (tal. *libro*) - knjiga, usp. ***libar***
ličiti - vikati, proglašavati, javljati vikom da se što prodaje ili sl. (pored običnog značenja, liječiti)
lihati - lisičiti, pretvarati se, ponašati se lukavo kao lisica (liha)
lis - list

lisičiti - varati, pretvarati se, ponašati se lukavo kao lisica
Lokruman - Lokrum, otočić pred Dubrovnikom
Lopud - otok kraj Dubrovnika, u Elafitskom arhipelagu
luk česnovit - češnjak, bijeli luk
Luncijata - krajnji zapadni obronak brda Srđa iznad ušća Rijeke Dubrovačke, odn. crkvica Blagovijesti, Gospe Nuncijate (tal. *Nunziata*) na tom brežuljku
luža (tal. *loggia*, mlet. *loza*) - zgrada s otvorenim trijemom, u kojoj su stanovali dubrovački gradski stražari

ljepos - ljepota
ljubi - ljuba, draga
ljubim - ljubljen
ljublježiv - ljubazan
ljubnuti - poljubiti
ljudic - v. ***čovuljic***

ma - ali
mâ - moja
mađioničina - augm. od *mađionica*, žena koja sastavlja *mađije* (čaranja)
magadzin (tal.) - skladište
mah - zamah, udarac
mahača - stražnjica, zadnjica
mahnit - luđak, mahnitac
mahnitica - mahnita žena
maj - uzvik; usp. ***majde***; ***majdeši***
majde - zaista, baš
majdeši - v. ***majde***
Majka - Gospa
majstorija - šala
malankonija (tal.) - tuga, sjeta
malankonik (tal.) - obuzet ***malankonijom*** (v.)
malo - zamalo, umalo
manastijer - samostan
mandžagvadanj (tal. *mangiare* i *guadagno*) - nekoristan radnik, danguba, parazit
manenština -mahnitac

manigodo (tal. *manigoldo*) - krvnik; lupež, nitkov, hulja
manilj (tal. *maniglio*) - narukvica
manjkati - nedostajati; ne ispuniti obećanje; ***ničijem ne manjkati*** - sve dati
mao - malen
Marac - dem. od Maroje, odnosno Maro
marcapan (tal.) - slatkiš s bademima
marijo (gen. ***marijola***, tal. *mariolo*) - lopov, varalica, lupež, obješenjak, mangup
mariolstvo (tal.) - prijevara, varanje
martira (tal.) - mučenica
mavasija - malvasija, vrsta vina
mavasijica - dem, od ***mavasija*** (v.)
mećajica - drvena miješalica za kašu
medz (tal. *mezzo*) - sredstvo
medzalin (tal. mlet. *mezalin*) - sitni srebrni dubrovački novac
meritati (tal.) - zaslužiti
meštar - majstor, učitelj; ***meštar od skule*** - učitelj
metati (prez. ***mećem***) - bacati; ***metati se na koga čime*** - bacati što na koga
meu - među
mijendelak (pl. ***mjendeoci***, tal.) - badem (dem. od *mijenduo*)
mijentovati (tal. *mentovare*) - spominjati, imenovati
Milostivica - Gospa od milosti, Bogorodica
minuti - umrijeti; proći, mimoići
mir (lat. *murus*) - zid; ***miri*** - zidine
mirakulo (tal.) - čudo
mirakulozamente (tal.) - čudnovato, čudom
Misina - Messina, grad na Siciliji
mistijer (tal. mlet. *mistier*) - posao
mišer (tal. *messere*) - gospodin
mizer (tal. *misero*) - bijedan
mizerija (tal.) - nevolja, bijeda
mjedenica - sitan bakren novac, tridesetina srebrnog dinara; ***grintava mjedenica*** - prebijena para
mjedeničar - škrtac (koji ne pušta iz ruku mjedenice)
mjedi (pl. od *mjed*) - novci
mjesto - grad; ***na mjesto*** - odmah; ***promijeniti mjesto*** - odseliti, nestati
mješnica - mijeh s dvije svirale

mješte - mjesto, umjesto
mniti, mnjeti - misliti
mojemuča - majmun
mojemun - majmun
mojemunski - majmunski
morebit - možda
moreški - maurski, crnački; ***Moreška zemlja*** - arapska zemlja, sjev. Afrika
morinčela (st. tal.) - hemoroidi
mortar (tal.) - mužar, prangija, vrsta malog topa
mostarda (tal.) - slačica, gorušica, muštarda
mostra - uzorak robe; ***finta mostra*** - tobožnji, lažni uzorak; usp. ***fint***
mrčarija - "u izrazu ***obraz od mrčarije*** - što je vjerojatno isto što i obraz od kurve, jer su se prostitutke mrčile ("pengale lice", kako se kaže *u Noveli od Stanca);* stoga možda dolazi od *mrčiti*, a ne od *merceria*, tj. sitna roba (Skok), ako nisu igrom riječi obuhvaćena oba značenja" (F. Čale)
mrnar - mornar
mučati - šutjeti
mudarac - mudar čovjek, filozof
muka (tal.) - brašno
munida, munita (tal. *moneta*) - novac
muzuvijer (arap.) - zlikovac, varalica, klevetnik
muzuvjeriti - potvoriti, raditi kao ***muzuvijer*** (v.)
mužik (tal. *musico*) - glazbenik, pjevač

nablizu - blizu, izbliza
načiniti - napraviti; popraviti; prirediti
nadvor - vani, izvan kuće
nagalantati se - dotjerati se, uresiti se (usp. ***galant***)
nahoditi - nalaziti
nahvao - navlaš, hotimice; ***ljudi nahvao*** - lažni, tobožnji ljudi, neljudi, suprotno od ljudi ***nazbilj*** (v.)
najbrže - smjesta, odmah
najespeditije (tal. *espedito*) - najbrže, najokretnije
najlakše - polako
najliše - osobito, najviše
najsjutrije - sutra ranom zorom
najti (prez. ***najdem***) - naći

najveće - najviše
namjeriti - nadoknaditi, nadomjeriti
namoru - zbilja, doista; nego
namuran - zaljubljen (v. ***namurati se***)
namurati se (tal. *innamorarsi*) - zaljubiti se
namuroza (tal.) - ljubavnica
napanjkati - oklevetati
napas - napasnik; vrag
napastovati se - mučiti se
napiti - nazdraviti
napraviti - popraviti, dotjerati
naprijeda - unaprijed; dalje; naprijed
narikla (lat.) - morski puž koji služi kao mamac za ribu
naspati se - ne brinuti se (pored danas uobičajenog značenja)
našjenac - naš čovjek, našinac
naučivati - trajni oblik od *naučiti*
naufradžijo (tal. *naufragio*) - brodolom
nausnica - malje, iz kojih će poslije mladiću izbiti brkovi
navao (lat.) - brodarina; brod
navegati (lat.-tal.) - broditi, ploviti
navrt - jastučić koji rabe nosači da im teret ne žulja vrat
nazbilj - zbilja, doista; ***čovjek nazbilj*** - pravi čovjek, za razliku od čovjeka ***nahvao*** (v.)
nea - neka
nebit - ***nebit da bude*** - (možda) neka se i nemoguće dogodi
nebog - ubog, jadan, siromašan
nebogo - v. ***nebore***
nebore - vok. od ***nebog***, uzrečica: jadan ne bio
neć' - nećeš
neg - nego
negromant (tal.) - čarobnjak, vještac
nehote - nehotice
nemanština - mahnitac; isto što i ***manenština*** (v.)
nemoć - bolest
nemoćnik - bolesnik
nenavidos - zavist
nepuča (lat.-tal.) - sestrična, nećakinja

nesan - nesanica; briga
nesmiran - nerazmjeran, prevelik; golem, neizmjeran
nespanje - nesanica
nespoznanje - nezahvalnost
nesvijes - ludost
nesvijestan - nerazborit, nepromišljen, bijesan
net (tal. *netto*) - čist
nî - nije
norma (lat.) - pravilo; ***činiti normu komu*** - nametati pravila, upravljati kim
nositi se - ponašati se, vladati se
notati - primijetiti, opaziti
nôva (tal. *nuova*) - novost, nov glas, vijest
novela (tal.) - šala; ***učiniti novelu komu*** - sprdati se s kim, nasamariti koga
nut, nuti - nu, gle, vidi

nje - njezin (njezina, njezino); njih
njegda - nekoć
njegdi - negdje
njih - njihov (njihova, njihovo)

obeseliti - obradovati
obiskati (prez. ***obištem***) - pretražiti
obiti - okovati
objednom - zajedno, u jedan put, odjednom
oblahan - okruglast, dem. od *obao*
oblegan (tal. *obbligato*) - dužnik, zahvalan
obnajti - pronaći
obrati - izabrati, odabrati, odlučiti; ***obrati partit*** - odlučiti se (usp. ***partit***)
obraz - krinka, maska, način; ***obraz od kurve učiniti*** - biti bezočan, beskrupulozan; ***kojim obrazom*** - kako
obvonjati - nanjušiti
octic - dem. od *ocat*; ***rusati octic*** - ocat s ružinim laticama (v. ***rusati***)
octičica - dem. od ***octika*** (v.)
octika - ocat
oćas (gen. ***oćasti***) - rep, zadnjica
odar - krevet
odijeliti se - rastati se

odkinuti se - osloboditi se koga, rastati se s kim

odkle - otkad, otkako; odakle

odkriti - razotkriti, raskrinkati; ***odkriti se*** - odati se, očitovati se

odlučiti - odrediti, namijeniti (pored običnog značenja)

odor (tal.) - miris

odpraviti - uputiti

odražati - omiliti

odrijeti se (prez. ***oderem***) - oderati se, izgrepsti se

odsela - odsad

odvrći se - odreći se koga ili čega

odždeniti (prez. ***odždenim***) - odagnati

ogledati - pregledati, vidjeti, izvidjeti

oglušati (prez. ***oglušam***) - ne mariti za što, oglušiti se

ogrestija - kiselo grožđe; usp. ***agresta***

okazijon (tal.) - prilika, prigoda, zgoda

okordati (tal. *accordare*) - unajmiti; ***okordati se u koga*** - zaposliti se u koga

okošt - mršav, suh, košćat

omičid (tal. *omicida*) - ubojica

onada - onda

ončas - odmah

ondi - onamo

onestije (tal.) - časnije, pristojnije, komp. od *onesto*

oni - onaj

ono - eno

onorati (tal. *onorare*) - poštovati, cijeniti

onuđe - dalje

opasti (prez. ***opadem***) - pasti, otpasti

općen - zajednički

općeno - općenito, uopće

općiti - držati se; običavati

operati (tal.) - raditi, djelovati

operati se (tal.) - služiti se kim ili čim, rabiti, upotrijebiti (prema mlet. *doperar*. lat. i tal. *adoperare*, od čega ima *duperati*)

opinijon (tal.) - mišljenje; ***biti od opinijoni*** - misliti, smatrati

opraviti - učiniti, obaviti, popraviti, naknaditi

optoka - rub, obrub

ordenati (mlet. *ordenar*, tal. *ordinare*) - urediti, narediti, načiniti
Orlando - Roland, paladin Karla Velikog, iz starofrancuskih spjevova, simbol junaštva; kip Orlanda kojega je u 15. stoljeću isklesao kipar Antun Dubrovčanin nalazi se na dubrovačkom Stradunu
ormanica - lađa, brod; ***učiniti se u ormanicu*** - služiti kao mornar na galiji
oršu (tal. *orsu*) - hajde, neka, deder
osao - magarac
oslas, oslasta - nalik na osla, tj. magarca
oslov - magareći
ostajati (od čega) - ostavljati što, napuštati što
ostati se - okaniti se (koga), proći se, ostaviti na miru
ošao - otišao, ostavio (particip od ***oći,*** otići, ostaviti)
ošpedao - bolnica; ubožnica, prihvatilište za sirotinju
oštarija (tal.) - krčma
oštijer (tal.) - gostioničar, krčmar
otegnuti - dobiti, pobijediti; rastegnuti; ***otegnuti noga*** - poći, zaputiti se
otezati - pobjeđivati, dobivati; opirati se (usp. ***otegnuti***)
otiti (prez. ***otidem***) - otići
otkle - odakle; otkad
oto - eto
otole - odakle, otud; otada
otresen - pametan, hrabar
otresti se - razabrati se, doći k sebi, opametiti se
ovčas - sada, odmah
ovdi - ovdje, ovamo; ***ovdi ovoliko*** - to je sve što se može učiniti
ovi - ovaj
ovjezijeh - ovih
ovo - evo
ovolihni - ovolišan, malen
ožet (na ožet) - stanje kad je što ožeto ili kad je tko ožet, tj. bez ičega

pacijencija (lat. *patientia*, tal. *pazienzia*) - strpljivost; ***primiti u pacijenciju*** - strpljivo podnijeti; ***pacijencija!*** - ništa za to! ne smeta!; ***imati pacijenciju*** - strpiti se, pomiriti se s čim
pacijent (tal.) - strpljiv
paganio (gen. ***paganjela***, tal. mlet. *faganelo*) - ptica konopljarka
pak, paka - poslije, opet, zatim

paljevit - koji pali, vreo
panjula (tal. *pagliola*) - listići zlata
papagao (gen. ***papagala***, tal.) - papiga
par - jednak; ***na páru stat s kim*** - biti s kim na ravnoj nozi
parati (tal.) - izgledati, činiti se
parentijera (tal.) - svojta, rodbina; srodstvo; ***učiniti parentijeru*** - sroditi se
parlašuša - žena koja "parla" "šu-šu", tj. govori talijanski, Talijanka
parlati (tal.) - govoriti
part (tal. *parte*) - strana, dio
partičipati (od koga ili čega, tal. *partecipare*) - biti kao
partikularita (tal.) - pojedinost
partit (tal. *partito*) - odluka; ***obrati partit*** - odlučiti se, odabrati stranu
pas (gen. ***pasta,*** tal. *pasto*) - jelo
pasati (tal.) - proći; ***pasati se*** - zadovoljiti se, proći se, pomiriti se s čim
pastedžati (tal. *pasteggiare*) - jesti, mrsiti
pasti se (lat. *pascere*, tal. *pascersi*) - hraniti se, naslađivati se
pastidija (tal.) - nevolja, dosada, muka (usp. ***fastidijo***)
pastidijati se (tal.) - mučiti se (usp. ***fastidijo***)
pat (tal. *patto*) - pogodba, ugovor, sporazum
pate (tal. *fate*) - zapovijedajte, raspolažite sa mnom
pateškati (tal.) - trpjeti
paulin (tal. *paolino*) - zlatna škuda, novac pape Pavla III. kojega je kalup izradio glasoviti renesansni kipar i zlatar Benvenuto Cellini
pavijun (tal. mlet. *pavion*) - zastor oko kreveta
peča - komad; ***u peče učiniti*** - raskomadati; ***peča čovjeka*** - ljudina; ***je li ga gdje peču*** - da li je negdje tu malo
ped - pedalj
peli (lat. *pellis*, tal. *pelle*) - kože
pelicar (tal. mlet. *pelizzaro*) - krznar
pelinak - dem. od *pelin*
pena (tal.) - kazna, globa; muka, patnja
pendin (tal. *pendente*, mlet. *pendon*) - dragi kamen koji se nosi oko vrata
pendžati (tal.) - trošiti
penitencija (lat. *poenitentia*) - pokora, okajavanje grijeha
penj (tal. *pegno*) - zalog
perdidžornata (tal. *perdigiornata*) - danguba, besposličar
per Dio (tal.) - zaboga

perikuo (tal. *pericolo*) - opasnost

perla (tal.) - biser

perpera - dubrovački novac (12 srebrnih dinara)

persegvitati (tal. *perseguitare*) - progoniti

persona (lat.-tal.) - osoba; ***personom*** - osobno

peset - pedeset

pica - koščica; ***ne ostaje mu pice*** - nema ni prebijene pare, ostao je bez ičega

picikaruo (tal. *pizzicarolo*) - trgovac delikatesama ili suhomesnatom robom

pića - hrana, jelo

pijena - kazna, globa (v. ***pena***)

pijer - pir, svadba

pikat (lat. *ficatum*) - jetra

pinez - novac

pinuti - gucnuti, piti

pinjata (tal.) - lonac

pišina (tal. *piscina*) - kada, bazen

pítati - tražiti, moliti

pȉtati - hraniti

pjaca (tal.) - trg

pjačer (tal. *piacere*) - zabava, uživanje; ***učiniti pjačer*** - napraviti uslugu

pjantati (tal. *piantare*) - ostaviti na cjedilu, napustiti; ***ostati pjantan*** - biti napušten

pjat (tal. *piatto*) - tanjur

pjaževol (tal. mlet. *piasevole*) - mio, ljubak

pjeti (prez. ***pojem***) - pjevati; pjevati misu

placa (lat.) - trg, ulica; ***Placa*** - ime glavne ulice u Dubrovniku (Stradun)

placar (tal. mlet.) - trgovac na ulici; varalica (usp. ***placa***)

placati (tal. mlet.) - varati (usp. ***placar***)

plah - plašljiv; brz, hitar

plakijer - naslada, užitak, radost

platiti se - naplatiti se, odštetiti se

plaviti - spiskati, rasuti

pliti (prez. ***plijem***) - plivati

plitica - zdjela, tanjur

plod - rod, sjeme; korist, probitak

poabunacati (mlet. *abbonazar*, s hrv. prefiksom *po-*) - (o moru) smiriti se,

stišati se, v. ***bunaca***
pobjed - poslije podne, po objedu
pocjelica (lat. *faciolum*, tal. *fazzolo*) - ženska kapica
počašnica - zdravica, pjesmica što se pjeva uz čašu
poći - ***poći zlo*** - nastradati
podbiti - ščepati, uhvatiti, ugrabiti; izbiti (npr. oči)
podprigan (lat. *frigere*) - popržen
poguba - propast
pohrana - čuvanje
poispitati - propitati se
pojmiti - ***pojmiti dušu*** - odahnuti
pokli - pošto, nakon što, jer, budući da, dok, kad
pokriti - zatajiti, sakriti, prikriti (pored običnog značenja)
polakši - malo lakši
polas (gen. ***polsa,*** tal. *polso*) - puls, bilo
poltronarija (tal. mlet.) - nevrijedne stvari
Pometnik - član Pomet-družine, Držićeve glumačke družine
pomižan - pomokren, popišan
Pomo - dem. od Pomet
ponta (tal. mlet.) - probadanje, žiganje, upala pluća
poognijeviti - naljutiti
popijevati, popivati - pjevuckati
poplaviti - spiskati, rasuti, trošiti nemilice
poprav - baš, doista
poses (tal. *possesso*) - posjed; ***uljesti u poses*** - steći nečiju naklonost
posilati - slati
pošastje - polazak, odlazak
potisnuti - pritisnuti, potlačiti; ***Vlah Vlaha potište, a katunaru kletište*** - seljak seljaka otjera, a katunaru (seoskom knezu) ostade koliba (dok se dva svađaju, treći, jači, izvlači korist)
potišten - v. ***potisnuti***
potištenjak - nevaljao čovjek
potlačiti - uništiti, pogubiti
potrjeba - bijeda; nevolja; oskudica; molba; posao; ***imati potrjebu*** - biti zauzet, imati posla; ***imati potrjebu od koga*** - trebati koga
pouzeti - uzeti (više stvari jednu za drugom)
poznati - spoznati, uvidjeti; smatrati, priznati

prapan (tal.) - urešen, izvezen (usp. ***frapan***)

pratež - tovar, teret, roba

pratik (tal. *pratica*) - praksa; ljubavni odnos

prȁtik (tal.) - iskusan, vješt

pratikati (tal. *praticare*) - družiti se, imati posla s kim; posjećivati koga; imati ljubavne odnose s kim

prc - uzvik od prdjeti, ide uz uzvik maj (*maj prc*)

predni - prethodni, prvi, prijašnji; ***u prednu votu*** - prvi put, prije

prem - premda; upravo, baš, doista, osobito, sasvim, zaista i sl.

prepozit (tal.) - nakana, predmet, stvar; ***na prepozit*** - u pravi čas, kao naručeno

preša (tal.) - žurba, sila; usp. ***prješa***

pretiliti - debljati (usp. ***pritio***)

prezencija (tal.) - izgled, pristalost

prezent (tal. *presente*) - dar

prežiti - vrebati

pričiniti - sačiniti (npr. testament)

pričuti - dočuti

prid - pred

pridati - predati, predavati; ***pridati se*** - predati se

pridirati se - kilaviti se, trapiti se, mučiti se; usp. ***pridrijeti***

pridrijeti se (prez. ***pridrem***) - okilaviti, postati kilav

pridrt - kila; kilav čovjek, kilavac

prigan (lat. *frigere*) - pržen

prigibati se - pristajati

prignnt - sklon, naklonjen

prihariti - zaraditi, dobiti

prikinuti - prekinuti; puknuti

prikladovati - biti prikladan, biti sličan

priklonit - prignut; napet, pozoran; ***s ušima priklonitijem*** - pozorno, napeto

prikloniti - prignuti; pritvoriti, zatvoriti

prilikovati - biti nalik

primijera (tal.) - vrsta hazardne igre na karte

priporučiti se - preporučiti se

pristajati - ***pristajati kome k tuzi*** - rastuživati koga, povećavati kome muke

pristati - prestati

pristati - ***pristati tuzi*** - rastužiti

pritiljahan - dem. od ***pritio*** (v.)
pritio - debeo; mastan; plodan, rodan, obilan
prjedati - predati; ***prjedati nogami*** - pohitati, pohrliti
prješa (tal. *prescia*) - žurba, sila; ***na prješu, s prješom*** - brzo, žurno
prkno - stražnjica
pročedati (tal. *procedere*) - postupiti
profuman (tal.) - namirisan
prolog - uvod u komediju; glumac koji ga govori
propovjediti (prez. ***propovijem***) - prokazati
prositi - moliti
prosperitat (tal.) - blagostanje
prospero (tal.) - povoljno, sretno
proštenje - oprost grijeha; ***doći na proštenje*** - hodočastiti u Rim prilikom jubilarne godine radi oprosta grijeha; ***uzeti proštenje*** - dobiti oprost; ***pitati proštenje*** - moliti za oproštenje, ispričati se
prova (tal.) - kušnja; ***bit na provu*** - ogledati se, prokušati se
provardura (tal. mlet.) - svježi sir od bivoličina mlijeka
provati (tal.) - iskušati, pretrpjeti, osjetiti
provedžavati (kim) (tal. *provvedere*) - brinuti se za koga
provedžati (tal. *provvedere*) - pribaviti komu što, opskrbiti, snabdjeti
provrći (prez ***provrgnem***) - promijeniti, ispremetati
prozuncijon (tal.) - umišljenost, obijest, drskost
prozuntoz (tal.) - umišljen, objestan, drzak
prustijer (tal. *forestiero*) - gost, stranac
prvi - prijašnji, prethodni
pržon (tal. *prigione*) - zatvor
puč (lat. *puteus*) - bunar, studenac
pudar - čuvar vinograda
puđati se - čistiti se od nametnika, buha i sl., pujati se
puki - pravi, isti
punjao (tal. *pugnale*) - bodež
pustoš - nevolja, razuzdanost, raspuštenost, razuzdana osoba
pužet (tal. *fusetto*) - bodež

rabota - stvar, posao
rad - radostan, veseo
rampina (lat.) - otimačina, grabež; ***čovjek od rampine*** - grabežljiv čovjek,

grabežljivac
rasčiniti - uništiti, uništavati
raskoša - uživanje, naslada
rasplijetati - raspravljati
rasut - "(obično samo u ženskom rodu), kao neka uzrečica kojom ženska osoba sama za sebe kaže da je zaboravljiva, rastresena, jadna, bijedna, nepažljiva" (B. Klaić)
razgrizati - razmišljati, promišljati, uviđati
razlik - različit
razlog - razbor, razumnost; račun, obračun; ***razlog učiniti*** - napraviti obračun; ***imati razlog*** - imati pravo; ***razlog je*** - pravo je
realo (tal. *reale*) - zaista, uistinu
reći (prez. ***rečem*** i ***reknem***) - obećati (pored drugih značenja)
refridžerijo (tal.) - utjeha; onaj koji donosi utjehu; osvježenje, olakšanje
remedijati (tal.) - popraviti, pomoći
remedijo (tal.) - lijek
remik - remen
renjati (tal. *regnare*) - vladati
repozano (tal. mlet.) - mirno
repozati (tal. mlet. *reposar*) - odmoriti se, počinuti
reprendžati (tal. mlet. *reprender*) - ukoriti, prekoriti
reputacijon (tal.) - dobar glas, ugled
resolvati se (st. tal.) - odlučiti se
retirati se (tal.) - povući se
reuškati (tal.) - poći za rukom, uspjeti; ***reuškati komu kao nešto*** - ispadati kao što, pokazivati se poput čega
reverencija (lat.) - štovanje, poklonstvo
ribalad (gen. ***ribaoda***, tal. *ribaldo*) - lupež, lopov
ribaldarija (mlet. *ribaldaria*) - lupeštvo, lopovluk
ribaoda - lupežica (v. ***ribalad***)
ribota - kurva (usp. ***ribaoda***)
rijeti (prez. ***rečem***) - reći
riti (prez. ***rečem***) - reći
riz - vrsta krzna
rjepica - repica, dem. od *repa*
rofijan (tal. *ruffiano*) - svodnik
romijenča (lat.) - sić, bakreni sud za vodu

rozica - ružica, dem. od *ruža* (tal. *rosa*)
ručak - doručak
rudela (tal. mlet. *rodela*) - okrugao štit
rugo - rug, ruglo
ruina (lat.-tal.) - propast
ruinan (lat.-tal.) - upropašten (usp. *ruina*)
ruinati (lat.-tal.) - upropastiti
ruka - ***igrati rukami*** - pipati; udarati; ***gdje ruka maha*** - gdje se tuku
rusa (lat.-tal.) - ruža
rusat - ružični, ružin (npr. ***vodica rusata***); ***rusati octic*** - ocat s ružinim laticama
rustik (tal.) - neotesan
rvati - napadati

sadružiti - združiti; ***s kim družbu sadružiti*** - vezati se s kim
sajun (tal. *saione*) - vrsta duge ukrašene muške haljine, kakva se u prvoj polovici 16. st. nosila u Italiji
sakrajati - davati na šivanje, davati krojiti tkanine
sakrojiti - skrojiti
salac (tal. *sollazzo*, provans. *solatz*) - zabava, naslada, užitak; u trubadurskoj lirici: ugodna razonoda
salacati se (tal. *sollazzare*) - šaliti se
salačiv, salačljiv (tal.) - zabavan, šaljiv
salčica (tal. mlet. *salcizza*) - kobasica
salutati (tal.) - pozdraviti
sâm - jedini; ***ne biti sâm*** - biti lud
samohoć - svojevoljno
saplun - sapun
saporintija - "u vezi sa sapur odnosno ***sapurić*** (v.), miris, slast (sa sufiksom -intija, možda u igri riječi prema *žî n' ti ja?*)" (F. Čale)
sapurić - dem. od *sapur* (tal. *sapore*) - miris, tek, slast, ukus
sartije (tal.) - konopi koji drže jarbol
scjena - vrijednost, cijena
scijeniti - cijeniti, poštovati; smatrati, držati
scijenjen - štovan
segaj - toga, ovoga
segvitati (tal.) - slijediti

sekret (tal.) - tajna; ***parti sekreta*** - tajni dijelovi, otajne strane

sentencija (lat. *sententia*) - presuda; ***davati sentenciju*** - presuditi

senj (tal. *segno*) - znak

servati se (tal.) - poslužiti se; ***servati se vrh čega*** - služiti se na račun čega, za nešto

set (seta) - svet (sveta)

sfita - v. ***svita***

sikur (tal. *sicuro*) - siguran

sikurisim (tal. *sicurissimo*) - posve siguran, najsigurniji

sikuro (tal. *sicuro*) - sigurno

sinjor, sinjora (tal.) - gospodin, gospođa

sinjorija (tal.) - gospodstvo

sirenje - sir

siti (prez. ***sidem***) - sići

sjemo - ovamo

sjeta - nesretnik

sjetan - tužan, nesretan, jadan, bijedan

sjetnica - nesretnica

skandao (tal.) - sramota, bruka, skandal

skapulati (tal. *scapolare*) - spasiti se, osloboditi se

skartati (tal. *scartare*) - ukloniti, odstraniti

skidavati - skidati

skitaša - skitnica

skitnja - skitnica

sklopiti - sastaviti, složiti, združiti; ***sklopiti komediju*** - napisati komad

skodžati (mlet. *scoder*, tal. *scuotere*) - utjerati dug

skritura (tal.) - pismo, ugovor, spis

skrivan - v. ***škrivan***

skrobućati - "(možda) čarkati se (tal. *scaramucciare*), ili pak škrabati (tal. *scarabocchiare*), ili je u vezi sa skrobotanje, tj. škripanje (npr. zuba)" (F. Čale)

skula (lat.-tal.) - škola

skuža (tal. *scusa*) - izgovor, opravdanje

slavic - slavuj

sloboditi - oslobađati, izbavljati, rješavati, spasiti

sljepački - ***na sljepačku*** - na slijepo, na sreću

smagljiv - željan, požudan

smanje - drugačije; ***ne more mi se smanje*** - ne mogu drugačije, nemam izbora
smijejati se (od čega) - smijati se (komu)
smiješnica - šala
smiriti - zadovoljiti, namiriti, ugoditi kome
smudut - lubin, brancin, osobito cijenjena vrsta ribe
smurati se (tal. *innamorarsi*) - zaljubiti se (usp. ***namurati se***)
soda (tal.) - plaća; ***poći na sodu*** - uključiti se u plaćeničku vojsku
sofriktan (lat.) - žalostan; ispržen, potpržen
soldin (tal. *soldino*) - sitni mjedeni novac
soličitati (tal.) - požurivati
sonce - sunce (u lopudskom govoru)
sovrna (lat.) - pijesak koji na lađi služi kao balast; ***imati nečega kao sovrne*** - imati u izobilju, imati kao plijeve
spačati se (tal. *spacciarsi*) - osloboditi se koga; ***mi smo spačani*** - propali smo!
sparožina - trnje u kojem rastu sparoge; u poslovici: ***nakon nas makar ni sparožina ne ostani*** - poslije nas potop
specija (tal. *spezie*) - začin
spelan (tal. *spelato*) - olinjao
spendza (tal.) - novac, trošak; ***frankati spendze*** - nadoknaditi troškove
spendžalac (tal.) - rasipnik (v. ***spendžati***)
spendžati (tal. *spendere*) - potrošiti
speranca (tal.) - nada
spičar (tal. mlet. *specier*, *spicier*) - trgovac mirodijama, slastičar, apotekar
spijati (tal. *spiare*) - uhoditi
spirit (lat.-tal.) - duh
splaviti - rasuti, potrošiti
spodestacijon (tal.) - odricanje od imanja u čiju korist (v. ***spodestati***)
spodestati (kome od svega, tal. *spodestare*) - odreći se u čiju korist od svega imanja
spomenovati se - sjećati se
spomenuti se - sjetiti se
spovidjeti (prez. ***spovijem***) - pripovjediti, opisati
spraviti se - spremiti se
spuštati se (u koga) - imati povjerenja u koga, oslanjati se na koga
sramotan - osramoćen

srčan - bliz srcu, drag, mio; brižljiv, revan, vatren; srdit, gnjevan; ***srčano zeljice*** - srčano zelje, tj. božje drvce (Artemisia abrotanum)

sta largo (tal.) - stani na udaljenosti, drži se daleko

stan - pored danas uobičajenih značenja: rod, obitelj; boravište; služba (djevojke godišnice)

stancija (tal.) - stan

staniti se - nastaniti se, smjestiti se; ***staniti se u*** - prijeći u druge ruke

stâr (mlet. *staro*) - posuda kojom se mjeri žito i sl., odnosno mjerna jedinica za žito

stati - boraviti, prebivati, stanovati, biti; ***stati u komu što*** - ovisiti što o komu, sastojati se, biti u; ***stanom stati*** - stanovati; ***za me stoji*** - za mene je, za mene znači

stati se - sastati se

staviti - dati se na što, uznastojati oko čega; ***staviti se od*** - sjetiti se na, pomisliti na; ***staviti pamet*** - svratiti pozornost, usredotočiti se, pripaziti, misliti; ***staviti na perikulo*** - izložiti opasnosti; ***staviti se na koga*** - zaljubiti se u koga; ***staviti se u zlice*** - posjećivati bludnice

stentati (tal. *stentare*) - mučiti se, trpjeti

stomak (gen. ***stômka***) - želudac

stomakao (tal. *stomacale*) - slab na želucu

strada (tal.) - cesta, ulica; ***ljudi od strade*** - razbojnici

stranjac (tal.) - dem. od ***stranj***, konoba, vinski podrum

stratiti - uništiti, upropastiti; potrošiti

stratati (tal.) - zlostavljati

stropijati (tal. *stroppiare*) - posjeći, osakatiti

stučiti - složiti, sastaviti, združiti; ***stučiti se*** - sastati se, udružiti se

studijo (lat.-tal.) - nauke, studij

sučedati (tal. *succedere*) - naslijediti

sufridžata - lagano pečeno meso (prema tal. *soffriggere*)

suhvica - suho grožđe; ***usta na suhvicu činiti*** - bojiti usnice

sumnjiti - sumnjati, slutiti, misliti, suditi

sunuti se - zaletjeti se

superbija (tal.) - oholost

suspet (tal.) - sumnja; ***uzeti u suspet*** - sumnjati, posumnjati

súšiti - postiti

svasma - sasma, posve, potpuno

Sveta Gospođa - dubrovačka katedrala (posvećena Gospi)

svezan - obvezan, sputan
svita - tkanina, odjeća, sukno; ***učiniti svita*** - nabaviti tkanine
svitan - suknen, načinjen od sukna
svjet - savjet
svrh (čega) - o (čemu)
svrha - kraj, konac

šćav (tal. *schiavo*) - rob
Šćavuša - Slavenka, Hrvatica
šećnja - šetnja
šena (tal. *scena*) - pozornica; prizor (u drami)
šeperlakati - blebetati talijanski, "parlakati" (tal. *parlare* - govoriti) "še"; usp. ***parlašuša***
šijun (tal. mlet. *sion*) - vihor, morska vijavica
škrivan (tal. *scrivano*) - pisar i najmlađi časnik na brodu
škud - zlatni novac, 36 dubrovačkih dinara
šokati (prez. ***šokam***) - tepati, mucati, govoriti "šo" (za Talijane)
špalmata (tal. *spalmata*) - udarac govedskom žilom po dlanu, školska kazna
Španja - Španjolska (prema tal.)
špotati se (kim) (njem. *spotten*) - izrugivati, ružiti, grditi koga
šticati se - umaknuti, skriti se (? u vezi s tal. *schizzarsi*)
štogodi - nešto, štogod
štomak (tal.) - želudac
šturljiv - kržljav

tabula (tal.) - bala tkanine (usp. ***tavula***)
tačam - samo; ***ne tačam*** - ne samo...
tamaša (tal. *tamascia*) - šala; veseljak
tamašiti - šaliti se (v. ***tamaša***)
tambur (tal. *tamburo*) - bubnjar
tanac - ples, igra
tantati (tal. *tentare*) - napastovati
tao - tako
tavula (tal.) - bala tkanine
tavulijer (tal. *tavoliere*) - tablica za igranje; v. ***dzar***
tečin - tetkin

Tedeško - v. ***Tudešak***

tegnuti - taknuti, dirnuti; ***tegnuti ruku*** - stisnuti ruku pozdravljajući se

tenereca (tal. *tenerezza*) - ganuće, nježnost

ter - a, pak

termin (tal. *termine*) - granica; ***doći na (ove) termine*** - spasti na

tezijeh - tih

tezoro (tal. *tesoro*) - blago

tî - taj

tihoćina - tihoća

tisknuti - potisnuti, izgurati

tištati - mučiti

tizijeh - tih

tizijem - tim

tja - ča, odavle, dalje

tjeti (aor. ***tjeh***) - htjeti

tkogodi - tkogod, netko

tlapiti - buncati, trabunjati; lagati, laskati

tobolac - kesa za novac

tojaga - toljaga; ***dati tojaga*** - izbatinati

tokati (tal. *toccare*) - dirnuti, dodirnuti

toli - tako

tolicijeh - tolikih

tolik - toliko

toprv - tek, istom, netom

torala (tal. *tarallo*) - vrsta kolača, kruh u obliku prstena

torta - jelo, torta

toškano (tal.) - toskanski, tj. talijanski jezik

tot - neka; tada, onda; dakle, jamačno

tovijerna (lat.) - krčma

tovjernar - krčmar (v. ***tovijerna***)

traditur (tal.) - izdajica

trafegati (tal. mlet. *trafegar*) - trošiti

tramuntana (tal.) - sjever, sjeverna strana; zvijezda sjevernica; sjeverni vjetar; ***otkriti tramuntanu*** - pokazati pravac, naučiti koga kako da se ponaša

trat (tal. *tratto*) - potez, postupak; šala; ***avancati trat kome*** - prevariti koga

tratati (tal.) - postupati, častiti; smatrati; pregovarati o čemu; ***tratati koga***

mahnica - smatrati ludim koga
travalja (tal.) - muka, tuga, nevolja, muka ili stuženje u želucu
trgovina - trgovanje; roba za trgovanje, ono što se trži
triba - v. ***trijeba***
trijeba - potreba, nužda; ***trijeba je*** - potrebno je
trijēs - grom
tríjes - trideset
trimjed - nešto bezvrijedno (tri ***mjedi***, v.); ***ljudi od trimjed*** - ljudi koji ne vrijede ni prebijene pare
trink (njem.) - bokara za zdravice
triš - triput, trostruko
triunfati - v. ***trunfati***
trjeska - buka, vika, galama
trpeza - stol
trud - napor, muka
truđahan - umoran; mučan
trunfanca - trijumf (v. ***trunfati***)
trunfati (tal.) - uživati, veseliti se, bančiti
trunpati - v. ***trunfati***
tući se - mučiti se, potucati se, skitati se, lutati (pored ob. značenja)
Tudešak (tal. *Tedesco*) - Nijemac
tudeški (tal. *tedesco*) - njemački
tuga - nevolja (pored običnog značenja)
tugljiv - gadan, ružan
tvoriti - kriviti

ubezočiti se - pokazati se bezobrazan, drskošću uvjeriti
ubog - ***biti ubog od čega*** - biti bez čega, biti lišen
učinjen - razvijen, jak, krupan
udirati - navaljivati; tući
ufati (što) - nadati se (čemu)
ugoditi - udovoljiti, prilagoditi se; dopustiti; ***ugoditi se*** - dogoditi se; ***ugoditi se s kim*** - složiti se s kim, nagoditi se, pogoditi se
ugođaj - dogovor; sporazum, sklad, mir (usp. ***ugoditi se***)
ugonenuti - pogoditi
uhititi - uhvatiti
ukazati - pokazati, otkriti

ukinuti se - pasti, svaliti se
ukrasti se - otići kradom
ukrop - juha od rasola
ukuvečiti se - postati *kuveo*, uvenuti
uljesti - ući; upustiti se u što; ***uljesti u imanje*** - domoći se imanja
uljuditi - ukrasiti, uresiti
umaha - odmah
umižati se - pomokriti se, upišati se
umjetelan - pametan, razuman, uman; vješt, umješan, spretan, koji umije
unjigalo - koji unjiga (v. ***unjigati***)
unjigati - laskati, dodvoravati se
upoznati se - prevariti se
uprežati (prez. ***uprežem*** i ***uprežim***) - uvrebati, uloviti
upriječiti se - ispriječiti se
usparati - uščiniti se, činiti se (usp. ***parati***)
uspomenuti - spomenuti, podsjetiti, sjetiti se čega
utonuti - potonuti, propasti
utruditi - izmoriti, namučiti
uvrijediti - povrijediti; oštetiti
uzaova - zaboga
uzdarov - dar za dar, uzdar, uzdarje
uzmnožan - moćan, slavan, plemenit
užanca (tal.) - običaj, navika
užati (tal. *usare*) - bit vičan, običavati, rabiti; ***kako je njegovo užano rijeti*** - kako ima običaj kazati

vabiti se - namamiti se
vaer (tal. *vaio*, *vario*, mlet. *varo*) - velut (v.); krzno od sure vjeverice
valent (tal.) - valjan, sposoban
valjati (tal. *valere*) - vrijediti; ***valjati se*** - osigurati se
vanđelje (tal.) - evanđelje
variti - kuhat
vas - sav
vazeti (prez. ***vazmem***) - uzeti
ve - rječica s najrazličitijim značenjima: li, ded, daj, baš
večer - navečer
već, veće - više

većekrat - višeput, često

velut (tal. *velluto*) - baršun

velji - veliki

veramente (tal.) - doista

veras (gen. ***versa***, tal.) - stih

verga (tal.) - šipka

versati (tal.) - sastavljati stihove, govoriti u stihovima

vestura (tal.) - ruho, haljina

vidjenje - obličje, vid, prilika

vidjeti - pokušati, probati (pored običnog značenja); ***vidjeti se*** - činiti se

viditi (prez. ***vim***) - znati

viđu - vidim

vijećati - dogovarati se

vijek, vijeku - uvijek; uz negaciju: nikad

viktorija (lat.) - pobjeda

virtuoz (lat.-tal.) - obdaren vrlinom, krepostan; snalažljiv, sposoban (usp. ***vjertuoz***)

vista (tal.) - vid; ***imati kurtu vistu*** - biti kratkovidan

vitelje meso (tal. *vitello*) - teletina

vivanda (tal.) - jelo, hrana

vjera - zaruke (pored običnog značenja); ***na vjeru*** - zaista, uistinu

vjertuoz (lat.-tal.) - obdaren vrlinom, krepostan; snalažljiv, sposoban

vjetar - ispraznost, neozbiljnost (pored običnog značenja)

vladika - vlastelinka, plemkinja

vlah - pastir, seljak

Vlasi - sv. Vlaho (lat. *Blasius*)

vlasteličić - mladi vlastelin

vlaški - seljački, pastirski, koji se odnosi na ***vlaha*** (v.); talijanski

volentijero (tal.) - rado (komp. ***volentjerije***)

voštac - (uzvik) udri ga

voštarija (tal. *ostaria*) - krčma, usp. ***oštarija***

vota (tal.) - put, krat; ***jednu votu*** - jedan put; ***u votu*** - odjednom; ***u pređnu votu*** - prošli put (usp. ***volta***)

vragut - cigli; ***vragut ped*** - ni pedlja

vrći (prez. ***vrgnem***) - baciti; ***vrći se koga*** - baciti na koga; zavoljeti koga, zaljubiti se u koga

vrh - iznad, ponad; na; o

vrli - jak, žestok, okrutan
vrtjeti se - kretati se, motati se (oko koga ili čega)
vuhva - varalica, lukavac
vuhven - lukav

zač - zašto; jer
zagovoriti se - zapričati se
zahvale - zahvaljujući
zahvaljati - zahvaljivati
zahvaljenje - zahvalnost
zaljesti - zaći
zamađijan - začaran, opčaran
zamirac - tko živi *iza mira*, tj. unutar zidina Dubrovnika
zamjena - uzvraćanje; ***imati zamjenu*** - biti na jednak način uzvraćen
zašto - zašto; jer
zautra - sutra
zavjetan - vezan zavjetom, zavjetovan, obvezan da u crkvi traži proštenje
zbilj - zbilja, zaista
zdenjoz (tal. *sdegnoso*) - naprasit, gnjevljiv
zdravjice - dem. od *zdravje* (zdravlje)
zđesti (prez. ***zđenem*** i ***zđedem***) - složiti
zgrad (gen. ***zgrada***) - grad; gradske zidine; građevina
zlamenje - obilježje, znak
zla žena - kurva, prostitutka
zlat - zlatan
zlica - kurva, prostitutka
zločes (gen. ***zločesta***) - jadan, nesretan; slab, loš
zločestvo - nevaljalstvo, zloća
zlostar - nevaljao starac, zao starac
zračan - dobra izgleda, zdrav
zvišeran (tal. *sviscerato*) - odan, naklonjen

žaba indijana - morska kornjača
žbir (tal. *sbirro*) - stražar
žeđahan - žedan
žî - živ; ***žî mi*** - živio mi, živjela mi; ***žî mi t', žî m' t', žî n' t'*** - živio mi ti, živjela mi ti; ***žî t' ja*** - živ ti bio ja; sve u značenju: tako mi; bogme

žot - žut (u lopudskom govoru)
žuber - pjevanje ptica, žubor
Žudio (gen. ***Žudjela***) - Židov; ***žudio*** - lakomac, škrtac
žvati (prez. ***žvem***) - žvakati
žvirat (lat.) - grbavac, lutka

Bilješka o autoru

Marin Držić

(Dubrovnik, 1508. - Venecija, 2.5.1567.)

Dubrovački renesansni dramatičar i pjesnik Marin Držić izuzetna je pojava u povijesti europske drame. Unatoč tome što je stvarajući na "malom" jeziku ostao izoliran, jedan je od najistaknutijih europskih komediografa renesanse i manirizma.

Rođen je u brojnoj pučkoj obitelji koja se bavila trgovinom. Njegova obitelj u 14. stoljeću je izgubila plemstvo, a u Marinovo vrijeme upala je u ozbiljne novčane probleme.

Držić se školovao u rodnom gradu. Godine 1526. preuzeo je mjesto rektora crkve Svih Svetih na koje je njegova obitelj imala nasljedno pravo, a 1538. godine postavljen je za katedralnog orguljaša. U to vrijeme dobio je nadimak Vidra. Iste godine uz novčanu potporu Senata odlazi na studij, najvjerojatnije filozofije, književnosti i kanonskog prava u Sienu. Tijekom studija bio je izabran za studentskog prorektora, što je vrlo ugledna funkcija. Uz Držićeve studentske dane u Sieni veže se i skandal oko njegovoga sudjelovanja u izvedbi neke nepoznate komedije 1542. godine. Takve su predstave bile zabranjene, pa je Držić kažnjen ukorom.

U Dubrovnik se 1545. godine vratio bez diplome. Nakratko je izbivao iz

Dubrovnika kada je u razdoblju od 1545. do 1546. u dva navrata stupio u službu, isprva kao sobar, a zatim kao tumač, austrijskog grofa C. Rogendorfa, kojeg napušta uvidjevši stvarne motive grofova putovanja u Beč i Carigrad (izdaja). Godine 1550. se zaredio, ali nije si priskrbio materijalnu sigurnost, pa je 1553. godine prihvatio službu pisara u uredu soli. Krajem 1562. godine, vršeći dužnost nadbiskupskog kapelana, boravio je u Veneciji, gdje je, uz kraći boravak u Firenci (1566) i Dubrovniku (1563-1564), ostao sve do smrti. Godine 1566. predao je toskanskom vojvodi Cosimu I. Mediciju urotnička pisma u kojima ga moli za pomoć u rušenju nesposobne i autokratske dubrovačke plemićke oligarhije i uspostavljanje zajedničke pučke i plemićke vlasti, na koja nije dobio odgovor. Od 1938. poznata su četiri takva Držićeva pisma, a godine 2007. u firentinskom arhivu pronađeno je još jedno pismo koje o cijelom slučaju daje dodatne korisne informacije, te dokazi da je Cosimo Medici pisma zaista pročitao i komentirao sa svojim tajnikom, ali nije bio oduševljen Držićevim prevratničkim planovima.

Umro je u Veneciji sljedeće godine, gdje je i pokopan u bazilici Sv. Ivana i Petra.

Iako najčešće neshvaćen od suvremenika, Držić je primio nadgrobne pohvale M. Vetranovića, S. Bobaljevića i M. Monaldija.

* * *

Držićeva uglavnom ljubavna lirika, uz iznimku nekoliko nadgrobnica i poslanica, petrarkističkim stilskim i sadržajnim inventarom uzdaha i poljubaca veliča ljepotu odabranice, čime se nastavlja na domaću pjesničku tradiciju (Šiško Menčetić i Džore Držić, na koje se kao uzore i poziva). Riječ je o pjesmama objavljenim 1551. godine u Veneciji u zbirci *Pjesni Marina Držića ujedno stavljene s mnozim druzim lijepim stvarmi*. Držićevim pjesmama u toj su knjizi pridodani i dramski tekstovi u stihu: *Novela od Stanca* i *Venere i Adon.* Vjerovalo se da je to izdanje izgubljeno, ali je senzacionalnim otkrićem 2007. godine u Milanu (Biblioteca nazionale Braidense) ustanovljeno da je Držić te godine zapravo tiskao ne jednu, nego dvije knjige kod dva različita mletačka tiskara. Puni naslov druge knjige je *Tirena comedia Marina Darxichia prikasana u Dubrouniku godiscta 1548. ukoioi ulasi Boi na nacin od morescke; i tanaz Na nacin pastirschi,* zbog čega se također utvrdilo da je *Tirena* odigrana godinu dana ranije nego što se to do tada smatralo, po nekim mišljenjima i prije *Pometa*. Ista su djela, ali u jednom svesku, ponovno tiskana u Veneciji 1607. i 1630. godine, treće izdanje pod zajedničkim naslovom *Tirena*.

Spomenute drame, uz *Hekubu*, preradbu Dolceova prepjeva Euripida, i dramu *Grižula* (ili *Plakir*), kojoj nedostaje izvorni naslov, čine korpus Držićevih cjelovitih sačuvanih drama. Komedijama *Dundo Maroje* i *Skup* nedostaje završetak, komedijama *Tripče de Utolče* (ili *Mande*) i *Arkulin* početak, a *Džuho Kerpeta* i *Pjerin* sačuvani su tek u fragmentima, dok je *Pomet* poznat samo prema naslovu i nekoliko elemenata sadržaja koji se spominju u *Dundu Maroju*. Djela koja Držić nije uključio u tiskano izdanje iz 1551. godine sačuvana su u rukopisima, od kojih je najpoznatiji tzv. "Rešetarov rukopis" koji je nastao sredinom 16. stoljeća i čuva se u Karlovom sveučilištu Pragu. Taj rukopis sadrži sve Držićeve drame osim *Tirene* i *Hekube*.

Držićeve pastorale i komedije, te tragedija *Hekuba*, nastale su i izvedene za vrijeme autorovog boravka u Dubrovniku u razdoblju od 1548-1559, dakle u periodu od svega 11 godina, kada je autor bio već četrdesetogodišnjak. Izvođene su u pravilu u "brijeme od poklad", na javnim prostorima kao što su trg "prid Dvorom" ili vijećnica, ili u privatnim kućama, na pirovima. Držić je pri tom vjerojatno bio kazališni organizator i redatelj, a u nekim je predstavama možda i sam sudjelovao (premda potvrde nema, možda ga je u tome spriječio njegov svećenički poziv). Poznate su nam pučanske i plemićke družine koje su ih postavljale: družine Pomet, Gardzarija, Njarnjasi, družina od Bidzara.

Izgubljeni *Pomet* izveden je 1548. godine, *Tirena* također 1548. "prid Dvorom", kada je predstavu prekinula bura (prema novim saznanjima to se možda dogodilo i prije izvedbe *Pometa*), te opet 1551. na piru Vlaha Držića, zajedno s pastoralom *Venere i Adon*. *Novela od Stanca* prikazana je 1551. godine na piru Martolice Džamanjića, iste godine kad i *Dundo Maroje*, koji je trebao biti postavljen na trgu ispred vijećnice pred širokim auditorijem, ali je, po svoj prilici zbog loših vremenskih prilika, izvedba premještena u staru vijećnicu. Postavila ga je pučanska Pomet-družina, ista ona koja je igrala *Pometa*. Vlasteoska družina Gardzarija 1552. godine izvodi komediju *Pjerin*, *Džuho Kerpeta* izveden je 1554. na piru Rafa Gučetića, *Skupa* je družina Njarnjasi igrala vjerojatno 1555. godine na piru Saba Gajčina, 1556. godine na piru Vlaha Sorkočevića prikazuje se *Grižula*, dok je tragedija *Hekuba*, nakon dviju zabrana 1558. godine, prikazana 1559. godine. Za ostala djela, komedije *Arkulin* i *Tripče de Utolče*, nema točnih podataka o vremenu i mjestu izvođenja.

O načinu izvedbe gotovo uopće nema sačuvanih podataka, pa znamo samo ono što se može doznati iz prologâ, didaskalija i drugog u samim tekstovima. Na primjer, u Prologu *Dunda Maroja* spominju se "arkiteti", scenski majstori. Držić je bio vješt glazbenik, pa je moguće da je glazbenu pratnju, koja se spominje u tekstovima, pisao sam. Ženske likove glumili su muškarci.

Boraveći u Sieni Držić je upoznao u to vrijeme živu kazališnu praksu u Italiji. U 16. stoljeću kazalištem dominira tzv. eruditska komedija (Ariosto, Bibbiena, Machiavelli), koja se oslanja na antičke uzore, u prvom redu Plauta i Terencija, te osobito popularna pastorala. Držić je u Sieni je mogao gledati jednu družinu koja je osim pastorale njegovala i seosku lakrdiju (farsu), grubo ismijavanje seljaka iz okolice grada. U prologu *Skupa* navodi da Plauta čitaju i djeca u dubrovačkim školama, pa je sigurno da ga je i sam dobro poznavao u izvorniku. Međutim, Držić iz svega toga gradi vlastitu, izvornu poetiku, koja se samo dijelom oslanja na uzore, te je njegovo djelo obilježeno višeslojnošću, kao i sinkretizmom svih tih različitih tradicijskih i žanrovskih sustava. Držić među prvima u našoj književnosti u potpunosti afirmira svjetovnu dramatiku, a najveći je otklon od tradicije životna adaptacija uzora na stvarnu, živu dubrovačku sredinu.

Kako je već rečeno, pastorale su bile izrazito popularne u Italiji u to doba, pa ih je i u Dubrovniku, prema Držićevom svjedočenju, publika jako voljela. Radnja pastorala popraćena je pjesmom i plesom, uz sretni završetak. Držićeve pastorale inovativne su u tome što se u njima ispreplića sentimentalno-idilična, mitološka komponenta i komično-realistična komponenta preuzeta iz seljačkih farsi, to jest, iz doticaja likova priprostih seljaka iz dubrovačke okolice i fantastičnih stvorenja proizlazi osobit komični efekt. Seljački običaji, živopisni govor, mentalitet, folklorni elementi, seljačka jednostavna razboritost vrlo su vjerno preneseni, a Držićevi seljaci razlikuju se od seljaka u farsama koje je gledao u Sieni po tome što su simpatični.

Već prva Držićeva pastorala, *Tirena*, znatno odstupa od konvencija žanra suprotstavljajući središnjem motivu ljubavi i ljubavnim jadima "pastijera" i vila realističnost i komičnost seljaka koji su uvučeni u fantastična zbivanja. Zanimljiv je i prolog, u kojemu govori o svojoj poetici, uzorima i dubrovačkoj pjesničkoj tradiciji. *Tirena* je u svoje vrijeme bila iznimno popularna: igrana je dva puta, kako je već spomenuto, te je u 16. i 17. stoljeću nekoliko puta tiskana. Međutim, Držić je od strane svojih neprijatelja optužen za plagijat neke Vetranovićeve pastorale koja nam danas nije poznata, a od napada ga je branio Vetranović sam (*Pjesanca Marinu Držiću u pomoć*).

Pastorala *Venere i Adon* opet suprotstavlja fantastični i realistični svijet, ali na nešto drugačiji način: seljaci se ne upliću izravno u radnju na fantastičnom planu, nego je samo promatraju, čude se i straše. I u ovom se djelu suprotstavljaju selo i grad, bogatstvo vlastele i zdravi seoski moral i pamet, ali i glupost.

Grižula (poznata i pod naslovom *Plakir*) je, za razliku od *Tirene* i *Venere*, složenih u dvanaestercima, pisana kombinacijom proze i stiha. Vrijednost ove pastorale ističu i brojni međunarodni povjesničari književnosti, smatrajući je za "jedno od najprivlačnijih djela mješovite fantastično-realistične vrste" (W. Creizenach), te uspoređujući ga, po načinu ispreplitanja fantastike i realnosti, s kasnijim Shakespeareovim *Snom ivanjske noći*. U svakom pogledu, to je jedno od najsloženijih, najheterogenijih Držićevih djela.

* * *

U komedijama je Držić mnogo situacija i likova preuzeo iz antike (u prvom redu Plaut, te Terencije) te talijanske renesansne eruditske komedije, ali ih je obradio sasvim originalno i vrlo uspješno prenio u lokalnu sredinu. Osim na klasičnu i renesansnu talijansku komediju, Držić se u izboru tema povremeno oslanja i na novelistiku (Boccaccio). Satirički odnos prema vlastitoj sredini, te prikrivena ili otvorena politička kritika, osobito u Prologu Dugog Nosa, ali i u iskazima drugih likova u *Dundu Maroju* (Pomet, Tripče) i u drugim komedijama, ponajviše u *Skupu*, upravo je najveća Držićeva inovacija i posebitost u komediografskom opusu.

Prva Držićeva komedija, odnosno farsa sa elementima pastorale, *Novela od Stanca*, sasvim je izvorno djelo. Za razliku od kasnijih komedija, pisana je u stihu. U svega 316 stihova, dvostrukorimovanih dvanaesteraca, Držić je sastavio skladno i efektno remek-djelo, "najsavršenije djelo dubrovačkog komediografa" (Čale), u kojemu je stih vješto prilagođen svakodnevnom govoru i postizanju komičnog efekta.

Džuho Kerpeta sačuvan je samo u izvacima koje je u 18. stoljeću zapisao Đuro Matijašević i iz sačuvanog se ne može mnogo zaključiti. Po svoj prilici riječ je o pastirsko-mitološkoj komediji, odnosno parodiji.

Komedija *Skup* je prerada Plautove komedije *Aulularia* (*Tvrdica, Škrtac, Ćup*), ali samo u okvirnom zapletu, a zapravo je opet riječ o izvornoj, Držićevoj "najdubrovačkijoj komediji" (Čale), u kojoj se žigoše najkarakterističniji porok obogaćene Dubrovačke Republike - škrtost. Novac, konstanta gotovo svih komedija, ovdje je u središtu, a "tezoro" (blago) je ključni termin koji se stalno ponavlja.

Komedija *Tripče de Utolče* sačuvana je bez prologa i početka, pa ne znamo kad je izvođena, a nije sačuvan ni naslov, pa se po glavnom ženskom liku naziva i *Mande*. Radnja, koja se temelji na nekoliko Boccacciovih novela iz *Dekamerona*, smještena je u Kotor. *Tripče de Utolče* je u odnosu na *Dunda Maroja* i *Skupa* manje pretenciozna komedija, koja nema dublje radnje. To je "vedar splet smiješnih prizora koji se temelje na izrazitim scenskim obratima, na komici situacije" (Čale).

O *Arkulinu* se također malo zna, jer ni ovdje nije sačuvan prolog. To je jednostavna komedija nalik na *Tripče de Utolče*, sačinjena konvencionalno, koja se najmanje odmiče od Plauta i Terencija, te talijanske komedije *erudite*.

Pjerin je napisan prema predlošku Plautove komedije *Menaechmi*, o dva identična brata blizanca, zbog čega dolazi do brojnih komičnih situacija. Obzirom da je sačuvana sasvim krnje, ne može procijeniti u kojoj je mjeri Držić antički uzor adaptirao na dubrovačku sredinu i koliko je u tome uspio.

Hekuba je jedina Držićeva tragedija, prerada Euripidove *Hekabe* prema Dolceovom talijanskom prijevodu. U devetnaestom stoljeću smatrali su je Vetranovićevom, dok je Petar Kolendić nije pripisao Držiću. Držićevo autorstvo potvrdio je pronalazak još jednog rukopisa *Hekube* u Šibeniku. Držić u ovoj tragediji iznosi prikriveni obračun s dubrovačkom vlašću, zbog čega je dva puta zabranjeno njezino prikazivanje - odnos vlasti i obespravljenosti, glupost moćnih i mudrost obespravljenih aluzija su na aktualnu političku situaciju. Hekuba je vrlo dorađeno djelo, kojemu je, čini se, Držić posvetio najviše vremena, sastavljeno u dvostrukorimovanom dvanaestercu (kao i druga djela u stihu) i simetričnom osmercu. *Hekubom* se ujedno Držić najviše udaljava od renesanse i približava poetici manirizma.

Premda je ostao izoliran od matice zbivanja, u prvom redu zbog jezika, Držić je izuzetna pojava u povijesti europske drame, jedan od najistaknutijih europskih komediografa renesanse i manirizma, no tek u novije vrijeme međunarodna književna povijest prepoznaje njegovu vrijednost. Često anticipira kasnije trendove, uvodi nove književne i kazališne postupke, te u mnogočemu prethodi Lope de Vegi, Shakespeareu i Molièreu.

Zaboravljen stoljećima, za kazalište je otkriven potkraj 19. stoljeća, kad Stjepan Miletić u zagrebačkom Hrvatskom narodnom kazalištu postavlja *Novelu od Stanca*, a osobito nakon 1938. godine, kada se igra *Dundo Maroje* u režiji Marka Foteza, s nadopunom Mihovila Kombola, nakon čega su uslijedile brojne izvedbe njegovih dijela: redovito se izvodi kod nas, ali postavljeno je i stotinu izvedbi u inozemstvu na svim kontinentima.

* * *

Najslavnija i u novije vrijeme najprikazivanija Držićeva komedija je *Dundo Maroje*, vrlo opsežna i dramaturški složena, s velikim brojem - čak tridesetak - najrazličitijih likova, "našijenaca" i stranaca.

Suprotno komediji 16. stoljeća u Italiji, Držić se ne oslanja na obrasce Plauta i Terencija, nego je "potpunom neposrednošću reproducirao život i njegovo naličje i prilagodio ih općim formalnim načelima kakva su vrijedila za suvremeni teatar" (Čale).

Radnja je smještena u Rim, a središnji su motivi novac i sukob rastrošne mladeži i konzervativne i škrte starosti. Novac je ključni pokretač zbivanja, zbog kojega se otac odriče sina i spreman je na obračun s njim, i obrnuto. Držić oštro kritizira sveopću pokvarenost i lakomost.

Za razumijevanje *Dunda Maroja*, kao i Držićevog djela u cjelini, ključan je Prolog Dugog Nosa, u kojemu Držić iznosi utopijsku viziju i snažnu kritiku dubrovačkog društva. "Ljudi nahvao" koje Negromant spominje očito su nesposobna vlastela i dubrovački senatori, koje u pismima Cosimu I. Držić naziva "nakazama", a koji su, sjedeći u publici, sebe ironično prepoznali kao "ljude nazbilj". U Prologu, u kojemu je "jezik mitološki, bit ironična, a smisao mnogostruk" (Košuta), tek u novije vrijeme književna znanost iščitava svo bogatstvo referenci i prikrivenih značenja. Držić iznosi svoj utopijski revolt, prije Campanellinog *Grada sunca* govori o pravednom svijetu u kojemu nema "moje" i "tvoje".

Pored političke, Prolog i Pometovi monolozi ključni su i za razumijevanje Držićeve filozofske pozicije u okvirima renesanse. Frano Čale prepoznaje u Držića dva temeljna pojma filozofije 16. stoljeća: *fortuna* (sreća) i *virtu* (vrlina). To je Držićeva adaptacija teorija Niccola Machiavellija (1469-1527) kojega on dobro poznaje (*Vladar*), a Pomet citira, ali i drugih humanističkih i renesansnih filozofa, humanista Giovannija Pontana (1429-1503); Baldesara Castiglionea, autora *Dvoranina* (*Il Cortegiano*, knjige o idealnom renesansnom čovjeku čije stavove Pomet povremeno parafrazira), renesansnog platonizma i neoplatonizma (Ficino), i drugog.

Bez poznavanja konteksta renesansne filozofije teško su razumljiva i samo prividno nepovezana zbivanja u *Dundu Maroju:* afirmacija sposobnih i pametnih, onih koji su "vjertuozi" i spremni na "akomodavanje", u svijetu u kojemu vlada nesmiljena i nepredvidiva "fortuna". Sposobne sluge Držić suprotstavlja lakomim gospodarima, a inteligenciju gluposti.

Intrige vodi Pomet, "lice koje najlucidnije misli na Držićevoj sceni", lik "deklasiranog, duhovitog izješe i žicara, tavoliza i ojađenog beskućnika ... teška i složena figura" (Jeličić). "Pometov pogled na svijet i akcija koju taj pogled nadahnjuje zasnivaju se na stavu prema već spominjanim dvjema temeljnim kategorijama filozofske misli stoljeća, koje se talijanski zovu *fortuna* (sreća) i *virtu* vrlina). Prvu on u svojim "konsideracijonima" naziva "srjeća", "dobra srjeća", "fortuna" i često je spominje, zaziva, hvali ili proklinje; to je prirodni fatum, ukupnost povoljnih okolnosti koje, iskoriste li se u pravom trenutku i na pravi način, pridonose pobjedi čovjekove inteligencije, slijepa sila koja se suprotstavlja ljudskim težnjama i koju može svladati samo tko posjeduje svojstva sadržana u pojmu one druge kategorije, *virtu*, koju Pomet spominje kad ističe misao: "trijeba je bit vjertuozu tko hoće renjat na svijetu" (što će reći: tko hoće vladati, mora biti pun vrlina, u renesansnom, dakako, smislu a ne srednjovjekovnom, treba da bude *virtuosus*, od *virtus*, što znači i hrabrost, snaga, vrlina)" (Čale, predgovor u Držić: *Djela*, Zagreb 1987, str. 99.) "Machiavellijev vladar, idealan lik istoimenog remek-djela (*Il Principe*), koji sumira smisao moderne politike kao autonomne ljudske djelatnosti, u velikim, nacionalnim razmjerima trebao je postići ono što Pomet, na temelju istih teoretskih načela, ostvaruje u mikrokozmu svog prostora i svojih interesa u komediji." (Čale, isto). Tako je primjerice Popiva, premda također sluga, zapravo glavni Pometov antagonist, zato što nije "vjertuoz" i nema njegove vrline.

Osobit komični efekt postiže se kroz bogatstvo jezika i obilje govornih idioma: dubrovački i ne-dubrovački (Tripče, Dživulin Lopuđanin, Korčulanka Laura, Pavo Novobrđanin, Gulisav) hrvatski, talijanski kojega koriste najrazličitiji Talijani (npr. krčmari, židov Sadi) i "našijenci", pa i obratno, Talijani koji pokušavaju govoriti hrvatski, te latinski i iskvareni latinski. Svakako treba spomenuti i komični talijanski Uga Tedeška. Životnost jezika i likova općenito jedna je od najvažnijih osobina koja ga razlikuje od talijanske eruditske komedije, u kojoj su likovi samo tipovi.

U *Dundu Maroju*, kao i u drugim djelima, Držić ismijava konvencije petrarkizma: kurtizana Laura ima isto ime kao i Petrarkina ljubav, a veseli pučki stihovi koje govori Petrunjela i drugi likovi, suprotstavljeni su učenom, mrtvom lirizmu.

Komedija *Dundo Maroje* nije sačuvana u cijelosti - nedostaje joj završetak (uspjelu nadopunu napisao je Mihovil Kombol).

Godine 1551. trebala je biti postavljena na trgu ispred vijećnice pred širokim auditorijem, ali je, po svoj prilici zbog loših vremenskih prilika, izvedba premještena u staru vijećnicu. Postavila ga je pučanska Pomet-družina, ista ona koja je igrala izgubljenu komediju *Pomet* tri godine ranije.

Prva suvremena izvedba *Dunda Maroja* postavljena je u zagrebačkom HNK 1938. godine, u adaptaciji i režiji Marka Foteza, dok je u izvornoj, neadaptiranoj verziji prvi put igrana 1955. godine u Zagrebačkom dramskom kazalištu (danas "Gavella").

Tekst je priređen prema izdanjima:

- *Djela Marina Držića,* Stari pisci hrvatski, Knjiga VII, 2. izdanje, priredio M. Rešetar, Zagreb.
- Marin Držić: *Djela,* prir. Frano Čale, Centar za kulturnu djelatnost, Zagreb, 1987.

Impressum

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o
Radnički dol 8
10000 Zagreb

tel. (besplatni): 0800/285252
(0800/BULAJA)

info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Dizajn i prijelom: Bulaja naklada d.o.o.

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Oblikovanje naslovnice: Zvonimir Koščak

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Pri pripremi ove elektroničke knjige uložen je maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o. i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Autorska prava na djela Marina Držića su istekla, i ona su sada javno dobro koje se nesmetano može kopirati. Međutim, sva autorska prava na opremu knjige (rječnik, napomene, bilješka o piscu...) su pridržana.

ISBN: 978-953-328-091-2

© 2011. Bulaja naklada d.o.o.

Bilješke

[1] ***Dugi Nos*** - "lik Negromanta, poznat u Držićevu stoljeću pa i u komedijama, po ovakvoj je kazališnoj funkciji značio novost u teatru onog doba. Njegovo izvanredno značenje shvaćamo otkad je Jeličić smisao njegova prologa povezao s piščevim urotničkim pismima nastalim petnaestak godina poslije, i otkad je Košuta proučio izvore koji su osvijetlili mnoge prije nerazumljive pojedinosti njegova teksta..." (F. Čale)

[2] ***velike i male*** - "Što znači velike i male? Zar možda po stasu? Sigurno ne! Dakle tu pod velikima misli na viši puk ('popolo grasso'), a pod malima na niži puk ('popalo minuto')" (V. Foretić). Negromant se ne obraća samo plemstvu, jer je Držić zamišljao da će se komedija prikazivati na trgu Prid Dvorom, dakle pred većim mnoštvom. Ipak se prikazba održala u zatvorenome, u Vijećnici, jer su neke nepogode, vjerojatno ružno vrijeme kao i na praizvedbi *Tirene,* omele izvedbu na otvorenome pa su ipak osim vlastele u ograničenu prostoru mogli prisustvovati neki pučani, o pokladama 1551." (F. Čale)

[3] ***jesu tri godine*** - 1548. godine Prid Dvorom je prikazana izgubljena predstava *Pomet*, u kojoj se također Dugi Nos obraćao publici

[4] ***dubravu*** - "misli na neku, izgubljenu, pastirsku komediju, ili možda na prvu prikazbu *Tirene,* ukoliko ne želi podsjetiti na neki pastoralni dodatak nakon predstave *Pometa,* u istoj prigodi." (F. Čale)

[5] ***katance*** - "vjerojatno je riječ o protivnicima u platonističko-petrarkističkoj i književnoj sredini, i u idejnom i u klasnom pogledu bliskoj vlasti..."; Držića su optuživali za plagijat (F. Čale)

[6] ***brijeme od poklad*** - komedije su se prikazivale u vrijeme poklada, karnevala

[7] ***skule od mudaraca*** - "nisu škole filozofa, nego bratovštine, udruženja raznih 'prosvijetljenih' sljedbi... Najavljujući svoju novu komediju, ali i otkrivanje neke 'tajne' koju Dubrovčani, ni naobraženi ni najpametniji, ne znaju, Držić očito ponovno ironizira svoje protivnike, dok druge koji se dobrim dijelom smatraju 'prosvijetljenima', posebno apostrofira aluzijom na *skule od mudraca*" (Košuta)

[8] ***Indija Velicijeh*** - "Prema srednjovjekovnim kartama to je otprilike današnji Hindustan. Vladala je legenda da je to zemlja magije." (F. Čale)

[9] ***Malijeh Indija*** - "zemlje koja je dotad obuhvaćala ili Abesiniju, ili Indiju preko Gangesa, ili Pakistan. Prikazivali su kao zemlju gdje su u klasičnoj starini

življeli patuljci i borili se sa ždralovima." (F. Čale)

[10] ***Novijem Indijama*** - novootkrivenim zemljama Amerike, o čijem su bogatstvu u puku bile raširene brojne legende

[11] ***Stare Indije*** - Daleki istok

[12] ***ne tačam ... ma*** - ne samo ... nego

[13] ***tihi dan*** - "umjesto blag dan, dies festus, u starom religioznom shvaćanju" (Košuta)

[14] ***Negromanti, za lakomos od zlata ...*** - Negromanti su dakle oživjeli te lutke zbog pohlepe za zlatom

[15] ***u to prvo brijeme*** - "in illo tempore, prvotno mitsko i sakralno vrijeme" (Košuta)

[16] ***s koze udreni*** - "radi se možda o eufemizmu; usp. mletački 'cavron futudo'" (Košuta); dakle, riječ je o psovci

[17] ***ljudi nahvao*** - "Ljudi nahvao, koje komediograf ne može spomenuti bez slapa najpogrdnijih naziva, u svakom su slučaju oni 'monstrumi' u pismima Cosimu Medici. Ljudi nahvao smetaju svijet, a zasigurno i onih 'petnaest monstruma, ludih i nesposobnih koji nas unesrećuju, da bi nam bog u tome pomogao!'. Riječ je o dubrovačkim gosparima, o tome nema više sumnje!... Nitko se u našoj literaturi nije oštrije i nesmiljenije narugao s plavom krvi!..." (Jeličić)

[18] ***konjuru*** - urotu

[19] ***zlatno vrijeme*** - mitsko zlatno doba (*aurea aetas*) iz rimske mitologije (Ovidije, *Metamorfoze*), kada je vladao Saturn

[20] ***gvozdje*** - željezno doba, koje je prema mitologiji nastupilo nakon zlatnog

[21] ***triš mudrijem*** - "triš mudri" a "šeskrat ludi" bili su, u posveti izdanju Držićevih djela (*Svojim prijateljem*), kritičari protiv kojih je, čini se, pjesnik bio trajno u polemici" (F. Čale); te protivnike komedije i pristaše konvencionalnog petrarkizma Držić spominje i u *Džuhi Kerpeti*, "a sad će im prikazbom komedije omogućiti da se zavidnim govorenjem otkriju kao ljudi nahvao, koji su istovjetni s onima koje Držić osuđuje na društveno-političkom planu" (F. Čale)

[22] ***do suda*** - do sudnjeg dana

[23] ***prije na šeni*** - ti su likovi već bili na sceni u izgubljenoj komediji *Pomet*

[24] ***smagljivijemi*** - požudnim, znatiželjnim

[25] ***Pomet-družina*** - glumačka družina koja je prikazala i komediju *Pomet*, odnosno 1548. godine; za razliku od vlasteoske družine Gardzarija koja se spominje u komediji *Tripče de Utolče*, Pomet družinu činili su mladi pučani

[26] ***stavili se su za prikazat*** - potrudili su se da vam prikažu

[27] ***šena lijepa kako i prva*** - to možda znači da je scenografija komedije *Pomet* bila bogatija od ove

[28] ***arkiteto*** (tal.) - scenski majstor

[29] ***šes Pometnika*** - "tu "šest" samo općenito označava kratko vrijeme i malo glumaca koji su prepisivali tekst ili s piscem na neki način surađivali u pripravljanju komedije..." (F. Čale)

[30] ***zđeli*** - složili; možda: prepisali

[31] ***kráci*** - kratki, mali rastom (poslovica)

[32] ***dotrudnih*** - dosadih

[33] ***argument*** (tal.) - kratak sadržaj

[34] ***Ako nijeste zaboravili ...*** - prepričava sadržaj komedije *Pomet*; prema navedenom i prema onome što se spominje u 6. prizoru II. čina, Maro je u *Pometu* sa svojim slugom Pometom ukrao ocu dvije tisuće dukata, a vratio mu ih je tek onda kad je od oca dobio pismenu izjavu da će mu ostaviti sav imetak

[35] ***pat*** (tal. *patto*) - pogodba, dogovor

[36] ***pat*** (tal. *patto*) - sporazum, ugovor

[37] ***Jakin*** - stariji naš naziv za grad Anconu u Italiji

[38] ***Sofija*** - glavni grad današnje Bugarske, u to vrijeme u Turskoj carevini; Dubrovčani su i tamo intenzivno trgovali

[39] ***nje*** - njezina

[40] ***tovijernarom*** - Bokčilo je prodavao vino u tovijerni (krčmi) Dunda Maroja

[41] ***a nas daleko kuća od tjezijeh obraza od mrčarije*** - a nama daleko kuća od tih nitkova

[42] ***dvaest i četiri konje*** - izraz "konj" i "dati konja" potiče od dubrovačkog običaja kažnjavanja učenika tako da ga se stavi na krkače i batina po zadnjici; Maroje dakle kaže da bi ga trebalo svaki sat po jedan put kazniti tom kaznom za pogrešku koju je počinio

[43] ***konjic i svaku uru svoj ...*** - Bokčilo, koji nije pohađao škole, nije razumio Maroja, pa misli da je riječ o pravim konjima koji bi se svakog sata mijenjali do Dubrovnika, ali ne bi izdržali od gladi ako bi ih škrti Maroje hranio kao njega

[44] ***iz grada*** - tako i danas Dubrovčani kažu kad su izvan Dubrovnika

[45] ***ne pristaj mi tuzi*** - nemoj me rastuživati

[46] ***one*** - odnosi se na *kamilionte*

[47] ***kamilionte ... koji se jajerom hrane*** - kameleone iz Afrike (Moreške zemlje, tj. zemlje Maura, Arapa), za koje se vjerovalo da se hrane zrakom (na temelju toga što se mogu napuhati tako da izgledaju veći i tako odagnaju neprijatelja)

[48] ***junak*** - sluga

[49] ***Za česa su*** - radi čega postoje

[50] ***Che ha questo pover omo?*** (tal.) - Što je tom jadnom čovjeku?

[51] ***Misser, ga boli: fiol spenzuto denari, doglia!*** (tal.) - Gospodine, muka mu je, sin potrošio novac, muka!

[52] ***sv. Tripun*** - kotorski svetac zaštitnik

[53] ***De Ragusa?*** (tal.) - Iz Dubrovnika?

[54] ***siate il ben vegnuo*** (tal.) - Dobro došao; "Tripče, a kadšto i drugi, sami prevode prethodnu talijansku rečenicu" (Čale)

[55] ***Ben trovato, misser!*** (tal.) - Dobro te našao, gospodine

[56] ***nije ti bez svoga*** - nema ti do našijenca

[57] ***misser mio*** (tal.) - gospodine moj

[58] ***Che bone nove?*** (tal.) - Ima li dobrih vijesti?

[59] ***Inveni ominem*** (lat.) - Nađoh čovjeka (latinski bi ispravno bilo *hominem*)

[60] ***da budem*** - da sam

[61] ***vjerivši ga*** - svog sina Mara Dundo Maroje je vjerio za Peru na kraju komedije *Pomet*

[62] ***uzmi!*** - "vjerojatno je tu eliptičnu rečenicu popratio nekom gestom (npr. pokazujući prstima roge) koja joj dopunjuje smisao, tj: "ni govora", ili sl." (Čale)

[63] ***ti nijesi sam*** - ti si lud

[64] ***Chè altrimente ti porterà il diavolo*** (tal.) - jer će te inače odnijeti vrag

[65] ***u eror je uzeo*** - pogriješio je

[66] ***Znaš ka je?*** - Znaš što?

[67] ***u grijeh se davam*** - kajem se za grijeh, žao mi je

[68] ***žî t' ja*** - živ ti bio ja, života mi

[69] ***kolora*** (tal.) - žuč, jed

[70] ***S baretom u ruci kao starijemu i boljemu!*** - podrazumijeva se: "... klanjam ti se!"

[71] ***Po junaka Đurđa*** - tako mi sv. Jurja (junaka koji ubija zmaja)

[72] ***caro misser mio, seguitate*** (tal.) - dragi moj gospodine, nastavite

[73] ***konselj se druzijeh prigibajući*** - taj je savjet Maroje vjerojatno dobio od nekoga u komediji *Pomet*

[74] ***to ga*** - zato

[75] ***čuh*** - poslušah

[76] ***da obuče te dinare u svite*** - da za te dinare kupi tkanine

[77] ***vrativši se*** - a kad se vrati

[78] ***zla žena*** - kurva, prostitutka

[79] ***poplavio*** - spiskao, potrošio

[80] ***očisti veće ruke od njih*** - pomiri se više s tim da su izgubljeni

[81] ***drijevo*** - brod, lađa

[82] ***stijenami, pod Sveti Vlasi*** - odnosi se na stijene na jugozapadnom dijelu Dubrovnika ispod crkvice sv. Vlaha od Gorice, gdje su se razbijali brodovi; odnosno: sve je propalo još u Dubrovniku kad si sinu dao dukate

[83] ***amaro*** (tal.) - gorak

[84] ***oni*** - Tripče

[85] ***sad smo tvoji*** - odmah ćemo ti se pridružiti

[86] ***u velutu s kolanom*** - "treba znati da su i baršun, i nošenje kolajne, kao i npr. slatkiš marcapan i neka druga uvozna roba često u Dubrovniku bili zbog štednje zabranjivani." (Čale)

[87] ***signor Marin*** (tal.) - gospodin Marin

[88] ***od bogatijeh*** - od najbogatijih

[89] ***liberal*** (tal.) - darežljiv

[90] ***okošt*** - mršav, koščat

[91] ***ne vele učinjen*** - nevisok

[92] ***ištom mu se nausnica prima*** - tek su mu počeli rasti brkovi iznad usne

[93] ***po kotorsku Blaženicu*** - tako mi blažene Marije Kotorske

[94] ***I malo će stariji bit*** - otac ga nije vidio tri godine

[95] ***ako t' para*** - ako ti odgovara

[96] ***božić gdje kuljene i djevenice ije*** - ta gostionica ima *senj* (znak) na kojemu je prikazan mali bog kako jede

[97] ***"Oštaria della grassezza"*** (tal.) - Gostionica kod obilja

[98] ***moćeš vidjet tvoj posao*** - moći ćeš vidjeti to što te zanima (tj. Laurinu kuću)

[99] ***alla miseria*** (tal.) - kod bijede

[100] ***alla grassezza*** (tal.) - kod obilja

[101] ***Alla sciocchezza, al segno ...*** (tal.) - Kod Ludosti, kod znaka Ludosti ima dobra vina, dobrih jarebica, dobrih kopuna, kokoši, bolonjskih kobasica, a osobito dobra kruha. Pomiriši malo, gospodine, kakve li boje

[102] ***Signor misser ošte, dar ogledat vin*** (tal.-hrv.) - "Gospodine gosparu gostioničaru, dati ogledati vino". Najprije Bokčilo natuca talijanski, a zatim mu odmah krčmar odgovara, pa i on natuca hrvatski.

[103] ***Junako dobro od Schiavunia*** - Dobri junače iz slavenske zemlje

[104] ***Alloggiate qua da me alla grassezza ...*** (tal.) - Odsjednite ovdje kod mene, kod Obilja, dat ću vam predjelo, paprikaš na njemački način da ćete prste gristi, korzikanskog vina i francuskog bistrića, mlade teletine, fazana, pauna i svega što vam jezik mogne poželjeti

[105] ***Signor, costui vi darà ...*** (tal.) - Gospodine, taj će vam dati lijepih stvari, ali će vam poslije kesa osjetiti. Uračunat će vam i čačkalice kojima ćete zube čistiti

[106] ***Pate!*** (tal. *fate*) - zapovijedajte, raspolažite sa mnom

[107] ***Gramarzi*** (tal.) - velika hvala

[108] ***ormai è tardi*** (tal.) - već je kasno

[109] ***Foler far frit con me questa signora ...*** (tal. iskr.) - Htjeti me uništit ta gospa, tako okrutna gospa svome sluzi. Ja uvijek biti tvoj sluga; novac, život, na tvoju zapovijed, okrutna gospo! Neka kuga snađe, neka rak odnese onoga tko te više voljeti. Ja voljeti kamen; bogamu, ubiti tko ne voljeti mene; "Njemačke studente, njihov izgovor talijanskog jezika i mentalitet, Držić je mogao upoznati u Sieni, iako ovaj nije student nego bogati plemić i pijanac, no kod njega zacijelo ima i koja značajka grofa Christopha von Rogendorfa, u kojega je pisac službovao, kao što i Pomet nosi značajke svog tvorca, bar što se tiče filozofskih nazora. Uz netom prevedeni dio Ugova talijanskog teksta dodajmo još, u vezi s onim *tascti koz pestilenz:* "Mjesto po mom mišljenju treba razriješiti kao 'dass dich Gott's Pestilenz...' - 'da bi te kuga božja'...; neprirodno bi bilo tražiti knjiško porijeklo ovakvom izrazu, a i čitavom Tudeškovom nabusito-priprostom izražavanju... Dubrovačka je publika mogla ovaj tip Nijemca vidjeti i među najmljenim vojnicima Republike, 'lancima', o kojima je i Vetranović prije spjevao pokladnu pjesmu, služeći se njihovom iskvarenom talijanštinom i germanizmima u komične svrhe (potrinkati, limfra), a i njihovom prevelikom sklonošću piću - kojoj je odan i Ugo. Po tome je Držić imao i lokalnu tradiciju komične obrade Nijemca kao lika" (Slamnig) (F. Čale)

[110] ***non tanta superbia*** (tal.) - ne budi tako ohola

[111] ***toškano*** - toskanski, odnosno standardni talijanski

[112] ***Mi tanto amar questa crutele, e ella a me foler tanto mal!*** (tal. iskr.) - Ja toliko voljeti ovu okrutnicu, a ona meni željeti samo zlo

[113] ***ča*** - Laura je Krkarka (Korčulanka), pa govori čakavski

[114] ***ako neć' da te skanda najde*** - ako nećeš da nastradaš

[115] ***Ah, cruter, queste lacrime non mover tuo cor, cor pietra non cor!*** (tal. iskr.) - Ah, okrutnice, ove suze ne ganuti tvoje srce, srce kamen, ne srce

[116] ***Dico, andate con Dio, non vò più ašcoltar le vostre ciance*** (tal.) - Kažem, idite s Bogom, ne želim više slušati vaših gluposti

[117] ***fortuna je, neka malo poabunaca*** - oluja je, neka se malo smiri more

[118] ***a contradiu*** (tal.) - obratno; "Međutim, kako Bokčilo pogrešno naklapa

talijanski, izraz "al contrario" (suprotno) izgovara tako da zvuči "contra Dio" (protiv Boga, naopako), pa nastaje smiješna igra riječi..." (F. Čale)

[119] ***još ufam*** - još se nadam

[120] ***ser Marin*** (tal.) - gospodin Marin

[121] ***imam kurtu vistu*** - kratkovidan sam

[122] ***Signor Ugo, che tanta desperazion pigliar? ...*** (tal.) - Gosparu Ugo, čemu toliko očajavati? Biti veseo, dobre volje. Hajdemo trinkati, gospoja poslije voljeti

[123] ***Antamo, fer Dio, bever malvagià ...*** (tal. iskr.) - Hajdemo, bogamu, piti malvaziju i otjerati bol iz srca. Gospoja, htjeti ili ne htjeti, ja biti faš sluka

[124] ***signor Pometo, bagio la man a vostra signoria*** (tal.) - gospodine Pometu, ljubim ruku vašemu gospodstvu!

[125] ***Veliki Pomete njegda*** - odnosi se na radnju komedije *Pomet*

[126] ***Da ne budem*** - da nisam

[127] ***od Mara*** - o Maru

[128] ***l' è fatta!*** (tal.) - gotovo je!

[129] ***Krkarka*** - Korčulanka

[130] ***Miri plaču ruinu od toga uboga mladića*** - i zidovi oplakuju propast tog jadnog mladića

[131] ***a tebi se pod Zadrom vozi*** - dubrovačka uzrečica, vjerojatno nastala zato što je, zbog brojnih otoka, plovidba oko Zadra sigurna i more mirnije, pa je dakle značenje: "htio bi mirno uživati"

[132] ***s usmi*** - s ustima

[133] ***kao vruću opeku*** - odnosi se na radnju komedije *Pomet*, a smisao je taj da su taj novac morali vratiti (podmetnuti kao vruću opeku u krevet)

[134] ***provrati se juha*** - izjalovilo mu se

[135] ***svega je svoje brijeme*** - sve u svoje vrijeme

[136] ***U Džanpjetra zlatara*** - u Rimu u 16. stoljeću doista su postojala dva vrlo ugledna zlatara imenom Gianpietro

[137] ***Ben trovata la sagnoria vostra, signor Marin!*** (tal.) - Dobro našao vaše gospodstvo, gosparu Marine

[138] ***Njegda*** - u komediji *Pomet* Pomet je bio Marov sluga

[139] ***Piva i Tara!*** - ološ; na taj izraz, koji se spominje i u *Noveli od Stanca* i u *Skupu*, podsjetio ga je zvuk Popivinog imena; "U Dubrovnik su često dolazili seljaci stočari iz daljeg zaleđa Dubrovnika, s područja rijeke Pive i Tare. Njih su u Dubrovniku prezirali, pa je i Stanac, seljak iz Pive, bio figura kaju su obijesni dubrovački mladići ... držali zgodnom da joj se narugaju. Taj naziv Piva i Tara,

koji se nedavno još pokatkad u Dubrovniku upotrebljavao, postao je sinonim prezira za 'niži svijet'" (V. Foretić)

[140] ***per amor de Dio*** (tal.) - za ljubav Božju

[141] ***Sta ben questa cosa*** (tal.) - Dobro pristaje ova stvar (tj. ogrlica)

[142] ***a skartat mene*** - da izbacite mene (iz kurtizanine milosti)

[143] ***prikinut remik*** - "izjaloviti plan da se popnete gdje sam ja, prema dubrovačkoj poslovici "Prikinu(t)' ti će remik" (Daničić, 105)." (Čale)

[144] ***l' è fatta*** (tal.) - gotovo je!

[145] ***na ošpedao*** - u ubožnicu

[146] ***na tri*** - za tri

[147] ***za nje*** - za njih

[148] ***marcapan*** - "taj slatkiš, kolač s bademima, bio je u Dubrovniku zabranjen, pa mora da je Pometa osobito nadražio, jer njega birano jelo uzbuđuje." (F. Čale)

[149] ***u Mrtvom moru na Lokrumu*** - tako se i danas zove jezerce na otoku Lokrumu ispred Dubrovnika; jezerce je slano i spojeno s morem, pa je kad je valovito uzburkano, a kad nema valova izrazito mirno, te se dobro vidi dno

[150] ***kavalijer*** - vitez; oni su dakle uvijek nosili kolajne

[151] ***Misser, non in furia!*** (tal.) - Gospodine, ne ljuti se!

[152] ***Mila mati, bila mati!*** - dubrovačka poslovica (mati miluje, ali isto i bije)

[153] ***padrona mia bella*** (tal.) - lijepa moja gospodarice

[154] ***razlog učinit*** - napraviti račun

[155] ***fadžanova*** - u jednom rkp. *fođanova,* pa bi se moglo čitati *fodža* nova (tal. *foggia nuova),* tj. nova moda, nov način (spremanja jela)

[156] ***Non far, misser, non in furia!*** (tal.) - Nemoj to činiti, gospodine, ne ljuti se!

[157] ***buna*** - graja, buka

[158] ***za mene*** - zbog mene, što se mene tiče

[159] ***Or bene*** (tal.) - Dobro dakle

[160] ***brinc*** - zdravica (tal. *brindisi*); riječ ima zajedničko porijeklo s njem. *Trink*, piće

[161] ***mirom*** - mirima, zidovima; prestat ću govoriti zidovima

[162] ***Che star tanto qua? ...*** (tal. iskr.) - Što toliko ovdje stajati? Ti ne htjeti piti malvazija. Ja, bogamu, htjeti

[163] ***Con voi, signor Ugo, andar in inferno et star ben*** (tal.) - S vama, gosparu Ugo, ići u pakao i biti dobro

[164] ***Salutar la signora: "Son fostro servitor"*** (tal.) - Pozdraviti gospu: "Vaš sam sluga"

[165] ***La signora serà vostra, che voler altro? Et andamo a trink*** (tal.-njem.) - Gospoja će biti vaša, što htjeti drugo? Hajdemo na trink (piće)

[166] ***Fer Dio, far meglio*** (tal. iskr.) - Bogamu, biti najbolje

[167] ***Misser mio caro, non si fanno le cose in furia*** (tal.) - Dragi moj gospodine, ništa se ne radi u bijesu

[168] ***uprež' ih*** - zauzdaj ih (bijes, ljutnju; obuzdaj se, smiri se)

[169] ***nije ga*** - nema ga

[170] ***Plašilo ovcu tjera, tihoćina vuka stiže*** - poslovica; znači: tko je nagao, potjerat će i najmirnijega, a tko je blag, umirit će i mahnitoga (Kolendić)

[171] ***pojmi duše*** - odahni

[172] ***tko*** - onoga tko

[173] ***pastidija*** - umjesto fastidija, muke, nevolje

[174] ***Džulijana Čezarina*** - "Giuliano Cesarini bio je gonfalonijer Rima, poznat i po tome što je držao mnoge pse." (F. Čale)

[175] ***un boccal de vin*** (tal.) - vrč vina

[176] ***Kao stariji i bolji*** - ... izvoli ući prije mene

[177] ***Nea stoji ta bareta*** - ne skidaj tu kapu

[178] ***dilja*** - dulja

[179] ***Kriva ulica*** - ulica u starom Dubrovniku

[180] ***od Grada do Luncijate*** - od dubrovačkih gradskih zidina do brežuljka nad Gružom (tako nazvan prema crkvici Gospe Luncijate, odnosno Gospe od Blagovijesti)

[181] ***jer*** - da

[182] ***Sveta Gospođa*** - dubrovačka katedrala

[183] ***A kako ti znaš ...*** - djevojke u to doba nisu smjele ići ni u crkvu bez pratnje

[184] ***knjižicu*** - pisamce

[185] ***od mene*** - o meni

[186] ***baba*** - dojilja

[187] ***nje*** - njezina

[188] ***sve će se načinit*** - sve će se srediti, sve će biti u redu

[189] ***poplavio svu prćiju koju mu su dali*** - potrošio sav miraz koji je dobio na zarukama

[190] ***svoji*** - svojta, rodbina

[191] ***imali bi razlog*** - imali bi pravo

[192] ***nastojmo na što smo došli*** - pobrinimo se za ono zbog čega smo došli

[193] ***manjkalo bi dumana koje bi te primile*** - kao da se ne bi našlo časnih sestara koje bi te prihvatile u svoje redove

[194] ***Žî n' t'*** - živ mi ti, života ti

[195] ***koje*** - one koje

[196] ***Da*** - kamo sreće da, da barem

[197] ***čini mi se djetić*** - pretvaraj se da si moj sluga

[198] ***Živulin Lopuđanin*** - "pomorac s otoka Lopuda kraj Dubrovnika, s kojim je Dživo, kao brodski pisar, *navagao,* tj. plovio na istom brodu, pa se tako još dva našijenca prepoznaju u Rimu, jedan poslije duga putovanja iz domovine, drugi nakon trodnevnog lutanja rimskim ulicama. Kao Viculin u *Arkulinu,* i Dživulin je tipično lopudsko ime. Taj lik posve našijenskog mornara, jedva primjetljiva derivata "milesa gloriosusa", ima čvrstu izvornu podlogu u mentalitetu lopudskih pomoraca i hvališa, u njihovu iskustvu s dalekih plovidba i osobito u njihovu odnosu prema "zamircima", onima koji žive iza "mira", tj. dubrovačkih zidina." (F. Čale)

[199] ***Džuho*** - čini se da tako Lopuđani zovu sve one kojima se žele narugati (Dživulin u V. činu traži "Žuha", a Viclin u *Arkulinu* isto kaže "Džuho"

[200] ***morinčela*** - hemoroidi (valjda od dugotrajnog sjedenja na brodu)

[201] ***Koje*** - koje nevolje

[202] ***Giuraddio*** (tal.) - Tako mi Boga, Boga mi; psovka tipična za Lopuđane

[203] ***Placari*** - trgovci, varalice

[204] ***godišnice*** - seoske djevojke koje su gradski gospari uzimali za sluškinje u gradu, najčešće na godinu dana, dok se ne bi udale

[205] ***Po sonce žoto*** - tako mi žutog sunca

[206] ***Blaženicu od Pšunja*** - Pšunj ili Šunj je uvala na Lopudu u kojoj se nalazila crkvica posvećena Gospi

[207] ***kao je trijeba*** - kao da je potrebno

[208] ***mistijere u drijevu abandonit*** - poslove na brodu ostaviti

[209] ***za škrivana u drijevo*** - za pisara na brod. - Pisar je vodio brodski dnevnik i taj je posao bio izuzetno važan, a obavljali su ga samo pripadnici vlastele u mladosti, jer su se jedino oni školovali. Međutim, ti mladići nisu mogli steći autoritet kod običnih, ali iskusnijih pomoraca i često su zapadali u poteškoće.

[210] ***na stoleću*** - "Kolendić transkribira: "A hoć' govorit: Na stole ću?" i tumači: "uporno tražiti da se u tijesnim prostorijama broda stvori nekome stolica s naslonjačom". Batistić, pak, tumači: "Ova nejasna izreka mogla bi značiti: 'Hoćeš li govoriti ex cathedra?' Jer, po dubrovačkom sudbenom ceremonijalu, državni su funkcionari izricali presude sjedeći na drvenoj stolici" (F. Čale)

[211] ***učinio alle curtellade*** (tal.) - pobio se, potukao se sabljama

[212] ***zemaljskijem gujami*** - "Ljude koji žive na kopnu Dživulin naziva gmazovima, zmijama, koje ližu zemlju" (Batistić)

[213] ***U meni rekoh ...*** "Ovo je prava himna mornarskom životu" (Torbarina)

[214] ***od jajera dijete*** - dijete vjetra

[215] ***Igalo*** - predio uz more u mjestu Igo na Lopudu

[216] ***kajpa*** - koš, osmatračnica na jarbolu

[217] ***sartija*** - konopi koji drže jarbol

[218] ***na sljepačku*** - naslijepo

[219] ***od strade ljudi*** - razbojnici

[220] ***Iza mira li idem? ...*** - Lopuđani Dubrovčane nazivaju "zamircima", onima koji žive iza zidina (mira) i ne vole ih previše. Svi seljaci su ulazili u Grad morali su ostaviti oružje.

[221] ***son de isula de Mezzo*** (tal.) - s otoka sam Lopuda (talijanski se Lopud zove *Isola de Mezzo*, "srednji otok"; jer se među Elafitskim otocima nalazi u sredini)

[222] ***izulan*** - otočanin

[223] ***ne bi mogao neg izulan*** - odnosno, prostak, priprost i neodgojen čovjek

[224] ***S Prijekoga ne idem, gdje vi dunidžate*** - Prijeko je ulica u Dubrovniku paralelna s Placom (Stradunom); tamo mladi Dubrovčani zaskaču djevojke (godišnice) i uzdišu (dunižaju), što Dživulin prezire i smatra nemoralnim

[225] ***S Lopuda idem*** - "Da bi se bolje shvatilo otkud je moglo biti toliko konfrontacije između Dubrovčana i Lopuđana, podsjetimo da je u doba najvećeg procvata ovaj otok imao oko 1.400 stanovnika, 60-70 brodova, oko 70 kapetana, oko 30 brodograditelja, 30 crkava, i da su svi živjeli od pomorstva, a dao je i bogatog pučanina Miha Pracatovića." (F. Čale)

[226] ***Luce*** - "često žensko ime, misli na djevojke za kojima jure dubrovački mladići" (Čale)

[227] ***kad nije vas, tko vam čuva čeljad*** - Dživo uzvraća Dživulinu govoreći da Dubrovčani osvajaju lopudske žene kad su im muževi odsutni (a to je često, jer su Lopuđani pomorci)

[228] ***Strah naš*** - strah od nas

[229] ***Koliko odkle ste otuda?*** - Koliko vremena je prošlo otkad ste se uputili s druge strane Jadrana?

[230] ***Njeki placar vaš*** - neki vaš (dubrovački) varalica

[231] ***navao*** - brodarina

[232] ***sve nam vino od mise konsumi*** - popio nam je svo vino namijenjeno za služenje mise

[233] ***Zavjetan sam*** - zavjetovao sam se

[234] ***proštenje*** - "u jubilarnoj godini, koja je odlukom pape Julija III. trebala trajati od 24. II. do 24. VII. 1550, vjernici, među kojima mnogi našijenci pa i Dubrovčani, dolazili su u Rim po proštenje, tj. da nakon određenih pobožnosti dobiju oprost odnosno skraćivanje kazne na onom svijetu." (F. Čale)

[235] ***Bonora, bonora!*** (tal.) - U dobar čas, u dobar čas

[236] ***Bagio le pede, misser*** (tal.) - Ljubim ti noge, gospodine

[237] ***zla klenut*** - zla ura će mu klecnuti, umrijet će

[238] ***na tebi*** - podrazumijeva se: stoji

[239] ***na dobru fin*** - s dobrim ciljem, s dobrom namjerom

[240] ***sluga*** - sluškinja

[241] ***tko je namuran nije sam*** - tko je zaljubljen, nije pri sebi, lud je

[242] ***peča vitelja mesa od mlijeka*** - komad mesa od mladog teleta koje je još sisalo (*od mlijeka*)

[243] ***krajijeh*** - krajevima

[244] ***turdius inter avibus*** (lat.) - drozd među pticama (pravilno bi bilo: *turdus inter aves*)

[245] ***in estasis*** (lat.) - u ekstazu

[246] ***"Signor patron, comanda!"*** (tal.) - Gospodaru gazdo, zapovijedaj!

[247] ***far bona ciera!*** (tal.) - veseliti se!

[248] ***mi štar mal!*** (tal.) - ja biti loše!

[249] ***Mi morir, se non aver la signora ...*** (tal.) - Ja umrijeti ako ne dobiti gospu; ja biti tužan, ja ne moći jesti. Ti brzo jesti, ići u gospa, obećati tisuću dukata, dvije tisuće. Bolje potrošiti dukate, nego izgubiti život

[250] ***u meni*** - u sebi

[251] ***Trink, misser Ugo, star allegro, signora star vostra*** (tal.) - Trink (pijte), gospodine Ugo, biti veseo, gospa biti vaša

[252] ***antar!*** (tal.) - ići!

[253] ***Antar, signor*** (tal.) - Ići, gospodine

[254] ***Ma se je trijeba s bremenom akomodavat*** - ali se treba prilagoditi vremenu (jedna od glasovitih Pometovih izreka)

[255] ***vjertuozu*** - virtuozom

[256] ***Kralj je čovjek od ljudi, kad se umije vladat*** - "adaptirana sintetična definicija Machiavellijeva poimanja idealnog vladara, koji, obdaren "vrlinom" i svladavajući "fortunu", u velikim razmjerima države ostvaruje ono što Pomet želi postići u mikrokozmu komedije." (F. Čale)

[257] ***Nije ga imat dinâr*** - Nije dovoljno samo imati novaca

[258] ***er tizijeh druzi čine pjet*** - jer te drugi tjeraju da pjevaju

[259] ***ugodit zlu bremenu*** - prilagoditi se nevoljama

[260] ***Svakijem kami!*** - "sa svakim (se treba snaći), da ga đavo nosi" (Kolendić)

[261] ***Ovaki ljudi renjaju!*** - Eto kakvi ljudi vladaju!

[262] ***Ma sam zaljezao u veliku konsideracijon*** - Baš sam se dao u veliko razmišljanje

[263] ***s svojijem*** - s njegovim

[264] ***od naufradžija*** - od brodoloma

[265] ***fate largo!*** (tal.) - odmaknite se!

[266] ***Srci mi dava*** - slutim

[267] ***far faccende*** (tal.) - učiniti djela

[268] ***ni Čezar ni Šila ni Marijo*** - rimski diktatori Gaj Julije Cezar (100-44. pr. n. e.), Kornelije Lucije Sula (138-78. pr. n. e.) i Gaj Marije (157-86. pr. n. e.)

[269] ***triunfus caesarinus*** (lat.) - pobjeda dostojna Cezara (pravilno latinski bi bilo: *triumphus Caesarianus*)

[270] ***krv poteže na svoga*** - krv vuče svoga k svome

[271] ***peci loj, ter se goj*** - dubrovačka poslovica, znači: "ostavi me na miru", a nalazi se i u *Veneri*, stih 120.

[272] ***galantina*** - odnosi se na kurtizane koje posjećuje Pomet, a koje su sasvim sigurno "nižeg ranga" od Laure

[273] ***Među crjevjara*** - ulica u Dubrovniku u kojoj su bile postolarske radnje, gdje su mladići zaskakali i štipali godišnice koje su tamo slale gospodarice, spominje se na više mjesta u Držićevim dramama, a i kod Nalješkovića

[274] ***manenštine*** - mahniti mladići

[275] ***ni se vabim*** - niti me ne privlače

[276] ***Rekla je doć...*** - dubrovačka poslovica: "rekla je doć, ma ne ima cokula"

[277] ***hode*** - hodeći, dok je hodala

[278] ***moja*** - svoja

[279] ***Sadi*** se ne sklanja

[280] ***Dobro čini, dokle dava*** - dobro Laura čini što ga tako voli dok on na nju troši dukate

[281] ***stâr*** (mlet. *staro*) - posuda kojom se mjeri žito i sl, odnosno mjerna jedinica za žito

[282] ***moj gospodar*** - to zapravo ne pripada upravnom govoru, jer je Tudešak Pometu

gospodar a ne Petrunjeli

[283] ***neće ti moć bit*** - neće ti biti moguće opet je odbiti

[284] ***Prova' ga*** - neka ga iskuša (očigledno se odnosi na Laurinu profesiju)

[285] ***Dalmatinka*** - Laura je zapravo Mande Krkarka (Korčulanka); Pomet želi reći da je prava Dalmatinka, jer je konzervativna i nije praktična

[286] ***uzmi*** - neka uzme

[287] ***ako ćeš*** - ako hoćeš

[288] ***Sve joj ću ja spovidjet od mene do nje*** - Reći ću joj sve što znam

[289] ***istrijebila*** - očistila od ušiju; dotjerala, profinila

[290] ***kostume*** - običaje, ponašanje

[291] ***izrizikao bule i bulin*** - odnosi se na i u to vrijeme popularnu igru boće, balote; "Pomet hoće da kaže da bi se na kurtizane moglo sve svoje potratiti i ostati bez ičega isto onako, kao kad se kod boćanja ostaje kratkih rukava, kad se sve kugle potrate na bulu i bulin" (Vinja)

[292] ***promijenit će fantaziju*** - promijenit će mišljenje

[293] ***ispod kunja frescijem*** - koji su tek izašli ispod nakovnja

[294] ***Contrarius contradia curabuntur!*** (lat.) - oprečno se liječi oprečnim (pravilno bi bilo: *contraria contrariis curantur*); "osnovno načelo alopatije, obratno od homeopatskog načela 'slično se liječi sličnim'" (Čale)

[295] ***Šćavuša*** - Šćavonka, Dalmatinka

[296] ***in literis*** (lat.) - (isto što i dolje *in literaturis*): u književnim spisima

[297] ***doktrinu će naučit*** - smisao: očitat ću joj bukvicu

[298] ***er je nje posao*** - jer se o njoj radi

[299] ***na brijeme*** - u pravom času

[300] ***O, Piero, per amor de Iddio*** (tal.) - O, Pijero, za ljubav Božju

[301] ***Per Dio*** (tal.) - Bogme

[302] ***ije*** - jede

[303] ***za manje spendžat a veće akumulat*** - za manje potrošiti a više uštedjeti

[304] ***in fine*** (tal.) - napokon, uostalom

[305] ***Bogme sam od tvoje*** - Bogme se slažem s tobom

[306] ***njih*** - njihov

[307] ***je li ga gdje peču*** - ima li gdje komad

[308] ***bevegna*** (tal.) - dobro došao

[309] ***primijera*** - vrsta kartaške igre

[310] ***misser Nicolo*** (tal.) - gospodine Nikola

[311] ***misser Pietro*** (tal.) - gospodine Pijero

[312] ***u velutu ste*** - "Držić je lijepo ocrtao razliku između Vlaha i druge dvojice mladića. Vlaho je kao trgovac skromnije odjeven, čuva svoje dukate pa drugačije negoli oni gleda na Marovu rastrošnost." (F. Čale)

[313] ***mjedeničar*** - škrtac koji ne da iz ruke niti sitan bakreni novac (mjedenicu)

[314] ***dokle se vjerim*** - htio je od njega posuditi dukata dok se ne zaruči (dok ne dobije miraz od mladenkine obitelji)

[315] ***pišina*** (tal. *piscina*) - kada, bazen

[316] ***Čuo sam da od bačava karatjele je učinio*** - čuo sam da je od velikih bačava načinio malu burad (dubrovačka poslovica, značenje: upropastiti nešto)

[317] ***fratello*** (tal.) - brate

[318] ***O, quella giovene, como si chiama ... ?*** (tal.) - Djevojko, kako se zove ta gospođa što tu stanuje?

[319] ***Xe mia signora, misser*** (tal.) - To je moja gospodarica, gospodine

[320] ***čovjek je*** - odrastao je

[321] ***kolende*** - poklon za Novu godinu; "samo što su raspušteni mladići iz Dubrovnika 'davali kolende' naivnim služavkama, a i ove su 'dolazile po kolende' sa sasvim prozirnim ciljevima zavođenja" (Kolendić)

[322] ***Ne ćamam se...*** - Više se ne zovem Milica, Petrunjela se zovem

[323] ***Petruniella, che ragionamenti sano quei? ...*** (tal.) - Petrunjela, kakvi su to razgovori? Nisam li ti rekla da ćeš dobiti batina, nesretnice?

[324] ***Madonna, ghe son signori Ragusei ...*** (tal.) - Gospo, ovi su gospoda Dubrovčani, krv nije voda, malo razgovarati, pusti me

[325] ***Entra in casa, desgraziata - Sadi, entra in casa*** (tal.) - Uđi u kuću, nesretnice. - Sadi, uđi u kuću

[326] ***Signora bella, non entrate in collera, vi siamo servitori*** (tal.) - Lijepa gospo, ne ljutite se, vaši smo sluge

[327] ***Olà*** (tal.) - Hej!

[328] ***Al corpo de Iddio*** (tal.) - tako mi tijela Božjeg

[329] ***Siate li ben venuti!*** (tal.) - Dobro ste došli!

[330] ***O, ben trovato, signor Marino!*** (tal.) - O, dobro te našli, gosparu Marine!

[331] ***Che bone nove?*** (tal.) - Što ima nova?

[332] ***N' è vero, anima mia bella?*** (tal.) - Nije li tako, dušo moja lijepa?

[333] ***Tutto quel che piace a vostra signoria, signor Marino*** (tal.) - Sve je onako kako je vašem gospodstvu drago, gospodine Marine

[334] ***U kolajini! U velutu!*** - Maroju je Marov luksuzni život neprihvatljiv, pored toga i zato što je dubrovačka vlast često zabranjivala luksuz i pomodarstvo, primjerice, ogrlice i narukvice, pa i kolače (marcipan), što je već spomenuto

[335] ***Chi sete voi, omo dabben? Che volete?*** (tal.) - Tko ste vi, dobri čovječe, što želite?

[336] ***"Che volete?!"*** (tal.) - "Što želite?!"

[337] ***Non vi conošco, andate con Dio!*** (tal.) - Ne poznajem vas, idite zbogom!

[338] ***Čini me se ne znat!*** - Pravi se da me ne poznaje!

[339] ***È pazzo costui!*** (tal.) - Ovaj je lud!

[340] ***Arme! Con arme! - Signor capetan, mi vol ammazzar costui!*** (tal.) - Oružje! S oružjem! - Gospodine kapetane, ovaj me želi ubiti!

[341] ***El barigello et li sbirri*** (tal.) - Kapetan i žbiri

[342] ***Piglia, piglia!*** (tal.) - Drž' ga, drž' ga!

[343] ***Sta forte! Dà quà quel curtel!*** (tal.) - Miruj! Daj ovamo taj nož!

[344] ***Lasciate che ammazzo*** (tal.) - Pustite da ubijem...

[345] ***Die esser pazzo questo vecchio*** (tal.) - Mora da je lud ovaj starac

[346] ***Menatelo in pregion; lo faremo ben guarir della pazzia*** (tal.) - Odvedite ga u tamnicu, tamo ćemo ga dobro izliječiti od ludosti

[347] ***drži se na kontu!*** - pazi se!, čuvaj se!

[348] ***item per dolce pisciar*** (lat.-tal.) - Položit će račun i za slatko mokrenje (*item* je latinski izraz iz trgovačke terminologije, iz ugovora, popisa robe i kod sličnih nabrajanja, a znači nadalje, također)

[349] ***dezereditat*** - razbaštiniti

[350] ***nje*** - njih

[351] ***da paka ko će š njim remedijat?*** - a kako će poslije s njim izgladiti stvari?

[352] ***Chi ha tempo, ha vita*** (tal.) - Tko ima vremena, ima i života (tko ima vremena da se snađe, naći će načina da se spasi; toskanska poslovica)

[353] ***Hoću da nađe skužu*** - recimo da nađe izgovor

[354] ***Stiamo a veder*** (tal.) - Da vidimo

[355] ***Ah, signori, o gintilomeni ... ?*** (tal.) - Ah, gospodo, o, plemići, kakva je to galama bila?

[356] ***Signora, certamente non ve l' sappiamo dire*** (tal.) - Gospo, doista vam ne znamo pravo reći

[357] ***E dove andò signor Marino?*** (tal.) - A kamo je otišao gospodin Marin?

[358] ***Non sappiamo certo dove se ne andò*** (tal.) - Nemamo pojma kamo je otišao

[359] ***Se lo vedete, di grazia, mandatemelo*** (tal.) - Ako ga vidite, budite ljubazni, pošaljite mi ga

[360] ***Faremo volentieri, signora*** (tal.) - Rado, gospo

[361] ***Misser Sadi, non aveti lassato il collarin di perle?*** (tal.) - Gospodine Sadi, jeste li ostavili bisernu ogrlicu?

[362] ***Che so mi, signora. Signor Marin ...*** (tal.) - Što ja znam, gospo. Gospodin Marin je otišao a nije mi ništa rekao

[363] ***Mo tornerà ora ora egli; lasciatelo*** (tal.) - Ali on će se odmah vratiti, ostavite je (ogrlicu)

[364] ***I denari chi mi darà*** (tal.) - A tko će mi dati novac?

[365] ***Non sapeti chi ve li darà? ...*** (tal.) - Zar ne znate tko će vam ga dati? Zar je to prvi put što smo robu kupili kod vas? Koliko stoji tih trideset bisera?

[366] ***Non le posso dar per manco ...*** (tal.) - Ne mogu ih dati jeftinije od pet škuda po komadu; a to bi bilo: pet puta deset - pedeset; stotinu, stotinu i pedeset škuda, toliko bi stajali

[367] ***In nome de Iddio, lasciatele ...*** (tal.) - Za ime božje, ostavite ih; čim se vrati gospar Marin odmah će vam izbrojati novce

[368] ***Averia a caro esser con lui*** (tal.) - Rado bih to s njim uredio

[369] ***Sadi, par che non vi fidate del fatto mio!*** (tal.) - Sadi, vi kao da nemate u mene povjerenja!

[370] ***Non è, signora, che...*** (tal.) - Nije, gospo, da nemam povjerenja, ali dobro bi bilo da je on tu

[371] ***Ci sarà anche lui, lasciatele ...*** (tal.) - Bit će i on ovdje, ostavite ih; a sad sam ja tu, a ja smo i on jedno te isto

[372] ***So! Dio faccia esser sempre insieme ...*** (tal.) - Znam! Daj Bože da uvijek budete zajedno, jer zaista imate ljubavnika koji je dostojan vas, a on ima gospu koja je njega dostojna. Što smeta da ponesem sobom bisere i da se za kratko vrijeme vratim?

[373] ***Importa; chè io le voglio metter al collo ...*** (tal.) - Smeta, jer hoću da ih stavim o vrat, a ne bih htjela da ih tko vidi i da mu se svide pa da ih plati nešto više te da ostanem bez njih. Znam ja dobro koliko ste lakomi vi Židovi

[374] ***Siamo quel che vol la signoria vostra ...*** (tal.) - Mi smo onakvi kakve hoće vaše gospodstvo, i učinit ću kako je vama drago

[375] ***Spettate, scendo giù alla porta*** (tal.) - Počekajte, sići ću dolje na vrata

[376] ***Per Dio, mal volentieri le lascio ...*** (tal.) - Bogami, nerado ih ostavljam. Nije mi bilo drago vidjeti kako onaj starac trči za gospodinom Marinom. Ti mladići troše bezobzirno, zaduže se, varaju pa odmagle. Onaj starac kao da je govorio: 'Moji dukati!'. Dukate je spominjao, ostalo nisam razumio. Ali ova me je gospa inače darežljivo isplaćivala; valjda mi ni ovaj put neće ostati dužna

[377] ***Eccovi le perle; sono trenta, contatele voi*** (tal.) - Evo vam bisera, ima ih trideset, prebrojite ih vi

[378] ***Cinque, dieci, quindeci, vinti ...*** (tal.) - Pet, deset, petnaest, dvadeset, dvadeset i pet, trideset - svi su na broju. Dragi Sadi, vratite se za jedan sat, pa će vam gospodin Marin platiti vaših stotinu i pedeset škuda. Ove ću bisere nositi za ljubav gospodina Marina

[379] ***O, le vi stanno bene! ...*** (tal.) - O, dobro vam pristaju! Dugo u njima uživali za ljubav gospodina Marina

[380] ***Dio lo permetta*** (tal.) - Dao Bog

[381] ***O che liberal gentilomo: ciò che ha non è suo!*** (tal.) - O, galantna li plemića: što ima nije njegovo!

[382] ***Sadi mio, se voi sapeste ...*** (tal.) - Moj Sadi, da znate što mi je sve kupio ima godinu dana, začudili biste se: možda za tri tisuće dukata nakita, ogrlica, haljina i drugih stvari

[383] ***Bon prò vi faccia, signora! ...*** (tal.) - Neka vam je na sreću, gospo. Ne mogu se više s vama zadržati, imam posla; za jedan sat ću vam se vratiti

[384] ***Andate in bona ora, Sadi mio caro*** (tal.) - Sretno pošli, dragi moj Sadi

[385] ***rumores fuge*** (lat.) - izbjegavaj glasine ("Rumores fuge, ne incipias novus auctor haberi" - "Izbjegavaj glasine, da te ne počnu smatrati novim autorom klevete", Katon, *Distisi,* I, 12)

[386] ***stiam freŝchi per Dio: andar a combatter con li sbirri*** (tal.) - jao si ga nama, bogme: poći se sa žbirima tući!

[387] ***za ručak*** - za doručak (ako već ne za objed)

[388] ***kao*** - kao da

[389] ***e andar a far i fatti mei*** (tal.) - i gledati svoj posao

[390] ***Bjestije mene!*** - Baš sam životinja!

[391] ***Još da buđah s njim ter da ubodijaše*** - još da sam bio s njim i da je ubo...

[392] ***Quae par est? Cuius generis?*** (lat.) - "Čemu je slično? Kojega je roda?" (tipična sudska pitanja)

[393] ***in delitto*** (tal.) - suučesnik u zločinu

[394] ***per farmi scavezzar il collo*** (tal.) - da mi slomije vrat

[395] ***miraculosamente*** (tal.) - čudotvorno

[396] ***net*** (tal. *netto*) - čist

[397] ***un boccal de vin*** (tal.) - vrč vina (kao što je obećao Bokčilu i ispunio obećanje)

[398] ***carità*** (tal.) - milosrđe

[399] ***in pržon*** (tal.) - u zatvor

[400] ***in malora*** (tal.) - do vraga

[401] ***Mi moro di fame*** (tal.) - Umirem od gladi

[402] ***gdje ruka maha*** - gdje se zamahuje oružjem

[403] ***dovedoše*** - u Rim, gdje se ne zna snaći

[404] ***Dove è costui? ...*** (tal.) - Gdje li je onaj? Pobjegao je varalica! Evo ga, bogme, gdje bježi. Hej, lopove, kidaš i nećeš da platiš oštariju? Slatka ti je bila hrana, a plaćanje ti je gorko, zar ne?

[405] ***Maro*** - talijanski *amaro* (gorko) Bokčilo je razumio kao Maro

[406] ***Che maro, dà quà quel caban; manigoldo!*** (tal.) - Kakav pusteni dubačac, daj ovamo taj ogrtač, lupežu! (*maro* na talijanskom znači pusteni dubačac, vrsta biljke)

[407] ***manigoda*** - osim lupež, nitkov, ta je riječ u Dubrovniku značila i krvnik

[408] ***Cri, cri, canta ora kirieleison e letanie*** (tal.) - Kri, kri sad pjevaj kirije elejson i litanije

[409] ***ispovijem*** - ispovjedim (prije pogubljenja)

[410] ***che manigoldo!*** (tal.) - kakvog li lopova!

[411] ***Che diavolo urla quà? Che ha costui?*** (tal.) - Koji vrag tu urla? Što je ovome?

[412] ***Non vol pagar la oštaria, e gli ho tolto il gabban*** (tal.) - Neće da plati troškove pa sam mu oduzeo ogrtač

[413] ***Manda con giavolo sta bestia, introna mezza Roma con suo urlar*** (tal.) - Pošalji k vragu tog magarca, pola će Rima zaglušiti svojim urlanjem

[414] ***Che manigoldo, ne?*** (tal.) - Kakva li lopova, zar ne?

[415] ***Rendegli el gabban e mandalo ...*** (tal.) - Vrati mu ogrtač i pošalji ga k vragu; onaj će starac za njega platiti

[416] ***E dov' è 'l vecchio? Non vedeste voi che fu menato in pargione?*** (tal.) - A gdje je stari? Zar niste vidjeli da su ga odveli u tamnicu?

[417] ***Ci è non so che del suo in casa; siamo securi*** (tal.) - Ima nešto njegova ovdje u kući, sigurni smo

[418] ***Dunche gli rendo il gabban?*** (tal.) - Da mu, dakle, vratim ogrtač?

[419] ***Rendeglielo*** (tal.) - Vrati mu ga

[420] ***Tò, va via!*** (tal.) - Na, idi!

[421] ***cum fustibus et laternibus*** (lat.) - s toljagama i svjetiljkama (pravilno bi bilo: *laternis*); odnosi se na mjesto u Evanđelju kad Juda dođe s vojnicima uhititi Krista

[422] ***bilj*** - zbilja

[423] ***među Irudi i Pilati*** - u zatvor

[424] ***amanti od Prijekoga*** - ljubavnici iz ulice Prijeki (ulica paralelna s Placom, Stradunom, sa sjeverne strane)

[425] ***"Capetano, el è un di nostri, lasciatelo - è suo padre"*** (tal.) - Kapetane, on je jedan od naših, pustite ga - to mu je otac

[426] ***"Che padre, che di nostri, che lasciar! Ognun largo!"*** (tal.) - Kakav otac, koji naš, što pustiti! Odbij!

[427] ***s strane, dijeti*** - uklonite se, djeco

[428] ***Vlah Vlaha potište, a katunaru kletište!*** - Seljak seljaka otjera, a katunaru (seoskom knezu) ostade koliba (dok se dva svađaju, treći, jači, izvlači korist)

[429] ***In pocis verbibus intendiantur vobis*** (lat.) - U malo riječi razumjeli smo se (pravilno: *In paucis verbis intendimus nos*)

[430] ***"Non ti conošco"!*** (tal.) - "Ne poznajem te"!

[431] ***Or*** (tal.) - dakle; da nastavim gdje sam stao

[432] ***sulle mie reputazioni*** (tal.) - sa svojim dostojanstvom

[433] ***virtutibus praedutus*** (lat.) - vrlinama obdaren (trebalo bi: *praeditus*)

[434] ***galine od Indijana*** - indijske (indijanske, američke) kokoši, odnosno purice

[435] ***Chi t'ha fatto quelle šcarpe ...*** (tal.) - Tko ti je napravio one cipele što ti tako lijepo pristaju, što ti tako lijepo pristaju?; "početak stare tal. pjesmice o odijevanju djevojke koja se zvala Girumetta ili Ghirumetta. Pjesmica je imala mletačku i toskansku verziju, koje je Popiva pomiješao" (D. Pavlović)

[436] ***Che ti stan si ben ...*** (tal.) - Što ti tako lijepo pristaju, Gernietta, što ti tako lijepo pristaju?

[437] ***Srčano zeljice*** - Popiva zapravo izvrće konvencionalnu petrarkističku frazu "srčana željice"

[438] ***komu se hraniš?*** - za koga se čuvaš

[439] ***K sebi ruke*** - "Popiva je svoje zadnje riječi, očito, popratio "igranjem rukama", kako to Držićevi junaci kažu, pa otud reakcija Petrunjele (i skrivenog Pometa)." (F. Čale)

[440] ***velju*** - velim

[441] ***poslije*** - podrazumijeva se: vidjeti

[442] ***na klopcijeh*** - na klopcima, drvenim cipelama

[443] ***Fodža nova*** - nova moda

[444] ***Bogme je Dubrovčanin!*** - prepoznao je Dubrovčanina jer je on zazvao Gospu Luncijatu

[445] ***proštenje*** - oprost grijeha, tj. došao je na hodočašće u Rim

[446] ***veće stotinu*** - više od sto

[447] ***de Diu*** (tal.) - Bogu hvala

[448] ***Bone nove!*** (tal.) - Dobre vijesti!

[449] ***Bone!*** (tal.) - Dobre!

[450] ***Pate*** (tal. *fate*) - zapovijedajte

[451] ***novela*** (tal.) - novost; šala

[452] ***alla oštaria della campana*** (tal.) - u krčmi "Kod zvona"

[453] ***buna*** - graja

[454] ***eredi delli beni di condan signora Laura*** (tal.-lat.) - nasljednici imovine pokojne gospe Laure; "Pomet u talijanski tekst umeće latinski izraz *quondam*, koji on izgovara *condan*, što će reći "bivši", "pokojni", a upotrebljavao se i u šaljive svrhe, npr. u izrazu "essere tra i quondam", biti među mrtvima." (F. Čale)

[455] ***Fora, fora bez mjedi!*** - Van, van, vi bez para!

[456] ***na deset peča u dinaru mesa*** - zbog škrtosti Dubrovčana, neznatna količina mesa kupljena za dinar razdijeli se na deset komada; "Republika je stalno određivala cijene mesu i vodila strog nadzor nad prodajom mesa... Republika je vodila računa o cijenama u krčmama, i tako 24. oktobra 1504. određuje Malo vijeće da se u krčmama smije za 1 dinar davati mesa svega pola libre, manje nego u mesnicama. To je rješenje dano za krčme nad stepenicama i za krčme pored luke" (Roller)

[457] ***s kojom je gracijom došao*** - s kojom je izlikom došao

[458] ***umrah*** - umro bih

[459] ***pokli se kažu, kad se pendžaju, toliko slaci*** - jer se čine, kad se troše, toliko slatkima

[460] ***ijedu*** - jedu

[461] ***deliberat*** (tal.) - odlučiti

[462] ***parlašuše*** - "Bokčilo misli na Talijanke, koje neki našijenci čuju kao da šu-pšu "parlaju" tj. govore, primjerice Grubiša u IV. č., kad je došao "gdje ljudi svi 'šu' parlaju, 'šu-pšu', da im se vraguto slovo ne razumije." (F. Čale)

[463] ***uspara*** - učini se

[464] ***brijeme, koje nam je meštar*** - vrijeme, koje nam je učitelj (mletačka poslovica)

[465] ***operavši*** - pošto nešto učini

[466] ***budući*** - dok sam bio

[467] ***ne stavljavši pamet na što ima doć*** - ne brinući se o onome što se mora dogoditi

[468] ***koji partit obrat*** - koju stranu izabrati

[469] ***ne basta animo*** - nedostaje hrabrosti

[470] ***In fine*** (tal.) - Uostalom

[471] ***nije njemu*** - ne treba njemu

[472] ***na misli*** - na brige

[473] ***a najveće mi je mislit*** - a najviše mi briga zadaje

[474] ***koja mi će čâs bit od ludosti*** - što me čeka zbog ludosti

[475] ***Chi è giù? Sadi, sete voi?*** (tal.) - Tko je dolje? Sadi, jeste li vi?

[476] ***Signor Marino sarebbe tornato?*** (tal.) - Je li se vratio gospodin Marin?

[477] ***Non è tornato ancora*** (tal.) - Još se nije vratio

[478] ***Signora, io ne ho da far ...*** (tal.) - Gospođo, za jedan sat moram obaviti jednu isplatu, inače vam ne bih dosađivao

[479] ***Mo ben, signor Marino non potrà star a venire*** (tal.) - Dobro, gospodin Marin će brzo doći

[480] ***Signora, non averesti voi alle man qualche scudo? Ne avevo gran bisogno*** (tal.) - Gospođo, imate li možda pri ruci koju škudu? Jako ih trebam

[481] ***Non certo, Sadi mio, tornate da quà a un poco, e sarete soddisfatto*** (tal.) - Zbilja nemam, Sadi moj, vratite se malo kasnije pa ćete biti namireni

[482] ***Faro quel che piace a vostra signoria*** (tal.) - Učinit ću kako veli vaše gospodstvo

[483] ***O, son fastidiosi sti giudei!*** (tal.) - O, kako su dosadni ti Židovi!

[484] ***Per Dio di Abram, Isac et Jacob ...*** (tal.) - Tako mi boga Abrahamova, Izakova i Jakovljeva, bio sam lud što sam ostavio one bisere. Kurtizane, ah! Bludnici, ah! Ne smije se tu spavati, valja požurivati, dosađivati im i tući željezo dok je vruće. Stotinu i pedeset škuda nije šala. Ali evo bogme gospodina Marina. - Ljubim ruku vašemu gospodstvu, gospodine Marine

[485] ***Che c' è, Sadi?*** (tal.) - Što je, Sadi?

[486] ***Le trenta perle che ha tolte la signora ...*** (tal.) - Trideset bisera što ih je gospa uzela, svaki po pet škuda, stoje stotinu i pedeset škuda

[487] ***Oh, Sadi, montano troppo!*** (tal.) - Oh, Sadi, previše stoje!

[488] ***Di tanto abbiamo fatto el mercato, et ella se ha contentata*** (tal.) - Za toliko smo se pogodili, i ona je pristala

[489] ***Poichè ella se ha contentata, mi contento anche io*** (tal.) - Kad je ona pristala, pristajem i ja

[490] ***I danar avreste appresso?*** (tal.) - Imate li novac uza se?

[491] ***Andavo ora a casa a portarveli*** (tal.) - Sad idem kući da vam ih donesem

[492] ***E dove vi trovarò io?*** (tal.) - A gdje ću vas naći?

[493] ***Venite dalla signora*** (tal.) - Dođite do gospođe

[494] ***Non potria venir con essovoi a casa*** (tal.) - Zar ne bih mogao poći s vama kući?

[495] ***Voi sete fastidioso, Sadi! ...*** (tal.) - Dosadni ste, Sadi! Kad vam kažem, vratite se domalo gospi i bit ćete isplaćeni

[496] ***Quel che piace a vostra signoria, signor Marino; vi son servitore*** (tal.) - Kako želi vaše gospodstvo, gospodine Marine, sluga sam vam

[497] ***Addio, vago a casa*** (tal.) - Zbogom, idem kući

[498] ***Andate in bonora*** (tal.) - Hajdete sa srećom!

[499] ***Cazzica! Non besogna esser pigro ...*** (tal.) - Dovraga! Ovdje ne treba ljenčariti. Ovi lako uzmu robu, a kad valja platiti, tvrđi su od dijamanta. Bez obavljena posla kući ne idem. Skrit ću se iza ugla i čekati ovog svog mesiju. Ne budem li mu dodijavao teško ću doći do svoga.

[500] ***Bene mio!*** (tal.) - Dobro moje!

[501] ***junak*** - sluga

[502] ***della campana*** (tal.) - kod zvona

[503] ***Ben trovata la signora vostra, signor Marino!*** (tal.) - Dobro našao vaše gospodstvo, gospodine Marine!

[504] ***Sadi, ho una faccenda di gran inportanza, non mi dar fastidio ora!*** (tal.) - Sadi, imam vrlo važna posla, nemoj mi sada dosađivati!

[505] ***Signor, ho a far un pagamento ...*** (tal.) - Gospodine, ovaj čas moram isplatiti dvije stotine dukata, inače ću u zatvor

[506] ***Non tegli posso dar ora*** (tal.) - Ne mogu ti ih dati sada

[507] ***Rendetime dunque le mie perle ...*** (tal.) - Onda mi vratite moje bisere, jer inače ne znam kako ću. Mislio sam da od vas kad god mi je potrebno mogu dobiti tri ili četiri stotine dukata kao na banci, a sad kad mi treba ne mogu ni svoje dobiti

[508] ***Sadi, non pensavo che voi fossi tanto fastidioso*** (tal.) - Sadi, nisam mislio da ste toliko dosadni

[509] ***Soddisfatelo in sua malora, poich' è tanto inportuno*** (tal.) - Isplatite ga, neka ga vrag nosi, kad je tako nesnosan

[510] ***Non è, signora, che io non li posso contar ...*** (tal.) - Nije, gospo, da mu ne mogu smjesta te novce izbrojiti, ali me velika potreba prisiljava da žurim, a novci bi bili, kao što i jesu, uvijek njemu na raspolaganju. Na, evo: pet, deset, petnaest itd. itd. Jeste li zadovoljni?

[511] ***Signor sì, gran merce alla signoria vostra! ...*** (tal.) - Jesam, gospodine, velika hvala vašemu gospodstvu! Da mi sad nije bilo potrebno, ne bih vas uznemiravao. Oprostite mi. Drugi put poslužite se mojom robom, s novcem ili bez novca, kako vam drago

[512] ***Sadi, ricordatevi di quel pendente*** (tal.) - Sadi, mislite na onaj privjesak

[513] ***Signora sì, mi racordo bene*** (tal.) - Da, gospo, dobro pamtim

[514] ***Signor Marino, c' è uno che vende un pendente ...*** (tal.) - Gospodine Marine, neki čovjek prodaje privjesak, traži dvije stotine škuda. Bilo bi lijepo obisit ga! Devet bisera!

[515] ***Bevegna galanti!*** - Dobro došao, poštenjakoviću!

[516] ***Per Dio s' džintio mladić*** - Bogme si vrijedan mladić

[517] ***all' improvvista*** (tal.) - iznenada

[518] ***tratao ga sam mahnica*** - prikazao sam ga luđakom

[519] ***za oružje*** - za potezanje oružja

[520] ***za oružje u Rimu idu vješala*** - za potezanje oružja u Rimu se ide na vješala

[521] ***Njetko nam je novelu učinio!*** - Netko nas je nasamario!

[522] ***U fortuni*** - u oluji

[523] ***na provu od ognja fineca se od zlata poznava*** - poslovica: u vatri se iskušava finoća zlata

[524] ***ne umijem*** - ne znam

[525] ***isplije*** - ispliva

[526] ***Učin' ovo, i našao ju sam!*** - Postupi ovako, i sâm ćeš pronaći način kako da se izvučeš

[527] ***per amor de Dio*** (tal.) - za ljubav Božju

[528] ***a neg*** - a kamoli ne

[529] ***Nu, bud' je tako, ter što pak?*** - No, recimo da je tako, a što onda?

[530] ***Sadi ebreo*** (tal.) - Židov Sadi

[531] ***penj*** (tal. *pegno*) - zalog, jamstvo

[532] Dakle: Sadi će za Mara nabaviti robe u vrijednosti 3000 dukata koju će on pokazati ocu kao svoju, a Laura će Sadiju dati jamstvo

[533] ***papine nepuče*** - papine nećakinje; "možda misli na nećakinje Julija III, Orsulu i Cristinu del Monte, koje su bile poznate zbog raskošna života" (Kolendić)

[534] ***od ostaloga*** - za ostalo (naime, to se odnosi na preostalih 2000 dukata, jer je otac Maru dao 5000 a on ovdje ima robe u vrijednosti 3000, ali će ocu "dat razumjet" da je i to negdje pametno uložio i da čeka robu ili novac)

[535] ***ružan*** - osramoćen, oružen

[536] ***gran cosa!*** (tal.) - velike li stvari

[537] ***u suspet uze*** - posumnja

[538] ***a tebe udri nogom*** - a tebi "da nogu", potjera te

[539] ***kvart ure*** - četvrt sata

[540] ***na ruci*** - pri ruci

[541] ***chi ha tempo, ha vita*** (tal.) - tko ima vremena, ima i života (tko dobije na vremenu, ostat će živ)

[542] ***u najveću moju potrjebu*** - kad su mi najpotrebniji

[543] ***To te hoću*** - takvoga te hoću

[544] ***sakraja*** - kroji

[545] ***puč*** - bunar

[546] ***crjeplje*** - crpi, vadi

[547] ***brižne ve one dubrovačke potištenice*** - jadne dubrovačke prostitutke (koje žive u siromaštvu)

[548] ***čersaju bulom*** - mažu se lošim bjelilom od kukuruza

[549] ***usta na suhvicu čine*** - usta mažu suhim grožđem da budu crvena

[550] ***ako dvaš na nedjelju vare*** - ako dvaput tjedno nešto skuhaju

[551] ***Vragut ped*** - ni pedlja, ni koraka

[552] ***s nosom i s grbom*** - "Tripe, lik u kojemu se spaja tipski obrazac Pedanta i pravi izdanak našijenskog podneblja. On učeno i mudro govori i zato Petrunjeli "para meštar od skule". "Pod njegovom se grotesknom grbom i karikiranim dugim nosom (adaptirani lik pokladnog grbavca, možda omiljenog u Kotoru) krije čovjek koji propovijeda opraštanje (u prizoru s Bakčilom), čini dobra djela (ugošćuje Maroja i Bokčila), osuđuje nasilje (u posljednjem prizoru s Dživulinom)..." (Košuta). Nema nikakve sumnje da je vlastite misli, autobiografska iskustva, osudu vlastele u vladi i njihova morala prikazanog u situacijama komedije, Držić prenio u Tripčetin monolog krcat aluzivnostima." (F. Čale)

[553] ***što blede oslova nemanština*** - što bunca magareće čudovište

[554] ***liha*** - lisiči, ponaša se lukavo i prepredeno

[555] ***jadom*** - otrovom

[556] ***son stato a scola, non parlo miga a caso*** (tal.) - pohađao sam školu, ne govorim samo onako

[557] ***ar contradio*** (tal.) - naprotiv

[558] ***la gentilezza di questo mondo*** (tal.) - sama ljubaznost ovog svijeta

[559] ***"Or misser mio, or misser mio"*** (tal.) - "Dakle, gospodine moj, dakle, gospodine moj"

[560] ***Omo coperto di lupo cerviero, ...*** (tal.-lat.) - Čovjek u koži risa, a unutra su pak grabežljivi vukovi, po plodovima se svojim poznaju; - prema Evanđelju po Mateju (7, 16-20) gdje tekst glasi: "Čuvajte se lažnih proroka što vam dolaze u

ovčjem runu, a unutra su grabežljivi vuci! Prepoznat ćete ih po njihovim plodovima." (F. Čale)

[561] ***muka*** - brašno

[562] ***Et concilium fecerunt, ut dolo tenerent. Intendami, fraello, se poi, chè mi intendo molto ben mi*** (lat.-tal.) - I dogovoriše se da ga na prijevaru uhvate. Razumij me, brate, ako možeš, jer ja sebe vrlo dobro razumijem. "Prva, latinska rečenica odnosi se na mjesta koje u Bibliji (26,4) prevedeno glasi: "U to doba skupe se na vijećanje glavari svećenički i starješine narodne u palači velikog svećenika imenom Kaife, gdje zaključe uhvatiti Isusa na prijevaru i ubiti ga. 'Ali ne na blagdan - govorahu - da se narod ne pobuni!'" Ovaj izvanredno važan monolog, koji je bez komentara teško shvatiti, zapravo se može smatrati ključem za shvaćanje dvosmislenosti Držićeva jezika i odaje jasnu aluziju na dubrovačko Malo vijeće povlaštenih koje u Vijećnici donosi odluke (pogubne, prema Držićevu sudu u političkim pismima) otuđene od naroda, koji bi se (kako Držić snujući urotu misli) pobunio da ga tko ima povesti." (Čale); "Kome su namijenjene te Tripčetine riječi (...) ako li ne dubrovačkim farizejima i visokom svećenstvu koji proračunatom prijevarom (nahvao) raspinju pravednika utjelovljena u svojem bližnjemu? Nerazumljivo pak Tripčetino pričanje, koje pobuđuje smijeh slušatelja, služi Držiću da ožigoše Maroja kao bjestiju, a svojim sumišljenicima poruči: *Intendami* (itd.), parafrazu Petrarkinog stiha 'Intendami chi puo, che m'intendo io' (Canz, CV, stih 17), koji je pjesnik unio u sonet u kojem prikriveno kritizira Rimsku kuriju!" (Košuta) Petrarku su u Držićevo doba dobro poznavali, pa je publika lako mogla shvatiti ovu aluziju.

[563] ***E per tornar*** (tal.) - i da se vratim

[564] ***pijena*** (tal. *pena*) - kazna, globa

[565] ***et troni*** (lat.) - i prijestolja (jedan od stupnjeva u hijerarhiji anđela koju spominje sv. Pavao u Poslanici Kološanima, 1.16)

[566] ***Cum santus santus eris*** (tal.) - Sa svetim bit ćeš svet (Psalmi, 18 (17).26)

[567] ***Chi nasce matto, anniegati, - tuo danno*** (tal.) - Tko se rodi lud, utopit će te - tvoja šteta

[568] ***malo*** - zamalo, skoro

[569] ***za njeku bjestiju*** - zbog Maroja

[570] ***gioia de oriente*** (tal.) - dragulj s istoka

[571] ***a razumjet davam ludu*** - prema poslovici: "lasno je ludu dat razumjet" (lako je ludog prevariti)

[572] ***da ne mni štogodi*** - da ne bi štogod nepristojno pomislio o nama

[573] ***Ah, Pomet, traditor Pomet, ah, ma fraj!*** (tal.-njem.) - Ah, Pomet, Pomet, izdajica Pomet, ah, moja djevojka!

[574] ***Garzona cognoscer, serfitor ...*** (tal.) - Djevojku poznavati, sluga tvoje gospodarice; ja biti njezin sluga, a ona me mrziti. Ja dati tisuću dukata; dvije

tisuće, koliko htjeti

[575] ***Missier, signura parlar ti, mi non ghe parlar, mi non se impazzo, no*** (tal.) - Gospodine, gospi govoriti ti, ja ne govoriti, ja se ne miješam, ne

[576] ***Dico, gintilomo, andè a far ...*** (tal.) - Kažem, plemeniti gospodine, idite svojim poslom, tu se ne miješaj, to je moja stvar, pazi se!

[577] ***Ga star quì, non ghe posciu andar mi*** (tal.) - Moram tu biti, ja ne mogu ići

[578] ***Che foler? Ti foler combatter con mi?*** (tal.) - Što htjeti? Ti se htjeti tući sa mnom?

[579] ***So anche combatter, quando bisogna ...*** (tal.) - Znam se i tući kad treba. Smatraš li doličnim plemića kvariti moje posle?

[580] ***Che aver tu far con questa?*** (tal.) - Što ti imati s ovom?

[581] ***Aver che aver, - ho a far; e a te non ho a render conto di fatti mei*** (tal.) - Imati što imati, imam posla; a tebi ne moram polagati račune o svojim poslovima

[582] ***Fer Tio, fer Tio, tu star attorno quà ...*** (tal.) - Bogami, bogami, ti se ovuda motati pa ostaviti gaće i život. Nositi se odavle, bježati odavle!

[583] ***Missier, signur, non ghe far piazza! A tutti star passeggiar. Misser Domeneddio dao*** (tal.-hrv.) - Gospodine, gosparu, ne tjerati! Svi smjeti šetati. Gospodin Bog dao...

[584] ***Fer Tio, mattar te ancora ...*** (tal.) - Bogami, i tebe ubiti, kurva, i kurva tvoja gospodarica ubiti. Sve vas vrag odnio!

[585] ***Con arme e con superchiaria sei venuto! ...*** (tal.) - Došao si se siliti s oružjem! Misliš da si u Njemačkoj pa da smiješ izazivati. Pazi dobro gledaj s kim imaš posla

[586] ***Jo, jo, fenir, fenir quà!*** (tal.) - Da, da, doći, doći ovamo!

[587] ***Puttana dir a signora, e mi šon puttana?!*** (tal.) - Kurva reći gospi, i ja sam kurva?!

[588] ***Tua madre, sciurelle, fratelli e tuo pare puttane!*** (tal.) - Tvoja mater, sestre, braća i tvoj otac kurve!

[589] ***Nè ti più venir casa nostra ...*** (tal.) - Niti ćeš više doći u našu kuću, niti ću ti ja otvoriti, i vruću ću ti vodu na glavu izliti, neka znaš!

[590] ***Per la verzina Maria, can mio padre?!*** (tal.) - Za Djevicu Mariju, moj otac da je pas?! Ah, Bože...

[591] ***che ti farò veder le stelle a mezzugiorno*** (tal.) - pa ćeš vidjeti zvijezde usred podneva

[592] ***igrat*** - rukama, tj. tući se

[593] ***e davvero*** (tal.) - i uistinu

[594] ***Jo, jo!*** - Da, da!

[595] ***manigoldo di furche!*** (tal.) - obiješenjaku lopovskom!

[596] ***Se comenzo giogar delle man!*** (tal.) - Počnem li igrati rukama!

[597] ***Che dir ti zocar con man? Ti spettar!*** (tal.) - Što kazati igrati rukama? Čekati te!

[598] ***Superchiaria! Con arme!*** (tal.) - Nasilje! S oružjem!

[599] ***Cancaru ti vegna! Per Dio ti ga cavar occhi cun queste man!*** (tal.) - Rak došao na te! Bogami, iskopat ću ti oči ovim rukama!

[600] ***Puttana! Mattar, tu non viver; puttana ti et tua patrona*** (tal.) - Kurva! Ubiti, ti ne živjeti; kurva ti i tvoja gospodarica

[601] ***Madunna cara, madunna, averzi!*** (tal.) - Gospo draga, gospo, otvori!

[602] ***Che rumori son questi?*** (tal.) - Kakva je to galama?

[603] ***Madunna, me ga voler ammazzar giudio!*** (tal.) - Gospo, htjeti me Židov ubiti!

[604] ***Inmezzo di Roma far queste sacperchiarie ...*** (tal.) - Usred Rima praviti nasilje nad poštenim svijetom! Smjesta idem namjesniku. Znat ćeš, psu jedan...

[605] ***Ti fenga il cancar, puttana!*** (tal.) - Rak te spopao, kurvo!

[606] ***Signor Ugo, a gintelomini pari toi non si conviene far queste cose*** (tal.) - Gospodine Ugo, plemićima kao što si ti ne pristoji se raditi takve stvari

[607] ***Che far? Ferito! Mattar puttana*** (tal.) - Što raditi? Uvrijeđen! Ubiti kurva

[608] ***I za vratit se*** - i da se vratim na ono čim sam počeo

[609] ***na dobru*** - pošteno

[610] ***Ima zamjenu*** - i ja njemu istom mjerom uzvraćam ljubav

[611] ***impresijon od sinjore*** - dojam koji je stekla gospođa (nakon onoga što joj je sad ispričao Popiva)

[612] ***od nas*** - o nama

[613] ***vrgao sam dzar na tavulijer*** - bacio sam kocku na ploču, tj. bacio sam udicu (tal. *zaro*)

[614] ***er si nastojao*** - da si nastojao, da si se bavio

[615] ***banak od Olidžata*** - "tada poznata rimska bankarska kuća, s kojom je poslovala i dubrovačka vlada" (Kolendić)

[616] ***ruinaniji*** - najruinaniji (najnesretniji, najpropaliji; komparativ umjesto superlativa)

[617] ***imamo što činit*** - imamo posla

[618] ***lascia far a mi!*** (tal.) - prepusti meni

[619] ***Sadi, sete informato d' ogni cosa?*** (tal.) - Sadi, jeste li o svemu obaviješteni?

[620] ***D' ogni cosa*** (tal.) - O svemu

[621] ***Fa che tu sei accorto*** (tal.) - Budi oprezan

[622] ***Non accadon troppe parole con me*** (tal.) - Sa mnom ne treba trošiti mnogo riječi

[623] ***Padrona mia dolce!*** (tal.) - Slatka moja gospodarice!

[624] ***Petruniella, tira*** (tal.) - Petrunjela, otvori

[625] ***cum sapiente fortuna semper conversabuntur*** (lat.) - s mudrim će se sreća uvijek družiti (pravilno bi bilo *conversabitur*)

[626] ***Jesu njeki ki mi se razumiju; kažu s dva kujusa*** - Ima ih koji se prave učeni, te se uvijek služe s dva latinska izraza ("kujusa", *cuius* je genitiv jednine od zamjenice *quid*, a Pomet to spominje zato što se ta riječ u latinskom često čuje)

[627] ***Ergo approbitur*** (lat.) - Dakle, odobrava se (pravni izraz kojim su se službeno donosile odluke na molbe i sl.; pravilno bi bilo: *approbatur*)

[628] ***per littera govore ...*** (tal.) - govore učeno, kao i papige, a iscijeđeni su (na ožet), tj. ništa ne valjaju

[629] ***dukati*** - dukatima, pomoću dukata

[630] ***para mu da je i on*** - čini mu se da je i on plemenit, gospodin

[631] ***Bastasi; vele se hoće!*** - mnogo se traži (da netko bude gospodin)

[632] ***luka česnovitoga*** - bijeloga luka, češnjaka

[633] ***da sam*** - da jesam

[634] ***Felicitatis felicitantium!*** (lat.) - Sreća sretnima! Sreća je uz one koji umiju biti sretni!

[635] ***alla oštaria della campana*** (tal.) - u oštariji od zvona

[636] ***ja te ću ...*** - vidjet ću te malo kasnije (kakav si gospodin)!

[637] ***s kortezijom*** - ... kaže

[638] ***reuškavši mi ova novela*** - pošto mi je uspjela ova šala

[639] ***da mi je u poses uljesti od sinjore*** - da mi je pridobiti gospođu

[640] ***Sentenciju si imao u favor*** - odluka (presuda) je bila u tvoju korist

[641] ***eredus coerendus*** (tal.) - baštinik subaštinik (pravilno bi bilo: *heres coheres*)

[642] ***quae pars? cuius? quare?*** (tal.) - od koje strane? čiji? zašto? (to su pitanja koja će mu postaviti Maro)

[643] ***uzmem kolač*** - donesem dobru vijest ("uzeti kolač" znači uzeti od nekoga nagradu za donošenje dobre vijesti)

[644] ***Sta bene!*** (tal.) - Dobro je!

[645] ***ima potrjebu*** - zauzeta je, ima posla

[646] ***Vaš je posao*** - o vama se radi

[647] ***La signora è signora ...*** (tal.) - Gospa je gospa, brate, idi sa srećom. Danas neće biti primljen ni Pomet ni Pometić

[648] ***Non si potria dir dua parole alla signora Laura?*** (tal.) - Zar se ne bi mogle kazati dvije riječi gospi Lauri?

[649] ***La signora dorme, Pomo ...*** (tal.) - Gospa spava, Pomo: nikome ne otvara. Napasti, ostaj vani, hajde piti, jer je već vrijeme

[650] ***druzi nam kolač uzeše*** - drugi su nam donijeli dobru vijest

[651] ***večeri*** - za večeru

[652] ***pića*** - hrana

[653] ***E, lascialo andar, signor Marin, è un poltron*** (tal.) - Ma pusti ga da ode, gospodine Marine, to je danguba

[654] ***neka ide zlom česti*** - neka ide kvragu

[655] ***ostat se*** - ostaviti

[656] ***da' mu riječ*** - odobri mu da na račun tvoje ušteđevine u banci da Sadiju jamstvo za tkaninu

[657] ***Petruniella, piglia questa spada, bene mio*** (tal.) - Petrunjela, uzmi ovaj mač, dobro moje

[658] ***mario*** (tal. *mariolo*) - lopov, varalica, lupež

[659] ***Signor Marin, commandate!*** (tal.) - Gospodine Marin, zapovijedajte!

[660] ***Sadi, ašcoltame bene: voglio che ...*** (tal.) - Sadi, dobro me slušaj: hoću da one tri tisuće dukata tkanine nikako ne mičemo iz vašega skladišta. A ima li unutra tkanine vrijednosti više od tri tisuće dukata?

[661] ***Misser, non venete voi a veder il fatto vostro? ...*** (tal.) - Gospodine, zar nećete doći vidjeti svoj posao i da li ima tri tisuće dukata vrijednosti? Sve je to fina nizozemska tkanina; ima i nešto malo lake tkanine. Dođite da vidite svoj posao

[662] ***Non accade che io più guardi ...*** (tal.) - Nije potrebno da više gledam, vjerujem vam. Biste li mi sad mogli dati ključ od skladišta?

[663] ***Besogna prima che 'l banco mi faccia sicuro*** (tal.) - Najprije treba da mi banka zajamči

[664] ***Parlate ben. Avereste voi un saio et cappa di panno tutto šchietto da prestar a nolo?*** (tal.) - Dobro kažete. Imate li možda da mi unajmite kakav kaput ili ogrtač od proste robe?

[665] ***Ne ho venticinque, se pur vi bisogna*** (tal.) - Imam ih i dvadeset i pet, ako vam treba

[666] ***Mi bisogna un saio et una cappa schietta ...*** (tal.) - Treba mi jedan kaput i jedan prosti ogrtač. Nego, hajdemo do vaše radnje, dok se moj sluga vrati s obavljenim poslom kod bankara

[667] ***Andiamo!*** (tal.) - Hajdemo!

[668] ***na karu*** - na stup sramote (naziv dolazi od tal. *carro*, jer su se u nekim mjestima u Italiji za istu svrhu koristila kola, za koja bi se privezao krivac i vozio okolo kako bi ga se izvrglo sramoti)

[669] ***čine se ne znat*** - prave se da ne znaju

[670] ***nespoznanje*** - nezahvalnost

[671] ***ijedu*** - jedu, izjedaju

[672] ***po bradah ... opadaju*** - prepoznaje se po bradama koje vam otpadaju (zbog sifilisa)

[673] ***od Mara*** - o Maru

[674] ***brže*** - valjda, možda

[675] ***dobro hoće*** - voli

[676] ***Bi li se u moje gospođe okordao?*** - misleći da je mladić, Petrunjela nudi Peri "usluge" svoje gospođe

[677] ***od Pelila i od Podmirja*** - ulice u Dubrovniku pod gradskim zidinama, u kojima su obitavale prostitutke

[678] ***veće*** - više od

[679] ***dava razumjet*** - obmanjuje (smisao: nemoj na to računati, jer te varalica obmanjuje: to ne može učiniti jer je već zaručen)

[680] ***stavit pamet*** - usredotočiti se, obratiti pažnju

[681] ***Bon giorno alla signoria vostra, signora Laura*** (tal.) - Dobar dan vašemu gospodstvu, gospo Lauro

[682] ***Ben venga, misser Gianpaulo mio*** (tal.) - Dobro došli, moj gospodine Gianpaulo (Gianpaulo je bankovni službenik)

[683] ***Volete che faccio Sadi sicuro di tre milia ducati?*** (tal.) - Želite li da Sadiju dadnem jamstvo na tri tisuće dukata?

[684] ***Misser šî*** (tal.) - Da, gospodine

[685] ***Chi ama di cor il suo galante ...*** (tal.) - Tko od srca voli svog ljubavnika, čini ga i svojim gospodarom i vlasnikom svog imetka

[686] ***Signor Marin è patron di me e di tutto il mio*** (tal.) - Gospodin Marin je gospodar moj i svega mojega

[687] ***Beato chi v' è in grazia vostra! Se mi vol commandar altro?*** (tal.) - Blažen tko je u vašoj milosti! Zapovijedate li što drugo?

[688] ***Son a piaceri vostri, misser Gianpaulo mio caro*** (tal.) - Na vašem sam raspolaganju, dragi moj gospodine Gianpaulo

[689] ***Signora, voletemi commandar altro? ...*** (tal.) - Gospo, želite li još nešto od mene? Hoću li tkaninu ostaviti gospodinu Marinu, neka s njom radi što hoće?

[690] ***Sì, sì, dateli la chiave del magazzin ...*** (tal.) - Da, da, dajte mu ključ od skladišta. Ne zaboravite na onih sto lakata vrpce

[691] ***Signora, sì mi recordarò*** (tal.) - Neću zaboraviti, gospo

[692] ***Ova je stavila na udicu nariklu za izet smuduta*** - stavila je na udicu morskog puža da bi izvukla smuduta (lubina, brancina, osobito cijenjenu ribu)

[693] ***stavila se je u fantaziju*** - utuvila si je u glavu

[694] ***platiti jednim kantunom*** - pobjeći a da se ne plati

[695] ***špalmata*** - školska kazna, udarac goveđom žilom po dlanu

[696] ***normu mi čini*** - nameće mi pravila

[697] ***š njim u koloru stavljat*** - srditi se na njega (kolora = žuč, jed)

[698] ***Čini mi se ne znat*** - Pravi se da me ne poznaje

[699] ***non ti cognošco*** (tal.) - ne poznajem te

[700] ***kom*** - kad

[701] ***komunu*** - općini, tj. sve će nasljedstvo dati gradu, sinu ništa

[702] ***Neka se druzi njim kastigaju*** - neka se drugi s njim kažnjavaju (tj. gnjave)

[703] ***sajuna od veluta vaera*** - kaputa od finog baršuna

[704] ***zašao*** - zalutao

[705] ***santa Maria*** (tal.) - sveta Marijo

[706] ***ovo mi u bradu*** - pravo mi budi, to sam i zaslužio

[707] ***L' è fatta!*** (tal.) - Svršeno je!

[708] ***Koju me sjetu bogaš*** - Kog me sad vraga dozivaš: "Bokčilo!"

[709] ***pod ovizijem bremenom*** - pod teretom loše robe koju će Maroje dati Maru umjesto vrijednog tereta o kojemu je Bokčilo nalagao Popivi

[710] ***Najlakše*** - Samo polako

[711] ***Na*** - baca teret

[712] ***zdrav*** - a ne kilav

[713] ***prapane*** - urešene (umjesto frapane)

[714] ***parlašuša*** - onih koji "parlaju šu-šu", tj. Talijana

[715] ***a mi se oglušamo*** - a mi ne hajemo za to

[716] ***prodat*** - u roblje

[717] ***nijes' glumu rekao*** - nisi rekao šalu, tj. neistinu, odnosno: dobro veliš

[718] ***bastaha*** (lat.) - nosača

[719] ***naspi se*** - budi bez brige

[720] ***na ove termine*** - dotle

[721] ***K bazilišku idem, koji me će očima otrovat*** - bazilisk (zmijski kralj) je mitska životinja, složena od žabe, zmije i pijetla s krunom na glavi, koja riga vatru i ubija pogledom

[722] ***s dobrom*** - "s dobrom čijerom" (licem), vedro, veselo

[723] ***čin' da valjaš*** - drži se dobro!

[724] ***al più saper*** (tal.) - tko je mudriji

[725] ***dezeredita*** - razbaštini

[726] ***vijeku*** (uz negaciju) - nikad

[727] ***Che Bokčilo šparlar! Andar, non Bokčilo*** (tal.) - Što Bokčilo govori! Ići, nije Bokčilo

[728] ***da nam karestiju od vina u Rimu činiš*** - da nam izazoveš nestašicu vina u Rimu

[729] ***meni kolač*** - meni nagrada (za donošenje dobre vijesti)

[730] ***bevegna!*** (tal.) - dobro došao!

[731] ***čovjek koji vas k meni prikladuje*** - čovjek koji je sasvim meni sličan

[732] ***krijući*** - izbjegao je carinu

[733] ***pun svita*** - pun tkanine

[734] ***Sikurisim*** - najsigurniji

[735] ***namoru*** - zbilja, doista

[736] ***Pusti vijeće!*** - Pusta li vijećanja! Pusta li pričanja!

[737] ***Pikat mi*** - Daj mi jetrica

[738] ***kolačem*** - za nagradu

[739] ***ma nea je meni*** - ma prepusti to meni

[740] ***ako mi ne dava razumjet*** - ako me ne vara

[741] ***knjiga*** - pismo

[742] ***im*** - Peri i njenoj svojti

[743] ***Ovo su minuto godište velike nemoći bile*** - "jedan je kroničar zapisao da je od neke epidemije u Dubrovniku godine 1550. umrlo oko pet stotina osoba" (Kolendić)

[744] ***onu stvar*** - tobožnje zlato i "panjulu"

[745] ***Fortunu pišu ženom*** - Sreću slikaju (prikazuju) kao ženu (Machiavelli)

[746] ***meni se ne more smanje*** - ne mogu drugačije, nemam drugog izbora

[747] ***ne čine ga se vidjet*** - prave se da ga ne vide

[748] ***njeka koju dunižah*** - neka koju ljubih, s kojom ljubakah

[749] ***sad mi dobru čijeru činjaše a sad zlu*** - sad mi pokazivaše veselo lice, a sad zlo

[750] ***koliko za mene*** - što se mene tiče

[751] ***kompanja*** - druga, tj. trbuh

[752] ***"Traditor, fuggir casa mia!"*** (tal.) - "Lopove, bježati iz moja kuća!"

[753] ***"Ti štar, ti guartar!"*** (tal.) - "Ti stajati, ti gledati!"

[754] ***Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala*** - dvojica su mi danas oružjem životu prijetila

[755] ***ovdi ide od ribaoda do ribaoda*** - ovdje su sve sami lopovi

[756] ***O quel omo dabben!*** (tal.) - Hej, dobri čovječe!

[757] ***Auguste*** - Augsburga, grada u Njemačkoj, u to doba važnog trgovačkog i bankarskog središta

[758] ***ovde stao u Bnecijeh*** - ovdje stanovao u Veneciji

[759] ***Htjedbude nesrjeća*** - nesreća je htjela

[760] ***obećam tko*** - da obećam nagradu onome tko

[761] ***I ti ne bi zao kolač bio!*** - I ta nagrada ne bi bila loša!

[762] ***za uljesti u imanje*** - da se dočepa imanja

[763] ***della grassezza*** (tal.) - kod obilja

[764] ***stat se*** - sastati se

[765] ***spuštaj se u pse*** - pouzdaj se u pse

[766] ***i ti li si na tvoga Pometa*** - ljuta

[767] ***k tuzi pristajat*** - rastuživati

[768] ***rpa bastaha*** - gomila nosača (koji su nosili svite od 3000 dukata)

[769] ***latinski*** - talijanski

[770] ***Pare de misser portao robe*** (tal.) - Čini se da gospodin odnio robu

[771] ***platit na banku*** - naplatiti na banci

[772] ***Tot joj u bradu!*** - Pravo joj budi!

[773] ***žudio*** - židov, škrtac, lakomac

[774] ***brže*** - valjda

[775] ***za veće uzroka*** - zbog više razloga

[776] ***što to činiš?*** - odnosi se na Pometovo iskazivanje oduševljenja onim što je upravo čuo

[777] ***velika je ta*** - mnogo je to

[778] ***dvije litre sapluna*** - litra je bila i mjera za težinu (oko 3680 g)

[779] ***er se mnom špotaš*** - da se sa mnom šališ

[780] ***pitao*** - hranio

[781] ***po ruke okazijon*** - u ruku priliku

[782] ***Sinjor Ugo, la signora è tua*** (tal.) - Gospodine Ugo, gospođa je tvoja

[783] ***de Ondardo de Augusta*** (tal.) - Ondarda iz Auguste (Augsburga)

[784] ***umije se nosit*** - zna se ponašati

[785] ***kao*** - kako

[786] ***mi smo na dobru skoku*** - nama je lako

[787] ***upoznao se si; koga pitaš?*** - prevario si se; koga tražiš?

[788] ***Što su te stvari?*** - Što to znači?

[789] ***ti nijesi sam*** - ti si lud, ti nisi pri sebi

[790] ***Ovdi je od muzuvijera do muzuvijera!*** - Ovdje su sve sami muzuvijeri! (varalice)

[791] ***Assassin, all' assassino!*** (tal.) - Razbojnik, uhvatite razbojnika!

[792] ***Ladro, al ladro!*** (tal.) - Lopov, držite lopova!

[793] ***Je li tko*** - Je li itko ikada vidio ovakvu komediju?

[794] ***ugodit se ćete*** - nagodit ćete se

[795] ***ugođaja*** - dogovora

[796] ***A bogme je i saporintija*** - a bogme imam i dobar tek

[797] ***nebit da bude*** - "nije jasno, ali očito je odgovor Maroju" (F. Čale); "neka bude i nemoguće, tj. da Maroje plati gozbu" (B. Hećimović)

[798] ***iza dna od Fara od Misine*** - s morskog dna u tjesnacu između Fara i Mesine (tj. između Italije i Sicilije)

[799] ***s knjigami*** - s pismima (iz Dubrovnika)

[800] ***stavljat naprijed*** - upoznavati, povezivati

[801] ***Seta Gospođe*** - Sveta Gospo

[802] ***zašto para*** - zato jer se čini

[803] ***Non conveniuntus xudielis cum samaritanorum*** (lat.) - "Iskrivljena rečenica pravilno bi glasila "Non conveniunt Judaei cum Samaritanis" odnosno u Evanđelju po Ivanu (4.9). "Non enim countuntur Judaei Samaritanis", a prijevod cjelovitog konteksta pokazuje zašto to Mazija veli pošto je Pometu rekao kako ga je jednom napojio vinca: "Samarijanka mu odvrati: 'Kako ti, Židov, možeš iskati od mene, Samarijanke, da se napiješ?' Židovi se, naime, ne druže sa Samarijancima" (F. Čale)

[804] ***Milašica*** - vjerojatno stvarna osoba poznata svima u Dubrovniku

[805] ***prid Orlandom vino liče ... prid Lužom*** - na trgu pred Orlandovim stupom izvikivali su na prodaju ("ličili") vino, u blizini Luže, kuće u kojoj su boravili gradski stražari

[806] ***po peset*** - "vjedro, tj. 24 kutla, malo manje od 20 litara, vrijedilo je 50 dubrovačkih srebrenih dinara" (Kolendić)

[807] ***lassa far a mi*** (tal.) - prepusti to meni

[808] ***umrla je...*** - Perina tetka

[809] ***nôvu*** - novost

[810] ***cur? quare? cuius?*** (lat.) - zašto? zbog čega? čiji? (sudska pitanja, kakva će mu postavljati iznenađeni Ugo)

[811] ***neće mačka larda*** - neće mačka slanine; poslovica slična po značenju kao "kud će suza nego na oko" (F. Čale)

[812] ***pari mari*** - "možda greškom mjesto "pari miei", "jednake sebi", ukoliko nije to isto htio kazati ali u igri riječi u kojoj aludira na Mara (u jednom rukopisu piše baš tako, velikim slovom, "pari Mari"; usp. Rešetarovo izd., str. 369), a ne znam je li u igru riječi ušla i prva riječ, *pari,* koja ne znači samo "jednak", "dorastao", nego i "velikaš", "per" (od lat. "par, - is"), a Pomet i cilja na to da se uskoro odjene u velut, da stavi mač i kolajinu." (F. Čale)

[813] ***Pavo Novobrđanin*** - "Novo Brdo u Srbiji (današnje Kosovo) poznat je rudarsko-trgovački grad srednjeg vijeka, koji i u 16. st. u doba Turaka ima još važnost. Dubrovčani podržavaju jake ekonomske-trgovačke veze s njima. U njemu se naseljavaju i tako sami postaju Novobrđani. Pretežna je većina stanovnika Novog Brda katolička. Dubrovčani idu u Novo Brdo, a Novobrđani u Dubrovnik. Stoga je razumljivo i prijateljstvo koje sigurno proistječe iz poslovnih veza između dunda Maroja i Pava Novobrđanina. Pavo Novobrđanin dolazi već kao lice u nestaloj komediji *Pomet,* a ... u Rimu ... sigurno možemo reći da je njega proštenje privuklo. Saznavši sigurno već u Dubrovniku da je i njegov prijatelj Dundo Maroje u Rimu, nastoji ga pronaći" (V. Foretić)

[814] ***Misser sì*** (tal.) - Da, gospodine

[815] Kamilo je Talijan koji živi u Dubrovniku i ne zna dobro hrvatski

[816] ***Alla sciocchezza, alla sciocchezza! Che domandate?*** (tal.) - Kod ludosti, kod ludosti! Što ištete?

[817] ***šoka*** - govori "šo" kao svinja

[818] ***Che, signori?*** (tal.) - Što, gospodine?

[819] ***Sarebbe qui alloggiato nisciun Raužeo?*** (tal.) - Je li možda tu odsjeo neki Dubrovčanin?

[820] ***Credo di sì, i Ragužei ...*** (tal.) - Mislim da jest; Dubrovčani uvijek odsjedaju ovdje kod nas. Da, ovdje je neki starac

[821] ***jes tri dni*** - ima tri dana

[822] ***Ovdi kodi, dobro vina!*** - talijanski krčmar pokušava govoriti hrvatski

[823] ***dobro pito, sluko, pato*** - dobro piće, posluga, izvolite

[824] ***O che spasso! Misser Paulo*** (tal.) - Koje li šale! Gospodine Pavo

[825] ***Pribrate, Radate...*** - "imena se odnose na pastire iz *Tirene* koja se u to doba prikazivala, a jedino je Vukmir vjerojatno iz neke druge, izgubljene pastorale" (Kolendić)

[826] ***O, che spasso di questa bestia*** (tal.) - Baš je zabavna ta beštija

[827] ***Che giavolo urli tu, ciera di buo?*** (tal.) - Kojega vraga vičeš, vole?

[828] ***Ubo maj prc s bodilom!*** - ubo jarac rogom; možda i neko vulgarnije značenje (nesporazum i igra riječima: "ubo" i tal. "buo" = vol)

[829] ***E buo ti è, un buo sì*** (tal.) - I jesi vol, da, vol

[830] ***va con giavolo!*** (tal.) - Idi s vragom!

[831] ***E mandalo al burdello: è un poveracio*** (tal.) - Pošalji ga u bordel, to je neki jadnik

[832] ***È un faceto animal questo ...*** (tal.) - Smiješna je to životinja. Dok se oni zabavljaju u gostionici, malo ću ljubakati s ovom gospojom. Ali eto joj sluškinje, kao da je Skjavunka

[833] ***Indovinai ch' è Schiavona*** (tal.) - Pogodio sam da je Skjavunka

[834] ***Dubrovniko?*** - jesi li iz Dubrovnika?

[835] ***ti sa!*** - ti si!

[836] ***Kako stoji?*** - Kako si? (prema tal. *come stai*)

[837] ***Ma se ne chiama più Milica, Petruniela sce chiama*** (tal.) - Ali se ne zove više Milica, Petrunjela se zove

[838] ***latineški*** - talijanski

[839] ***con la signora*** (tal.) - s gospođom

[840] ***draguju*** - govore "dragi"

[841] ***Ne zlo za zlo mene pita de signora, - dobro hoću*** - "nemoj pogrešno shvatiti što sam pitao za gospu, dobra mi je namjera. Kamilo se opravdava što se kao oženjen čovjek zanima za kurtizanu." (F. Čale)

[842] ***s rima*** - u stihovima, s rimom

[843] ***imam veliku potrjebu*** - imam mnogo posla

[844] ***O, che intertenimento!*** (tal.) - Oh, divne li zabave!

[845] ***Miscere*** (tal.) - Gospodine

[846] ***Eccomi*** (tal.) - evo me

[847] ***Petruniella, che vol dir che tu se' stata tanto a tornar?*** (tal.) - Petrunjela, zašto si se toliko zadržala?

[848] ***Uh, madunna, triste nuve porto!*** (tal.) - Uh, gospo, tužne vijesti donosim!

[849] ***Ah, traditor!*** (tal.) - Ah, izdajnika!

[850] ***Ah, assassino*** (tal.) - Ah, razbojnika

[851] ***ovoliku*** - nevolju

[852] ***pena*** (tal.) - muka

[853] ***kompanje*** - drugove, Pijera, Nika i Vlaha (pred kojima će se osramotiti)

[854] ***što je gorâ*** - što je još gore

[855] ***nađu*** - nađem

[856] ***pica*** - koščica; tj, ostao je bez ičega

[857] ***lakomac*** - prije ove, u rukopisu su neke nečitke riječi

[858] ***Chi batte giuso?*** (tal.) - Tko kuca dolje?

[859] ***brže*** - valjda

[860] ***Popiva mio!*** (tal.) - Popiva moj!

[861] ***Signora!*** (tal.) - Gospođo!

[862] ***Che bella cosa!*** (tal.) - Lijepe li stvari!

[863] ***imam veliku potrjebu od njega*** - trebam ga

[864] ***para da nije ona*** - kao da nije ona koju poznajem

[865] ***ustavi koloru!*** - zaustavi žuč, ne ljuti se

[866] ***malo naprijed mišljenje*** - lakomislenost, slabo razmišljanje unaprijed

[867] ***Žudio se je oni čas pošao valjat na banku od tri tisuće dukat*** - Židov je isti čas pošao na banku naplatiti tri tisuće dukata (***valjat se*** - naplatiti se, osigurati se, prema tal. *valere*)

[868] ***ne kaži*** - ne pokazuj

[869] ***oramai*** (tal.) - sad već

[870] ***znaj*** - neka zna

[871] ***od mene*** - o meni

[872] ***Honores mutant moribus*** (tal.) - Časti mijenjaju običaje (pravilno bi bilo *mores* umj. *moribus*)

[873] ***abate*** - opat

[874] ***u ormanicu učinio*** - prijavio u mornaricu

[875] ***A meni pristoji haljina*** - A ja zaslužujem ovakvu haljinu

[876] ***de ello*** (tal.) - od njega

[877] ***all' improvviso*** (tal.) - iznenada

[878] ***na zeleno*** - do kraja (dogorjela je do dijela gdje je uglavnom bila obojena zeleno, tj. do dna; značenje: spali smo na niske grane)

[879] ***gdje ruka maha*** - gdje se tuče

[880] ***Rusatijem mu octicem polse!*** - Ružinim mu octom natrljaj bilo (puls), da se vrati k svijesti

[881] ***imat...*** - "u rukopisu fali bez sumnje *srca* ili tako nešto" (Rešetar)

[882] ***ljepša okazijon od svijeta*** - najljepša prilika na svijetu

[883] ***kao faliti, ma kako omičidi*** - manja je sramota bila pobjeći kao ubojica, nego bankrotirati (F. Čale)

[884] ***Misser Marin, ben trovato*** (tal.) - Gospodine Marine, dobro vas našao

[885] ***drugovja*** - drugi put

[886] ***imaš oči*** - imaš obraza

[887] ***pođ' na komardu*** - idi kvragu

[888] ***Lessandro drappier!*** (tal.) - trgovac svilom Alessandro (u kojega je Maro nabavljao robu)

[889] ***Signor Marin, bon giorno ...*** (tal.) - Gospodine Marine, dobar dan vašemu gospodstvu! Već je vrijeme da budem isplaćen

[890] ***Avete fatto il conto quanto vi resto a dar?*** (tal.) - Jeste li napravili račun koliko vam još dugujem?

[891] ***Ho avuto cinquanta šcudi, e mi restate a dar ancora cento*** (tal.) - Dobio sam pedeset škuda, pa mi još dugujete stotinu

[892] ***Sta bene; domattina sarete satisfatto senza fallo*** (tal.) - Dobro, sutra ću vas svakako isplatiti

[893] ***Voi andate mandandomi ...*** (tal.) - Vi me iz dana u dan otpravljate; ne mogu više čekati, hoću da me isplatite

[894] ***Avete ogni ragion, voglio satisfarvi ...*** (tal.) - Imate potpuno pravo, želim vas isplatiti. Dođite sutra ujutro k meni kući pa ćete biti isplaćeni

[895] ***ne ima grintave mjedenice*** - nema ni prebijene pare

[896] ***Stasera io ho da far un pagamento ...*** (tal.) - Večeras moram obaviti jednu isplatu; ako me namjeravate isplatiti sutra, isplatite me večeras, makar mi i ne dali sve

[897] ***Voi sete venuto con sì gran furia! ...*** (tal.) - Toliko ste navalili! Da isplatim u dvadeset i tri sata? Nađite me u doba kad banke rade pa ću vas isplatiti

[898] ***Dico, voglio aver el mio, et non vo' parole!*** (tal.) - Kažem, hoću svoje, a ne

trebaju mi riječi!

[899] ***Voi sete venuto con superchiaria*** (tal.) - Došli ste prijetiti

[900] ***Non volete pagarmi, eh?*** (tal.) - Nećete mi platiti, je li?

[901] ***Par che voi vogliate combatter?*** (tal.) - Kao da se vi hoćete tući?

[902] ***Non son venuto per combatter, ma per aver il mio*** (tal.) - Nisam se došao tući, nego sam došao po svoje

[903] ***Orsciù, che abbiate il vostro; vado a portarvi vostri dinari*** (tal.) - Pa dobro, neka vam bude vaše. Idem vam donijeti vaš novac

[904] ***Vengo io con voi*** (tal.) - Idem s vama

[905] ***Aspetta alla buttega vostra ...*** (tal.) - Pričekajte u svom dućanu, sad ću vam bez oklijevanja po svome sluzi poslati stotinu škuda, kad ste toliko dosadni

[906] ***Aspetto, purchè sia cožì. - Se non mi paga, vo di lungovia a farlo citar*** (tal.) - Čekat ću, samo neka tako i bude. - Ne plati li mi, smjesta ga idem tužiti sudu

[907] ***Cento ducati!*** (tal.) - Stotinu dukata!

[908] ***Signora Laura, patrona mia!*** (tal.) - Gospo Lauro, gospodarice moja!

[909] ***s dobrijem kolačem*** - s dobrom viješću

[910] ***od dužnika*** - od vjerovnika

[911] ***Chi batte giuso?*** (tal.) - Tko dolje kuca?

[912] ***kima*** (grč.) - volja, želja

[913] ***ima oči*** - ima obraza

[914] ***Che spasso!*** (tal.) - Baš je zabavno!

[915] ***mortar mi*** - mužar (mali top) mi donesi

[916] ***L' è fatta!*** (tal.) - Gotovo je!

[917] ***soda*** (tal.) - plaća; ***poći na sodu*** - uključiti se u plaćeničku vojsku

[918] ***che lo ammattiamo!*** (tal.) - da ga ubijemo

[919] ***ovo sam*** - evo me, ovdje sam

[920] ***per forza*** (tal.) - silom

[921] ***od mala ti si*** - od sitnice nastaješ

[922] ***Žuho*** - "onaj što mu nije platio "navao", tj. brod. Već sam spomenuo da imenom Žuho ili Džuho Lopuđani čini se pogrdno nazivaju Dubrovčane koji im dolaze na Lopud napastovati žene" (F. Čale)

[923] ***štono mi placa*** - štono me prevari

[924] ***indijana žaba*** - morska kornjača

[925] ***stat se*** - sastati se

[926] ***spijam koje su čijere od neprijatelja*** - da doznam kako izgledaju (kakvih su lica) neprijatelji

[927] ***Po kotorsku Advokatu*** - Tako mi kotorske zaštitnice (Bogorodice)

[928] ***can, becco futuo*** (tal.) - pas, jebeni jarac

[929] ***Ne viđu ga*** - "valjda i zato jer je kratkovidan, jer je prije bio rekao Maroju 'Imam kurtu vistu'" (F. Čale)

[930] ***Gospu od Pšunja*** - Pšunj ili Šunj je uvala na Lopudu u kojoj se nalazila crkvica posvećena Gospi

[931] ***Eccomi in campagna!*** (tal.) - Evo me na bojnom polju!

[932] ***per amor*** (tal.) - milom

[933] Završetak *Dunda Maroja* se nije sačuvao. Obzirom da nije teško zaključiti što se je dalje moglo zbivati, uspješno ga je napisao Mihovil Kombol.

[934] ***Sta largo*** (tal.) - Čuvaj se

[935] ***Ohime, gente con arme in piazza! Signori Ragusei!*** (tal.) - Jao, čeljad s oružjem na trgu! Gospodo Dubrovčani!

[936] ***Quae te dementia cepit?*** (lat.) - Kakva te je ludost spopala

[937] ***pinjate prodavaju*** - "C. Fisković podsjeća da su se zemljani lonci u Dubrovniku nabavljali iz Kotora i navodi podatke o takvoj proizvodnji, koja se izvozila u susjedne gradove i krajeve. Svakako osim po kili, Kotorani su očito u Dubrovniku bili poznati i po prodaji lonaca, vjerojatno posebne izradbe, s kojima su dosta zarađivali, ali i izazivali porugu." (F. Čale)

[938] ***na svoj*** - na svojoj

[939] ***Misser, non così in furia. Ne dobro furia*** (tal.-hrv.) - Gospodine, nemoj tako nagliti. Naglost nije dobra

[940] ***Non è vero, misser Ugo, che non volevate far mal a misser?*** (tal.) - Zar ne, gospar Ugo, da niste htjeli ništa zlo gosparu?

[941] ***Non folevo, non folevo, brego scusar*** (tal.) - Nisam htio, nisam htio, molim oprostiti

[942] ***Post nubilorum Phoebus*** (lat.) - Poslije kiše sunce (*nubilorum* mj. *nubila).*

[943] ***Bon giorno a signoria vostra ...*** (tal.) - Dobar dan vašem gospodstvu, gospar Marine. Više ne mogu čekati. Preostaje da mi platite stotinu dukata.

[944] ***Si, si, è vero, ma...*** (tal.) - Da, da, istina je, samo...

[945] ***Spettate, sarete soddisfatto*** (tal.) - Čekajte, bit ćete isplaćeni.

[946] ***Bagio la man a vostra signoria*** (tal.) - Ljubim ruku vašemu gospodstvu.

[947] ***znaci su*** - postoje znaci

[948] ***Veni, vidi, vici*** (lat.) - Dođoh, vidjeh, pobijedih

[949] ***Jo, jo, antar parlar signora*** (tal.) - Da, da, ići kazati gospa

[950] ***Jo, jo, signora mia cara*** - Da, da, drago moja gospo

[951] ***to ti u bradu*** - pravo ti budi